

พิธีกรควรรู้

โดย

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

เปรียญธรรม ๙ ประโยค (สำนักวัดมหาธาตุ ราชบุรี)

ศาสตราจารย์บัณฑิต กิตติมศักดิ์

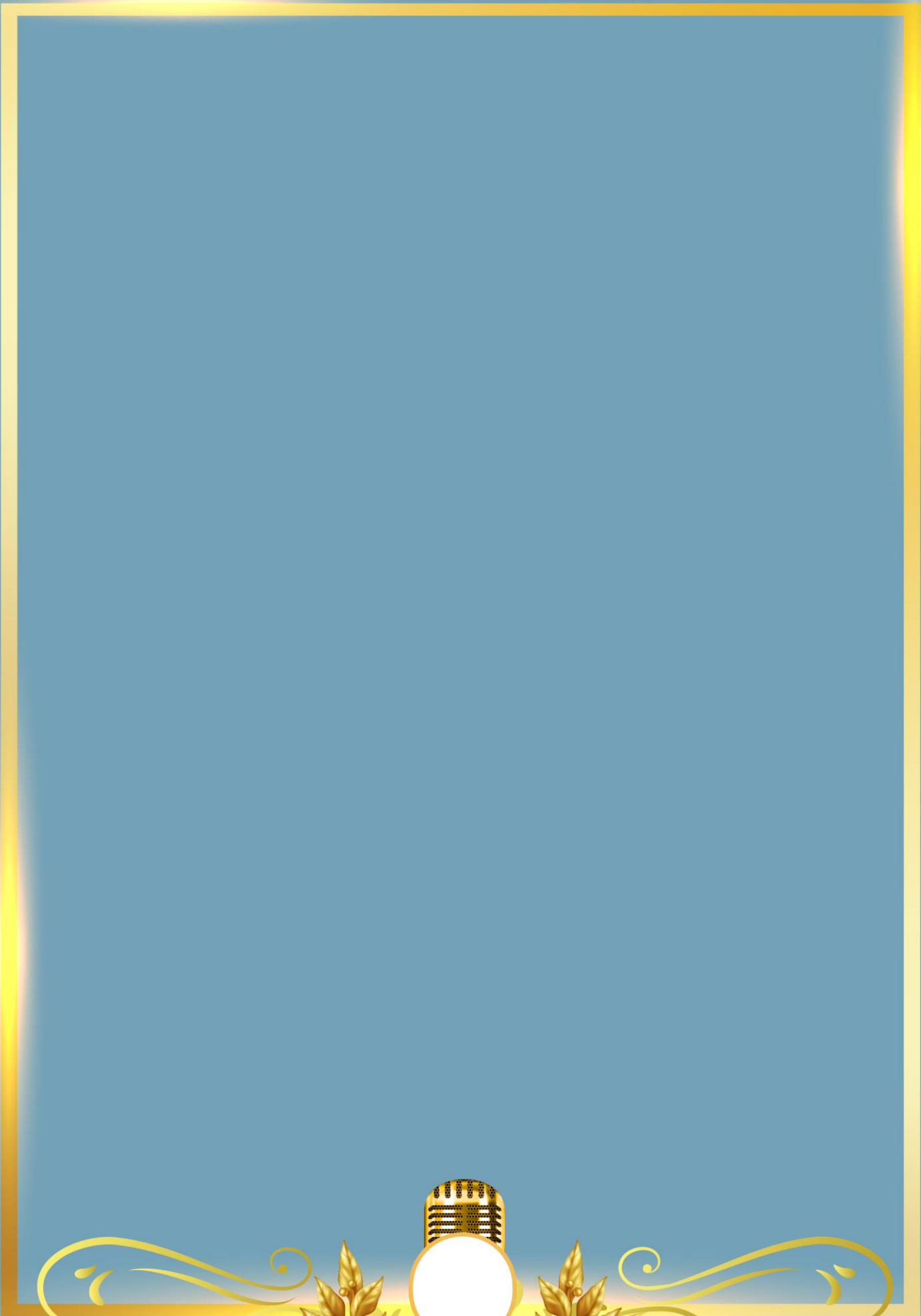
อดีตผู้อำนวยการกองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

พิมพ์ครั้งที่ ๑๔

พิมพ์เป็นธรรมทาน


ด้วยทุนบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา

พ.ศ.๒๕๖๓



พิธีกรควรรู้

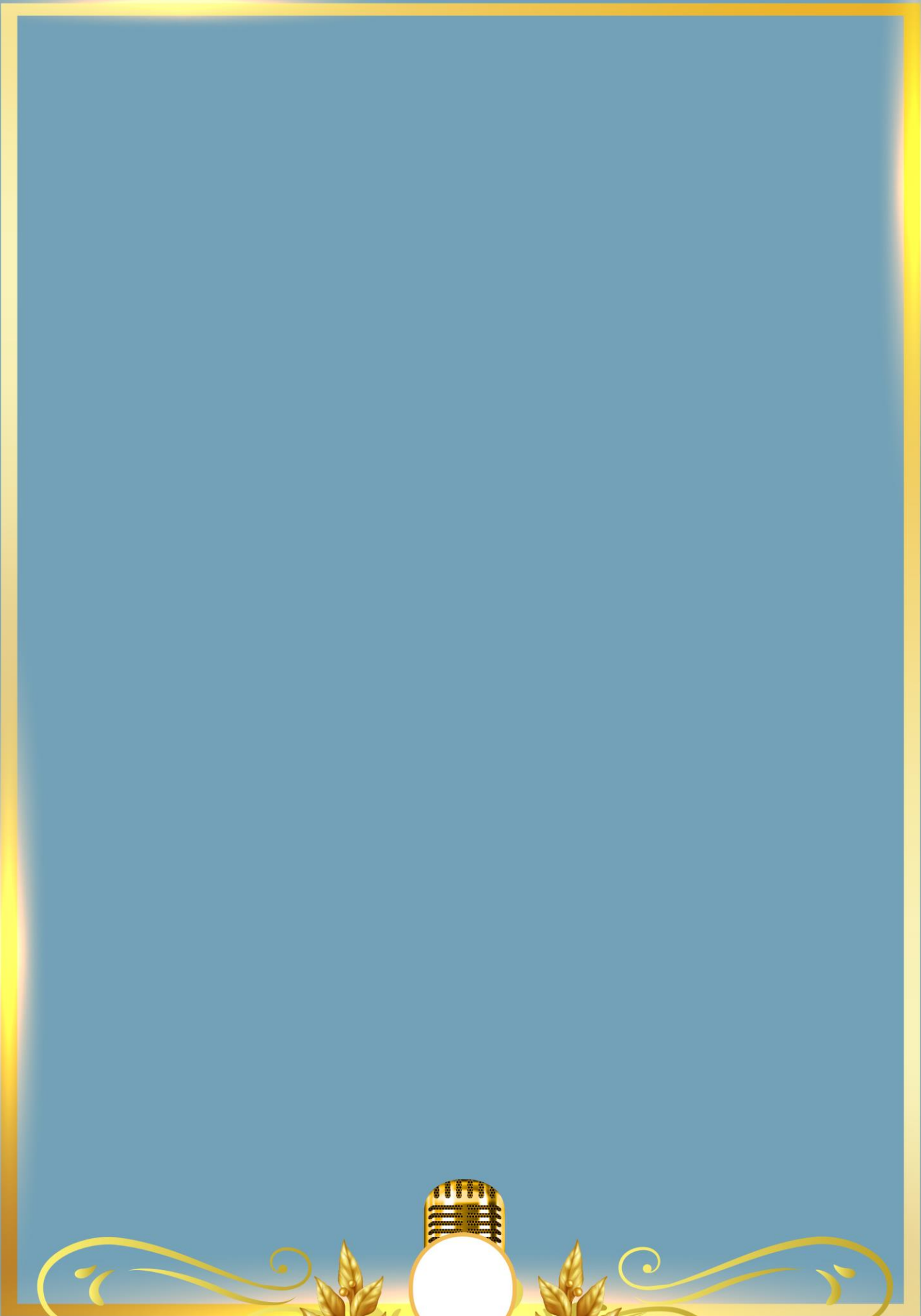
โดย.นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย



พิมพ์ครั้งแรก	: พฤศจิกายน ๒๕๕๕	๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒	: พฤษภาคม ๒๕๕๗	๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๓	: กรกฎาคม ๒๕๕๗	๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๔	: ตุลาคม ๒๕๕๗	๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๕	: ตุลาคม ๒๕๕๗	๕๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๖	: พฤศจิกายน ๒๕๕๗	๕๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๗	: ธันวาคม ๒๕๕๗	๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๘	: ธันวาคม ๒๕๕๘	๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๙	: เมษายน ๒๕๕๙	๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐	: พฤษภาคม ๒๕๕๙	๕๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๑	: พฤศจิกายน ๒๕๖๐	๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๒	: มีนาคม ๒๕๖๑	๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๓	: กันยายน ๒๕๖๑	๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑๔	: พฤศจิกายน ๒๕๖๓	๒,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์เป็นบรรณานุกรมด้วยทุนบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา





คำนำ

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑๔



หนังสือ **พิธีกรควรรู้** เท่าที่ผมทราบพิมพ์มาแล้ว ๑๓ ครั้ง เป็นการพิมพ์เพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทานทั้งสิ้น ผมจัดพิมพ์เองก็มี มีเจ้าภาพขอรับไปจัดพิมพ์ในงานกุศลต่างๆ ก็มี ส่วนที่มีผู้จัดพิมพ์แล้วมอบให้ผมผู้เขียนส่วนหนึ่งผมก็แจกจ่ายไปจนหมดสิ้น ยังมีผู้ต้องการถามหาอยู่เสมอ พอบอกว่าหมดแล้ว ก็จะมีผู้ถามว่าทำไมไม่พิมพ์อีก

ประมาณ ๑๐ ถึง ๑๕ ปีมานี้ ผู้คนหันไปอ่านหนังสือจากหน้าจอคอมพิวเตอร์ จอโทรศัพท์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์รูปแบบอื่นๆ กันมากขึ้น ทำให้ความสำคัญของหนังสือที่เป็นเล่มกระดาษลดลงไป คาดว่าในอนาคตการผลิตหนังสือที่เป็นเล่มกระดาษคงจะหมดไปที่สุดในที่สุด

นี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความอดุสาหะที่จะพิมพ์หนังสือเป็นเล่มกระดาษมีกำลังแผ่วลงไป

แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม คนที่ต้องการหนังสือที่เป็นเล่มกระดาษก็ยังคงมีอยู่

หนังสือ **พิธีกรควรรู้** นี้มีผู้เสนอแนะว่าควรจะพิมพ์จำหน่าย หนังสือจะได้เข้าสู่ตลาด แล้วเอารายได้จากการจำหน่ายมาเป็นทุนพิมพ์เผยแพร่ต่อไปอีก นับเป็นคำแนะนำที่เกิดจากความหวังดี แต่เวลานี้ยังมีทุนจากการบริจาคเหลือพอจะพิมพ์เป็นธรรมทานบริสุทธิได้อยู่ ก็ขอพิมพ์เป็นธรรมทานไปก่อน หลังจากนั้นค่อยคิดกันใหม่

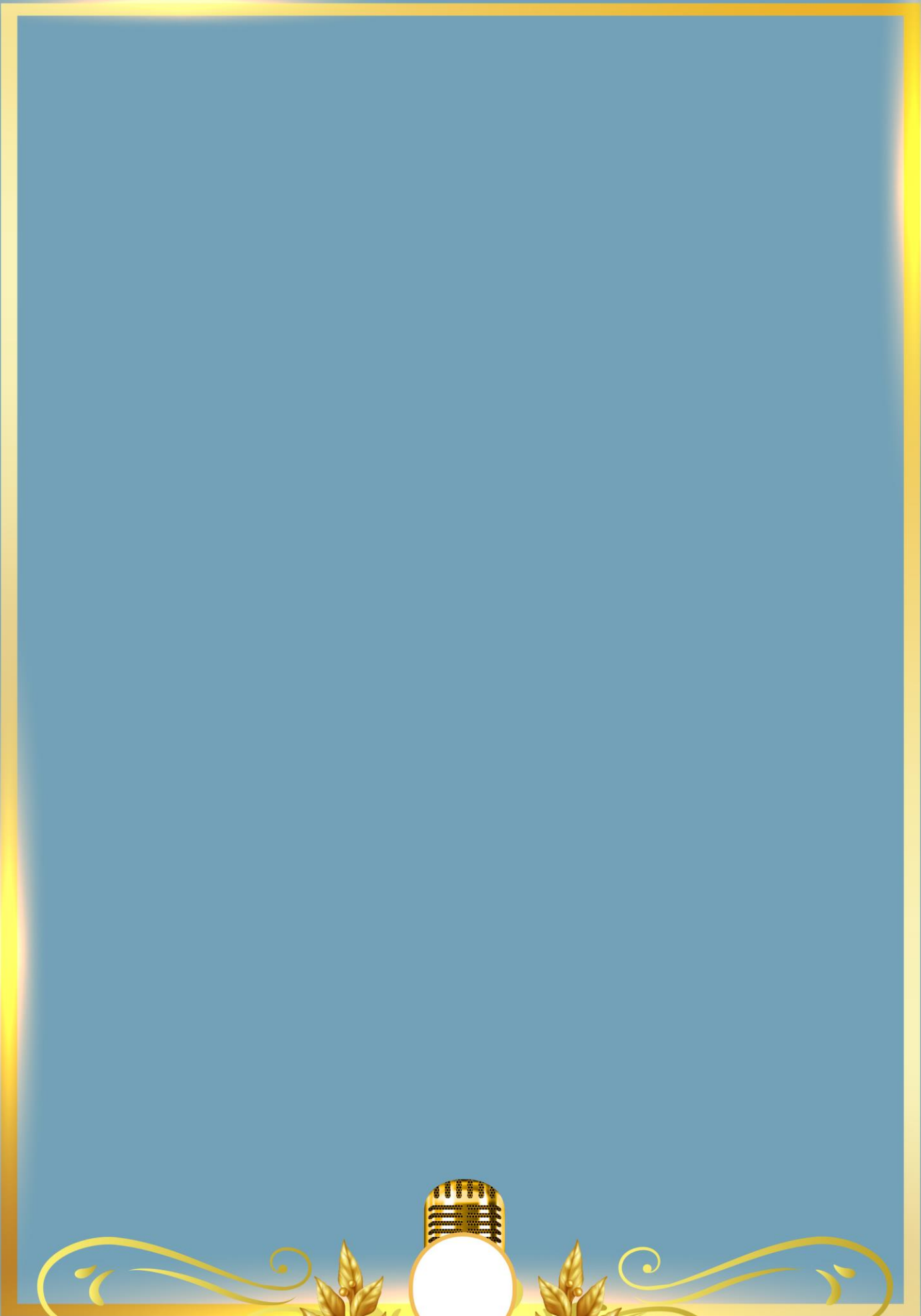
ในการพิมพ์ **พิธีกรควรรู้** ครั้งนี้ มีญาติมิตรจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ๒ ท่าน คือ (ผศ.ดร.ชาติเมธี หงษา และ ผศ.ดร.ณกมล ปุณขเขตต์ทิกุล เป็นผู้ประสานงานช่วยให้การพิมพ์ลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

การพิมพ์ครั้งนี้เนื้อหาในเล่มยังคงเหมือนเดิม ผมตั้งใจจะปรับปรุงเพิ่มเติม แต่ยังไม่มีโอกาส จะพยายามทำในการพิมพ์ครั้งต่อไป

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

พฤศจิกายน ๒๕๖๓



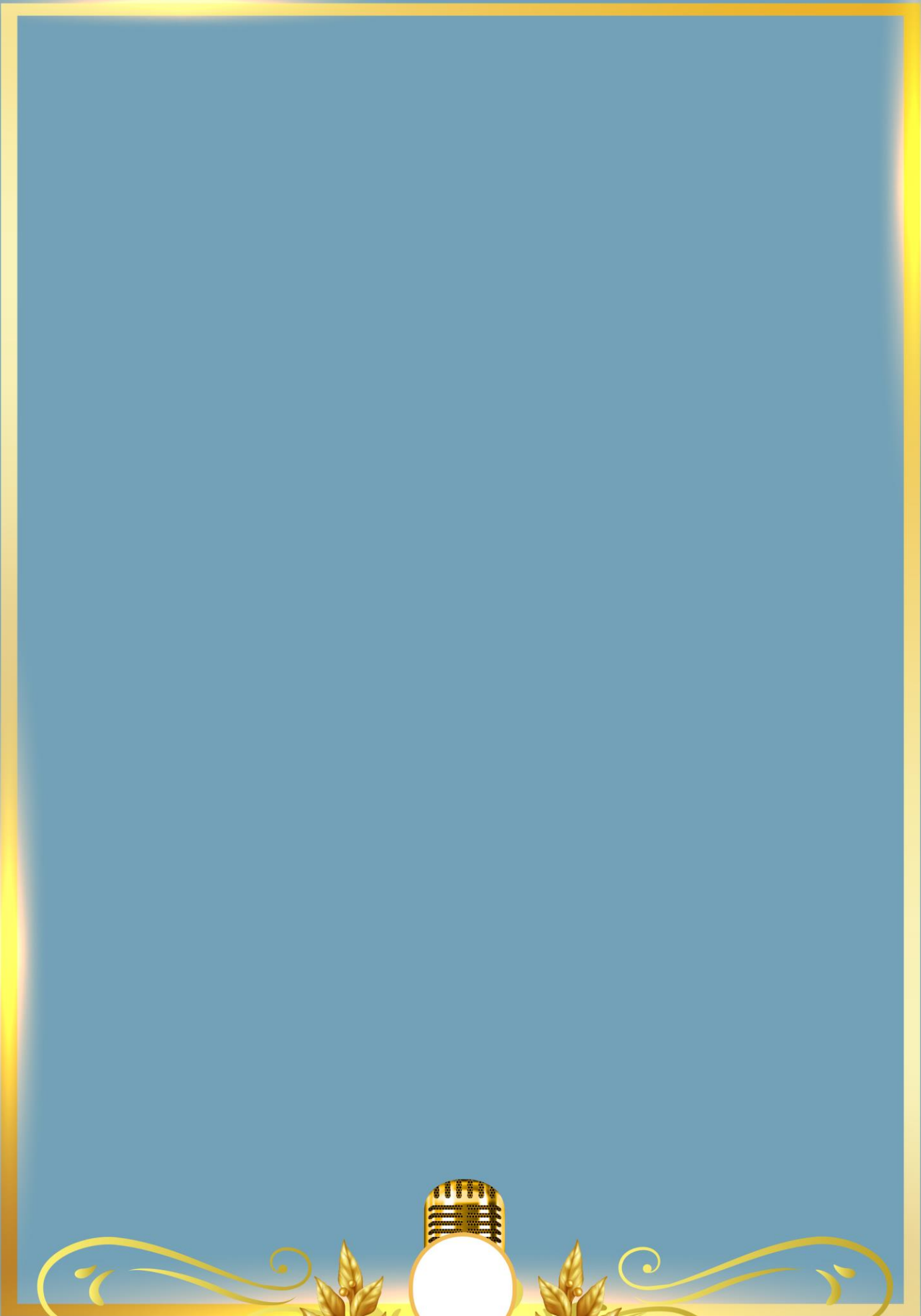


สารบัญ

หน้า

๐๑	: <u>นำร่อง</u>	๑
๐๒	: <u>หลัก</u>	๓
๐๓	: <u>คำบูชาพระรัตนตรัย</u>	๗
๐๔	: <u>จุดเทียนรูป</u>	๑๐
๐๕	: <u>คำบูชาพระ - มะ หรือ มิ</u>	๑๕
๐๖	: <u>เบญจางคประดิษฐ์</u>	๒๓
๐๗	: <u>วิสุง วิสุง</u>	๒๕
๐๘	: <u>เวระมะณีสิกขาปะทัง</u>	๓๑
๐๙	: <u>สรูปศีล สารุกีครัง</u>	๓๘
๑๐	: <u>ฟังสวดมนต์</u>	๔๕
๑๑	: <u>ข้าวพระพุทธ</u>	๔๙
๑๒	: <u>โอทะนัง หรือ โภชะนัง</u>	๕๙
๑๓	: <u>สาลินัง หมายถึงอะไร</u>	๖๕
๑๔	: <u>ถวายสังฆทานให้ถูกต้องวิธี</u>	๖๙
๑๕	: <u>คำถวายทาน ไม่ใช่อุทิศส่วนบุญ</u>	๙๐
๑๖	: <u>อุปโลกน์</u>	๙๒
๑๗	: <u>ประเคน</u>	๙๖
๑๘	: <u>ถวายเงินให้พระ</u>	๙๘
๑๙	: <u>สังฆทานทรัพย์</u>	๑๐๘
๒๐	: <u>รักษาอุโบสถศีล</u>	๑๑๒
๒๑	: <u>อาราธนาธรรม</u>	๑๒๒



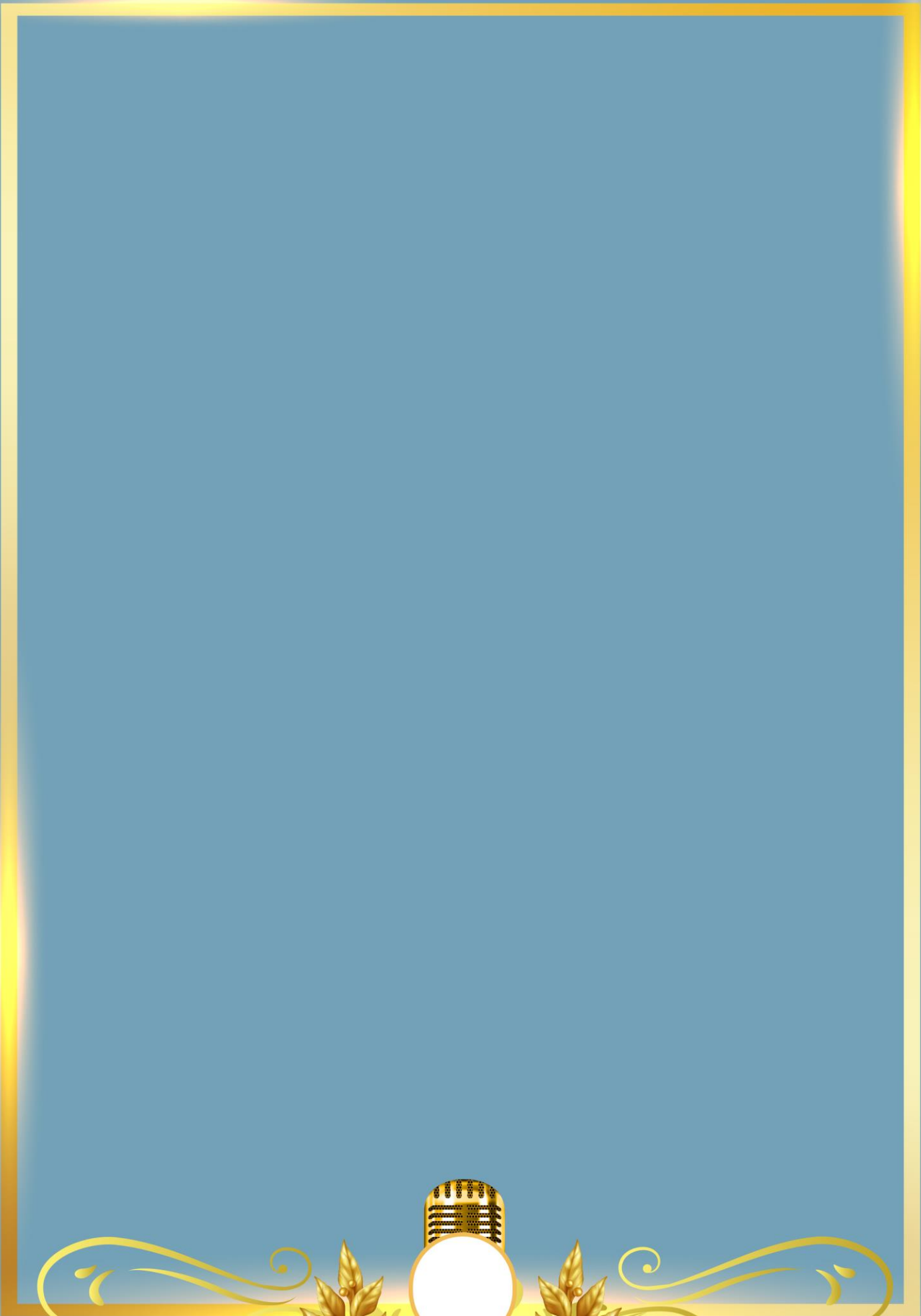


สารบัญ

หน้า

๒๒	:	<u>ฟังก์ชัน</u>	๑๓๒
๒๓	:	<u>ไปงานบวช</u>	๑๔๑
๒๔	:	<u>คำขอขมา</u>	๑๔๗
๒๕	:	<u>เทียนพรรษา</u>	๑๕๕
๒๖	:	<u>ผ้าจํานำพรรษา</u>	๑๖๑
๒๗	:	<u>ความรู้เรื่องกฐิน</u>	๑๖๕
๒๘	:	<u>งานศพ</u>	๑๗๔
๒๙	:	<u>บิณฑบาต</u>	๑๘๓
๓๐	:	<u>พาทุง ใ้ไม่ใส่บาตร</u>	๑๘๖
๓๑	:	<u>เวียนเทียน</u>	๑๘๗
๓๒	:	<u>ชุมนุมเทวดา ใ้ให้ถูกงาน</u>	๑๙๓
๓๓	:	<u>ถวายอดิเรก</u>	๒๐๒
๓๔	:	<u>ชาวบ้านฟังปาติโมกข์ใ้ได้หรือไม่</u>	๒๐๘
๓๕	:	<u>แสดงตนเป็นพุทธมามกะ</u>	๒๑๐
๓๖	:	<u>แผ่เมตตา</u>	๒๒๓
๓๗	:	<u>ยะถาสัตติ ยะถาพะลัง</u>	๒๒๕
๓๘	:	<u>วิวัชชัยเย</u>	๒๓๐
๓๙	:	<u>ท้าวหนัตตา</u>	๒๓๒
๔๐	:	<u>มันมาทำเช็ญใจ</u>	๒๓๔
๔๑	:	<u>เนาท้าวสรรพวงค์กาย</u>	๒๓๙
๔๒	:	<u>ปฏิบัติธรรม</u>	๒๔๓
๔๓	:	<u>แนวปฏิบัติพิธีทำบุญทั่วไป</u>	๒๔๘
๔๔	:	<u>คำแนะนำพิธีสวดพระอภิธรรม</u>	๒๕๗
๔๕	:	<u>ซื้อขายกับบริจาจ ใ้ใหญ่ดีกว่ากัน</u>	๒๖๓





๐๑

นาร้อง

โปรดทราบก่อนว่า หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่ตำราฝึกสอนให้เป็นพิธีกรในงานต่างๆ

ถ้าใครจะถามว่า พิธีแต่งงานใช้ชั้นหมากกี่ชั้น วางศิลาฤกษ์มีลำดับขั้นตอนอย่างไร ขึ้นบ้านใหม่ต้องวงสายสิญจน์รอบบ้านหรือไม่และต้องเจิมที่ไหนบ้าง ตั้งศาลพระภูมิต้องมีศาลตายายด้วยไหม จุดธูปบูชากลางแจ้งใช้ธูปกี่ดอก ถวายพระพุทธรูปกล่าวคำถวายว่าอย่างไร ฯลฯ

ท่านต้องไปอ่านเล่มอื่นครับ เล่มนี้ไม่มีคำตอบ
หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ท่านเป็นพิธีกรไม่ได้

แต่ท่านที่เป็นพิธีกร หรือเป็นมรรคนายกอยู่แล้ว หนังสือเล่มนี้จะให้ข้อคิดและเหตุผลแก่ท่านว่า ที่ท่านเคยทำกันมาอย่างนั้น เคยว่ากันมาอย่างโน้น ที่ถูกควรเป็นอย่างไร และทำไมจึงควรทำหรือไม่ควรทำอย่างนั้นอย่างโน้น

สำหรับท่านที่มีโอกาสไปร่วมพิธีการต่างๆ หนังสือเล่มนี้อาจช่วยให้ท่านเข้าใจขึ้นได้บ้างว่านั่นเขาทำอะไรกัน และตัวท่านควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไร อย่างไร



ทุกเรื่อง πουพูดถึงในหนังสือเล่มนี้ ถ้าไม่ใช่หลักวิชา ก็เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผม-ผู้เขียน ท่านผู้อ่านไม่จำเป็นจะต้องเห็นด้วยกับผู้เขียนทุกเรื่องไป แต่ทุกเรื่องจะแสดงเหตุผลไว้ด้วยเสมอว่าทำไมจึงควรเป็นอย่างนี้หรือไม่ควรเป็นอย่างนั้น

ใครมีเหตุผลที่ดีกว่า ก็ว่ากันออกมา
ผิด ก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงได้
ถูก ก็ทำต่อไป และทำให้ดียิ่งขึ้น

เมื่อเรายังจำเป็นต้องมีพิธีกรรม ก็ไม่ควรเป็นแค่ทำตามๆ กันไป แต่ควรจะให้พิธีกรรมนำไปสู่ปัญญา

เมื่อมีศรัทธาที่จะทำพิธีกรรม ก็สมควรแท้ที่จะต้องมีความรู้ในพิธีที่ทำ และตัวพิธีกรควรจะเป็นผู้นำที่จะทำให้พิธีกรรมนั้นๆ นำไปสู่ปัญญาให้จงได้

ศรัทธาที่มั่นคงควรนำไปสู่ปัญญาที่แจ่มชัด
ปัญญาที่แจ่มชัดจะกลับมาหนุนศรัทธาให้มั่นคงยิ่งขึ้น
เมื่อใดเป็นได้ดังนี้ เมื่อนั้นพิธีกรรมก็มีคุณค่าที่สมบูรณ์

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

๒๕๕๕

๐๒

หลัก



เมื่อจะต้องทำหน้าที่พิธีกรก็ดี เมื่อจะต้องวินิจฉัยประเด็นใดๆ ของพิธีกรรมก็ดี หรือเมื่อไปร่วมพิธีก็ดี ควรระลึกไว้เสมอว่า

พิธีกรรมมักจะมีส่วนประกอบ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็น **หลักวิชา** กับ ส่วนที่เป็น **ค่านิยมของพื้นที่**

อธิบายด้วยตัวอย่าง คงจะเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ตัวอย่างเช่น

ในพิธีบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรม เมื่อบูชาพระ และรับศีลเสร็จ ก่อนจะสวด *บางแห่ง* ต้องอาราธนาธรรม **พรหมา จะ โลกา ...** ก่อน แล้วพระจึงสวด ถ้าไม่อาราธนา พระจะยังไม่สวด บางที่ถ้าพิธีกรไม่รู้หรือไม่เคย พระท่านจะเตือนให้อาราธนาธรรมก่อน

แต่ *บางแห่ง* รับศีลเสร็จก็สวดเลย ไม่ต้อง **พรหมา จะ โลกา ...** ก่อน สวดพระอภิธรรม ต้องอาราธนาธรรมก่อน หรือไม่ต้องอาราธนา นี่คือ **ค่านิยมของพื้นที่**



หลักก็คือ ที่ไหนอาราธนา ก็อาราธนา ที่ไหนไม่ต้องอาราธนา ก็ไม่ต้องอาราธนา

จึงไม่ต้องเถียงกันว่า ไม่ต้องอาราธนาเพราะสวดพระอภิธรรมไม่ใช่เทศน์ หรือต้องอาราธนาเพราะการสวดพระอภิธรรมก็คือการแสดงธรรมแบบหนึ่ง

เพราะในกรณีนี้ อาราธนา ก็ไม่เกิน ไม่อาราธนา ก็ไม่ขาด

เพราะฉะนั้น พื้นถิ่นไหนนิยมอย่างไร ก็ทำตามค่านิยมของพื้นถิ่นนั้น ไม่พึงเข้าไปแตะต้อง ก้าวกาย หรือเปลี่ยนแปลงตามความเห็นส่วนตัวเป็นอันขาด

แต่ในคำอาราธนาธรรมนั้น

พรหมา จะ โลกา ... ออกเสียงอย่างไร พรมมา หรือ พรำมา

กะตะอัฏฐะลี หรือ กัตอัฏฐะลี

อะนะธิวะรัง หรือ อันธิวะรัง

นี่คือ **หลักวิชา**

ส่วนที่เป็นหลักวิชานี้สามารถถกเถียงกันได้ว่าผิดถูกควรเป็นอย่างไร

ผิดก็ว่าผิด ถูกก็ว่าถูก

ผิดก็ต้องแก้ ไม่ใช่ดันทุรังอ้างว่าเป็นค่านิยมของพื้นถิ่นนี้เขานิยมว่ากัน
อย่างนี้ ทำกันอย่างนี้

อาจมีปัญหาว่าจะเอาอะไรตัดสินว่า นี่เป็นหลักวิชา นั่นเป็นค่านิยมพื้นถิ่น

ก็ต้องใช้หลักวิชานั้นเองตัดสิน คือในที่สุดแล้ว หลักวิชาต้องเป็นตัวหลัก

ยกตัวอย่างเรื่องข้าวพระพุทธ

ที่เห็นทั่วไป ข้าวพระพุทธรักจัดเป็นชุดเล็กๆ ถาดใบเล็กๆ ถ้วยใบเล็กๆ เหมือนของเซ่นผี ดูเหมือนว่าเป็นค่านิยม ที่ไหนๆ ก็ทำแบบนี้

แต่ดูให้ดีๆ นี่ไม่ใช่ค่านิยม แต่เป็นเพราะไม่เข้าใจหลักวิชา

พระพุทธรเจ้าใช้ผี ข้าวที่จัดถวายพระพุทธรอยู่ในฐานะเป็นเครื่องบูชา ไม่ใช่ของเซ่นผี ข้าวพระพุทธรจึงต้องจัดเสมือนหนึ่งว่าองค์พระพุทธรเจ้าประทับอยู่ตรงนั้นจริงๆ ถ้าพระพุทธรเจ้าจะเสวยข้าวนั้นก็เสวยได้อิ่มหนึ่งจริงๆ ก็คือต้องจัดเหมือนข้าวที่จัดถวายพระสงฆ์หรือพระณีกว่า

นี่คือหลักวิชา ไม่ใช่ค่านิยมพื้นถิ่น

ถ้าเข้าใจหลักวิชานี้ เราก็ไม่ควรจัดข้าวพระพุทธรเหมือนของเซ่นผี

เพราะฉะนั้นไปเห็นที่ไหนจัดแบบเซ่นผี เราก็สามารถทักท้วงแนะนำได้ โดยไม่ต้องเกรงว่าจะเป็นการก้าวก่ายค่านิยมพื้นถิ่น อันที่จริงแล้วเป็นเรื่องสมควรที่จะต้องทักท้วงแนะนำให้ทำให้ถูกต้องโดยแท้ ไม่ใช่ปล่อยเลยตามเลยตามเคย

ดูต่อไปอีก

ในคำบูชาข้าวพระ ตรงคำว่า **โอทะนัง** พิธีกรบางท่านว่า **โภชะนัง** ก็ยอมรับได้ เพราะไม่ได้ขัดต่อหลักวิชา



แต่มีบางท่านบางพื้นที่ใช้ว่า โภชะน่านัง
บางคนว่า โภชะน่านานัง ไปโน่นเลย

แล้วก็อ้างว่าพื้นที่นี้เขาใช้กันอย่างนี้มาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว ตัวเองก็
รับถ่ายทอดมาอย่างนี้

ผู้ที่รู้ภาษาบาลีจะบอกได้ทันทีว่า โภชะน่านัง หรือ โภชะน่านานัง นี้
ผิด

อย่างนี้คือหลักวิชา เมื่อผิดก็ต้องแก้ จะอ้างว่าเป็นค่านิยมพื้นที่ไม่ได้
สรุปว่า

ค่านิยมพื้นที่จริงๆ อย่าไปแตะต้องของเขา

แต่ถ้าเป็นหลักวิชา และถ้าผิด ต้องแก้ และควรช่วยกันแก้

วิธีแก้ที่จะได้ผลยั่งยืนก็คือ เรียนรู้ ค้นคว้า หาเหตุผลในเรื่องนั้นๆ ไป
เรื่อยๆ

เมื่อเห็นเหตุผล ก็จะปฏิบัติพิธีกรรมนั้นอย่างถูกต้อง

ค่านิยมที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนในพิธีกรรมต่างๆ ก็จะค่อยๆ หหมดไป
เหลือแต่พิธีกรรมที่ทำด้วยศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา

เมื่อนั้น พิธีกรรมก็จะ เป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมสารธรรมอื่นๆ งาม
งามยิ่งๆ ขึ้นไป

คำบูชาพระรัตนตรัย (ทำบุญวันพระ วัตรมหาธาตุ ราชบุรี)



(กล่าวนำ / ไม่ต้องว่าตาม)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาของเราทั้งหลาย พระองค์ทรงไว้ซึ่ง
พระปัญญาคุณ ตรัสรู้ดีตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ทรงไว้ซึ่งพระวิสุทธิคุณ
ทรงบริสุทธิหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย ทรงไว้ซึ่งพระมหา
กรุณาคุณ ทรงสงสารสั่งสอนเวไนยนิกรทุกถ้วนหน้า ข้าพเจ้าทั้งหลายขอ
ถวายอภิवाทพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น

(กล่าวนำ / กล่าวตาม)

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภาวะวา,
พุทธัง ภาวะวันตัง อะภิवाทเมมิ. (กราบ)



(กล่าวนำ / กล่าวตาม)

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม,
ธัมมัง นะมัสสามิ. (กราบ)

(กล่าวนำ / ไม่ต้องว่าตาม)

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติควร ปฏิบัติชอบ เป็นพยานในพระธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่าปฏิบัติตามได้จริงและมีผลประเสริฐจริง เป็นทนายทสี่บต่อพระพุทศาสนาจนตราบเท่าทุกวันนี้ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอนอบน้อมพระสงฆ์เจ้าเหล่านั้น

(กล่าวนำ / กล่าวตาม)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,
สังฆัง นะมามิ. (กราบ)

คำบูชาพระรัตนตรัยนี้ต้นแบบเป็นของกองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารบก ได้ทราบมาว่า พระธรรมนิเทศทวยหาญ (อยู่ อุดมศิลป์ ป.ธ. ๙) ปฐมอนุศาสนาจารย์ เป็นผู้เรียบเรียง

ทำบุญวันพระที่วัดมหาธาตุ ราชบุรี เดิมไม่ได้ว่าคำบูชาแบบนี้ ผมเห็นว่าคำบูชาพระรัตนตรัยของกองทัพบกนี้ไพเราะ น่าฟัง นำให้เกิดปัญญา จึงขออนุญาตต่อท่านเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ ราชบุรี ขอนำคำบูชาพระแบบนี้มาใช้ในวันทำบุญวันพระ ท่านก็อนุญาต และใช้มาตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๔๐

พื้นที่ไหนมีคำบูชาพระที่เป็นเอกลักษณ์ประจำพื้นที่ ก็สมควรที่จะใช้แบบนั้นเป็นการรักษาภูมิปัญญาของพื้นที่ไว้ แต่ถ้ายังไม่มี หรือมีก็เป็นคำบูชาพระแบบทั่วไป จะพิจารณานำคำบูชาพระแบบนี้ไปใช้ ก็แล้วแต่จะเห็นสมควร



“จุดเทียนรูป” เป็นคำวิปริต

คำเดิมที่ปู่ย่าตายายของเราท่านใช้กันมา คือ จุดรูปเทียน คือใช้คำว่า รูปเทียน ไม่ใช่ เทียนรูป

เหตุที่มีผู้อุทรเปลี่ยนเป็น เทียนรูป นั้น เกิดจากเรื่องดังต่อไปนี้ นายทหารผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ไปเป็นประธานในพิธีซึ่งมีการตั้งโต๊ะหมู่บูชา ด้วย ในกำหนดการซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้นำเรียนให้ท่านประธานทราบล่วงหน้าแล้ว มีอยู่ตอนหนึ่งเขียนว่า “ประธานในพิธี จุดรูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย” และก่อนถึงเวลาเริ่มพิธี เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ก็ได้อ่านกำหนดการนั้นให้ผู้มาร่วมพิธีทราบด้วย

ครั้นได้เวลา ก็มีเสียงประกาศโดยอ่านข้อความตามกำหนดการตอนนี้ว่า “ขอเรียนเชิญประธานในพิธีจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย”

นายทหารผู้ใหญ่ท่านนั้นก็ลุกไปที่โต๊ะหมู่บูชา รับเทียนชนวนจากพิธีกร แล้วตั้งท่าจะจุดที่รูปก่อน พิธีกรเห็นเช่นนั้นจึงเรียนท่านไปเบาๆ ว่า “ขออนุญาตครับ จุดเทียนก่อนครับ”



ท่านประธานชะงักและมีอาการไม่สบายอารมณ์ เพราะดูเหมือนว่าคำ
ทักท้วงนั้นจะเป็นเหตุทำให้จังหวะการปฏิบัติของท่านเสียไป อาจจะทำให้เสีย
บุคลิกหรือเสียหน้าอะไรทำนองนั้น

ต่อมานายทหารผู้ใหญ่ท่านนั้นได้เรียกพิธีกรท่านนั้นไปซักว่า **ทำไมต้อง
จุดเทียนก่อน** พิธีกรอธิบายว่า **เป็นธรรมเนียมการปฏิบัติที่ต้องจุดเทียนก่อน**

นายทหารผู้ใหญ่ท่านนั้นได้ปรารภเป็นเชิงตำหนิหรือจะว่าตำหนิเป็น
เชิงปรารภก็ได้ ว่า **ทำไมคุณไม่เขียนกำหนดการให้มันตรงกับการปฏิบัติ
คุณเขียนว่า จุดธูปเทียน แต่บอกให้ผมจุดเทียนก่อนธูป**

"คำปรารภของผู้บังคับบัญชาคือคำสั่ง" นี่เป็นหลักที่รู้จักกันดีในหมู่ทหาร
หลังจากนั้นมา กำหนดการในพิธีที่จะต้องมีการจุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา ก็
เปลี่ยนจาก "ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย" กลายเป็น
"ประธานในพิธีจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย"

คำว่า "จุดเทียนธูป" ก็เลยมีผู้ใช้กันอยู่ในกองทัพนั้น แล้วก็กระบาดออก
ไปสู่วงการพิธีกรชาวบ้านในบางพื้นที่ด้วย เป็นเรื่องน่าเศร้าของภาษาไทยไป
เลย

ข้อพิจารณาในเรื่องนี้ก็คือ คำว่า **ธูปเทียน** นั้นเป็นคำพูดที่ปุ่ยาตายาย
บรรพบุรุษของเราท่านพูดกันมาอย่างนี้ตั้งแต่ไหนแต่ไร เช่นในคำว่า **ดอกไม้
ธูปเทียน**

ไม่มีใครตัดจริตพูดว่า ดอกไม้เทียนรูป

ทั้งนี้ก็กันไปตามธรรมชาติของการเปล่งเสียง คือ รูปเทียน เสียง อุ-เอีย เปล่งเสียงสะดวงเป็นธรรมชาติกว่า เอีย-อุ เทียนรูป

มีคำที่เทียบให้เห็นได้ชัดๆ อยู่คำหนึ่ง (ความจริงมีอีกหลายคำ) คือคำว่า ลูกเมีย ใครๆ ก็พูดกันว่า ลูกเมีย ไม่มีใครฝืนปากฝืนลิ้นไปพูดว่า เมียลูก ทั้งที่ข้อเท็จจริง เมีย มาก่อน ลูก (ลูกที่เกิดจากเมียคนนั้น)

กลุ่มคำประเภทรูปนี้เป็นที่เข้าใจกันดีในหมู่คนไทยที่พูดภาษาไทยเป็น ยิ่งใครศึกษาหลักภาษาไทยด้วยแล้ว ก็จะเข้าใจได้ว่ามันเป็นไปตามหลักวิชาการหรือธรรมชาติของการเปล่งเสียง โดยไม่มีข้อกังขา

กำหนดการที่เขียนว่า "ประธานในพิธีจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย" นั้น เป็นการใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่สุดแล้ว การไปแก้ไขเป็น "ประธานในพิธีจุดเทียนรูปบูชาพระรัตนตรัย" จึงเป็นการแก้จากถูกให้เป็นผิด

คำว่า "ประธานในพิธีจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย" นั้นเป็นการบอกลำดับการปฏิบัติในพิธีว่าจะมีการทำอะไรบ้างในตอนไหน

มิได้เป็นการบอกขั้นตอนการปฏิบัติในการกระทำนั้นๆ แต่ประการใด

คือเมื่อพูดว่า "ประธานในพิธีจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย" ก็เป็นแต่เพียงบอกให้รู้ว่าต่อไปนี้จะมีการจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

แต่ในการจุดรูปเทียนนั้นมีขั้นตอนอย่างไร จะต้องทำอะไรก่อน ทำอะไรหลัง เป็นเรื่องของรายละเอียดที่ผู้ปฏิบัติในขั้นตอนนั้นๆ จะต้องศึกษาให้เข้าใจเอาเอง

คำที่ว่า "ประธานในพิธีจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย" ถ้าจะจับผิดก็จับได้ คือก็ยังพูดไม่ตรงกับกรปฏิบัติจริงอยู่นั่นเอง เพราะในความเป็นจริงประธานจะต้องลุกขึ้นจากที่นั่ง เดินไปที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา รับเทียนชนวนจากเจ้าหน้าที่พิธีการ แล้วจึงจะจุด

ถามว่า รายละเอียดเหล่านี้ ทำไมจึงไม่เขียนหรือไม่พูดออกไปด้วย เพื่อให้ตรงกับกรปฏิบัติจริง ?

คิดถึงเหตุผลแค่นี้ก็จะเข้าใจได้ทันที

เพราะฉะนั้น เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ผู้ปฏิบัติจะต้องศึกษาให้เข้าใจหลักวิชา ไม่ใช่ไปแก้หลักวิชาให้เป็นไปตามความเข้าใจผิดๆ ของตัวเอง

ตัวพิธีกรเองจึงต้องมีสติ เห็นใครพูดอะไรทำอะไร ไม่ควรพูดตามทำตามโดยปราศจากการใคร่ครวญให้ถ่องแท้

คำบูชาพระ – มะ หรือ มิ



เมื่อเริ่มต้นพิธี พิธีกรจะกล่าวคำบูชาก่อน คำบูชา นั้น เคยเรียกกันแต่
ว่า บูชาพระ หรือ บูชาพระรัตนตรัย ต่อมา มีผู้แยกเรียกเป็น ๒ ตอน คือ
บูชาพระรัตนตรัย ตอนหนึ่ง กับ นมัสการพระรัตนตรัย อีกตอนหนึ่ง

คำบูชาพระรัตนตรัย ก็คือ

อิมิ^{นา} สักกา^{เร}นะ, พุ^ทธัง ปุ^{เช}มิ

อิมิ^{นา} สักกา^{เร}นะ, ธัม^มมัง ปุ^{เช}มิ

อิมิ^{นา} สักกา^{เร}นะ, สัง^ฆมัง ปุ^{เช}มิ

คำบูชานี้มีคำแปลว่า

ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธรเจ้า ด้วยเครื่องสักการะนี้

ข้าพเจ้าขอบูชาพระธรรม ด้วยเครื่องสักการะนี้

ข้าพเจ้าขอบูชาพระสงฆ์ ด้วยเครื่องสักการะนี้



คำนมัสการพระรัตนตรัย ก็คือ

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ะคะวา, พุทธัง ะคะวันตัง
อะภิวาเทมิ

สัพพัญญูโต ะคะวะตา ะหมโม, ะหมมัง นะมัสสามิ

สุปะฏิปันโน ะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ

คำนมัสการนี้มีคำแปลว่า

พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระอรหันต์ ผู้ห่างไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้
โดยพระองค์เอง, ข้าพเจ้าขออภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้รู้ ผู้
ตื่น ผู้เบิกบาน

พระธรรมเป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว, ข้าพเจ้า
นมัสการซึ่งพระธรรม

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว, ข้าพเจ้า
นอบน้อมซึ่งพระสงฆ์

ข้อสังเกต

๑. ลำดับของการกล่าว ทำกันเป็น ๒ แบบ คือ

- กล่าวคำบูชาจบหมดแล้ว จึงต่อด้วยคำนมัสการ
- กล่าวคำบูชาสลับกับคำนมัสการ คือ

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง ปุเชมิ, อระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภา
คะวา ...

อิมินา สักกาเรนะ รัมมัง ปุเชมิ, สักวาชาโต ภาคะวะตา รัมโม
...

อิมินา สักกาเรนะ สังขัง ปุเชมิ, สุปะฏิปันโน ภาคะวะโต สาวะ
กะสังโฆ ...

จะกล่าวตามแบบไหน ก็แล้วแต่ความนิยมของพื้นที่นั้น หรือของ
พิธีกรคนนั้น ถือว่าใช้ได้ทั้งสองแบบ ไม่ขัดด้วยหลักวิชาการแต่ประการใด

๒. โดยทั่วไปไม่ค่อยนิยมมีคำแปล คือกล่าวเฉพาะคำบาลี แต่พื้นถิ่น
ไหนจะแปลด้วย ก็ไม่ขัดข้องเช่นกัน

๓. คำว่า ปุเชมิ ในส่วนที่เป็นคำบูชา นั้น บางท่านก็ใช้คำว่า อะภิปู
ชะยามิ แทน ก็ไม่ขัดข้องอีกเช่นกัน เพราะ อะภิปูชะยามิ ก็มีความหมาย
อย่างเดียวกับ ปุเชมิ นั้นแหละ เพียงแต่เติม อะภิ - ที่แปลว่า “อย่างยิ่ง”
เข้าข้างหน้า เสริมความหมายให้สูงขึ้น

โปรดสังเกตว่า เมื่อเติม อะภิ เข้าไปแล้ว แทนที่จะเป็น อะภิปุเชมิ
กลับเป็น อะภิปูชะยามิ นี่ก็เป็นเรื่องของหลักไวยากรณ์บาลี ถ้าอยากรู้ว่า
ทำไม ก็ต้องเรียน แต่ถึงยังไม่รู้ก็ไม่ใช่ไร ใช้คำพูดถูกไว้ก่อนเป็นอันใช้ได้
ในระดับหนึ่ง

ที่ว่ามานี้ยังไม่ใช่ปัญหา

ที่เป็นปัญหาก็คือ พิธีกรบางท่าน ในตอนกล่าวคำบูชา คำว่า ปุเชมิ ท่านว่าเป็น ปุเชมฺ ถ้าใช้ อะภิปุชะยามิ ท่านก็ว่าเป็น อะภิปุชะยามะ พุดสั้นๆ ว่า ใช้ มะ ไม่ใช่ มิ เหตุผลก็เป็นดังที่รู้เข้าใจกันทั่วไป คือ “คน เดียว มิ หลายคน มะ”

ในเวลากล่าวคำบูชานั้นมีผู้ร่วมอยู่ในพิธีหลายคน เพราะฉะนั้น การ เปลี่ยน มิ เป็น มะ ก็นับว่าถูกต้องตามหลักวิชาการ

แต่เกิดเป็นปัญหาตรงที่ว่า ครั้นพอถึงตอนที่เป็นคำนมัสการพระ รัตนตรัย คือ อะระหัง สัมมาสัมพุทธโ ภะคะวา เป็นต้น ท่านก็ว่า

พุทฺธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ ไม่ใช่ อะภิวาเทมะ

..., ธัมมัง นะมัสสามิ ไม่ใช่ นะมัสสามะ

..., สังฆัง นะมามิ ไม่ใช่ นะมามะ

คำถามคือ

๑. ในเมื่อคำบูชาว่า ปุเชมฺ ทำไมคำนมัสการจึงไม่ว่าเป็น อะภิวาเทมะ นะมัสสามะ นะมามะ

๒. คำบูชาว่า ปุเชมฺ (หรือ อะภิปุชะยามะ ก็ตาม) ถ้าคำนมัสการ ว่าเป็น อะภิวาเทมิ นะมัสสามิ นะมามิ จะถูกต้องหรือไม่

๓. คำนมัสการ ถ้าว่าเป็น อะภิวาเทมะ นะมัสสามะ นะมามะ จะใช้ได้หรือไม่ ถูกต้องหรือไม่

สรุปก็คือ ทำไมเมื่อว่า มะ ก็ไม่ มะ ให้ตลอด เมื่อว่า มิ ก็ไม่ มิ ให้ตลอด ทำไมจึง มะ มั่ง มิ มั่ง

คำตอบที่พอจะนึกได้ คือ

๑. ที่ไม่ว่าเป็น ... พุทฺธัง ภาคะวันตัง อะภิวาเทมะ ... รัมมัง นมัสสามะ ... สังฆัง นมะมามะ ก็เพราะคำนัมสการพระรัตนตรัย ท่านใช้เป็น อะภิวาเทมิ นมัสสามิ นมะมิ จนลงตัวแล้ว ไม่มีที่ไหนใช้เป็น อะภิวาเทมะ นมัสสามะ นมะมามะ เลย

ตอนว่าคำบูชา ยึดหลัก “คนเดียว มิ หลายคน มะ” แต่พอมาถึงคำนัมสการ จะเปลี่ยน มิ เป็น มะ ก็ดูกระไรอยู่ เพราะที่ไหนๆ ก็ใช้ มิ จนตัวแล้ว ก็เลยต้องคงเป็น มิ ไว้ จึงลั่นกับตอนว่าคำบูชา

๒. ถ้าจะให้ถูกต้อง คือไม่ลั่นกัน ก็ควรยึดหลักว่า ทั้งคำบูชา และคำนัมสการ ถ้า มะ ก็ มะ ให้เหมือนกัน ถ้า มิ ก็ มิ ให้เหมือนกัน ไม่ควรให้เป็น มะ มั่ง มิ มั่ง

๓. แต่ถ้าถามว่า แล้วควรจะเป็น มิ หรือ มะ ก็ต้องพิจารณากันที่เหตุผล

ผมขอเสนอตัวอย่างประกอบการพิจารณาก่อน

มีหลักฐานในคำบูชาพระที่พระสงฆ์ท่านใช้ในเวลาทำวัตรเช้าหรือทำวัตรเย็น มีข้อความดังนี้

โย โส ภาคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ
 สักขาโต เยนะ ภาคะวาตา รัมโม
 สุปะฏิปันโน ยัสสะ ภาคะวาโต สาวะกะสังโฆ,
 ตัมมะยัง ภาคะวันตัง สะรัมมัง สะสังขัง
 อิมะหิ สักกาเรหิ ยะถาระหัง อาโรปิเตหิ อะภิปูชะยามะ.
 สาธุ โน ภันเต ภาคะวา สุจิระปะรินิพพุโตปิ
 ปัจฉิมาชะนะตานุกัมปะมานะสา
 อิมะ สักกาเร ทุคคะตะปะณณาการะภูเต ปะฐักคัณหาตุ
 อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.
 อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภาคะวา,
 พุทธีง ภาคะวันตัง อะภิวาเทมิ.
 สักขาโต ภาคะวาตา รัมโม,
 รัมมัง นะมัสสามิ.
 สุปะฏิปันโน ภาคะวาโต สาวะกะสังโฆ,
 สังขัง นะมามิ.

ขอให้ดูที่คำว่า อะภิปูชะยามะ แล้วยังมีคำว่า มะยัง (แปลว่า
 ข้าพเจ้าทั้งหลาย) ย้ำยืนยันหลักที่ว่า “คนเดียว มิ หลายคน มะ”

แต่พอถึงตอนนมัสการ อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภาคะวา ท่านก็
 ไม่ได้เปลี่ยนเป็น พุทธีง ภาคะวันตัง อะภิวาเทมิ แต่ยังคงเป็น อะภิวา
เทมิ ตามแบบที่ลงตัวอยู่แล้วนั่นเอง

ควรจะสงสัยว่า ถ้ายึดหลักว่าต้องคงเป็น อะภิวาเทมิ ก็แล้วไฉนใน
ตอนคำบูชาจึงไม่เป็น อะภิปุชะยามิ เสียเล่า จะได้ตรงกัน ไม่ลักลั่นกัน

คำอธิบายนี้อธิบายคำบูชาพระที่พระสงฆ์ท่านใช้ในเวลาทำวัตรเช้าหรือทำ
วัตรเย็นนี้ ไม่ใช่เป็นแค่คำบูชา แต่เป็น “คำถวายเครื่องสักการะ” ด้วย คือ
ผู้กล่าวตั้งอารมณ์เสมือนกำลังกราบทูลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่
เฉพาะพระพักตร์ จึงต้องยึดหลัก “คนเดียว มิ หลายคน มะ” แต่เมื่อ
กล่าวคำถวายเครื่องสักการะจบลงตรงคำว่า อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ
สุขายะ (โปรดสังเกตว่า ใช้คำแบบเดียวกับคำถวายของให้แก่สงฆ์ เช่นคำ
ถวายสังฆทานเป็นต้น) คำต่อจากนั้นไม่ใช่คำกราบทูลอยู่เฉพาะพระพักตร์
อีกแล้ว แต่เป็นคำในลักษณะพูดกับตัวเองคนเดียว จึงใช้ มิ ไม่ใช่ มะ

หลักฐานอีกแห่งหนึ่งก็คือบททำวัตรเช้า

บททำวัตรเช้านั้น ตอนที่ เป็น “คำนำ” คือ หันทะ มะยัง ท่านก็ใช้
หลัก “คนเดียว มิ หลายคน มะ” ดังคำเต็มๆ ว่าดังนี้

หันทะ มะยัง พุทธัสสะ ภาคะวะโต ปุพพะภาคะนะมะการัง กะ
โรมะ เส

หันทะ มะยัง พุทธาภิกุติง กะโรมะ เส

หันทะ มะยัง ธัมมาภิกุติง กะโรมะ เส

หันทะ มะยัง สังฆาภิกุติง กะโรมะ เส

คำนำเหล่านี้ แปลเป็นใจความว่า “พวกเรามานมัสการพระพุทธเจ้า
กันเถิด พวกเรามาสรรเสริญพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์กันเถิด” เป็นการ
พูดกับผู้ร่วมอยู่ในกิจนั้นด้วยกัน จึงต้องใช้ มะ

แต่พอถึงตอนท้ายของแต่ละบท ท่านกลับใช้ มิ
โปรดดูคำเต็มๆ ดังนี้

... ตะมะหัง ภาคะวันตัง อะภิปูชะยามิ ตะมะหัง ภาคะวันตัง
สิระสา นะมามิ.

... ตะมะหัง รัมมัง อะภิปูชะยามิ ตะมะหัง รัมมัง สิระสา นะมา
มิ.

... ตะมะหัง สังขัง อะภิปูชะยามิ ตะมะหัง สังขัง สิระสา นะมา
มิ.

ผมขอเสนอเหตุผลตามที่ผมพิจารณาแล้ว ดังนี้

คำที่กล่าวในศาสนพิธีเช่นนี้จะมีอยู่ ๒ ประเภท คือคำกล่าวที่มุ่งต่อ
พระรัตนตรัย ประเภทหนึ่ง และคำที่กล่าวต่อพระสงฆ์ ประเภทหนึ่ง

๑. คำกล่าวที่มุ่งต่อพระรัตนตรัย ผู้กล่าวไม่ได้พูดกับพระรัตนตรัย
พระรัตนตรัยไม่ได้มานั่งฟังเหมือนเป็นคู่สนทนากับเรา หากแต่เป็นเหมือน
การพูดกับตัวเอง หรือบอกตัวเองว่าเราจะทำอะไร แม้จะมีผู้พูดเป็นสิบหรือ
เป็นร้อย ก็เท่ากับต่างคนต่างพูด ลักษณะเช่นนี้ก็คือพูดคนเดียว คำกริยาจึง
ต้องเป็น มิ ดังที่ปรากฏในคัมภีร์การพระรัตนตรัยว่า อะภิวาเทมิ นะมัส
สามิ นะมามิ

และถ้าถือตามหลักนี้ คำบูชาที่ขึ้นต้นว่า อิมินา สัฏกาเรนะ ก็เป็น
การพูดกับตัวเองเหมือนกัน สรุปว่า ทั้งคำบูชา ทั้งคัมภีร์การ ไม่มีตอนไหน
เลยที่เราพูดกับพระพุทธเจ้า หรือพูดกับพระรัตนตรัย เพราะฉะนั้น คำบูชา
จึงควรจะเป็น พุทธัง ปูเชมิ ... รัมมัง ปูเชมิ ... สังขัง ปูเชมิ (หรือ
อะภิปูชะยามิ ก็แล้วแต่) ก็จะสอดคล้องกันตลอดสาย

ไม่ใช่ มะ มั่ง มิ มั่ง ตอนบูชาว่า พุธรัง บูชมะ (หรือ อะภิปูชะ ยาม) แต่พอตอนนมัสการกลับว่า พุธรัง ภาคะวันตง อะภิวาเทมิ ไม่รู้ว่าเอาอย่างไรกันแน่

๒. คำที่กล่าวต่อพระสงฆ์ หมายความว่า มีพระสงฆ์ (พระสงฆ์ที่มีชีวิต ไม่ใช่พระสงฆ์ในพระรัตนตรัย) มาอยู่ต่อหน้าเรา เหมือนเป็นคู่สนทนากับเรา คำที่เราพูดกับท่านก็ต้องพูดไปตามข้อเท็จจริง คือ “คนเดียว มิ หลายคน มะ”

คำประเพณีนี้อาจอย่างเช่น คำอาราธนาศีล และคำถวายทานต่างๆ เป็นต้น และขอให้สังเกตว่า คำกล่าวประเพณีนี้น่าจะมีคำว่า ภันเต ซึ่งแปลว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ หรือ ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ อยู่ตอนต้นของประโยค เช่น สาธุ โน ภันเต ภาคะวา (ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาค [จงทรงรับเครื่องสักการะ] ของข้าพระองค์ทั้งหลาย) เสมือนพระสงฆ์กำลังกราบทูลพระพุทธรูปเจ้าจริงๆ หรือ มะยัง ภันเต หรือ อิมานิ มะยัง ภันเต ซึ่งหมายถึงว่าเรากำลังพูดกับพระสงฆ์จริงๆ

การบูชานมัสการพระรัตนตรัย เรานึกกันไปเองว่า คนที่มาบูชาพระมีตั้งหลายคน ก็ควรจะใช้ มะ แต่ตามความเป็นจริงแล้วคำบูชาพระรัตนตรัย และคำนมัสการพระรัตนตรัยนั้น เรามิได้พูดกับพระพุทธรูปเจ้า หรือพูดกับพระรัตนตรัย แต่เราพูดกับตัวเราเอง และตัวเราเองนั้นมีตัวเดียว คือคนเดียว ดังนั้น การใช้ มิ ในคำบูชาและคำนมัสการจึงเป็นไปตามหลักที่ว่า “คนเดียว มิ หลายคน มะ” อยู่แล้ว ไม่ขัดกันแต่ประการใดเลย

ด้วยเหตุผลดังแสดงมา จึงควรยุติได้ว่า คำบูชาพระรัตนตรัยก็ดี คำนมัสการพระรัตนตรัยก็ดี ใช้ มิ ไม่ใช่ มะ

เบญจางคประดิษฐ์



คำว่า **เบญจางคประดิษฐ์** พจนานุกรมให้ความหมายไว้ว่า การกราบ โดยให้อวัยวะทั้ง ๕ คือ เข้าทั้ง ๒ มือทั้ง ๒ และหน้าผาก จดลงกับพื้น

คำนี้มาจากภาษาบาลีว่า **ปญจปติฏฐต** (ป-น-จ-ะ-ปะ-ติ-ด-ถิ-ตะ) แปลว่า *ตั้งเฉพาะซึ่งองค์ห้า*

ปญจ = เบญจ, **ปติฏฐต** = ประดิษฐ์

เราเอามาปรุงรูปเป็นคำไทยว่า **เบญจางคประดิษฐ์** ขยายความว่าการกราบด้วยตั้งอวัยวะทั้ง ๕ อย่างลงกับพื้น คือกราบเอาเข้าทั้งสอง ฝ่ามือทั้งสอง และหน้าผาก จดลงกับพื้น

ขั้นตอนการปฏิบัติ

- ๑ นั่งคุกเข่า (หญิงนั่งท่าเทพธิดา)
๒. ประนมมือเสมอก
๓. ยกมือที่ประนมนั้นขึ้นจรดหน้าผาก



๔. ก้มลงไปทีพื้น หรือที่กราบพระส่วนที่เป็นที่รองมือ

๕. เมื่อมือจวนถึงพื้นให้คว่ำฝ่ามือลงไปพร้อมๆ กันทั้งสองข้างโดยเว้นระยะห่างระหว่างฝ่ามือให้พอที่หน้าผากจะสัมผัสกับพื้นได้

๖. ก้มตัวลงไป ให้นำหน้าผากอยู่ระหว่างมือทั้งสอง

๗. เมื่อก้มลงจนหน้าผากสัมผัสกับพื้นแล้ว ยกลำตัวขึ้นตั้งตรงพร้อมกับตั้งมือทั้งสองขึ้นมาประนมระหว่างอกอยู่ในท่าเดิม นับเป็นการกราบ ๑ ครั้ง

ให้ปฏิบัติตามลำดับที่กล่าวมานี้ อีก ๒ เทียว

คำแนะนำ

หน้าผากสัมผัสพื้นครั้งที่ ๑ ระลึกว่า พุทฺโธ เม นาโถ พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้า

หน้าผากสัมผัสพื้นครั้งที่ ๒ ระลึกว่า รัทโธ เม นาโถ พระธรรมเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้า

หน้าผากสัมผัสพื้นครั้งที่ ๓ ระลึกว่า สังโฆ เม นาโถ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของข้าพเจ้า

กราบพระแบบเบญจางคประดิษฐ์ เป็นการแสดงความเคารพอย่างสูงสุด และถ้าทำให้ถูกแบบแผนแล้วก็จะเป็นการกราบที่งามที่สุด แม้ผู้กราบจะมีรูปร่างหน้าตาไม่งาม แต่ก็คงงามได้อย่างน่าอัศจรรย์

๐๗ วิสุง วิสุง

มีความหมายว่าอย่างไร

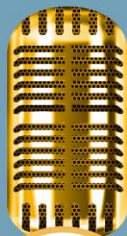
เรื่องนี้เกิดมาจากข้อสงสัยที่ว่า คำว่า วิสุง วิสุง รักษาณัตถายะ ในคำอาราธนาศีล ๕ นั้นมีความหมายว่าอย่างไร

คำว่า วิสุง แปลว่า แยก มีความหมาย ๒ นัย คือ แยกออกจากส่วนใหญ่ นัยหนึ่ง และ แยกส่วนใหญ่ออกเป็นส่วนย่อย อีกนัยหนึ่ง

แยกออกจากส่วนใหญ่ หมายถึงแยกส่วนหนึ่งออกไปจากส่วนใหญ่ เช่น ในคำว่า วิสุงคามสีมา หมายถึงเขตอุโบสถ ซึ่งมีความหมายว่าเป็นส่วนที่แยกออกจากพื้นที่ของทางบ้านเมือง (เขตอุโบสถเป็นแผ่นดินของพระศาสนาที่ทางราชการอนุญาตให้แยกออกมาจากบ้านเมือง ทำนองเดียวกับที่ตั้งสถานทูตต่างประเทศที่เข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทย ก็ถือว่าพื้นที่ตรงนั้นเป็นแผ่นดินของประเทศนั้น)

ตามนัยนี้ “ส่วนใหญ่” ก็ยังคงอยู่ เพียงแต่มีส่วนหนึ่งแยกออกไป นี้เป็นความหมายหนึ่งของ วิสุง

แยกส่วนใหญ่ออกเป็นส่วนย่อย หมายถึงเอาส่วนใหญ่ทั้งหมดมาแยกเป็นส่วนย่อยๆ ตามนัยนี้ เมื่อแยกแล้วก็ไม่มีส่วนใหญ่เหลืออยู่อีกต่อไป คงมีแต่ส่วนย่อยๆ ที่เคยรวมกันเป็นส่วนใหญ่ นี่ก็เป็นความหมายหนึ่งของ วิสุง



ในคำอาราธนาศีล ๕ ใช้คำว่า วิสุง วิสุง ซ้ำ ๒ ครั้ง เท่ากับบอกว่า แยก แยก แสดงว่า วิสุง ในที่นี้จึงมีความหมายตามนัยที่ ๒ คือ แยกส่วน ใหญ่่ออกเป็นส่วนย่อย

คำถามคือ แยกอะไรออกเป็นส่วนย่อย ?

ตามที่เข้าใจกันทั่วไปก็ว่า แยกศีลทั้ง ๕ ข้อ ออกเป็นข้อๆ โดยมี คำอธิบายว่า ไม่ถือรวมกันเป็นพวงทั้ง ๕ ข้อ แต่แยกถือเป็นข้อๆ และมีการ ขยายความต่อไปว่า การถือรวมกันทั้ง ๕ ข้อนั้นถ้าไปละเมิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง เข้า (คือศีลขาดไปข้อหนึ่ง) ถือว่าขาดหมดทั้ง ๕ ข้อ แต่ถ้าแยกถือเป็นข้อๆ ศีลขาดข้อใด ก็ขาดเฉพาะข้อนั้น

มีผู้รู้ยกอุปมาเปรียบเทียบไว้ว่า การถือรวมกันทั้ง ๕ ข้อ เหมือน เหยี่ยว ๕ บาท ถ้าหายก็คือหายหมดทั้ง ๕ บาท ส่วนการแยกถือเป็นข้อๆ เหมือนเหยี่ยวบาท ๕ เหยี่ยว อันไหนหายก็หายเฉพาะอันนั้น อันอื่นยังอยู่
อุปมานี้ช่วยให้เห็นภาพชัดเจนดีมาก

แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้น มีปัญหาว่า ถือรวมกันทั้ง ๕ ข้อคือถืออย่างไร และแยกถือเป็นข้อๆ คือถืออย่างไร

ศีลนั้นสำเร็จได้ด้วยการตั้งจิตเจตนาถว้น ถ้ามว่า ตั้งจิตเจตนา อย่างไรเรียกว่าถือรวมกันทั้ง ๕ ข้อ และตั้งจิตเจตนาอย่างไรเรียกว่าแยกถือ เป็นข้อๆ

ในศีล ๕ มีการตั้งเจตนาอยู่ ๕ เรื่อง คือ ไม่ฆ่า ไม่ลัก ไม่ผิดลูกเมียใคร ไม่พูดปด และไม่เสพของมีนเมา ถ้ามองว่า ถูกรวมกับแยกถือนั้นปฏิบัติต่อเรื่อง ทั้ง ๕ เรื่องนี้ต่างกันตรงไหน

ถูกรวม ก็ต้องหมายถึงว่าถือหมดทั้ง ๕ ข้อ ใช่หรือไม่

แล้ว แยกถือ เล่า มิใช่ถือหมดทั้ง ๕ ข้อดอกหรือ ?

จึงต้องถามอีกทีว่า ปฏิบัติต่างกันตรงไหน ?

และตามเหตุผลที่ควรจะเป็นนั้น เมื่อล่วงละเมิดข้อไหน ก็ควรจะมีผิดคือเสียหายเฉพาะข้อนั้น แต่ทำไมจึงว่า ถูกรวม ถ้าศีลขาดไปข้อหนึ่ง เท่ากับขาดหมดทุกข้อ

คนทำผิดเพราะไปฆ่าเขากระหนาบเดียว แต่ถูกตัดสินว่าผิดเพราะลักทรัพย์ด้วย ประพฤติผิดลูกเขาเมียใครด้วย พูดปดด้วย และเสพสุราเมรัยด้วย ทั้งๆ ที่ไม่ได้ทำ การตัดสินเช่นนี้จะสมเหตุสมผลหรือ

จะเห็นได้ว่า เอาเข้าจริงๆ แล้ว พูดกันเพลिनไป ก็ฟังกันเพลिनไปได้ แต่พอจะลงมือปฏิบัติเข้าจริงๆ ไม่รู้ว่าทำอย่างไรจึงจะให้เห็นว่าแตกต่างกัน เพราะทั้งถูกรวมทั้งแยกถือก็ปฏิบัติเท่ากันเหมือนกันทุกประการ

อันที่จริงการรักษาศีลแบบที่เรียกว่า ถูกรวม นั้น ท่านมีข้อกำหนดที่ชัดเจนอยู่แล้ว เฉพาะศีลอุโบสถเท่านั้น ดังมีคำกำกับอยู่ว่า **อัญญุคคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง** ซึ่งแปลว่า **อุโบสถศีลประกอบด้วยองค์แปด**

นั่นหมายความว่า จะรักษาศีลอุโบสถ ต้อง ถูกรวม หมดทั้ง ๘ ข้อ จะเลือกถือเป็นบางข้อแล้วก็บอกว่า **ข้าพเจ้าถือศีลอุโบสถ** ดังนี้หาได้ไม่

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ถ้าผู้รักษาศีลอุโบสถไปบริโภคอาหารในเวลาวิกาลเข้ากระทงเดียว มีโทษเท่ากับได้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เสพสุราเมรัย ไปจนถึงนั่งนอนบนที่นอนสูงที่นอนใหญ่ ผิดครบหมดทั้ง ๘ กระทง อย่างที่พูดกันว่า ขาดข้อเดียวเท่ากับขาดหมดทุกข้อ

แต่หมายความว่า ถ้าล่วงละเมิดข้อใดข้อหนึ่งเข้า อุโบสถก็เสีย คำว่า *อุโบสถก็เสีย* นี้ หมายถึงความเป็นศีลอุโบสถบกพร่องไป ไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์

มิได้แปลว่า ขาดข้อเดียวเท่ากับขาดหมดทุกข้อ ดังที่มักจะเข้าใจกัน ส่วนศีล ๕ ศีล ๘ นั้น ไม่มีข้อกำหนดว่า จะต้องถือรวมกันหมดทั้ง ๕ ข้อ ๘ ข้อ เมื่อไม่มีข้อกำหนด ก็แปลว่าไม่มีระบบหรือกฎเกณฑ์ที่จะต้องมาถือรวมหรือแยกถืออย่างที่เราเข้าใจกัน

ตอนนี้คำถามก็คือ แล้วคำว่า *วิสุง วิสุง รักษาตถายะ* ซึ่งแปลว่า *เพื่อต้องการจะรักษาแยกๆ กัน* นั้นจะมีความหมายว่าอะไร ?

ผมขอเสนอทฤษฎีดังต่อไปนี้

คำว่า *วิสุง วิสุง รักษาตถายะ* ซึ่งแปลว่า *เพื่อต้องการจะรักษาแยกๆ กัน* มีความหมาย ๒ นัย คือ

ถ้าเล็งไปที่ศีล หมายความว่า *แยกศีลออกเป็นข้อๆ* แล้วเลือกถือเป็นบางข้อ นี้นัยหนึ่ง

ถ้าเล็งไปที่ตัวบุคคลที่จะรักษาศีล หมายความว่า *แยกคนออกเป็นพวกๆ* นี้อีกนัยหนึ่ง

เหตุผลที่ต้องแยกศีลออกเป็นข้อๆ แล้วเลือกถือเฉพาะบางข้อก็ เพราะว่า ศีลแต่ละข้อปฏิบัติยากง่ายแตกต่างกันออกไป ศีล ๕ มี ๕ ข้อก็จริง อยู่ บางข้องดเว้นได้ง่าย แต่บางข้อก็งดเว้นได้ยาก พระพุทธศาสนาให้ เสรีภาพในการปฏิบัติอยู่แล้ว ในคำอาราธนาศีลตรงนี้จึงเท่ากับขอโอกาสที่จะ เลือกรักษาเป็นบางข้อตามศรัทธาและตามความสามารถของแต่ละคน

ส่วนเหตุผลที่ต้องแยกคนออกเป็นพวกๆ ก็ทำนองเดียวกันนั่นเอง หมายความว่า ในบรรดาคนที่มาร่วมกันขอศีลนั้นบางคนสามารถรักษาได้ ครบทุกข้อ แต่บางคนสามารถรักษาได้เพียงบางข้อ จึงต้องบอกกล่าวแก่ พระสงฆ์ผู้ให้ศีลให้ทราบไว้เป็นเบื้องต้นว่า คนที่มารับศีลกันอยู่นี้ไม่สามารถ จะรักษาศีลครบ ๕ ข้อได้หมดทุกคน จึงต้องขอแบ่งออกเป็นพวกๆ เช่นพวก ที่รักษาได้ข้อเดียวบ้าง ๒ ข้อ ๓ ข้อ หรือ ๔ ข้อบ้าง ตลอดจนพวกที่สามารถ รักษาได้ครบทั้ง ๕ ข้อก็มี และในจำพวกที่รักษาได้ไม่ครบทั้ง ๕ นั้น พวก ไหนหรือคนไหนจะรักษาข้อไหนได้บ้าง ก็ขอให้เป็นไปตามความสามารถของ แต่ละพวกแต่ละคน

ทั้งหลายทั้งปวงนี้ก็เพื่อมิให้เกิดการเข้าใจผิดกันขึ้นว่า ขอศีล ๕ ก็ต้อง รักษาได้ครบ ๕ ข้อทุกคน อีกทั้งมิให้เป็นการกล่าวเท็จต่อพระสงฆ์ เพราะ เวลาอาราธนาศีลนั้น บอกพระท่านไปชัดเจนว่า “ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ พวกข้าพเจ้าขอศีล ๕”

อาจมีคำแย้งย้อนว่า ก็เมื่อรู้อยู่แล้วว่าจะรักษาศีล ๕ ไม่ได้ครบทั้ง ๕ ข้อหมดทุกคนเช่นนี้แล้ว ทำไมไม่ขอเฉพาะข้อที่จะรักษาได้

คำแย้งนี้ตอบได้ง่ายที่สุด คือ ไม่สามารถจะแยกขอเป็นข้อๆ ได้ เพราะไม่มีทางจะทราบได้ว่าใครจะรักษาข้อไหนกันบ้าง และตามความเป็นจริงแล้วคนที่สามารถรักษาได้ครบทั้ง ๕ ข้อก็ย่อมจะมีอยู่ในที่นั้น จึงเป็นอันว่าต้องขอศีลทั้ง ๕ ข้ออยู่นั่นเอง หมายความว่าขอเต็มไว้ก่อน ผู้รักษาศีลก็ไปแยกกันเองว่าใครจะรักษาได้ที่ข้อ

ความหมายของ วิสุง วิสุง ทั้ง ๒ นัยนี้ย่อมสอดคล้องกันเป็นอันดี คือแยกศีลเป็นข้อๆ ก็เพื่อให้เหมาะแก่ผู้รักษา และแยกผู้รักษาเป็นพวกๆ ก็เพื่อให้เหมาะแก่ศีล เป็นการให้เสรีภาพในการปฏิบัติธรรมคำสั่งสอนตามศรัทธาสามารถของผู้ปฏิบัติ อันเป็นหลักการของพระพุทธศาสนา

สรุปว่า วิสุง วิสุง รักษาฉัตตถายะ มีความหมาย ๒ อย่าง

๑. หมายความว่า แบ่งศีลออกเป็นข้อๆ รักษาเฉพาะบางข้อ

๒. หมายความว่า แบ่งคนออกเป็นพวกๆ แต่ละพวกรักษาศีลได้ไม่เท่ากัน

ด้วยเหตุผลดังแสดงมานี้ จึงขอเสนอแนะว่า แม้ในคำอาราธนาศีล ๘ ก็ควรมีคำว่า วิสุง วิสุง รักษาฉัตตถายะ ด้วย จึงจะเป็นการดี หมายความว่าขอศีล ๘ ข้อ แต่ผู้รักษาขออนุญาตแบ่งกันเป็นพวกๆ บางคนอาจรักษาได้ ๖ ข้อ บางคนรักษาได้ ๗ ข้อ และบางคนก็สามารถรักษาได้ครบทั้ง ๘ ข้อ ทำนองเดียวกับศีล ๕ นั่นเอง

ส่วนศีลอุโบสถมี วิสุง วิสุง ไม่ได้อยู่แล้ว เพราะต้องรักษาให้ครบทั้ง ๘ ข้อ ตามคำที่ว่า อัญจันตะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ซึ่งแปลว่า อุโบสถศีลประกอบด้วยองค์แปด

เวระมะณีสิกขาปะทัง



ในคำสมาทานศีล จะมีคำบาลีที่เหมือนกันทุกข้ออยู่คำหนึ่ง คือ **เวระมะณีสิกขาปะทัง** ซึ่งแปลว่า “สิกขาบทคือเจตนาวิริติ เครื่องงดเว้น” (คำเต็มก็เช่น ปาณาติปาตา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทียามิ)

เรามักว่ากันเพลนไป หรือเขียนกันเพลนไป จนลืมนึกถึงไวยากรณ์บาลี นั่นคือ คำนี้เป็น ๒ คำ หรือคำเดียว ?

๒ คำ คือ **เวระมะณี** คำหนึ่ง **สิกขาปะทัง** คำหนึ่ง เวลาเขียน เขียนแยกกัน เป็น

เวระมะณี สิกขาปะทัง

ถ้าเป็นคำเดียว ก็เขียนติดกัน เป็น

เวระมะณีสิกขาปะทัง

คำนี้เป็น ๒ คำ หรือคำเดียว ?



เท่าที่เห็นส่วนมากจะเขียนแยกกันเป็น ๒ คำ คือ **เวระมะณี** คำหนึ่ง
สิกขาปะทัง คำหนึ่ง

เช่น ปาณาติปาตา **เวระมะณี** **สิกขาปะทัง** สะมาทียามิ

การเขียนแยกเป็น ๒ คำเช่นนี้ มีผู้ทักท้วงว่าไม่ถูกต้อง โดยอ้างถึงคำ
แปล ที่แปลว่า “สิกขาบทคือเจตนาวิริติ เครื่องงดเว้น” หรือแปลให้สั้นกว่านี้
ก็ว่า “สิกขาบทคือเจตนางดเว้น”

การแปลเช่นนี้บ่งว่าต้องเป็นคำเดียวกัน

เวระมะณี แปลว่า “เจตนางดเว้น”

สิกขาปะทัง แปลทับศัพท์ว่า “สิกขาบท”

คำเชื่อมระหว่าง ๒ คำนี้ คือคำว่า “คือ” (สิกขาบทคือเจตนางดเว้น)
พูดตามหลักไวยากรณ์ก็คือ คำนี้เป็นคำสมาสประเภท อวธารณบุพ
พบท ตั้งวิเคราะห์ว่า (เขียนแบบบาลี)

เวรมณี อิว สิกฺขาปทํ = เวรมณีสิกฺขาปทํ

แปลบทวิเคราะห์ว่า

สิกฺขาปทํ อันว่าสิกขาบท **อิว** คือ **เวรมณี** เจตนาเครื่องงดเว้น (อิติ
ดังนั้น) **เวรมณีสิกฺขาปทํ** จึงชื่อว่า **เวรมณีสิกฺขาปทํ** สิกขาบทคือเจตนา
เครื่องงดเว้น

จึงยืนยันว่า **เวระมะณี** กับ **สิกขาปะทัง** เป็นคำเดียวกัน คือต้องเขียน
ติดกันเป็น -

เวระมะณีสิกขาปะทัง

ไม่ใช่เขียนแยกกันเป็น เวระมะณี สิกขาปะทัง

เวลากล่าวคำว่า เวระมะณี ถ้าหยุดนิดหนึ่ง แล้วจึงว่า สิกขาปะทัง
ต่อไป อย่างนี้แสดงว่าพูดผิด

ตรงคำว่า -ณี กับ สิก- ต้องว่าติดกันไป จึงจะถูกต้อง
ที่ว่ามานี้คือข้อทักท้วงและความเห็นของผู้รู้ ซึ่งก็เป็นไปตามหลัก
วิชาการ

ปัญหาเกิดตรงที่ว่า หนังสือที่พิมพ์กันออกมาเขียนแยกเป็น ๒ คำ
ทั้งนั้น

แล้วจะว่าอย่างไรกัน ?

ทางออกของปัญหานี้ก็คือต้องว่ากันไปตามหลักวิชาการ

ภาษาบาลีเป็นภาษาที่มีแบบแผน จะเขียนจะพูดเอาตามใจชอบไม่ได้
ต้องใช้หลักวิชาตัดสิน

ขอยกภาษาบาลีใกล้ตัวที่มีปัญหาให้เห็นเป็นตัวอย่าง เช่น

๑. อาสุง อานันทะราหุโล ในพระคาถาชินบัญญัติ

๒. ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ในบทพาหุง

๓. กัตถัญชะลี อันธิวะรัง ในคำอาราธนาธรรม

๔. เวระมะณี สิกขาปะทัง ในคำสมาทานศีล

ถ้าถามว่า คำบาลีทั้ง ๔ ข้อนี้ ถูกหรือผิด ก็ควรตอบได้ด้วยหลักวิชา

๑. อาสูง อานันตระราหุโล

ราหุโล ผิด เพราะคำกิริยาคือ อาสูง เป็นพหูวนะ แต่คำประธานคือ อานันตระราหุโล เป็นเอกวนะ ในที่นี้ไม่มีเหตุอันควรยกเว้นให้ประธานกับ กิริยามีวณะต่างกันได้ จึงต้องแก้ ราหุโล เป็น ราหุลา

๒. ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

ภาวะตุ คำกิริยา เป็นเอกวนะ แต่ ชะยะมังคะลานิ คำประธานเป็น พหูวนะ ประธานกับกิริยามีวณะไม่ตรงกัน (ปัญหาเดียวกับ อาสูง อานันตระราหุโล)

ว่าตามหลักกรรมตา ถ้าจะให้ถูกต้อง ก็ต้องแก้ ภาวะตุ (เขียนแบบบาลี ภาวตุ) ให้เป็นพหูวนะ คือเป็น ภาวันตุ (เขียนแบบบาลี ภาวนตุ) หรือถ้าคง เป็น ภาวะตุ ก็ต้องแก้ ชะยะมังคะลานิ ให้เป็นเอกวนะเหมือนกัน คือเป็น ชะยะมังคะลิ่ง (ดังมีผู้แก้เป็น ชะยะมังคะลัคคัง)

แต่ในบทพาทุงนี้มีเงื่อนงำซับซ้อน เช่น

ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ เป็นวสันตติลกฉันท์ ภาวะตุ อยู่ในลำดับที่ต้องเป็นคำเสียงสั้น (คำลหุ) เรียงกัน ๓ คำ

คำที่ ๕-๖-๗ ทุกวรรคในบทพาทุงจะเป็นคำเสียงสั้น โปรดสังเกต จะ เห็นว่าเป็นจริง

พาทุง สหัสสะมะภินิมิตะสา ฐันตัง

คิริเมชะลัง อุทิตะ โฆระสะเสนะมารัง

ทานาธิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

ภะวะตุ ก็คือ ภาวันตุ นั่นเอง แต่ตรงคำว่า วัน (วน) เป็นเสียงยาว (คำครุ) ไม่ถูกตามหลักของฉันทลักษณ์ ภวนตุ (ภาวันตุ) จึงถูกลดรูป คือลบ น ออกเสีย กลายเป็น ภวตุ (ภะวะตุ)

ภะวะตุ (ภวตุ) เขียนอย่างนี้ก็เลยไปเหมือนกับ ภะวะตุ ที่เป็นเอกวจนะ ทำให้เราเข้าใจผิด คิดว่าเป็นเอกวจนะ แต่ที่จริง ภะวะตุ ในที่นี้เป็นพหูวจนะ เพราะ -

๑. มีคำประธาน คือ ชะยะมังคะลานิ อันเป็นพหูวจนะยืนยันอยู่ว่าคำกริยาต้องเป็นพหูวจนะ

๒. เมื่อเอาหลักฉันทลักษณ์มาพิจารณาประกอบ ย่อมเข้าใจได้ทันทีว่า ภาวันตุ มาอยู่ในลำดับที่ต้องเป็นคำลหุ ๓ คำเรียงกัน จะยังคงเป็น ภาวันตุ อยู่ไม่ได้ จึงต้องลดรูป วน (วัน) เป็น ว (วะ) เพื่อทำเสียงยาวให้เป็นเสียงสั้น ซึ่งเป็นข้อยกเว้นพิเศษในการแต่งฉันท (ท่านเรียกว่า ฉันทานุรักษ์)

ภาวันตุ จึงกลายเป็น ภะวะตุ แต่ก็มีทางที่จะเข้าใจได้ว่า คือ ภาวันตุ นั่นเอง ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา

สรุปว่า ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ถูกต้องแล้ว ไม่ต้องแก้คำของท่าน แต่ต้องแก้ความเข้าใจของเรา

๓. กัตอัญชะลี อนธิวะรัง

ข้อนี้ต้องทำความเข้าใจของเราให้ถูกอีกเช่นกัน กล่าวคือ คำเดิมตามหลักไวยากรณ์ เป็น กะตะอัญชะลี อนะนธิวะรัง หรือเขียนแบบบาลีเป็น กตอณชลี อนธิวริ

แต่เมื่อเอาคำอาราธนาธรรมนี้ไปสวดเป็นทำนองสรภัญญะ คำว่า **กะ** **ตะ** และ **อะนะ** ถูกจังหวะของสรภัญญะบังคับให้ออกเสียงรวบเป็นพยางค์เดียว

กะตะ เสียงกลายเป็น **กัต**

อะนะ เสียงกลายเป็น **อัน**

เมื่อเขียนคำนี้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงเขียนแบบคำสวดติดเข้ามาด้วย คือแทนที่จะเขียนเป็น **กตอณฺชลี อนธิวรํ**

กลับเขียนเป็น **กตอณฺชลี อนธิวรํ** (กัตอณฺชลี อันธิวะรัง)

ข้างคนรู้บาลีก็ท้วงว่า สะกดอย่างนี้ไม่ได้ ผิดหลักบาลี

การสะกดแบบนี้ไม่ใช่ว่าคนเขียนไม่มีความรู้บาลี แต่เขียนเพื่อให้ออกเสียงได้ถูกในเวลาสวดทำนองสรภัญญะ

ถ้าเข้าใจเจตนาของกันและกัน ก็ไม่ต้องแก้และไม่ต้องเถียงกัน เพราะถูกต้องกันไปคนละเหตุผล เอาเวลาไปศึกษาเหตุผลของกันและกันจะได้ประโยชน์กว่า

(อ่านรายละเอียดในหัวข้อ คำอาราธนาธรรม)

๔. เวรรษมะณี สิกขาปะทัง

คราวนี้มาถึงคำที่กำลังเป็นปัญหา

เวรรษมะณีสิกขาปะทัง เขียนติดกันเป็นคำเดียวแบบนี้ ถูกแน่

แต่เขียนแยกเป็น ๒ คำ **เวรรษมะณี สิกขาปะทัง** แบบที่เห็นทั่วไปนั้น มีทางที่จะอธิบายให้เป็นถูกได้บ้างหรือไม่ ?

ทำให้นึกถึงประวัติสมเด็จพระพุฒาจารย์ โต พรหมรังสี ที่เล่ากันว่า ท่านเป็นกรรมการสอบนักเรียนที่เข้าแปลบาลี บางศัพท์นักเรียนแปลไม่ตรงกับที่เคยแปลกัน ท่านก็ปล่อย ไม่ทักท้วง จนกรรมการรูปอื่นแย้งว่า *แปลผิด* อย่างนี้ ท่านโตบ้ำปล่อยไปได้ยังไง

ท่านตอบว่า “ศัพท์เดียวมีอรรถตั้งร้อย กรรมการรู้น้อยกว่าขรัวโต บ้ำ”

หมายความว่า บาลีคำหนึ่งอาจมีวิธีแปลได้ตั้งหลายแบบ ท่านเห็นว่า นักเรียนแปลแบบนั้น แม้จะไม่เหมือนกับที่เคยแปลกัน แต่เมื่อไม่ได้ออกนอกแบบ ท่านก็ให้ผ่าน

เวระมะณี สิกขาปะทัง เขียนแยกเป็น ๒ คำ ถ้าจะแปลกันจริงๆ ก็ สามารถแปลได้ โดยใช้วิโยคหรือเติมศัพท์เข้ามา ซึ่งก็เป็นวิธีที่ใช้กันอยู่ในการแปลบาลี

ตัวอย่าง ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ เขียน คำที่โยคเข้ามาเป็นประโยคเต็มๆ ดังนี้

(ยา) ปาณาติปาตา เวระมะณี, (ตั้ง เวระมะณี) สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

แปลอย่างนี้ -

เวระมะณี อันว่าเจตนาเครื่องงดเว้น **ปาณาติปาตา** จากการยังชีวิต สัตว์ให้ตกลงไป (ยา ไต), **อะหัง** อันว่าข้าพเจ้า **สะมาทิยามิ** ขอสมათาน **สิกขาปะทัง** ซึ่งสิกขาบท (ตั้ง **เวระมะณี** อันเป็นเจตนาเครื่องงดเว้นนั้น)

สรุปอานิสงส์ศีล สาธุ ก็จริง ?



เมื่อพระท่านให้ศีลจบข้อสุดท้ายแล้ว ท่านจะว่าคำสรุปอานิสงส์ศีล คือคำบาลีที่ว่า -

สีเลนนะ สุคะตัง ยันติ.....สีเลนนะ โภคะสัมปะทา
สีเลนนะ นิพพุตัง ยันติ.....ตัสมา สีลัง วิโสธะเย.

เท่าที่ได้ยินมา และเห็นญาติโยมปฏิบัติกันทั่วไป พระท่านจะว่า “สีเลนนะ สุคะตัง ยันติ” แล้วหยุดนิดหนึ่ง ญาติโยมรับว่า “สาธุ”

พระว่าต่อ “สีเลนนะ โภคะสัมปะทา” - หยุด ญาติโยมรับว่า “สาธุ” แล้วพระท่านก็จะว่า “สีเลนนะ นิพพุตัง ยันติตัสมา สีลัง วิโสธะเย” ญาติโยมก็รับว่า “สาธุ” เป็นอันเสร็จการรับศีล

ถามว่า การว่าและการหยุดให้โยมรับ “สาธุ” ตามที่กล่าวมานี้ ชอบด้วยเหตุผลตามหลักวิชาการแล้วหรือยัง ?



ตอบว่า ถ้าเป็นเหตุผลตามธรรมเนียมที่นิยมกันมาแต่ไหนแต่ไร หรือ อาจจะเป็นแบบแผนที่คณะพระสงฆ์ท่านแนะนำถ่ายทอดกันมา ก็ต้องตอบว่า ถูกแล้ว ชอบแล้ว เพราะที่ไหนๆ ท่านก็ว่า ท่านก็หยุด ตามจังหวะที่กล่าวนั้น

แต่ถ้าเป็นเหตุผลตามหลักวิชาการ ก็ควรพิจารณากันอีกที

การให้ศีล รับศีล ตั้งแต่ นะโม พุทธัง ปาณา.. จนถึง สุรา.. เป็นเรื่องที่ยอมรับว่าตามพระ (เว้นตอนที่พระท่านว่า “ติสะระณะคะมะนัง นิฎฐิตัง” โยมรับว่า “อามะ ภัันเต”)

แต่ตอนสรูปอานิสงส์ศีลนี้ ไม่ใช่ยอมรับว่าตามพระ แต่เป็นเรื่องที่พระกับโยมสนทนากัน คล้ายๆ ถามตอบกัน

ถ้ารู้คำแปลจะเข้าใจข้อเท็จจริงได้ชัดเจนขึ้น

คำสรูปศีลนั้น ไม่ใช่คำพูดตามปกติธรรมดา แต่เป็นคำที่พูดออกมาเป็นกลอน

คำว่า “กลอน” ภาษาบาลีท่านเรียกว่า “คาถา” หรือ “ฉันท” (คาถา ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงคำศักดิ์สิทธิ์ที่เสกเป่าหรือท่องบ่นแล้วเกิดอาคมขลัง เป็นคนละความหมายกัน)

กลอนหรือคาถาที่เป็นคำสรุพอานิสงส์ศีลนี้ แบ่งได้เป็น ๔ วรรค มีคำ
วรรคละ ๘ พยางค์ (พยางค์ คือเสียงที่เปล่งออกมาเสียงหนึ่ง ๆ เช่นคำว่า
นะโม “นะ” เป็นพยางค์หนึ่ง “โม” เป็นอีกพยางค์หนึ่ง) กลอนชนิดนี้นิยม
เขียนบรรทัดละ ๒ วรรค ดังที่เขียนข้างต้นโน้น แต่ถ้าจะให้เห็นชัดขึ้น ก็ต้อง
ลองเขียนบรรทัดละ ๑ วรรค ก็จะเป็นดังนี้ –

สีเลนะ สุคะติง ยันติ

สีเลนะ โภคะสัมปะทา

สีเลนะ นิพพุติง ยันติ

ตัสมา สีลัง วิโสธะเย.

ลองนับพยางค์ดู จะเห็นว่า แต่ละวรรคมี ๘ พยางค์ (ตัสมา นับเป็น ๒
พยางค์)

วรรคที่ ๑ สีเลนะ สุคะติง ยันติ

แปลว่า บุคคลไปถึงสุดติฏฐิได้ (ไปเกิดในที่ดีๆ) ก็เพราะศีล

วรรคที่ ๒ สีเลนะ โภคะสัมปะทา

แปลว่า จะถึงพร้อมด้วยโภคสมบัติได้ ก็เพราะศีล

วรรคที่ ๓ สีเลนะ นิพพุติง ยันติ

แปลว่า จะถึงความดับทุกข์คือพระนิพพานได้ ก็เพราะศีล

วรรคที่ ๔ ตัสมา สีลัง วิโสธะเย

แปลว่า เพราะฉะนั้นจึงควรทำศีลให้บริสุทธิ์สะอาด (คือควรรักษาศีล
กันไว้ให้ดี)

ในภาษาบาลี เวลาสนทนากัน มีคำที่ผู้น้อยพูดกันติดปากเพราะใช้บ่อยที่สุดอยู่ ๓ คำ คือ -

๑. “สาธุ” แปลว่า ดีแล้ว, ถูกต้องแล้ว, ใช่แล้ว

เป็นการแสดงความศรัทธาเลื่อมใส ชื่นชม หรือเห็นชอบด้วยกับถ้อยคำที่คู่สนทนาพูดมา

๒. “อามะ ภัณฑะ” ตรงกับคำว่า ครับผม ใช้ครับท่าน เจ้าค่ะท่าน ใช่เจ้าค่ะ

มีความหมายว่า ยอมรับว่ามี ยอมรับว่าเป็นจริงตามที่ถาม หรือยอมรับรู้ตามที่พูดมา หรือรับปากว่าจะทำตามที่คู่สนทนาบอก

จำไว้สั้นๆ ว่า “อามะ ภัณฑะ” คือ รับรอง รับรู้ รับปาก

๓. “นัตถิ ภัณฑะ” ตรงกับคำว่า ไม่มีครับท่าน ไม่ใช่ครับท่าน ไม่มีเจ้าค่ะ ไม่ใช่เจ้าค่ะ มีความหมายว่า ไม่ได้มี ไม่ได้เป็นตามที่พูดหรือตามที่ถาม คือเป็นคำตอบปฏิเสธ

หลายท่านที่เคยเข้าไปอยู่ในโบสถ์ตอนมีพิธีอุปสมบท คงจะพอระลึกได้ว่า มีคำที่นาคผู้บวชตอบคำถามของพระคู่สวดอยู่ ๒ คำ คือ “อามะ ภัณฑะ” กับ “นัตถิ ภัณฑะ” ก็คือคำเดียวกับ ๒ คำที่ว่ามานี้แหละ

คราวนี้ขอให้พิจารณาคำแปลของคำสรูปอานิสงส์ศีล

ตามคำแปล จะเห็นได้ว่าวรรคที่ ๑ ถึงวรรคที่ ๓ เป็นการบอกถึงอานิสงส์ของศีล เป็นการกล่าวความเป็นจริงตามที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ เมื่อพระท่านว่าจบแต่ละวรรค ญาติโยมจึงควรจะกล่าวตอบว่า “สาธุ” ซึ่งมีความหมายว่า เลื่อมใส ชื่นชม หรือเห็นชอบด้วย กับพระพุทธพจน์ที่พระท่านนำมากล่าว

แต่พอมาถึงวรรคที่ ๔ สุดท้าย “**ตัลมา สีสัง วิโสระเย**” วรรคนี้มีได้กล่าวแสดงอานิสงส์ของศีล แต่เป็นคำที่พระท่านแนะนำ หรือเตือนสติให้ญาติโยมตั้งใจรักษาศีลกันให้ดี วรรคนี้จึงต้องรับว่า “**อามะ ภันเต**” ซึ่งเป็นคำรับรองหรือรับปากว่าจะปฏิบัติตาม

ถอดความเป็นคำสนทนาชัดๆ จะเข้าใจได้ดีขึ้น

พระ: ศีลช่วยให้ไปสวรรค์นะโยม

โยม: ใช่แล้วครับท่าน (สาธุ)

พระ: ศีลช่วยให้รวยได้นะโยม

โยม: ใช่แล้วครับท่าน (สาธุ)

พระ: ศีลช่วยให้ไปนิพพานก็ได้้นะโยม

โยม: ใช่แล้วครับท่าน (สาธุ)

พระ: แล้วโยมจะรักษาศีลกันได้ไหม ?

โยมจะตอบว่าอย่างไรจึงจะถูกต้องตามที่ควรเป็น ?

ถ้าตอบว่า “**สาธุ**” ก็คือ -

พระ: แล้วโยมจะรักษาศีลกันได้ไหม ?

โยม: ใช่แล้วครับท่าน

ถ้าตอบว่า “**อามะ ภันเต**” ก็คือ -

พระ: แล้วโยมจะรักษาศีลกันได้ไหม ?

โยม: ได้ครับท่าน

ถ้าตอบว่า “นัตถิ ภัณฑะ” ก็คือ -

พระ: แล้วโยมจะรักษาศีลกันได้อย่างไร ?

โยม: ไม่ได้ครับท่าน

“นัตถิ ภัณฑะ” นั้นตัดทิ้งไปแล้ว เพราะถ้ารักษาไม่ได้เราจะมาขอศีลรับ
ศีลกันทำไม

ถ้าตอบว่า “สาธุ” ก็จะมี ความหมายเท่ากับ พระถาม “ไปไหนมา” แต่
โยมตอบ “สามวาสองศอกครับท่าน” นั่นเอง

ดังนั้น พระสงฆ์ที่ท่านรู้หลักเหตุผลในเรื่องนี้ ท่านจะว่าหยุดเป็น
วรรคๆ ครบทั้ง ๔ วรรค เป็นการเปิดโอกาสให้ญาติโยมกล่าวคำรับได้ทุก
วรรค คือ รับ “สาธุ” ๓ ครั้ง รับ “อามะ ภัณฑะ” ๑ ครั้ง

๓ วรรคข้างต้น รับว่า “สาธุ” วรรคสุดท้ายรับว่า “อามะ ภัณฑะ”

การปฏิบัติในตอนสรุปลานิสงส์ศีลที่ถูกต้อง จึงควรเป็นดังนี้

พระสงฆ์ว่า -

สีเลนะ สุคะติง ยันติ (หยุด)

ญาติโยมรับพร้อมกันว่า “สาธุ”

สีเลนะ โภคะสัมปะทา (หยุด)

ญาติโยมรับพร้อมกันว่า “สาธุ”

สีเลนะ นิพพุติง ยันติ (หยุด)

ญาติโยมรับพร้อมกันว่า “สาธุ”

ตัสมา สีลัง วิโสธะเย (จบ)

ญาติโยมรับพร้อมกันว่า “อามะ ภัณฑะ”

ความเป็นจริงที่ปฏิบัติกันอยู่ส่วนมากก็คือ เมื่อถึงบท **สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ** พระท่านไม่หยุดให้โยมรับว่า **สาธุ** แต่ท่านจะว่าติดกันไปเลยว่า **ตัสมา สีลัง วิโสระเย** ญาติโยมก็เลยต้องไปรับว่า **สาธุ** เอาตอนจบทีเดียว ไม่ได้รับว่า **อามะ ภันเต** ตรงวรรคที่ว่า **สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ**

เคยได้ยินบางแห่ง จบแล้วรับว่า “**สาธุ อามะ ภันเต**” คือเอาสองคำมารวมรับไปที่เดียว วิธีนี้ก็พอแก้ขัดไปได้ แต่ไม่สวย สู้แบ่งวรรคให้ชัดเจนไปเลยไม่ได้

จึงขอถวายความเห็นต่อพระคุณเจ้าทั้งหลายว่า เมื่อว่าคำสรุปศีลถึง **สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ** ขอได้โปรดหยุดตรงวรรคนี้ด้วย เพื่อให้ญาติโยมรับว่า **สาธุ** แล้วจึงต่อด้วย **ตัสมา สีลัง วิโสระเย**

และขอเสนอต่อญาติโยมทั้งหลายว่า เมื่อพระท่านหยุดตรง **สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ** ก็ขอให้รับพร้อมกันว่า **สาธุ** และเมื่อท่านจบตรงคำว่า **ตัสมา สีลัง วิโสระเย** ก็ขอให้รับพร้อมกันว่า **อามะ ภันเต** (ไม่ใช่ **สาธุ**)

เหตุผลมีเป็นประการใด โปรดย้อนไปอ่านมาแต่ข้างต้นอีกทีก็แล้วกัน

ฟังสวดมนต์



การฟังพระสวดมนต์ (งานมงคล เรียก เจริญพระพุทธมนต์, งานอวมงคล เรียก สวดพระพุทธมนต์, ภาษาพูดทั่วไปเรียก สวดมนต์) เป็นบุญกิริยาชนิดหนึ่ง เข้าในข้อ ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการฝึกรบมบ่มจิต พิธีกรหรือมรรคนายกเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำให้กิจกรรมสวดมนต์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

ข้อบกพร่องที่พบบ่อยในพิธีสวดมนต์ก็คือ เมื่อพระเริ่มสวดแล้วจะมีคนบางส่วนไม่ได้อยู่ในอาการสงบฟัง เช่น มือพนม แต่ปากซุบซิบกับคนข้างๆ หรือนั่งทำอะไรยุกยิก หรือลุกขึ้นไปหยิบยกหรือหยิบจับโน่นนี่ โดยเฉพาะตัวพิธีกรเองนั้นแหละสำคัญนัก มักจะไม่ตั้งใจฟังอย่างสงบสัก โดยอ้างว่าต้องคอยดูแลความเรียบร้อยบางประการในระหว่างพิธี

อันที่จริง “ความเรียบร้อยบางประการ” หรือทุกประการดังที่อ้างนั้น ถ้าเตรียมการให้ดี ให้รัดกุมครบถ้วนก่อนถึงเวลาประกอบพิธี เมื่อเริ่มพิธีสวดมนต์แล้วก็แทบไม่ต้องขยับเขยื้อนไปทำอะไรให้ต้องเสียสมาธิในการฟังอีกเลย จะมีบ้างก็เป็นการปฏิบัติตามขั้นตอนในพิธี เช่น จุดเทียนน้ำมนต์



เทียนน้ำมันจุดตอนไหน ?

ตามแบบฉบับ พิธีกรก็ควรจุดเทียนชนวนเมื่อพระขึ้นบท นโมแปดบท แล้วถือเทียนชนวนเข้าไปเชิญประธานหรือเจ้าภาพ กะจังหวะว่า กว่าจะจุดเทียนน้ำมัน และยกชั้นน้ำมันตระเคนประธานสงฆ์เสร็จ ก็เกือบๆ จะจบ นโมแปดบทพอดี นี่คือจังหวะในการจุดเทียนน้ำมัน

ต่อจากนั้นก็ควรสำรวมกาย วาจา ใจ ฟังพระสวดมนต์ต่อไป

ตัวพิธีกรหรือมรรคนายกนั้นแหละต้องทำหน้าที่ และต้องเป็นผู้ที่ได้สาระประโยชน์จากพิธีเต็มๆ ก่อนใครทั้งหมด ไม่ใช่ นำคนอื่น แต่ตัวเองไม่เอาอะไร

มารยาทชาวพุทธในการฟังพระสวดมนต์นั้น ขอให้ไปถึงฟังเทศน์ก็แล้วกัน ใช้หลักเดียวกัน เพราะ “มนต์” ที่พระสวดก็คือ “ธรรมะ” ที่พระเทศน์นั่นเอง ในเวลาฟังเทศน์-ฟังพระสวดมนต์ ธรรมะหรือมนต์สำคัญที่สุด กิจอื่นใด ถ้าไม่ใช่เรื่องเร่งด่วนฉุกเฉินที่สุด ต้องหยุดไว้ก่อน

มีคำแนะนำพิเศษที่ผมใช้สำหรับส่วนตัว แต่ใครขอเสนอแนะไว้ ก็คือ การแสดงกิริยาสาธุการ

“กิริยาสาธุการ” หมายความว่า ยกมือสาธุ เมื่อ -

๑. พระสวดจบบทหนึ่ง แล้วจะขึ้นบทต่อไป

๒. พระสวดจบก่อนสำคัญก่อนหนึ่งในบท เช่น บท **อิติปิ โส** พอจบห้องพระพุทธรูป ก็ยกมือสาธุครั้งหนึ่ง จบห้องพระธรรมคุณ ยกมือสาธุครั้งหนึ่ง จบห้องพระสังฆคุณ ยกมือสาธุอีกครั้งหนึ่ง

๓. พระสวดถึงคำสำคัญ เช่นบทพาหุง เมื่อพระสวดถึงข้อความว่า **ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ** (แปลว่า *ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน*) ก็ยกมือสาธุครั้งหนึ่ง

กิริยาสาธุการในระหว่างฟังสวดมนต์ มีเหตุผลที่ดีที่สมควรทำ เช่น

- ประคองจิตให้แนบสนิทไปกับพระพุทธรูปทุกคำทุกบท เป็นการเจริญสมาธิภาวนาที่ประเสริฐยิ่ง

- เข้าใจข้อความและความหมายของบทที่พระสวด เช่นรู้ว่าพระกำลังสวดบทอะไร เป็นบทที่ว่าด้วยเรื่องอะไร จบตอนไหน จบแล้วขึ้นบทอะไรต่อดังนี้เป็นต้น เป็นการเจริญปัญญาได้ทางหนึ่ง

- เมื่อพระสวดถึงข้อความที่แสดงความปรารถนาดี เช่น **ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ** (*ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน*) **สทา โสตถิ ภาวันตุ เต** (*ขอความสวัสดิ์จงมีแก่ท่านทุกเมื่อ*) ผู้ฟังยกมือสาธุการ เป็นการสนองเมตตาจิต เท่ากับว่า เมื่อพระท่านให้พร เราก็กยกมือสาธุรับพร ไม่ใช่นั่งเฉย ถ้านั่งเฉยก็เท่ากับไม่รับรู้อะไรนั่นเอง

ปัญหาก็คือจะอยู่ตรงที่ผู้ฟังไม่มีความรู้ว่าบทที่พระกำลังสวดคือบทอะไร ข้อความตรงไหนมีความหมายว่าอะไร เมื่อไม่รู้ จะให้แสดงกิริยาสาธุการให้ถูกกับบทที่พระสวดได้อย่างไร

ปัญหานี้แก้ได้ด้วยการศึกษาเรียนรู้ ก็เท่ากับว่าเป็นการกระตุ้นเตือน
ชาวพุทธให้เฝ้าหาความรู้ในพระศาสนา อย่างน้อยก็เริ่มที่เรื่องสวดมนต์

ไม่รู้ ก็ต้องหาความรู้ ไม่ใช่อ้างว่าไม่รู้ แล้วก็เลยไม่ทำ
แบบนั้นไม่ใช่ชาวพุทธที่ดี



ข่าวพระพุทธ



ความเป็นมาของการบูชาข้าวพระ

เท่าที่ศึกษามาจากครูบาอาจารย์ก็ดี ศึกษาจากธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตของสังคมสงฆ์ในสมัยพุทธกาล อันปรากฏในคัมภีร์ต่างๆ ก็ดี ผมขอแสดงความเป็นมาของการบูชาข้าวพระตามความเข้าใจของผมเอง ดังต่อไปนี้ (ถ้าท่านผู้ใดมีความเข้าใจเป็นประการอื่น และแน่ใจว่าถูกต้องกว่า ขอได้โปรดเมตตาชี้แนะเผยแพร่เป็นธรรมทานด้วย จะเป็นมหากุศลอย่างยิ่ง แก่ชาวพุทธทั้งหลาย)

ในสมัยพุทธกาล เมื่อชาวบ้านมีศรัทธานิมนต์พระสงฆ์ไปฉันภัตตาหารตามปกติก็จะมีพระพุทธเจ้าเสด็จไปด้วย ดังมีคำบาลีว่า **พุทธปุปมุโข ภิกขุสงโฆ** แปลว่า **หมู่แห่งภิกษุมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข**



และมีธรรมเนียมว่า สถานที่ซึ่งพระสงฆ์ไปนั่งชุมนุมกันอยู่ เช่นในศาลา
ฟังธรรมเป็นต้น จะต้องปูลาดอาสนะที่ประทับของพระพุทธเจ้า (พุทธอาสน์)
ไว้ด้วยเสมอ ไม่ว่าพระองค์จะเสด็จหรือไม่ก็ตาม

ปกติพระสงฆ์ฉันในบาตร ไม่ได้นั่งล้อมวงฉันอย่างที่เรามักเห็น อาหาร
ที่จัดถวาย จึงจัดเป็นชุดๆ ถวายเป็นองค์ๆ ตั้งแต่พระพุทธเจ้าเป็นต้นไป

การปูลาดพุทธอาสน์ และจัดภัตตาหารถวายพระพุทธเจ้าพร้อมทั้ง
ภิกษุสงฆ์จึงเป็นภาพที่ติดตาติดใจของชาวพุทธตลอดมา

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานใหม่ๆ พระอานนท์พุทธ
อุปัฏฐากไปปรนนิบัติปิดกวาดพระคันธกุฎีที่ประทับ เคยหมอบเคยกราบ
อย่างไร ก็ทำอย่างนั้น เหมือนเมื่อครั้งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานใหม่ๆ ชาวพุทธยังชินอยู่กับ
การจัดพุทธอาสน์และภัตตาหารถวายพระพุทธเจ้า เมื่อนิมนต์พระสงฆ์ไป
ฉันภัตตาหาร ก็จึงจัดที่ประทับของพระพุทธเจ้าและจัดภัตตาหารตั้งไว้
เสมือนหนึ่งว่าพระพุทธองค์เสด็จมาประทับอยู่ด้วย และกลายเป็นธรรมเนียม
นิยมจัดข้าวพระพุทธ และประกอบบุญกุศริยาที่เรียกกันว่า **บูชาข้าวพระ**
หรือ **ถวายข้าวพระ** มาจนถึงทุกวันนี้

การจัดข้าวพระพุทธ + คำถวายข้าวพระพุทธ

ข้าวพระ หรือข้าวพระพุทธ จะจัดก็ต่อเมื่อมีการถวายภัตตาหารแก่
พระสงฆ์เท่านั้น ไม่ใช่จัดเป็นเครื่องบูชาประจำวัน

ข้าวพระพุทธ ต้องจัดให้ประณีตเหมือนที่จัดถวายพระสงฆ์หรือประณีตกว่า อย่าใช้ถ้วยเล็กๆ ถาดเล็กๆ เหมือนของเช่นผี เพราะพระพุทธเจ้าไม่ใช่ผี

หลักในการบูชาหรือถวาย

กล่าวโดยทั่วไป ของที่ใช้บูชาหรือถวายพระ หรือมอบให้ใครก็ตาม มี ๒ ประเภท คือ

๑. ของกิน

๒. ของใช้ คือของที่ไม่ใช่ของกิน

- ของกิน บูชาหรือถวายผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น

- ของใช้ บูชาหรือถวายผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ได้ ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วก็ได้

หลักในการใช้คำพูด (โดยเฉพาะในภาษาบาลี)

๑. ถ้าใช้คำว่า บูชา รูปประโยคจะต้องเป็นดังตัวอย่างนี้

อิมิณา สักกาเรนนะ พุทฺธัง ปูเชมิ

ข้าพเจ้าขอบูชา ซึ่งพระพุทธเจ้า ด้วยเครื่องสักการะนี้

= ขอบูชา ซึ่ง (ผู้รับ) ด้วย (ของกิน/ของใช้)

๒. ถ้าใช้คำว่า ถวาย รูปประโยคจะต้องเป็นดังตัวอย่างนี้

อิมานิ ... ภัตตานิ ... ภิกขุสังฆัสสะ โอนฺณชะยามะ

ข้าพเจ้าขอน้อมถวาย ซึ่งภัตตาหาร แก่พระภิกษุสงฆ์

= ขอถวาย ซึ่ง (ของกิน/ของใช้) แก่ (ผู้รับ)

เฉพาะการบูชาข้าวพระ เป็นการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยของกิน หรือพูด
อีกนัยหนึ่งว่า เป็นการถวายของกินแก่พระพุทธเจ้า ซึ่งขัดกับหลักที่ว่า
“ของกิน บูชาหรือถวายผู้ที่ ยังมีชีวิตอยู่ เท่านั้น”

พูดว่า ขอบูชา ซึ่งพระพุทธเจ้า ด้วยของกิน ก็ขัด
พูดว่า ขอถวาย ซึ่งของกิน แก่พระพุทธเจ้า ก็ขัด
ดังนั้น ในคำบูชาข้าวพระ ผู้รู้ท่านจึงเลี่ยงไปพูดว่า

อิมัง ... พุทธัสสะ ปุเชมิ

ขอบูชา ซึ่งของกิน แก่พระพุทธเจ้า

บูชาพระพุทธเจ้า หรือบูชาข้าวสุก

ทีนี้ เมื่อใช้คำบูชาว่า ขอบูชา ซึ่งข้าวสุก แก่พระพุทธเจ้า ก็ทำให้เกิด
ข้อสงสัยว่า เราบูชาพระพุทธเจ้า หรือว่าบูชาข้าวสุกกันแน่ ?

จะเข้าใจเหตุผลในเรื่องนี้ ต้องค่อยๆ คิดครับ

คืออย่างนี้ –

ตามรูปประโยคคำบาลีที่ว่า อิมิ ... โอทนั ... พุทธัสสะ ปุเชมิ ข้าวพระเจ้า
ขอบูชา ซึ่งข้าวสุกนี้ แก่พระพุทธเจ้า นั้น ถ้ามว่า เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วย
ข้าวสุกหรือ ? (โปรดอย่าลืมว่า “ข้าวสุก” ในที่นี้หมายถึงข้าวปลาอาหาร)

ตอบว่า เปล่า เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยข้าวสารไม่ได้ เพราะข้าวสุกใช้
บูชาคนเป็น

ถ้ามว่า เราถวายข้าวสุกแก่พระพุทธเจ้าหรือ ?

ตอบว่า เปล่า เราถวายข้าวสุกแก่พระพุทธเจ้าไม่ได้ เพราะพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ไม่มีอะไรที่จะมาเสวยข้าวปลาอาหารนี้ได้อีกแล้ว

ถามว่า ถ้าเช่นนั้น เราทำอะไร ?

ตอบว่า เราบูชาข้าวสุกแก่พระพุทธเจ้า (โธหนํ พุทฺธสฺส ปุเชมิ)

อธิบายความว่า เราต้องการจะบูชาพระพุทธเจ้านั้นแหละ แต่สิ่งสำคัญที่เรานำมาบูชา คือข้าวสุกนั้น เขาใช้สำหรับบูชาคนเป็น แต่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว เราจึงบูชาพระพุทธเจ้าด้วยข้าวสุกไม่ได้ หมายความว่า เราพูดไม่ได้ว่า **อิมินา โธทเนน พุทฺธํ ปุเชมิ ข้าพเจ้าขอบูชาซึ่งพระพุทธเจ้า ด้วยข้าวสุกนี้** เพราะผิดหลักการ

แต่เราจะพูดว่า **พุทฺธสฺส ทมมิ หรือ พุทฺธสฺส เทมิ ข้าพเจ้าขอถวาย (ซึ่งข้าวสุก) แก่พระพุทธเจ้า** ก็ไม่ได้อีกเหมือนกัน เพราะสิ่งสำคัญที่เรานำมาถวาย คือข้าวสุกนั้น ต้องถวายหรือให้แก่คนที่ยังไม่ตาย ตามเหตุผลที่ว่า **ของกิน** นั้นทำขึ้นหรือมีไว้เพื่อกิน และเหตุผลสำคัญที่ต้องกินก็คือ เพื่อไม่ให้ตาย ตามหลักในพระพุทธศาสนาที่ว่า **สพฺเพ สตฺตา อาหารภูฏิติกา สรรพสัตว์ดำรงอยู่ได้ด้วยอาหาร** ถ้าขึ้นพูดว่า **พุทฺธสฺส ทมมิ หรือ พุทฺธสฺส เทมิ ข้าพเจ้าขอถวาย แก่พระพุทธเจ้า** ก็ผิดหลักสังฆธรรมอีก

ด้วยเหตุผลดังแสดงมา เราจึงต้องพูดว่า **อิมํ โธหนํ พุทฺธสฺส ปุเชมิ ข้าพเจ้าขอบูชา ซึ่งข้าวสุกนี้ แก่พระพุทธเจ้า**

หมายความว่า เราไม่ได้บูชาพระพุทธเจ้า เราบูชาข้าวสุกต่างหาก
แต่เราก็ไม่ได้หยุดอยู่แค่บูชาข้าวสุก เพราะเราพูดต่อไปว่า **พุทธสฺส
แก่พระพุทธเจ้า** หมายความว่า เราบูชาข้าวสุกนั้นแก่พระพุทธเจ้าต่อไปอีก
และเพราะเช่นนี้เอง เราจึงไม่ควรเรียกบุญกิริยานี้ “**ถวายข้าวพระ**”
แต่ควรเรียกว่า “**บูชาข้าวพระ**” อันย่อสรุปความหมายมาจากคำเต็มๆ ว่า
ข้าพเจ้าขอบูชา ซึ่งข้าวสุกนี้ แก่พระพุทธเจ้า

เมื่อพูดด้วยรูปประโยคเช่นนี้ ก็เป็นอันว่า (1) ไม่ผิด **หลักภาษา**
เพราะมิได้มีศัพท์ใด ๆ ที่ออกนอกกฎเกณฑ์บาลีไวยากรณ์ (2) ไม่ผิด **หลัก
ภาษา** เพราะเราไม่ได้ใช้ข้าวเป็นเครื่องบูชา และ (3) ไม่ผิด **หลักศีลธรรม**
เพราะเราไม่ได้ถวายข้าวแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

แต่เราก็ได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วย และได้ถวายข้าวด้วย สมเจตนาของ
เราทุกประการ

ทำความเข้าใจให้ถูก

ลองคิดกันให้ดี จะเห็นได้ว่า การจัดข้าวพระพุทธไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยะร
รมดา เพราะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ใครเข้าใจหลักศีลธรรมคำสอนใน
พระพุทธศาสนาถูกต้อง หรือใครเข้ารกเข้าพงจนกู่ไม่กลับ

1. ถ้าจัดข้าวพระพุทธในฐานะเป็นเครื่องบูชา จัดเพื่อระลึกถึงพระ
พุทธคุณ จัดเพื่อเจริญพุทธธานุสติ และจัดอุทิศกาลเทศะถูกวิธี ก็แปลว่าเรา
เข้าใจหลักศีลธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาถูกต้อง ศรัทธากับปัญญาของ
เราเหมาะสมถูกส่วนกันแล้ว ควรแก่การอนุโมทนา

2. ถ้าจัดข้าวพระพุทธรูปด้วยความมุ่งหมายจะให้พระพุทธรูปเจ้าเสวย เหมือนกับจัดของเช่นไหว้บรรพบุรุษ ราคาก็กล่นลงไปจากลัทธิธรรมแล้วโดยมี รู้ตัว

3. โดยเฉพาะท่านที่นิยมจัดผลไม้บ้าง น้ำบ้าง หรืออะไรอื่น ๆ อีกบ้าง ถวายพระบูชาที่บ้านเป็นประจำ ขอได้โปรดสำรวจความคิดจิตเจตนาของท่านเองว่าจัดด้วยความมุ่งหมายอะไร

ขอให้ความกรุณาทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง และกำหนดไว้ในใจให้ แม่นยำ เพราะนี่คือหัวใจของการบูชาข้าวพระ

ขั้นตอนการปฏิบัติ

๑. ตั้งโต๊ะปูผ้าขาวสำหรับวางข้าวพระตรงหน้าพระพุทธรูปปฏิมา (หน้า โต๊ะหมู่บูชา) ถ้าไม่มีโต๊ะก็ให้ปูผ้าขาวกับพื้นตามความเหมาะสม

๒. ตั้งข้าวพระบนโต๊ะ หรือบนผ้าขาว

๓. ก่อนจะถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ เจ้าภาพหรือเจ้าพิธีจุดธูป เทียน ถ้าที่โต๊ะหมู่บูชามีเทียนจุดอยู่แล้ว จะจุดเฉพาะธูป ๓ ดอกก็ได้ หรือถ้า มีธูปเทียนจุดอยู่ครบบริบูรณ์แล้วก็ไม่ต้องจุดใหม่

๔. เจ้าภาพหรือเจ้าพิธีกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง

๕. เจ้าภาพหรือเจ้าพิธีกล่าวคำบูชาข้าวพระ (กล่าวเฉพาะคำบาลี) ซึ่ง สามารถปฏิบัติได้ ๒ แบบ คือ

๕.๑ เจ้าภาพหรือเจ้าพิธีกล่าวเบาๆ แต่พอได้ยินคนเดียว

๕.๒ ถ้าประสงค์จะให้ผู้ร่วมพิธีมีส่วนร่วมในบุญกริยานี้ด้วย (อย่างเช่นในพิธีทำบุญวันพระที่วัด) ก็กล่าวนำให้ผู้ร่วมพิธีกล่าวตาม

๖. จบแล้ว กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง (ในพิธีทำบุญวันพระที่วัด จะต่อด้วยการถวายภัตตาหารให้เป็นของสงฆ์ (ถวายสังฆทาน) ดังนั้นจะตัดการกราบในขั้นตอนนี้หรือตอนต้นออกเสียก็ได้ เพื่อประหยัดเวลา)

๗. ต่อจากนี้จึงประเคนภัตตาหารแก่พระสงฆ์ หรือถวายสังฆทานแล้วแต่กรณี

๘. เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้ว จึงลาข้าวพระ

คำบูชาข้าวพระ

นโม ตสฺส / ภควโต / อรหโต / สมหาสมพุทฺธสฺส

(๓ จบ)

อิ มํ สุ ป พุ ญ ช น ส ม ป น ํ ส ลี น ํ โ อ ท หน ํ

อุ ท ก ํ ว ร ํ พุ ท ฐ ส ส ปุ เ ช มิ

(อิ ม ัง / สุ ป ะ / พ ั ย ัญ ช น ะ / ส ัม ป ัน ัน ัง / ส ลี ัน ัง / โ อ ทะ หน ัง /

อุ ทะ ก ัง / ว ะ ร ัง / พุ ทั ธ ัส ส ะ / ปุ เ ช มิ)

ข้อสังเกต

คำที่มักจะใช้ต่างกัน คือ โอทะหนัง บางท่านใช้คำว่า โภชะหนัง

คำที่ถูกต้องจะเป็นคำไหน มีหลักในการพิจารณาดังนี้

คำที่ต้องยึดเป็นหลัก คือ **สุปะพัยัญชนะสัมปันนัง** ซึ่งแปลว่า *พร้อมทั้งแกงและกับ* หรือพูดสั้นๆ ว่า **มี กับข้าว** ด้วย

ถามว่า **กับข้าว** กินกับอะไร ถามอีกอย่างหนึ่งว่า มีอะไรแล้วจึงต้องมี **กับข้าว** ด้วย ?

คำตอบที่ตรงกันก็คือ **กับข้าว** กินกับข้าว หรือ **ข้าวสุก**

มี **ข้าว** หรือ **ข้าวสุก** แล้วจึงต้องมี **กับข้าว** ด้วย

คือ **ข้าว**หรือ**ข้าวสุก**นั้นกินเปล่าๆ ไม่ได้ ต้องกินกับ **กับข้าว** มี**ข้าว** แล้วจึงต้องมี **กับข้าว** ด้วย พูดในทางกลับกันก็คือ มี **กับข้าว** แล้วจึงต้องมี **ข้าวสุก** ด้วย

คำว่า **โภชนะ** แปลว่า **ของกิน** เช่น ขนมจีนน้ำยา ราดหน้า ก๋วยเตี๋ยว เกี้ยว บะหมี่ ข้าวผัด ข้าวต้ม เป็นของกินทั้งสิ้น **ของกิน**นั้นไม่ต้อง **กินกับกับข้าว**

คำว่า **โอชะ** แปลว่า **ข้าวสุก** ซึ่งต้องกินกับ **กับข้าว** กินเปล่าๆ ไม่ได้

เพราะฉะนั้น เมื่อมีคำว่า **สุปะพยัญชนะสนมปนัน** ซึ่งหมายถึง **กับข้าว** จึงต้องมี **โอชะ** ซึ่งแปลว่า **ข้าวสุก**

โอชะ จึงสมเหตุสมผลมากกว่า **โภชนะ**

ส่วน **โภชนานัง** หรือ **โภชนานานัง** นั้น ผิดหลักไวยากรณ์ เกิดจากความไม่รู้ หรือความเข้าใจผิด **ใช้ไม่ได้**

คำบูชาข้าวพระ กล่าวเฉพาะภาษาบาลี ไม่ต้องแปล แต่เพื่อความรู้ความเข้าใจ จึงขอเสนอคำแปลคำบูชาข้าวพระไว้ในที่นี้ด้วย ดังนี้

แปลคำต่อคำ

อห อันว่าข้าพเจ้า ปุเชมิ ขอบูชา โอทนัง ซึ่งข้าวสุก สาลินัน อัน
บริสุทธิ์ (คืออันดี, อันประณีต) สุปะพยัญชนะสนมปนัน อันสมบูรณ์ (คือ
ประกอบพร้อม มีพร้อมสรรพ) ด้วยสุปะ (กับข้าวประเภทมีน้ำ) และ
พยัญชนะ

(กับข้าวประเภทแห้ง) อุทกั (และ) น้ำ วร็ อันประเสริฐ อิมึ นี้ พุทฺธสส
แก่พระพุทฺธเจ้า

แปลโดยใจความ

ข้าพเจ้าขอบูชาข้าวสุกอันบริสุทธิ์ พร้อมทั้งแกงและกับ และน้ำอัน
ประเสริฐนี้ แต่พระพุทฺธเจ้า

คำลาข้าวพระ

เสลั มงฺคลา ยาจามิ

(เสลั มังคะลา ยาจามิ)

(ข้าพเจ้าขอส่วนที่เหลือจากสิ่งอันเป็นมงคล)

เตือนสติ

๑. แม้จะทำตามที่กล่าวมาแล้วทุกประการ ก็อย่าสักแต่ทำตาม
ประเพณี หรือทำตามๆ กัน แต่ควรตั้งใจเจริญพุทธานุสติให้ได้ด้วย อย่าง
น้อยที่สุดก็ชั่วข้างกระดูกหู ฐูแลบลิ้น

๒. อย่าคิดว่าเป็นเรื่องของเจ้าภาพ เป็นเรื่องของพิธีกร หรือเป็นเรื่อง
ของคนผู้นั้นท่านผู้นี้ ข้าพเจ้าไม่เกี่ยว เพราะการคิดเช่นนี้ก็เท่ากับท่านปิด
โอกาสที่จะได้ทำความดีอีกอย่างหนึ่งทิ้งไปอย่างน่าเสียดายนั่นเอง

๑๒

โทะ-นัง หรือ โภชะ-นัง



คำบูชาข้าวพระเริ่มต้นว่า อิมิ สุปพยุถชนสมปณฺนิ สาสินี ...

ถามว่า ต่อจาก สาสินี เป็นคำอะไร โอทน์ หรือ โภชน์ ?

สาสินี โอทน์ หรือ สาสินี โภชน์ ?

โภชนะ หรือ โอทนะ ?

โอทน์ แปลว่า *ข้าวสุก*

โภชน์ แปลทับศัพท์ว่า *โภชนะ* แปลออกศัพท์ว่า *ของกิน*

เชื่อว่าคนส่วนมากจะตอบว่า สาสินี โภชน์ เพราะ โภชน์ คຸ້นหุ
คຸ້นตามากกว่า โอทน์

คำว่า *โภชนะ* เราก้เอามาใช้ในภาษาไทย เท่าที่ปรากฏใน
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ก้มีคำว่า *โภชนะ*
โภชนะห้า โภชนากร โภชนาการ โภชนาหาร โภชนียะ



ส่วนคำว่า โอทนะ นั้นแทบจะไม่มีใครใช้พูดกันในภาษาไทย เอ่ยขึ้นมาก็น่าจะไม่มีใครรู้จักด้วยซ้ำไปนอกจากคนที่เคยเรียนภาษาบาลีหรือที่เคยอ่านรู้ดูฟังมาก่อนบ้างเท่านั้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ มีคำว่า โอทน- , โอทนะ และบอกความหมายว่า *ข้าวสุก, ข้าวสวย* เท่านั้นเอง

ในคำบูชาข้าวพระที่กล่าวกันทั่วไปเท่าที่ได้ฟังมา ก็จะเป็น **สาลินี โภชนี** ทั้งนี้ แม้ผู้กล่าวนำจะพูดว่า **โอทน์ (โอ ทะ นัง)** แต่คนที่กล่าวตามก็จะพูดว่า **โภชนี (โภ ชะ นัง)** เพราะเสียง **โอทน์** นั้นถ้าฟังโดยไม่รู้อะไรมาก่อน เป็นต้องเข้าใจไปว่าเป็น **โภชนี** ทั้งนี้ เนื่องจากคุ้นกับคำว่า **โภชนี** มากกว่า

ความเป็นจริงอีกประการหนึ่งก็คือ คำบูชาข้าวพระนั้นออกจากปากสู่หูมากกว่าที่จะออกจากตัวหนังสือสู่สายตา คนฟังที่ไม่คุ้นกับภาษาบาลีได้ยินเสียง **โอทน์** ย่อมจะนึกไม่ออกว่าเป็น **โอ - ทะ - นัง** เพราะไม่เคยได้ยินและไม่เคยเห็นคำนี้ แต่จะนึกได้ง่ายว่าเป็น **โภ - ชะ - นัง** เพราะคุ้นหูกับ **โภชนี - โภชนะ** มากกว่าดังกล่าวแล้ว

ในบางแห่งบางท้องที่ ผู้กล่าวนำพูดเป็น **โภชนานี (โภ - ชะ - นา - นัง)** ก็มี และที่ยาวออกไปเป็น **โภชนานานี (โภ - ชะ - นา - นา - นัง)** ก็เคยได้ยิน

สรุปว่า โดยทั่วไป พูดกันว่า **สาลินี โภชนี**

แต่ในคำบูชาข้าวพระที่ปรากฏเป็นหลักฐานนั้น เป็น **สาลินี โอทน์**

เมื่อพูดอย่างนี้ ก็แน่นอนว่าจะต้องมีผู้แย้งว่า ที่ไหนๆ เขาก็เป็น
สลินี โภชนี ทั้งนั้น ไม่เคยได้ยินใครว่าเป็น สลินี โอทนี เลย ไปเอา
โอทนี มาจากตำราเล่มไหนไม่ทราบ

คำตอบก็คือ เท่าที่ตรวจสอบดูแล้ว คำบูชาข้าวพระไม่มีใน
พระไตรปิฎกและอรรถกถาฎีกาเล่มใดๆ

คำบูชาข้าวพระนี้ ผมขอตั้งสมมุติฐาน หรือสันนิษฐานว่า แต่งขึ้นใน
เมืองไทย โดยคนไทยที่เติบโตมาในท่ามกลางวัฒนธรรมไทย

ถ้าท่านผู้ใดมีหลักฐานเป็นอย่างอื่น เช่น มีหลักฐานว่า คำบูชาข้าวพระ
แต่งในลังกา หรือพม่า อะไรทำนองนี้ ก็ขอความกรุณาบอกแจ้งสู่กันฟังเพื่อ
ถือเป็นหลักความรู้ที่ถูกต้องต่อไป และขอกราบขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ
ที่นี้ด้วยครับ

ที่ตั้งสมมุติฐาน หรือสันนิษฐานว่า แต่งขึ้นในเมืองไทย ก็เพราะคำบูชา
ข้าวพระนี้ไม่มีปรากฏในคัมภีร์ฉบับไหนๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะคัมภีร์ที่ต้นฉบับ
เป็นภาษาบาลีเท่าที่มีอยู่ในโลกล้วนแต่เกิดขึ้นในประเทศอื่น (ที่มากที่สุดก็
คือในลังกาหรือประเทศศรีลังกาในปัจจุบันนี้) แล้วจึงเข้ามาสู่เมืองไทยใน
ภายหลัง คัมภีร์ภาษาบาลีที่แต่งขึ้นในเมืองไทยเรานี้มีน้อยอย่างยิ่ง และใน
จำนวนที่มีน้อยอย่างยี่งั้นก็ยังไม่พบว่ามีการปรากฏอยู่ในฉบับ
ใดๆ อีกด้วย

ที่ว่ามานี้ ว่าตามสติปัญญาอันน้อยนิดของผม

ถ้าท่านผู้ใดใครผู้หนึ่งผู้มีสติปัญญาครอบคลุมมากกว่า ไปพบเข้าใน
คัมภีร์ฉบับไหนหรือในหนังสือเล่มไหน ที่แน่ใจได้ว่าเป็นต้นฉบับอันเดิมอัน
แรกจริงๆ ขอได้โปรดเมตตาบอกกล่าวให้ทราบเป็นวิทยาทาน ก็จะเป็นมหา
กุศลอย่างยิ่ง

สรุปคำตอบในเวลานี้ได้ว่า คำบูชาข้าวพระไม่มีในพระไตรปิฎกและ
อรรถกถาฎีกาเล่มใดๆ สันนิษฐานว่ามีท่านผู้รู้ในเมืองไทยของเรานี้ผู้หนึ่งใน
ยุคสมัยหนึ่ง อาจจะได้เขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยซ้ำไป แล้วก็มีผู้
จำไปใช้ต่อๆ กันไป อย่างที่เรียกว่า **มุขปาฐะ**

แต่คำศัพท์ที่ว่า **สาลินี โอทนี** อันเป็นข้อความส่วนหนึ่งในคำบูชา
ข้าวพระนั้นมีปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาฎีกามากมายหลายแห่ง
แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งคำบูชาข้าวพระต้องมีความรู้ภาษาบาลีเป็นอย่างดียิ่ง
ที่มาของคำว่า **สาลินี โอทนี (สาลินัง โอทะนัง)** เช่น

บาลี ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกเล่ม ๙ หน้า ๑๓๔
มัชฌิมนิกาย มุลป้อนาสกั พระไตรปิฎกเล่ม ๑๒
หน้า ๕๔

มัชฌิมนิกาย มัชฌิมป้อนาสกั พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓
หน้า ๓๑๙

ขุททกนิกาย ชาดก ภาค ๑ พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗
หน้า ๑๓๔, ๑๖๐

ขุททกนิกาย ชาดก ภาค ๒ พระไตรปิฎกเล่ม ๒๘
หน้า ๑๖๑

อรรถกถา อัมมปทัฏฐกถา ภาค ๓ BUDSIR VI หมวดอรรถกถา
เล่ม ๒๐ หน้า ๑๑

ชาตักัฏฐกถา ภาค ๔ BUDSIR VI หมวดอรรถกถา
เล่ม ๓๘ หน้า ๒๖๑, ๔๐๘

ชาตักฺกุฎฐกถา ภาค ๙ BUDSIR VI หมวดอรรถกถา เล่ม ๔๓ หน้า ๔๒

ฎีกา สารัตถทีปนี ภาค ๓ วินยฎีกา BUDSIR VI หมวดฎีกา เล่ม ๓ หน้า ๓๙๑

มิลินทปัญหา หน้า ๒๓

แต่ สาสินี โภชนิ ตรงๆ เต็มๆ แบบนี้ไม่มีในคัมภีร์

มีแต่ สาลีโภชนิ

ยิ่ง สาสินี โภชนานิ หรือ โภชนานานิ ด้วยแล้ว ก็ไม่พบแม้แต่เงา

สาสินิ โภชนานิ หรือ โภชนานานิ นั้น เมื่อประกอบเป็นประโยค ในคำบูชาข้าวพระ เป็นคำที่ผิดหลักไวยากรณ์

เฉพาะ โภชนานานิ นั้น ศัพท์รูปร่างหน้าตาแบบนี้ไม่มี เป็นคำที่จำ มาผิด พุดผิด หรือบอกผิด เพราะไม่รู้ภาษาบาลี

การที่ยังมีผู้ใช้คำว่า โภชนานิ หรือ โภชนานานิ ในการบูชาข้าว พระอยู่บ้างนั้นก็เพราะความไม่รู้ อันเป็นภาวะที่น่าเห็นใจ เนื่องจาก มรรคนายกตามวัดทั่วไป โดยเฉพาะในชนบท มักไม่มีความรู้ทางภาษาบาลี การที่ยังพอนำได้ทำได้อาจเพราะจำกันต่อๆ มา แม้จะมีหนังสือหรือ “ตำรา” ให้ผ่านสายตาบ้างก็มักจะมั่นใจไม่ค่อยได้ว่าจะถูกต้องตามมาตรฐานที่ควรจะมี

ผมเคยมีประสบการณ์ คือทำท่าแหย่มๆ ให้ “มรรคนายก โภชนานิ หรือ โภชนานานิ” ฟังว่า คำนี้น่าจะคลาดเคลื่อนนะขอรับท่าน ก็ได้รับคำตอบอย่างฉับพลันและหนักแน่นว่า

“เขาใช้แบบนี้กันมาตั้งแต่ไหนแต่ไร ไม่เห็นมีปัญหา อาจารย์คนโน้น ๆ ๆ ๆ ท่านก็ใช้แบบนี้ ผมก็จำมาอย่างนี้ ก็ไม่เห็นมีใครว่าผิดตรงไหน”

ฟังแล้วก็ต้องรีบถอยทัพ เพราะเห็นแล้วว่า “ศึกครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก” ใครคนหนึ่งเคยให้คติเป็นการเตือนสติไว้ว่า “ไม่รู้ แก่ง่ายกว่ารู้ผิด” ประสบการณ์ของผมสอนเสริมต่อมาว่า “รู้ผิด แก่ง่ายกว่าเข้าใจผิด” แต่ความเข้าใจผิด ก็แก่ง่ายกว่า “ความยึดมั่นในความเข้าใจผิด” ความยึดมั่นในความเข้าใจผิด จึงเป็นสิ่งที่แก่ง่ายที่สุดในโลก

แต่จะอย่างไรก็ตาม ขออ้าไว้ในที่นี้ว่า คำบูชาข้าวพระ โภชนานัน (โภชนะ นานัน) หรือ โภชนานานัน (โภชนะ นานานัน) นั้น ผิดนะขอรับท่าน จะใช้ว่า โภชนัน (โภชนะ นัน) ก็พอได้ แต่ โอทัน (โอทะ นัน) ถูกต้องที่สุดครับ



สาธินัง หมายถึงอะไร



ในคำบูชาข้าวพระ มีคำว่า **สาธินัง** (สาธินัง) คำนี้มีความหมายว่าอย่างไร ?

ไม่ได้ถามว่า **สาธินัง โอทน์** แปลว่าอะไร เพราะนักบาลีในเมืองไทยส่วนมากย่อมจะแปลกันออก คือแปลว่า **ข้าวสุกแห่งข้าวสาลี** (**โอทน์** ข้าวสุก **สาธินัง** แห่งข้าวสาลี)

แต่ที่ถามนี้ ถามเลยไปถึงว่า คำว่า **สาธินัง โอทน์** ที่แปลว่า **ข้าวสุกแห่งข้าวสาลี** นั้น หมายถึงอะไร ?

ธัญชาติที่คนในชมพูทวีปเอามากินเป็นอาหารประจำวันนั้น ที่รู้จักกันดีก็มีอยู่ ๗ ชนิด คือ

๑. **สาลี** ข้าวสาลี
๒. **วีหิ** ข้าวเปลือก
๓. **ยโว** ข้าวเหนียว
๔. **โคธุโม** ข้าวละมาน
๕. **กงคุ** ข้าวฟ่าง
๖. **วรโก** ลูกเดือย
๗. **กุฑรุสโก** หล้ากับแก้



ข้าวสาลี ถือว่าเป็นอาหารชั้นเลิศในจำพวกอาหารที่เป็นธัญชาติ ยืนยันได้ด้วยข้อความในคัมภีร์ที่จะขอยกมาพอเป็นตัวอย่างดังนี้

ดุก่อนภิกษุทั้งหลาย ในเมื่อมนุษย์มีอายุ ๑๐ ปี หล้ากับแก๊กเป็นอาหารอย่างดี ดุก่อนภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนข้าวสุกข้าวสาลีระคนกับเนื้อสัตว์ จักเป็นอาหารอย่างดีในบัดนี้ ฉันทใด ดุก่อนภิกษุทั้งหลาย ในเมื่อมนุษย์มีอายุ ๑๐ ปี หล้ากับแก๊กจักเป็นอาหารอย่างดี ฉันทนั้นเหมือนกัน

อัครัญญสูตร ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค
พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ ข้อ ๔๖ หน้า ๗๘

ในพระสูตรนี้จะเห็นการเทียบระดับชั้นระหว่างข้าวสาลีกับหล้ากับแก๊ก ข้าวสาลีนั้นอยู่อันดับหนึ่ง ในขณะที่หล้ากับแก๊กอยู่อันดับสุดท้าย (โปรดสังเกตด้วยว่าท่านเรียงลำดับธัญชาติทั้ง ๗ ชนิดตามระดับของคุณภาพอยู่ในตัว) ในพระสูตรนี้แสดงว่าเมื่อถึงยุคเสื่อม สิ่งที่มีคุณภาพด้อยในยุคเจริญก็กลับรู้สึกกันว่าเป็นสิ่งที่มีคุณภาพชั้นเลิศไปได้ จะว่ารสนิยมตกต่ำลงไปตามสภาพของจิตใจ ก็คงได้

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้สดับรับมาเฉพาะพระ
พักตร์พระผู้มีพระภาคว่า ผู้ให้ของที่พอใจย่อมได้ของที่พอใจ
ดังนี้ ก็ข้าวกุสุมแห่งข้าวกุสลีที่ชาวสะเอาต มีกับมาก มี
พญฺญชนะมาก ของข้าพระองค์ เป็นที่พอใจ ขอพระผู้มีพระ
ภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์ รับข้าวกุสุมแห่งข้าวกุสลีของข้า
พระองค์นั้นเถิด

มณฑปทวยีสุตฺร อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต
พระไตรปิฎกเล่ม ๒๒ ข้อ ๔๔ หน้า ๕๔

ค่านิยมที่ถือว่าข้าวกุสลีเป็นอาหารชั้นเลิศนี้เอง ทำให้คำว่า **กุสลี** มี
ความหมายขยายตัวหรือกลายเป็นความหมายไป คืออะไรก็ตาม – โดยเฉพาะ
อาหารหรือของกิน – ถ้ามีคุณภาพดีมากๆ ก็จะถูกรเรียกว่า **กุสลี**

และเมื่อเอาคำว่า **กุสลี** ไปประกอบวิภัติปัจจัยตามหลักไวยากรณ์บาลี
แล้วพุดควบไปกับคำอื่นๆ เช่น **กุสลินํ โอทนํ, กุสลินํ ฆตตํ, กุสลินํ
โภชนํ** หรือ **กุสลินํ ปิณฑปาตํ** คราวนี้คำว่า **กุสลินํ** ก็ไม่ได้หมายถึง
ข้าวกุสลี ตรงตัวตามความหมายดั้งเดิมอีกต่อไปแล้ว แต่กลายเป็นความหมาย
เป็นหมายถึง (อาหารหรือของกิน) *ที่มีคุณภาพดีเลิศ* หรือที่เราพูดกันเป็น
ภาษาปาก ว่า “ของดีๆ ทั้งนั้น”

คำว่า **นํ** ที่เป็นวิภัติกิตติติดมากับคำว่า **กุสลี** ด้วย กลายเป็น **กุสลิน**
เกิดเป็นคำใหม่ มีความหมายใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง

คนไทยไม่ได้กินข้าวสุกที่หุงมาจากข้าวสาลี ข้าวสุกที่เราใช้บูชาข้าวพระพุทธรูปก็ไม่ใช่ข้าวสุกที่หุงมาจากข้าวสาลี เพราะฉะนั้นคำที่แปลว่า “ข้าวสุกแห่งข้าวสาลี” จึงผิดความจริง

สาลีนั้น โอทะนั้น ในคำบูชาข้าวพระ จึงไม่ได้มีความหมายว่า “ข้าวสุกแห่งข้าวสาลี” แต่มีความหมายว่า “ข้าวสุกชนิดดี” หรือ “ข้าวสุกอันประเสริฐ” รับกันกับคำต่อมาที่ว่า อุทะกัง ะรัง ซึ่งแปลว่า “น้ำอันประเสริฐ” หมายความว่า บูชาข้าวน้ำอันประเสริฐแต่พระพุทธรูปเจ้า

ที่กล่าวมานี้มีหลักฐานในพจนานุกรม บาลี - ไทย - อังกฤษ ฉบับภุมิพโลภิกขุ ว่าดังนี้

สาลี ประเสริฐ excellent

สาลีนั้น [จาก สาลี] (ข้าว) ชนิดดี fine (rice)

ถวายสังฆทานให้ถูกวิธี



วิธีทำบุญ – ข้อมูลเบื้องต้นก่อนจะถึง สังฆทาน

วิธีทำบุญสำหรับชาวพุทธที่เป็นคฤหัสถ์ ท่านวางหลักไว้ ๓ ชั้น เรียกว่า บุญกิริยาวัตต คือ

ทาน ให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่น (เรียกเพื่อจำง่ายว่า ทำบุญให้ทาน)

ศีล รักษาการกระทำและคำพูดให้เรียบร้อย (ทำบุญถือศีล)

ภาวนา อบรมบ่มจิตใจให้สงบและรู้แจ้งเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง (ทำบุญภาวนา)

อนึ่ง วิธีทำบุญดังกล่าวนี้ ท่านยังแจกแจงเพิ่มออกไปอีก ๗ วิธี รวมกับของเดิม ๓ วิธี เป็น ๑๐ วิธี เรียกว่า บุญกิริยาวัตต ๑๐ กล่าวคือเพิ่ม

อปจายนะ การอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ รู้จักเคารพกราบไหว้ (ทำบุญไหว้พระ)

เวैयाวัจจะ การช่วยชวนขวายเป็นการธุระในกิจการที่ถูกที่ควร (ทำบุญช่วยงาน)



ปัตติทาน การแบ่งส่วนบุญ หรืออุทิศส่วนบุญ คือเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น (ทำบุญแบ่งบุญ)

ปัตตานุโมทนา การอนุโมทนาส่วนบุญ คือยินดีในความดีของผู้อื่น (ทำบุญโมทนา)

ธัมมัสสวนะ การฟังธรรมคำสั่งสอน ศึกษาหาความรู้ในทางความดี (ทำบุญฟังเทศน์)

ธัมมเทสนา การแสดงธรรม สั่งสอนธรรม ให้วิชาความรู้ (ทำบุญให้ธรรม)

ทิฏฐชุกกรรม การทำความคิดความเห็นให้ถูกต้องให้ตรง ไม่เห็นผิดเป็นชอบ (ทำบุญเห็นถูก)

จะเห็นว่า ทาน ไม่ว่าจะ เป็น ปาฏิบุคคลิกทาน หรือ สังฆทาน ก็เป็นเพียงบันไดขั้นต้นเท่านั้นของการบำเพ็ญบุญ ยังมีบันไดขั้นสูงต่อไปอีก ที่จะต้องดำเนิน

ดังนั้น จึงไม่ควรพอใจอยู่เพียงแค่ ทาน

ทำไมจึงนิยมถวายสังฆทาน

อันที่จริง การให้ทานหรือถวายทานนั้น ก็ได้มีข้อกำหนดตายตัวว่า ต้องถวายแก่พระพุทธรเจ้า หรือแก่พระสาวก หรือถวายแก่พระวัดนั้นวัดนี้ หรือรูปนั้นรูปนี้ หรือจะต้องให้ต้องถวายแก่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เท่านั้นจึงจะได้บุญ ให้แก่คนธรรมดาหรือให้แก่คนต่างศาสนา ไม่เป็นบุญ

แต่สำหรับชาวพุทธเรา ถือว่าพระสงฆ์เป็นเนือนาบุญ (คือเปรียบการทำบุญด้วยวิธีให้ทานเหมือนการทำนา ถ้าที่นาดี ข้าวที่หว่านดำลงไปก็จะงอกงามได้ผลดี ถ้าผู้รับทานเป็นคนดี ทานที่ทำลงไปก็จะมีผลดี) ชาวพุทธถือว่าพระสงฆ์เป็น **บุญเขต** คือเป็นผู้ควรรองรับการทำบุญ เราจึงนิยมทำบุญถวายทานแก่พระสงฆ์ ทั้งในแบบถวายเจาะจงแก่พระภิกษुरुูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะ (**ปาฏิบุคลิกทาน**) และแบบถวายเป็นของสงฆ์หรือถวายเพื่อส่วนรวม (**สังฆทาน**) แต่กระนั้นก็นิยมกันว่า สังฆทานมีอานิสงส์มากกว่า ดังที่ตรัสไว้ใน **ทักษิณาวินัยสูตร**

ผู้รับปาฏิบุคลิกทาน

ในการบำเพ็ญ **ทาน** นี้ จะมีผู้เกี่ยวข้องสำคัญอยู่ ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ให้ เรียกว่า **ทายก** และฝ่ายผู้รับ เรียกว่า **ปฎิคาหก**

ปฎิคาหกผู้รับปาฏิบุคลิกทานนั้นท่านจำแนกไว้ ๑๔ ชั้น หรือ ๑๔ กลุ่ม ตามคุณสมบัติจากสูงไปหาต่ำดังนี้

๑. พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
๒. พระปัจเจกพุทธเจ้า
๓. พระอรหันตสาวก
๔. ท่านผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุมรรคผล (ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระอรหันต์)
๕. พระอนาคามี
๖. ท่านผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุนาคามีผล (ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระอนาคามี)
๗. พระสกทาคามี

๘. ท่านผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุสกทาคามีผล (ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระสกทาคามี)

๙. พระโสดาบัน

๑๐. ท่านผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุโสดาปัตติผล (ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระโสดาบัน)

๑๑. คนนอกพระพุทธศาสนาที่ปราศจากความกำหนัดในกาม (ผู้ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา แต่มีกิเลสเบาบาง)

๑๒. กัลยาณบุรุษ คนธรรมดาทัวไปที่ยังมีโลภโกรธหลง แต่มีศีลธรรมดำรงชีวิตอยู่ตามปกติ

๑๓. คนที่ไร้ศีลไร้ธรรม คนชั่วช้าเลวทรามทั้งหลาย

๑๔. สัตว์เดรัจฉาน

ท่านแต่ละชั้นมีผลลดหลั่นกันไปตามคุณสมบัติของปฏิคาหก

ผู้รับสังฆทาน

ท่านจำแนกผู้ที่จะรับสังฆทานไว้ ๗ กลุ่ม กล่าวคือ

๑. ภิกษุพร้อมทั้งภิกษุณีที่เป็นอริยสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

๒. ภิกษุพร้อมทั้งภิกษุณีที่เป็นอริยสงฆ์ (ไม่มีพระพุทธเจ้า)

๓. ภิกษุที่เป็นอริยสงฆ์

๔. ภิกษุณีที่เป็นอริยสงฆ์

๕. ภิกษุและภิกษุณีที่เป็นสมมุติสงฆ์ (ภิกษุและภิกษุณี ในฐานะผู้แทนอริยสงฆ์)

๖. ภิกษุที่เป็นสมมุติสงฆ์ (ภิกษุ ในฐานะผู้แทนอริยสงฆ์)

๗. ภิกษุณีที่เป็นสมมุติสงฆ์ (ภิกษุณี ในฐานะผู้แทนอริยสงฆ์)

บัดนี้ พระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว และทุกวันนี้ก็ไม่มีผู้ใดจะสามารถยืนยันได้ว่าใครเป็นพระอรหันต์คนใด ส่วนภิกษุณีนั่น ว่าตามหลักของพระพุทธศาสนาสายเถรวาทก็ไม่มีแล้ว ดังนั้นจึงยังคงเหลือผู้รับสังฆทานเพียงกลุ่มเดียว คือกลุ่มที่ ๒ (ภิกษุที่เป็นสมมติสงฆ์)

วิธีถวายสังฆทาน

การถวายสังฆทานทำได้ ๒ วิธี คือ

๑. **ถวายแบบไม่ต้องมีพิธี** การถวายแบบนี้ก็คือ มีของที่ จะถวาย มีเจตนาที่ตั้งใจจะถวายเป็นของสงฆ์ เมื่อพร้อมแล้วก็นำของนั้นไปที่วัด หรือจะนิมนต์พระไปที่บ้านก็แล้วแต่จะสะดวก แล้วก็บอกกล่าวแก่พระสงฆ์ให้เข้าใจเจตนาของผู้ถวายว่า ขอถวายของสิ่งนี้ๆ ให้เป็นของสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์รับรู้รับทราบและรับสิ่งของนั้นไปแล้ว ก็เป็นอันเสร็จสมบูรณ์เป็นสังฆทานทันที

วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ที่ชอบทำอะไรเอาแต่สาระ ไม่ชอบพิธีรีตอง แต่ได้บุญอย่างเดียว คือ **ทานมัย** บุญที่ได้จากการให้ทาน

๒. **ถวายแบบมีพิธี** ปฏิบัติดังนี้

- เตรียมของถวาย
- เตรียมจัดสถานที่ คือจัดที่บูชา ตั้งพระพุทธรูป มีดอกไม้ธูปเทียนสำหรับสักการะ และจัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์
- นิมนต์พระสงฆ์ตามจำนวนที่ต้องการ (ไม่ต้องระบุตัว)
- เมื่อพร้อมแล้ว คือพระสงฆ์มาพร้อมแล้ว ยกของถวายไปตั้งวางตรงหน้าพระสงฆ์ จุดธูปเทียน กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย แล้วอาราธนาศีล

- พระสงฆ์ให้ศีล
- จบแล้ว กล่าวคำถวายสังฆทาน (ตามแบบเก่านิยมตั้งนะโม ๓ จบ แล้วสวดสังฆคุณ (สุปะฏิปันโน...โลกัสสาตี) จบแล้ว กล่าวคำถวายสังฆทานเป็นภาษาบาลี ต่อด้วยคำแปล)
- ประเคนของถวายที่สมควรจะประเคน
- พระสงฆ์อปโลกน์ (ถ้าในที่นี่มีพระภิกษุครบองค์สงฆ์ และ ต้องการแจกของกันให้เสร็จสิ้นไปเลย)
- พระสงฆ์อนุโมทนา ผู้ถวายกรวดน้ำ เป็นอันเสร็จพิธี

วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ชอบทำอะไรตามแบบแผน ผลดีของวิธีนี้คือนอกจากจะได้ทำบุญด้วยวิธีถวายทาน (ทานมัย) แล้ว ยังได้สมาทานศีล เป็นการย่ำเตือนให้งดเว้นบาป ชื่อว่าได้ทำบุญด้วยวิธีรักษาศีล (ศีลมัย) อีกทางหนึ่ง และยังได้ทำบุญด้วยการไหว้พระบูชาพระ (อปจายนมัย) ยังได้กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแบ่งส่วนบุญ (ปัตติทานมัย) อีกด้วย แปลว่า ได้ทำบุญเพิ่มขึ้นอีกหลายอย่าง ทั้งยังเป็นการรักษาแบบแผนประเพณี ในการทำบุญไว้อีกด้วย

คำถวายสังฆทาน

แบบที่ ๑ มีภัตตาหาร (ของกิน) เป็นหลัก
(ต้องถวายก่อนเที่ยง)

อิมานิ มะยัง ภันเต / ภัตตานิ / สะปะริวารานิ / ภิกขุสังฆ์สสะ /
โธโณชะยามะ / สาธุ โน ภันเต / ภิกขุสังโฆ / อิมานิ / ภัตตานิ / สะ
ปะริวารานิ / ปะภุคคัณหาตุ / อัมหากัง / ทีฆะรัตตัง / หิตายะ / สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ขอน้อมถวาย / ซึ่ง
ภัตตาหาร / พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ / แต่พระภิกษุสงฆ์ /
ขอพระภิกษุสงฆ์ / จงรับ / ซึ่งภัตตาหาร / พร้อมทั้งของบริวาร
ทั้งหลายเหล่านี้ / ของข้าพเจ้าทั้งหลาย / เพื่อประโยชน์ / เพื่อความสุข
/ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ตลอดกาลนานเทอญ

แบบที่ ๒ มีภัตตาหาร (ของกิน) เป็นหลัก ถวายอุทิศให้ผู้ตาย
(ต้องถวายก่อนเที่ยง)

การถวายภัตตาหารให้เป็นสังฆทานที่นิยมทำกันอีกอย่างหนึ่ง คือถวาย
เพื่ออุทิศให้แก่ญาติมิตรผู้ล่วงลับไปแล้ว เรียกเป็นศัพท์ว่า มตกภัต แปลว่า
อาหารเพื่ออุทิศให้ผู้ตาย

คำถวายมตกภัตให้เป็นสังฆทาน ว่าดังนี้

อิมานิ มะยัง ภันเต / มะตะกะภัตตานิ / สะปะริวารานิ / ภิกขุ
สังฆ์สสะ / โอนุชชะยามะ / สาธุ โน ภันเต / ภิกขุสังโฆ / อิมานิ /
มะตะกะภัตตานิ / สะปะริวารานิ / ปะฏิคคัณหาตุ / อัมหากัญเจะวะ /
มาตาปิตุ/อาทีนัญจะ / ญาตะกานัง / ทีฆะรัตตัง / หิตายะ / สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ขอน้อมถวาย / ซึ่ง
ภัตตาหาร เพื่อผู้ตาย / พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ / แต่
พระภิกษุสงฆ์ / ขอพระภิกษุสงฆ์ / จงรับ / ซึ่งภัตตาหาร เพื่อผู้ตาย /
พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ / ของข้าพเจ้าทั้งหลาย / เพื่อ
ประโยชน์ / เพื่อความสุข / แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย / และแก่ญาติ
ทั้งหลาย / ผู้ล่วงลับไปแล้ว / มีมารดาบิดาเป็นต้น / ตลอดกาลนาน
เทอญ

แบบที่ ๓ มีเฉพาะของใช้ ไม่มีของกิน
(ถวายได้ทั้งวัน)

อิมานิ มะยัง ภันเต / กัปปิยะภันทานิ / ภิกขุสังฆ์สสะ / โอโณชะ
ยามะ / สารุ โน ภันเต / ภิกขุสังโฆ / อิมานิ / กัปปิยะภันทานิ /
ปะฏิคคัณหาตุ / อัมหากัง / ทีฆะรัตตัง / หิตายะ / สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ขอน้อมถวาย / ซึ่งกัปปิ
ยภันท์ทั้งหลายเหล่านี้ / แด่พระภิกษุสงฆ์ / ขอพระภิกษุสงฆ์ / จง
รับ / ซึ่งกัปปิยภันท์ทั้งหลายเหล่านี้ / ของข้าพเจ้าทั้งหลาย / เพื่อ
ประโยชน์ / เพื่อความสุข / แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ตลอดกาลนาน
เทอญ

ความคิดเห็นเรื่องถวายสังฆทาน

ถ้าพอมีเวลา ผมชอบไปนั่งตามศาลาหรือวิหารในวัดต่างๆ ที่จัดไว้เป็น
ที่ให้ผู้คนมาไหว้พระ ทำให้ได้เห็นอะไรแปลกๆ

เรื่องหนึ่งที่เราเห็นว่าแปลกมากก็คือการถวายสังฆทาน

ที่ว่าแปลกก็เพราะทุกวันนี้เราถวายสังฆทานกันอย่างเลอะเทอะมาก
เลอะเทอะทั้งคนถวายและเลอะเทอะทั้งผู้รับ ผมจะไม่บรรยายละครับว่า
เลอะเทอะยังไง แต่จะอธิบายว่าการถวายสังฆทานที่ถูกต้องนั้นควรทำ
อย่างไร ที่ต้องพูดเรื่องนี้ก็เพราะรอให้พระคุณเจ้าท่านพูด ก็ไม่เห็นว่าจะวัดไหน
จะช่วยชักจูงคนให้เข้าใจถูกต้องสักที มีแต่พลอยเอออวยไปกับญาติโยม เข้า
รกเข้าพงกันไปใหญ่

กราบขอภัยไว้ ณ ที่นี้ที่บังอาจขึ้นธรรมมาสน์

สังฆทานไม่ใช่พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เพื่อสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาอะไร
อย่างที่มีมักจะเข้าใจกัน สังฆทานเป็นเพียงวิธีทำบุญแบบหนึ่งในบรรดาวิธี
ทำบุญ ๓ ชั้น (หรือ ๑๐ ชั้น) ของชาวพุทธ

ในที่นี้ขออธิบายเฉพาะวิธีทำบุญ ๓ ชั้น กล่าวคือ ชาวพุทธที่เป็น
ฆราวาสนั้นท่านสอนให้ทำบุญ ๓ ชั้น ชั้นแรกคือ ทาน ชั้นที่สองคือ คีล
และชั้นที่สามคือ ภาวนา

ทาน ก็คือการให้

คีล คือควบคุมการกระทำและคำพูดของตนไม่ให้ไปทำความเดือดร้อน
แก่ใครๆ รวมทั้งทำความเดือดร้อนแก่ตัวเอง

ส่วน ภาวนา หมายถึงการอบรมบ่มปัญญาให้รู้แจ้งเข้าใจเรื่องราว
ต่างๆ ตามความเป็นจริง

เอาย่อยๆ แค่นี้ก่อน

ว่าเฉพาะ ทาน บันไดขั้นต้นของการทำบุญ ถ้าแบ่งตามสิ่งที่ให้ ก็มี ๒
ประเภท คือ ให้สิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งของ เช่น ให้ข้าวของเงินทอง ให้ของกินของ
ใช้ เป็นต้น และให้สิ่งที่ไม่ใช่วัตถุสิ่งของ เช่น ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ตลอดจน
ให้อภัย อย่างแรกท่านเรียกว่า อามิสทาน อย่างหลังท่านเรียกว่าธรรมทาน

แต่ถ้าแบ่งตามประเภทของผู้รับหรือตามเจตนาของการให้ ก็มี ๒
ประเภทอีกเช่นกัน คือให้เฉพาะแก่ใครคนใดคนหนึ่งเป็นของส่วนตัว มีศัพท์
เรียกว่า ปาฏิบุคคลิกทาน และให้เป็นของส่วนรวม คือให้เอาไปไว้เป็น
กองกลาง ก็คือที่เรียกกันว่า สังฆทาน นั่นเอง

อย่าเพิ่งงง กำลังจะถึงตอนสำคัญเดี๋ยวนี้แหละ

สังฆทานจึงไม่ใช่พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นเพียงการทำบุญธรรมดาๆ และเป็นเพียงแค่บันไดขั้นต้นของการทำบุญเท่านั้น พูดอย่างไม่ต้องเกรงใจก็คือสังฆทานไม่ใช่เรื่องวิเศษวิโสอะไรเลย ยังมีอีกตั้ง ๒ ขั้นที่พิเศษกว่า นั่นคือ คีล และ ภาวนา เป็นเรื่องที่เราควรทำยิ่งกว่าสังฆทานร้อยเท่าพันเท่า

หลักของสังฆทานมีอยู่ว่า ต้องตั้งเจตนาว่าจะถวายของสิ่งนั้นแก่สงฆ์ คือถวายเป็นของกลางหรือเป็นของส่วนรวม ไม่ใช่ถวายเป็นของส่วนตัวแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

คำว่า **สังฆทาน** ก็แปลตรงตัวว่า *ถวายเป็นของสงฆ์*

หลักของสังฆทานไม่ใช่อยู่ที่ถึงเหลืองถึงแดงอะไรนั่นเลย ถึงหรือกลองพวกนั้นนะร้านค้าเขาหลอกขายให้คนโง่เข้าแล้ว จะบอกให้ ว่ากันตรงๆ อย่างนี้แหละ

ของที่จะถวายสังฆทานนั้นมี ๒ ประเภท คือ **ของฉัน** (ของกิน) กับ **ของใช้** ของทั้ง ๒ ประเภทนี้ต้องเป็นของที่พระท่านฉันได้และใช้ได้โดยไม่ผิดวินัยสงฆ์

ของฉัน ต้องถวายก่อนเที่ยง ถวายของกินหลังเที่ยงไปแล้ว ถ้าพระท่านรับ ก็ผิดวินัยสงฆ์ ส่วนของใช้นั้นถวายได้ตลอดวัน

ปัญหาที่พบบ่อยก็คือ เจ้าถึงเหลืองที่เรียกกันผิดๆว่า **ถึงสังฆทาน** (ขออย่าว่าเรียกกันผิดๆ ครับ) นั่นมีทั้งของกินและของใช้ใส่ปนกันไว้ พอเอาไปถวายหลังเที่ยง คนถวายก็ถวายหน้าตาเฉย พระสงฆ์ที่รับก็รับประเคนอย่างหน้าตาเฉยพอๆ กัน

ลองเปิดตาดูสิครับ ปลากระป๋องเอ๋ย ผักดองกระป๋องเอ๋ย ผลไม้
กระป๋องเอ๋ย เอาไปประเคนพระหลังเที่ยงไปแล้ว นี่มันเป็นพุทธบัญญัติ
ฉบับไหนกันขอรับ ?

ร้านค้าก็ทำท่าว่าจะหวังดีกับผู้มีศรัทธา ออกส่าห์จัดสินค้าใส่ถังใส่
กล่องไว้ให้ ใส่ลงไปทั้งของกินของใช้ แล้วก็ตั้งชื่อเจ้าถังอุตรินี่ว่า **ถัง
สังฆทาน** ใครจะถวายสังฆทานถ้าไม่มีเจ้าถังเช่นว่านี้ก็กรอกหูกันเข้าไปว่า
ไม่เป็นสังฆทาน บางยี่ห่อพิมพ์คำถวายสังฆทานติดไว้ให้เป็นอย่างดี เป็น
คำถวายสำเร็จรูปที่ขึ้นต้นว่า **อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ ...** ซึ่งแปลว่า
ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายภัตตาหาร ... บ่ายจวนค่ำ หรือบางทีก็ค่ำมืดไป
แล้ว ก็ยังกล่าวคำ **ถวายภัตตาหาร** หน้าตาเฉย โดยถูกทำให้เข้าใจผิด
ชนิดกู่ไม่กลับว่ากำลังถวายสังฆทาน

เป็นเล่ห์เหลี่ยมทางการค้าที่ประกอบไปด้วยความโง่เขลาโดยแท้

ผมขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า **เมื่อจะถวายสังฆทาน อย่าไป
คำนึงถึงถังเหลืองถังแดงเป็นอันขาด** ขอให้คำนึงเฉพาะกระเป่าของเรา
ว่ามีกำลังทรัพย์อยู่เท่าไร แล้วไปเลือกซื้อของกินของใช้ตามกำลัง
ทรัพย์ มีเท่าไรก็เท่านั้น

ข้าวผัดห่อเดียวก็ถวายสังฆทานได้ครับ ขอยืนยันพันเปอร์เซ็นต์

ของที่ใส่ไว้ในถังนั้นนะเรารู้ไม่ได้ว่าหมดอายุหรือยัง หรือใส่ไว้ตั้งแต่
ชาติไหน แล้วก็เลือกไม่ได้ด้วย เท่ากับเป็นการบังคับขายนั่นเอง ยิ่งที่เอา
ไปตั้งหมუნเวียนถวายซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่ตามวัดต่างๆ นั้นยิ่งเลอะเทอะเป็น
ที่สุด ควรจะเลิกทำกันเสียที

ถ้าอยากจะหาเงินเข้าวัดก็เอากันตรงๆ เลย คือเอาเงินนั้นแหละครับ ถวายเป็นสังฆทาน ขอยืนยันครับว่า ท่านคือการบริจาคทรัพย์ เงินก็คือ ทรัพย์ที่สามารถบริจาคเป็นสังฆทานได้ หาซื้ออะไรไม่ทันหรือไม่สะดวก ก็ เอาเงินนั้นแหละถวายเป็นสังฆทาน ข้อสำคัญต้องตั้งเจตนาให้ถูกต้องว่าจะ ถวายเงินนั้นเป็นของสงฆ์คือเป็นของกลาง หรือถวายเข้าวัด ไม่ใช่ถวายเข้า ย่อมพระที่มารับหรือเข้ากระเป๋ากรรณการวัด

และข้อสำคัญที่สุดก็คือ พระสงฆ์ที่รับสังฆทานต้องมีความรู้ที่ถูกต้อง ว่าของฉันของใช้หรือปัจจัยที่เขาถวายเป็นสังฆทานนั้นจะหิวเข้ากฏีเป็น ของส่วนตัวไม่ได้ แต่จะต้องเอาไปเข้ากองกลางของสงฆ์หรือต้องให้สงฆ์ ลงมติว่าจะแบ่งสรรปันส่วนกันอย่างไรหรือนำไปทำอะไรอย่างไร

ถ้าจะถามว่า พระภิกษุผู้รับสังฆทานก็ดี วัดต่างๆก็ดี ได้ทำตาม หลักการที่ว่านี้กันหรือเปล่า ตรงนี้แหละครับที่น่ากลัวมาก ไม่รู้ว่าพากันตก นรกไปแล้วบ้างหรือเปล่าโทษฐานเอาของสงฆ์ไปเป็นของตัวเอง

ผมบอกไปแล้วว่า เมื่อจะถวายสังฆทานขออย่าได้คิดถึงถึงเหลืองถึง แดงที่เรียกกันผิดๆว่า ถังสังฆทาน หรือชุดสังฆทาน ที่ร้านค้าจัดทำขึ้นเพื่อ อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีศรัทธา

ตอนนี้จะขออธิบายว่า ทำไมจึงว่าถังสังฆทานนั้นเรียกกันผิดๆ

คำตอบก็คือ ไม่มีถังหรือไม่มีของอะไรทั้งนั้นที่จะเรียกได้ว่า **สังฆทาน** ทั้งนี้เพราะคำว่า **สังฆทาน** นั้นไม่ใช่ชื่อสิ่งของอะไรทั้งสิ้น แต่เป็นชื่อ **“เจตนาที่จะถวาย”** ซึ่งมีอยู่เพียง ๒ ลักษณะ คือ **เจตนาที่จะถวายเป็นของ ส่วนตัว** เรียกว่า **ปาฏิบุคคลิกทาน** และ **เจตนาที่จะถวายเป็นของส่วนรวม** เรียกว่า **สังฆทาน**

สังฆะ แปลว่า หมู่ กลุ่ม ก็หมายถึงส่วนรวม นั่นเอง
ทาน แปลว่า ให้

สังฆทาน จึงแปลว่า ให้แก่ส่วนรวม ตรงตัว ไม่มีอะไรซับซ้อน

ให้อะไรแก่ส่วนรวม สิ่งที่ให้นั้นก็เป็นสังฆทาน ให้อาหารแก่ส่วนรวม
อาหารก็เป็นสังฆทาน ให้เครื่องนุ่งห่มแก่ส่วนรวม เครื่องนุ่งห่มก็เป็น
สังฆทาน ให้ยารักษาโรคแก่ส่วนรวม ยารักษาโรคก็เป็นสังฆทาน ให้ที่อยู่
อาศัยแก่ส่วนรวม ที่อยู่อาศัยก็เป็นสังฆทาน

จึงไม่มีของสิ่งใดโดยเฉพาะที่จะเรียกชื่อว่าสังฆทาน ไม่ว่าจะเป็นถึง
เหลือองถึงแดงอะไรทั้งสิ้น ขอให้เลิกโง่กันเสียทีเถอะขอรับ

เพราะฉะนั้น เมื่อใดก็ตามที่คิดจะถวายสังฆทาน สิ่งแรกที่ท่าน
จะต้องคิดให้ถูกต้องก็คือ ท่านต้องการจะให้อะไรสักอย่างหนึ่งแก่ส่วนรวม
คือตั้งเจตนาว่าท่านจะให้ของสิ่งนั้นแก่ส่วนรวม ให้เป็นของส่วนกลาง ให้
เพื่อเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ ให้โดยตั้งเจตนาให้เป็นของสงฆ์ และให้
โดยมุ่งจะบูชาพระอริยสงฆ์ คือพระสังฆรัตนะ ต้องตั้งเจตนาอย่างนี้เป็น
เบื้องต้น จึงจะเป็นสังฆทาน

ต่อจากนั้น จึงค่อยประมาณกำลังของตัวเองว่ามีของอยู่เท่าไร มีกำลัง
ทรัพย์อยู่เท่าไร แล้วทำไปตามกำลังทรัพย์ที่มี ข้าวผัดห่อเดียวก็เป็น
สังฆทานได้ถ้าท่านตั้งเจตนาที่จะถวายข้าวผัดห่อนั้นให้เป็นของสงฆ์

แต่โดยนัยตรงกันข้าม แม้ท่านจะซื้อถึงเหลือองเป็นร้อยเป็นพันชุด
แต่ตั้งเจตนาถวายหลวงพ่อดังนั้น หลวงปู่ดั่งนั้น ท่านเจ้าคุณดั่งนั้น ท่าน
มหาองค์นั้น อย่างนี้ก็เป็นสังฆทานไปไม่ได้เลย ความจริงแล้วท่านถูกร้านค้า
หลอกขายของให้ท่านนั่นเอง แล้วอาจจะถูกหลวงพ่อดั่งนั้น

ปู่ท่านเจ้าคุณท่านมหาหลอกเข้าให้อีกว่า ท่านถวายสังฆทาน ทั้งๆ ที่ของที่ท่านถวายนั้นเป็นปาฏิบุคลิกทานไปแล้วตั้งแต่เริ่มตั้งเจตนา

สังฆทานต้องไม่เจาะจงพระสงฆ์รูปไหนๆ ทั้งสิ้น และถ้าจะให้หนักแน่นยิ่งขึ้นก็ไม่ควรเจาะจงวัดไหนๆ ทั้งสิ้นด้วย ตั้งเจตนาให้เป็นกลางจริงๆ คือมุ่งถวายให้เป็นของสงฆ์ มุ่งให้เป็นประโยชน์แก่สงฆ์ หรือคิดแบบคนโบราณก็ได้ คือตั้งเจตนามุ่งไปถึงพระอริยสงฆ์ สาธารของสังฆทานอยู่ตรงนี้ ไม่ใช่อยู่ที่ถึงเหลืองถึงแดง

ที่ผมว่าข้าวผัดห่อเดียวก็เป็นสังฆทานได้นั้นไม่ใช่พูดตลกเล่น แต่พูดตามความจริง สมมุติว่าท่านมีศรัทธาจะถวายสังฆทาน แต่มีเงินอยู่เพียงแค่นี้พอซื้อข้าวผัดได้ห่อเดียว ท่านก็สามารถถวายสังฆทานได้อย่างสบายๆ

วิธีทำก็คือ ซื้อข้าวผัดห่อเดียว (เพราะมีตั้งค์อยู่แค่นั้น) แล้วเข้าไปในวัดใดวัดหนึ่ง แจ้งความประสงค์แก่พระท่านว่าจะถวายสังฆทาน ขอให้พระท่านจัดพระมารับ เมื่อพระมาแล้วท่านก็ทำพิธีถวายโดยตั้งเจตนาถวายข้าวผัดห่อนั้นแก่สงฆ์

เพียงเท่านี้ ข้าวผัดห่อเดียวก็สำเร็จเป็นสังฆทานโดยสมบูรณ์แบบ
ถามว่า ข้าวผัดห่อเดียวนั้นจะไปไหนต่อ ?

ตอบว่า ก็ต้องตกเป็นของสงฆ์ คือเป็นของกลาง พระภิกษุรูปไหนจะถือเอาไปเป็นของส่วนตัวหาได้ไม่

ข้าวผัดห่อเดียวจะเป็นประโยชน์แก่สงฆ์ได้อย่างไร ฉันทงค์เดียวก็แทบไม่
อิมอยู่แล้ว ?

คำตอบประเด็นนี้ก็คือ พระที่เป็นผู้รับข้าวผัดห่อเดียนั้นรับในฐานะเป็นผู้แทนสงฆ์ เมื่อรับแล้วจะต้องนำข้าวผัดห่อนั้นไปเข้าที่ประชุมสงฆ์ เพื่อให้สงฆ์พิจารณาว่าจะทำอย่างไรต่อไป สงฆ์มีมติว่าอย่างไร ก็ปฏิบัติไปตามนั้น เช่นสงฆ์อาจลงมติให้ยกข้าวผัดห่อนั้นให้แก่ภิกษุรูปที่เป็นผู้ไปรับมา หรือลงมติให้ถวายแก่เจ้าอาวาส หรือให้ถวายสามเณรน้อยหรือให้แบ่งกันฉันองค์ละคำ ก็แล้วแต่สงฆ์จะตกลงกัน การปฏิบัติตามมติของสงฆ์ถือเป็นเด็ดขาดและเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการถวายสังฆทาน

ผมค่อนข้างแน่ใจว่าการนำของที่มีผู้ถวายเป็นสังฆทานไปเข้าที่ประชุมสงฆ์นี้เกือบจะไม่มีวัดไหนทำกันแล้ว ส่วนมากรับแล้วก็หิ้วเข้ากุฏิเอาไปเป็นของส่วนตัวฉิบ

ขอกราบเรียนว่าเป็นการผิดพลาดคลาดเคลื่อนอย่างร้ายแรงมาก มีโทษเท่ากับกินของสงฆ์ ใช้ของสงฆ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากสงฆ์นั่นเอง และผิดเจตนาของผู้ถวายสังฆทานเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบวิงวอนไว้ ณ ที่นี้ว่า วัดต่างๆ จะต้องชี้แจงพระในวัดให้เข้าใจหลักการที่ถูกต้องของการรับสังฆทาน ว่า เมื่อรับแล้วจะเอาไปเป็นของส่วนตัวไม่ได้เด็ดขาด ต้องนำไปเข้าที่ประชุมสงฆ์สถานเดียวเท่านั้น

วิธีปฏิบัติในเรื่องนี้อาจทำได้โดยพระสงฆ์ในวัดนั้นๆ ตกลงกันว่า ให้มี “กองกลาง” ของวัด เมื่อได้ของสังฆทานมาให้นำไปเข้ากองกลางทันทีโดยตั้งเจ้าหน้าที่ไว้รับผิดชอบ ต่อจากนั้นพระเณรรูปไหนต้องการใช้สิ่งของอะไรก็ให้ไปเบิกที่กองกลาง โดยวิธีนี้ของที่รับสังฆทานมากก็จะอำนวยความสะดวกให้แก่ภิกษุสามเณรทั่วหน้ากัน อันเป็นความมุ่งหมายที่แท้จริงของการถวายสังฆทาน

ส่วนสิ่งของที่เป็นของกิน เช่นกรณีข้าวผัดห่อเดียวที่วานั้น ก็ต้องให้สงฆ์
ลงมติเป็นรายๆ ไปว่าจะยกให้ใคร หรือจะแบ่งกันอย่างไร หรือจะลงมติดีนไว้
เลยก็ได้ว่า อาหารพร้อมกินคือที่ฉันได้เข้าช่วยเที่ยงของวันนั้นให้ตกเป็นของ
ภิกษุรูปที่เป็นผู้รับ ส่วนเครื่องกระป๋องของแห้งทั้งหลายให้เก็บเข้าโรงครัว
ของวัด จะเอาไปเก็บไว้ในห้องเป็นของส่วนตัวไม่ได้ นอกจากผัดวินัยแล้วยัง
ผัดเจตนาของสังฆทานอีกด้วย

เครื่องกระป๋องของแห้งในโรงครัวนั้น คนครัวจะเป็นผู้ปรุ้งหุงหาถวาย
พระเป็นวันๆ ไป ทำได้เช่นนี้ก็ทั่วถึงกันหมดทั้งวัดสมตามเจตนาของ
สังฆทาน

ถ้าทุกวัดทำได้เช่นนี้ การถวายสังฆทานก็จะเป็นไปอย่างถูกต้องตาม
หลักการ ผู้ถวายก็ได้ถวายสังฆทานที่ถูกต้อง ผู้รับก็รับอย่างถูกต้อง ไม่ใช่ทำ
กันผิดๆ อย่างที่กำลังเป็นไปอยู่ทุกวันนี้

เรื่องถวายสังฆทาน ยังมีประเด็นที่ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องกันอีก
บางประเด็น เช่น

สังฆทานควรถวายเวลาไหน หมายถึงเวลาเช้า สาย บ่าย เย็น คำ
เพราะเท่าที่ทำได้ ก็นั้นนั้น อยากรถวายเวลาไหน หรือว่างเวลาไหน ก็ถวายกัน
เวลานั้น เรียกว่าไม่เลือกเวลา ว่างั้นเถอะ

คำตอบก็คือ ถ้าของที่จะถวายนั้นเป็นของกิน หรือมีของกินรวมอยู่ด้วย
เช่นมีข้าว มีแกง มีขนม หรือของกินจำพวกเครื่องกระป๋องของแห้ง อย่างนี้
ต้องถวายก่อนเที่ยงเท่านั้น หลังเที่ยงไปแล้วห้ามถวาย เพราะตามวินัยสงฆ์
นั้น พระสงฆ์จะรับประเคนของกินหลังเที่ยงวันไปแล้วไม่ได้

แต่ถ้าเป็นของใช้ เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก ผ้าสบงจีวร ยาสามัญประจำวัต ร่ม รองเท้า ฯลฯ เหล่านี้ สามารถถวายได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดว่า จะต้องเป็นก่อนเที่ยงหรือหลังเที่ยง สะดวกตอนไหนถวายตอนนั้น

ปัญหาที่พบบ่อยก็คือ ผู้ถวายสังฆทานหิวเอาถึงเหลืองถึงแดงที่พอคำจัดไว้ ขาย หรือบางทีก็ทางวัดนั่นเองตั้งเอาไว้ให้คน "เปลี่ยน" (ก็คือซื้อขายนั่นแหละครับ) แล้วก็ในถึงนั้นก็ยังมีทั้งของกินของใช้ใส่ปนกันไว้ (ตั้งแต่ชาติไหนก็ไม่มีทางทราบได้ บางทีแกะออกมาแล้วกินไม่ได้ใช้ไม่ได้เพราะหมดอายุไปตั้งแต่ชาติไหนก็ไม่รู้) ของถวายที่มีทั้งของกินของใช้ปนกันอยู่เช่นนี้จะทำอย่างไร คือจะถวายหลังเที่ยงวันไปแล้วได้หรือไม่ ?

คำตอบที่ชัดเจนที่สุดก็คือ ของกินของใช้ปนกัน เอาไปถวายสังฆทานหลังเที่ยงวันไปแล้วไม่ได้เด็ดขาด

โปรดอ่านซ้ำอีกหลายๆเที่ยวครับ จะได้หายงง และเลิกประพฤติผิดๆ กันเสียที

ขอย้ำด้วยว่า ของกินไม่ว่าจะเป็นอาหารสำเร็จรูปพร้อมกิน หรือเครื่องกระป๋องของแห้ง จะเอาไปถวายพระหลังเที่ยงวันไปแล้วไม่ได้เด็ดขาด

ถ้าอยากจะถวายใจจะขาด ก็มีวิธีครับ คือแยกของกินออกไปไว้ต่างหาก ไม่ต้องเอามาถวาย เวลาพระเคนก็พระเคนเฉพาะของใช้ แต่จำไว้ให้ขึ้นใจเป็นดีที่สุด คือ ถวายสังฆทานหลังเที่ยงวันไปแล้วห้ามถวายของกิน

ปัญหาเรื่องมีของกินปนกับของใช้ แล้วเอาไปถวายหลังเที่ยงนี้จะหมดไปถ้าเราพร้อมใจกันเลิกซื้อถึงเหลืองถึงแดงที่จัดสำเร็จรูปไว้ แต่ใช้วิธีเลือกซื้อของเป็นชั้นๆ เป็นอย่างๆวิธีนี้นอกจากจะได้ของที่ถูกต้องใจ เหมาะแก่กำลังทรัพย์ของเราแล้ว ยังถูกต้องตามหลักพระวินัยอีกด้วย คือไม่ต้องเอาของกินไปถวายพระหลังเที่ยงวัน

ทางร้านค้า ถ้าอยากจะ ขายของด้วยหัวใจของคนรักพระศาสนา ไม่ใช่รักแต่เงินในกระเป๋าลูกค้าอย่างเดียว ผมขอเสนอแนะให้จัดของถวายสังฆทานเป็น ๒ ชนิด คือ ชนิดถวายก่อนเที่ยง มีทั้งของกินของใช้ และ ชนิดถวายหลังเที่ยง มีเฉพาะของใช้

แต่อย่างไรก็ตาม ผมก็ไม่สนับสนุนให้ใครซื้อของที่จัดไว้สำเร็จรูป ด้วยเหตุผลคือผู้ซื้อไม่มีสิทธิ์เลือกของตามที่ต้องการ และไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่าของที่ใส่ถึงไว้นั้นจะไม่หมดอายุไปเสียก่อนที่จะขายได้ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเวลานี้ก็คือ ของที่ใส่ถึงไว้นั้นแกะออกมาแล้วกินไม่ได้ ใช้ไม่ได้เสียเป็นส่วนมาก

ท่านที่ชอบซื้อถึงเหลืองถึงแดงไปถวายสังฆทานโปรดรับทราบไว้ด้วย คราวนี้มาถึงประเด็นเรื่องคำถวายสังฆทาน ซึ่งมักจะกล่าวกันแบบผิดๆ ก่อนอื่นโปรดดูคำถวายสังฆทานที่เป็นแบบมาตรฐาน คือที่ใช้กล่าวกันทั่วไป

อิมานิ มะยัง ภันเต / ภัตตานิ / สะปะริวารานิ / ภิกขุสังฆัสสะ / โอนเณชยามะ / สาธุ โน ภันเต / ภิกขุสังโฆ / อิมานิ / ภัตตานิ / สะปะริวารานิ / ปะฏิคคัณหาตุ / อัมหากัง / ทีฆะรัตตัง / หิตายะ / สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ขอน้อมถวาย / ซึ่ง
ภัตตาหาร / พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ / แต่พระภิกษุสงฆ์ /
ขอพระภิกษุสงฆ์ / จงรับ / ซึ่งภัตตาหาร / พร้อมทั้งของบริวาร
ทั้งหลายเหล่านี้ / ของข้าพเจ้าทั้งหลาย / เพื่อประโยชน์ / เพื่อความสุข
/ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ตลอดกาลนานเทอญ

ขอให้สังเกตว่า คำถวายนี้ก็คือ คำถวายภัตตาหาร คือถวายของกิน
ให้แก่พระสงฆ์ คำว่า ภัตตานี นั้นแปลว่า ภัตตาหาร ภาษาชาวบ้านเรียกว่า
ของกินครับ

เมื่อเป็นของกิน ก็ต้องถวายก่อนเที่ยง เพราะพระสงฆ์รับถวายของกิน
ได้เฉพาะเข้าถึงเที่ยงเท่านั้น หลังเที่ยงวันไปแล้ว รับถวายของกินไม่ได้ ผิด
วินัย

นั่นก็แปลว่า คำถวายสังฆทานข้างต้นนั้นใช้กล่าวเมื่อถวายก่อน
เที่ยงเท่านั้น และของที่ถวายนั้นต้องมีภัตตาหาร หรือของกินเป็นหลัก
ของอื่นๆ เป็นบริวาร

แต่ท่านเชื่อหรือไม่ว่า แม้จะถวายสังฆทานหลังเที่ยงวันไปแล้ว คน
กล่าวคำถวายก็ยังกล่าวคำว่า อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานี อย่าง
หน้าตาเฉย

ของถวายก็มีของกินด้วย คำถวายก็กล่าวถวายภัตตาหารด้วย พระสงฆ์
ท่านก็รับอย่างหน้าตาเฉยด้วย แต่ขณะนั้นเป็นเวลาหลังเที่ยงวันไปแล้ว
ด้วย

พากันเหยียบย่ำพุทธบัญญัติอย่างไม่รู้ตัว เข้ารกเข้าพงกันไปใหญ่ชนิดกู่
ແທບຈະໄມ່ກໍລັບກັນແລ້ວ

ขอเรียนว่า ถวายสังฆทานหลังเที่ยงวัน นอกจากต้องไม่มีของกินแล้ว
คำถวายก็ต้องว่าให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงและตามหลักภาษาบาลีอีกด้วย

คำที่ต้องแก้ไขให้ถูกต้องก็คือคำว่า **ภัตตาหาร** **สัปะริวารานิ** ที่แปลว่า
ภัตตาหาร **พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลาย** ต้องแก้ไขเป็น **กัปปิยะภัณฑทานิ**
แปลว่า **ซึ่งกัปปิยะภัณฑทั้งหลาย** และไม่ต้องมีคำว่า **สัปะริวารานิ** เพราะ
กัปปิยะภัณฑนั้นไม่ต้องมีอะไรมาเป็นบริวารอีกแล้ว

คำถวายของใช้ให้เป็นสังฆทาน แสดงไว้แล้วข้างต้น แต่ยกมาให้ดูตรงนี้
อีกทีก็ได้ครับ

อิมานิ มะยัง ภันเต / **กัปปิยะภัณฑทานิ** / ภิกขุสังฆ์สสะ / โอิโณชะ
ยามะ / สาธุ โน ภันเต / ภิกขุสังโฆ / อิมานิ / **กัปปิยะภัณฑทานิ** /
ปะฏิคคัณหาตุ / อัมหากัง / ทีฆะรัตตัง / หิตายะ / สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ขอน้อมถวาย / ซึ่งกัปปิยะภัณฑทั้งหลาย เหล่านี้ /
แด่พระภิกษุสงฆ์ / ขอพระภิกษุสงฆ์ / จง
รับ / ซึ่งกัปปิยะภัณฑทั้งหลาย เหล่านี้ / ของข้าพเจ้าทั้งหลาย / เพื่อ
ประโยชน์ / เพื่อความสุข / แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ตลอดกาลนานเทอญ

กัปปิยภักดิ์ แปลว่า สิ่งของอันสมควรแก่สมณบริโภค คือสิ่งของที่
พระสงฆ์สามเณรท่านใช้สอยได้ ไม่ผิดวินัย อันที่จริงคำว่า กัปปิยภักดิ์ นั้น
ท่านหมายความว่ารวมไปถึงอาหารด้วย แต่เมื่อเอ่ยคำว่า กัปปิยภักดิ์ แม้ไม่มี
ของกินรวมอยู่ด้วย มีแต่ของใช้ ก็ถือว่าถูกต้อง

มีผู้ทำท่าจะรู้ ผูกศัพท์ขึ้นมาใหม่ว่า สังฆทานิ แทนคำว่า ภัตตาหาร
และมีผู้ไม่รู้พากันใช้ตามกันไปมาก

คำว่า สังฆทานิ ไม่มีในภาษาบาลีครับ

มีแต่ สังฆทานัง แปลว่า ถวายแก่สงฆ์ ถ้าเป็นพหูพจน์ก็เป็น
สังฆทานานิ ไม่ใช่ สังฆทานิ

คำว่าสังฆทานเป็นชื่อของเจตนาที่จะถวาย หรือให้สิ่งของอย่างใดอย่าง
หนึ่งแก่สงฆ์ ถวายภัตตาหาร ภัตตาหารก็เป็นสังฆทาน ถวายจีวร จีวรก็เป็น
สังฆทาน

พูดให้ชัดๆ ก็คือ ต้องบอกว่าถวายอะไรสักอย่างหนึ่งเป็นสังฆทาน
ไม่ใช่อยู่ๆ ก็บอกว่าถวายสังฆทาน

ใครที่นำถวายสังฆทานโดยใช้คำว่า สังฆทานานิ นั้นโปรดทราบว่
ท่านพูดไม่เป็นภาษา ยิ่ง สังฆทานิ ด้วยแล้ว ยิ่งผิดซ้ำสอง

โปรดเลิกทำอะไรตามๆ กันไปด้วยความไม่รู้ เสียทีเถอะครับ

คำถวายทาน ไม่ใช่คำอุทิศส่วนบุญ



เคยได้ยินพิธีกรรมหรือมรรคนายกบางวัด บางท่าน กล่าวนำถวายทาน เช่นถวายสังฆทาน ที่ว่า อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ เรือยไปจนถึง อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

พอถึงคำแปล .. เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และแก่ญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้น แทนที่จะจบตรงนี้ ท่านก็ว่าต่อไปอีก .. ปู่ย่าตายาย เจ้ากรรมนายเวร เจ้าที่เจ้าทาง เทวดา มารพรหมยมย์กัษ์ เจ้ากรุงพาลี ท้าวสีทันดร และใครต่อใครต่อไปอีกยาวเหยียดเป็นบัญชีหางว่าว กลายเป็นคำกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญไป

ควรเข้าใจให้ถูกต้องว่า คำถวายทาน กับ คำกรวดน้ำ เป็นคนละอย่างกัน ควรกล่าวคนละตอน ตอนถวายทาน ก็ควรกล่าวเฉพาะคำถวายทาน ส่วนคำอุทิศส่วนบุญควรเอาไปกล่าวตอนกรวดน้ำ ไม่ใช่เอามากล่าวปนกันไปหมด



ในคำถวายทานมีข้อความว่า เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และแก่ญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้น ข้อความนี้ยังไม่ใช่คำอุทิศส่วนบุญหรือกรวดน้ำ เป็นแต่แสดงเจตนา หรือแสดงความปรารถนาในการถวายทานนั้นให้พระสงฆ์รับทราบไว้เท่านั้นว่าถวายทานทำไม

แต่การอุทิศส่วนบุญ หรือการกรวดน้ำ ต้องไปกล่าวในตอนกรวดน้ำอีกทีหนึ่ง ควรกล่าวคำถวายทานให้เสร็จสิ้นจบตอนไปก่อน คือพระสงฆ์รับว่า “สาธุ” เรียบร้อยแล้ว พอถึงตอนพระสงฆ์อนุโมทนา จึงกล่าวคำกรวดน้ำ ให้บิดามารดาเจ้ากรรมนายเวร หรือจะร้ายยาวไปสักเท่าไรก็ว่าไป

คำกรวดน้ำยาวๆ ที่ต้องกล่าวนำ/กล่าวตาม ย่อมสามารถทำได้ คือขอโอกาสพระสงฆ์ก่อนว่า ขอกกล่าวคำอุทิศส่วนบุญหรือคำกรวดน้ำให้จบก่อนแล้วจึงอนุโมทนา ทำอย่างนี้ก็จะถูกต้องตามขั้นตอน

คำกรวดน้ำของชาวบ้านที่จดจำกันต่อๆ มา ถึงจะยาวหน่อย แต่น่าฟังก็มี ควรรักษาไว้ แต่ต้องกล่าวให้ถูกต้องขั้นตอน ไม่ใช่เอาไปปนกับคำถวายทาน

โปรดระลึกว่า คำถวายทาน ไม่ใช่คำอุทิศส่วนบุญ



๑๖

อปโลกน์



คำว่า **อปโลกน์** (ออกเสียงว่า อะ ปะ โหลก ในภาษาไทยมักพูดเพี้ยนเป็น อูปโหลก) คำเต็มว่า **อปโลกนกรรม** มีความหมายว่า กรรมคือการบอกเล่า, กรรมอันทำด้วยการบอกกันในที่ประชุมสงฆ์ ไม่ต้องตั้งญัตติคือคำเพดียง ไม่ต้องสวดอนุสาวนา คือประกาศความปรึกษาและตกลงของสงฆ์ เช่น ประกาศลงพรหมทัณฑ์ นาสนะสามเณรผู้กล่าวต่อพระพุทธเจ้า อปโลกน์แจกอาหารในโรงฉัน เป็นต้น (พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์)

สรุป **อปโลกน์** ก็คือ การที่สงฆ์ประกาศมติหรือข้อตกลงเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้สงฆ์ด้วยกันรับทราบ

สำหรับการถวายสังฆทาน อปโลกน์ก็คือการที่สงฆ์ประกาศว่าจะทำอย่างไรกับของที่มีผู้ถวายเป็นของสงฆ์ เท่านั้นเอง



คำอภโลกน์แจกอาหาร หรืออภโลกน์หลังถวายสังฆทาน มีดังนี้
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (สามจบ)
อะยัง ปะฐะมะภาโค เถรัสสะ ปาปุณาติ, อะวะเสสา ภาคา อัม
หากัง ปาปุณันติ

ทุติยัมปิ อะยัง ปะฐะมะภาโค เถรัสสะ ปาปุณาติ, อะวะเสสา
ภาคา อัมหากัง ปาปุณันติ

ตะติยัมปิ อะยัง ปะฐะมะภาโค เถรัสสะ ปาปุณาติ, อะวะเสสา
ภาคา อัมหากัง ปาปุณันติ

(พระสงฆ์ทั้งหมดเปล่งเสียงพร้อมกันว่า สาธุ เป็นอันเสร็จพิธี)

ความหมายในคำอภโลกน์นั้นมีอยู่ว่า สิ่งของส่วนแรกนี้ยกให้แก่พระ
เถระ (คือพระภิกษุที่เป็นประธานอยู่ในที่ประชุมนั้น) ส่วนที่เหลือตกเป็นของ
พวกเราคือพระสงฆ์สามเณรทั้งหลาย

บางแห่งมีคำอภโลกน์เป็นภาษาไทยด้วย มีสำนวนน่าฟังดี ขอยกมาให้
ฟังกันดังนี้

ยัคเข ภันเต สังโฆ ชานาตุ ขอพระสงฆ์ทั้งปวงจงฟังคำข้าพเจ้า
บัดนี้ ทายก ทายิกา ผู้มีจิตศรัทธา ได้น้อมนำมาซึ่งภัตตาหารถวายเป็น
สังฆทานแก่พระภิกษุสงฆ์ อันว่าสังฆทานนี้ย่อมมีอานิสงส์อันยิ่งใหญ่ สมเด็จพระ
พุทธองค์จะได้จำเพาะเจาะจงว่าเป็นของภิกษุรูปหนึ่งรูปใดก็หามิได้
เพราะเป็นของได้แก่สงฆ์ทั่วสังฆมณฑล พระพุทธองค์ตรัสว่าให้แจกกันตาม
บรรดาที่มาถึง

ฉะนั้น บัดนี้ข้าพเจ้าจะสมมติตนเป็นผู้แจกของสงฆ์ พระสงฆ์ทั้งปวงจะเห็นสมควรหรือไม่เห็นสมควร ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสมควรแล้วไซ้ร้ ขอจงได้ทักท้วงขึ้นในท่ามกลางสงฆ์อย่าได้เกรงใจ ถ้าเห็นว่าเป็นสมควรแล้วก็จงเป็นผู้นิ่งอยู่ (หยุดนิคหนึ่ง) บัดนี้ พระสงฆ์ทั้งปวงนิ่งอยู่ ข้าพเจ้าจ้กัรู้ได้ว่าเป็นการสมควรแล้ว จะได้ทำการแจกของสงฆ์ต่อไป ณ กาลบัดนี้

อะยัง ปะฐุมะภาโค มะหาเถรัสสะ ปาปุณาติ ส่วนที่ ๑ ย่อมถึงแก่พระเถระผู้ใหญ่ผู้อยู่เหนือข้าพเจ้า

อะวะเสสา ภาคา อัมหากัง ปาปุณนติ ส่วนที่เหลือจากพระเถระผู้ใหญ่แล้วย่อมถึงแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตามบรรดาที่มาถึงพร้อมกันทุก ๆ รูป (ตลอดถึงสามเณรด้วย) เทอญ

หมายเหตุ มะหาเถรัสสะ นั้น เปลี่ยนเป็น เถรัสสะ บ้าง มัชฌิมัสสะ บ้าง ตามฐานะของหัวหน้าในที่นั้น ถ้าไม่มีสามเณรอยู่ด้วย ก็ไม่ต้องว่า ตลอดถึงสามเณรด้วย คำอปโลกน์นี้เป็นหน้าที่ของรูปที่ ๒ หรือที่ ๓ ก็ได้

จะเห็นได้ว่า ใจความในคำอปโลกน์ก็เป็นแต่เพียงสงฆ์ตกลงกันว่าจะแจกของกันอย่างไรเท่านั้น

สิ่งของ (ทั้งของฉันและของใช้) เมื่อผู้ถวายตั้งเจตนาถวายให้เป็นของสงฆ์และได้มอบถวายไปเสร็จแล้ว ก็เป็น “สังฆทาน” ไปเรียบร้อยแล้ว ไม่ใช่สงฆ์จะต้องทำอปโลกนกรรม (อปโลกน์) เสียก่อนจึงจะสำเร็จเป็นสังฆทาน

อปโลกน์ จึงมิใช่พิธีกรรมเพื่อทำของสิ่งนั้นให้เป็นของสงฆ์ หรือเพื่อให้สำเร็จเป็นสังฆทาน ทั้งมิใช่พิธีกรรมเพื่อทำให้ญาติโยมชาวบ้านสามารถรับประทานอาหารที่ถวายเป็นของสงฆ์แล้วได้ ดังที่บางคนเข้าใจ

เพราะเข้าใจคลาดเคลื่อนไปว่า ต้องอุปโลกน์เสียก่อนญาติโยมชาวบ้านจึงจะสามารถรับประทานอาหารหลังจากพระสงฆ์ฉันแล้วได้ บางวัดจึงเพิ่มข้อความในคำอุปโลกน์เข้าไปอีก เช่นว่า “เมื่อพระสงฆ์ฉันแล้วอาหารเหล่านี้ขอให้ตกเป็นของญาติโยมอุบาสกอุบาสิการับประทานกันไป” อะไรทำนองนี้

ความจริงแล้ว อาหารที่เหลือจากพระสงฆ์ฉัน ไม่ว่าจะเป็นที่ตักฉันแล้วหรือไม่ได้ตักฉันเลยก็ตาม (เว้นไว้แต่ส่วนที่เก็บกันเอาไว้ฉันมือเพล) เป็นของที่เรียกว่า “เป็นเดน” โดยหลักพระวินัยแล้วพระสงฆ์จำต้องสละสิทธิ์ คือต้องทิ้งไป ญาติโยมชาวบ้านสามารถรับประทานได้อยู่แล้ว มิใช่ว่าต้องอุปโลกน์เสียก่อนจึงจะรับประทานได้

๑๗

ประเคน



คำว่า **ประเคน** มีความหมายตามตัวว่า *ถวายของพระโดยวิธียกส่งให้* ตามพิธีการที่กำหนดไว้ เช่น ประเคนอาหาร

มีความหมายทางแตกต้นก็ได้ เช่น *ต้องเอาไปประเคนให้จนถึงที่* มีความหมายตามภาษาปากว่า *ตี* ก็ได้ เช่น *ประเคนกระบาล ๓* ที่ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒)

ความหมายเฉพาะของคำว่า **ประเคน** ที่เข้าใจกันทั่วไปก็คือ *ส่งของถวายพระภายในหัตถบาส*

องค์แห่งการประเคนมี ๕ คือ

๑. ของไม่ใหญ่โตหรือหนักเกินไป พอคคนปานกลางคนเดียวยกได้
๒. ผู้ประเคนเข้ามาอยู่ในหัตถบาส คือห่างประมาณศอกหนึ่ง
๓. น้อมของนั้นเข้ามาให้
๔. น้อมให้ด้วยกาย ด้วยของเนื่องด้วยกาย หรือโยนให้ก็ได้



๕. ภิกษุรับด้วยกายก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้ (ถ้าผู้หญิงประเคนใช้ผ้ากราบหรือผ้าเช็ดหน้าที่สะอาดรับ)

(พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์)

ประเคนคือทำอะไร คำอธิบายความหมายข้างต้นชัดเจนอยู่แล้ว เรื่องที่มักถกเถียงกันคือ กรณีประเคนอาหาร แต่ยกภาชนะส่งให้ไม่ถนัด เพราะอาหารวางอยู่เต็มวงหรือเต็มโต๊ะ จึงใช้วิธีให้พระท่านจับภาชนะที่อยู่ใกล้ตัวท่านไว้ แล้วผู้ประเคนก็เอาภาชนะที่ห่างออกมาชนติดติดกันเข้าไปแบบนี้ถือว่าเป็นการประเคนแล้วหรือยัง ?

หลักวินิจฉัยก็คือ ต้องดูที่เจตนา

เจตนาของการประเคนคืออะไร ?

สำหรับเจ้าภาพหรือเจ้าของ ก็คือ - เพื่อยืนยันว่า เต็มใจยกให้

สำหรับพระสงฆ์ ก็คือ - เพื่อยืนยันว่าของฉันของใช้นั้นได้มาโดยบริสุทธิ์ มิได้ลักขโมยหรือหยิบฉวยเอาโดยพลการ แต่มีผู้หยิบยกยื่นให้แล้ว

ในการแสดงเจตนา ถ้าสามารถหยิบยกยื่นให้ถึงมือได้โดยตรง ก็ควรทำ แต่ถ้าขัดข้องจะด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม ทำเท่าที่สามารถจะทำได้ก็ถือว่าสมตามเจตนาแล้ว

ดูตามองค์ของการประเคน ข้อที่ว่า “หรือโยนให้ก็ได้” จะเห็นได้ชัดว่าท่านเปิดทางให้ทำได้ทุกวิธีอยู่แล้ว

โยนให้ไม่หนักยิ่งกว่าเอาชามชนกันดอกหรือ ?

๑๘

ถวายเงินให้พระ



ไว้ในจำนวนศีลของพระภิกษุ ๒๒๗ ข้อนั้น มีอยู่ข้อหนึ่ง ที่บัญญัติไว้ว่า

โย ปน ภิกขุ ชาตรุปรชตํ อุกคณหทย วา อุกคณาเปยย วา
อุปนิภขิตตํ วา สาทิเมยย นิสสัคคิยํ ปาจิตติยํ.

อนึ่ง ภิกษุใด รับก็ดี ให้รับก็ดี ซึ่งทองและเงิน หรือยินดีทองและเงินอันเขาเก็บไว้ให้, ภิกษุนั้นต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์.

วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาค ๒ นิสสัคคิยกัณฑ์ โกสิยวรรค
สิกขาบทที่ ๘ พระไตรปิฎกเล่ม ๒ ข้อ ๑๐๕ หน้า ๙๐

พูดสั้นๆ ก็คือ ห้ามภิกษุรับเงิน
ต้นเหตุของศีลข้อนี้มีเรื่องอยู่ว่า –



ในสมัยพุทธกาล มีโยมคนหนึ่งนิมนต์พระรูปหนึ่งไปฉันที่บ้านเป็นประจำ อยู่มาวันหนึ่ง เกิดเหตุจำเป็นต้องเอาอาหารที่เตรียมไว้จะถวายพระมาให้ลูกกินเสียก่อน เมื่อพระไปถึงบ้าน จึงเล่าเหตุจำเป็นนั้นให้ท่านทราบ และได้เรียนท่านด้วยว่า ได้เตรียมเงินไว้แล้วที่จะไปจัดซื้ออาหารมาถวายใหม่ ท่านอยากจะฉันทอะไรก็ขอให้บอก พระรูปนั้นจึงบอกว่า ถ้าโยมตั้งใจจะบริจาคเงินจำนวนนั้นเพื่ออาตมาอยู่แล้วละก็ ไม่ต้องไปซื้ออาหารหรือถวายเงินแก่อาตมาเลยก็ได้

โยมก็ถวายเงินนั้นแก่พระ แต่ในภายหลังได้พูดแสดงความรู้สึกว่ **พระภิกษุรับเงินก็ไม่ต่างอะไรกับชาวบ้าน**

เหตุการณ์ที่พระรับเงินนี้ทำให้เกิดเสียงตำหนิติติงกันขึ้นมา เป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติศีลข้อนี้ขึ้น

หลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน ล่วงมา ๑๐๐ ปี พระสงฆ์กลุ่มหนึ่งที่เรียกกันว่า **พวกวัชชีบุตร** ได้ตั้งข้อกำหนดของพวกตนขึ้นมา ๑๐ ข้อ ซึ่งล้วนแต่ฝ่าฝืนหรือหลบเลี่ยงศีล อันเป็นพุทธบัญญัติทั้งสิ้น

๑ ใน ๑๐ ข้อนั้นก็คือ **ให้ภิกษุรับเงินได้**

เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้พระสงฆ์ผู้ทรงศีลทรงธรรมตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเห็นว่า จะทำให้พระศาสนาวิปริต จึงพร้อมใจกันทำสังคายนาประกาศยืนยันให้รู้ทั่วกันว่า ข้อกำหนดทั้ง ๑๐ ข้อของพวกวัชชีบุตร (รวมทั้งที่ว่า “ให้ภิกษุรับเงินได้”) นั้น เป็นเรื่องนอกธรรม นอกวินัย **ไม่มีในคำสั่งสอนของพระศาสดา**

จึงเป็นที่รับรู้กันตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ว่า “ห้ามภิกษุรับเงิน”

อันที่จริง การถวายเงินให้พระตรงๆ นั้นก็ทำกันอยู่โดยทั่วไปในกรณีที่นิมนต์พระไปในงานต่างๆ เช่น สวดมนต์ฉันเช้าหรือฉันเพล สวดพระอภิธรรม ถวายสังฆทาน หรือนิมนต์ไปแสดงธรรม เป็นต้น จนเป็นที่รู้จักกันทั้งฝ่ายเจ้าภาพและฝ่ายพระ

แต่ที่ไม่ค่อยปรากฏความน่าเกลียดก็เพราะทำกันค่อนข้างมิดชิด ไม่ประเจิดประเจ้อมากนัก วิธีที่นิยมทำกันเป็นสามัญทั่วไปก็คือเอาเงินใส่ในซองถวายไปพร้อมกับเครื่องไทยธรรม หรือซองถวายพระ

วิธีนี้เข้าใจกันซึมซาบ พอพูดว่า “ใส่ซอง” ก็รู้กันว่าหมายถึงเตรียมเงินไว้ถวายพระ

แต่ ณ เวลานี้ทำกันถึงขั้นพระออกบิณฑบาตเงินโดยตรง และบอกโยมไปตรงๆ ว่า *รับเฉพะะเงิน อาหารหรือของอื่นไม่รับ* อย่างนี้ก็มี แล้วชาวบ้านก็เอาเงินใส่ในบาตร หรือถวายกันไปตรงๆ เลยทีเดียว

ที่เอาเงินใส่บาตรมักจะอ้างเหตุผลว่า

๑. ขณะนั้นเวลานั้นไม่สะดวกที่จะจัดหาอาหารมาใส่บาตร แต่อยากจะทำบุญ และคิดว่าเอาเงินใส่บาตรสะดวกกว่า

๒. พระจะได้เอาเงินไปซื้อของฉันของใช้ที่จำเป็นได้ตรงกับความต้องการมากกว่าที่จะได้อาหารเพียงอย่างเดียว

จะเห็นได้ว่า เป็นเหตุผลที่เกิดจากความไม่รู้ หรือไม่รับรู้ใดๆ ทั้งสิ้นว่ามีพุทธบัญญัติ “ห้ามภิกษุรับเงิน”

นอกจากไม่รู้ หรือไม่รับรู้แล้ว เหตุผลที่ทั้งพระทั้งโยมยกขึ้นมาอ้างในการถวายเงิน – รับเงิน ก็คือ *สภาพของสังคมเปลี่ยนไป* ทุกวันนี้เงินเป็นของ



จำเป็นสำหรับพระไปแล้ว เป็นวัตถุกลางที่จะอำนวยความสะดวกให้พระได้ทุกกรณี ถ้าพระไม่รับเงิน หรือไม่หยิบจับเงิน จะมีอุปสรรคมากมายในชีวิตประจำวันของพระองค์เอง (ไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่าง นึกเอาเองก็รู้ได้ว่า เช่นอะไรบ้าง) อาจถึงขั้นไม่อาจครองเพศพระต่อไปได้เอาเลยทีเดียว

เป็นอันว่า เรามีความรู้ที่เป็นหลักอยู่ ๒ ประการแล้ว คือ

๑. รู้ว่าศีลของพระภิกษุอันเป็นพุทธบัญญัติกำหนดไว้ว่า “ห้ามภิกษุรับเงิน” และ

๒. รู้ว่าทุกวันนี้ชาวบ้านถวายเงิน และพระภิกษุก็รับเงิน ซึ่งอ้างกันว่าเป็นความจำเป็นตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

หลัก ๒ ประการนี้ย่อมเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้วว่า ควรทำอย่างไรจึงจะถูกต้อง

ปัญหาเรื่องเงินกับพระภิกษุนั้น ท่านมีวิธีปฏิบัติกันมานานแล้ว พร้อมๆ กับที่มีพุทธบัญญัติห้ามภิกษุรับเงินนั้นเลยทีเดียว นั่นก็คือวิธี **ปวารณา**

วิธีปฏิบัติในการปวารณา ก็คือบอกกล่าวด้วยวาจาหรือด้วยลายลักษณ์อักษรให้พระภิกษุสามเณรทราบว่ –

ข้าพเจ้าขอถวายจตุปัจจัย คือของกินของใช้แก่พระภิกษุสามเณรรูปนั้นๆ มีราคาเท่ากับเงินจำนวนเท่านั้นๆ โดยได้มอบเงินจำนวนนั้นให้แก่ผู้ปฏิบัติพระไว้แล้วหรือจะได้มอบให้ในโอกาสแรก ถ้าพระภิกษุสามเณรรูปนั้นต้องการสิ่งใดอันสมควรแก่สมณบริโภค ก็ให้ไปแจ้งแก่ผู้ปฏิบัติพระ ผู้ปฏิบัติพระจะไปดำเนินการจัดหาสิ่งนั้นๆ มาถวายตามราคาไม่เกินจำนวนเงินที่มอบไว้ให้

เมื่อปวารณาอย่างนี้แล้ว ก็ไม่ต้องเอาเงินถวายพระโดยตรง แต่เอาไปมอบให้ผู้ปฏิบัติพระ โดยแจ้งให้ผู้ปฏิบัติพระทราบว่า เงินจำนวนนี้เป็นสิทธิของพระภิกษุรูปนั้นหรือสามเณรรูปนี้ ที่จะใช้จ่ายได้ตามความประสงค์

คราวนี้ก็เป็นเรื่องภายในระหว่างพระกับผู้ปฏิบัติพระจะดำเนินการกันไป ความประเจิดประเจ้อใดๆ ก็จะไม่ปรากฏ

การปฏิบัติระหว่างโยมผู้มีศรัทธากับพระภิกษุสามเณรก็จะถูกต้องตามพระธรรมวินัย ได้ชื่อว่าช่วยกันรักษาพระธรรมวินัยไว้ได้ส่วนหนึ่ง อย่างน้อยที่สุดก็เป็นการเริ่มต้นที่ถูกต้อง ดีกว่าเริ่มต้นขึ้นมาถวายเงิน รับเงินกันอย่างโจ่งครึ้ม จนถึงกับมีการบิณฑบาตเงินกันตรงๆ เป็นการเหยียบย่ำพระธรรมวินัยอย่างน่าสลดใจ

วิธีปวารณานี้ เมื่อก่อนถือเป็นเรื่องเคร่งครัดมาก เวลานิมนต์พระไปในงาน พอถวายเครื่องไทยธรรมเสร็จ ก่อนจะกรวดน้ำ จะต้องมีคนฝ่ายเจ้าภาพทำหน้าที่กล่าวคำปวารณา หรือเตือนกันให้ปวารณาก่อน บางทีพระนั่นเองเป็นฝ่ายเตือน เป็นขั้นตอนหนึ่งที่อยู่กันและปฏิบัติกันเหมือนกับเป็นสามัญสำนึกอย่างหนึ่ง

ถ้าจะไม่ปวารณาด้วยวาจา ก็จะต้องปวารณาเป็นลายลักษณ์อักษร คือทำ “ใบปวารณา” มีข้อความที่เป็นสาระสำคัญว่า เจ้าภาพขอถวายปัจจัยสี่มีราคาเท่ากับเงินจำนวนเท่านั้นเท่านี้ ถ้าพระคุณเจ้าประสงค์สิ่งหนึ่งสิ่งใดอันสมควรแก่สมณบริโภค ขอได้โปรดเรียกร้องเอาจากไวยาวัจกรนั้นเทอญ แล้วเอาใบปวารณานี้ใส่ซองถวายไปพร้อมกับเครื่องไทยธรรม ส่วนตัวเงินจริงๆ ก็มอบให้ศิษย์วัดหรือคนที่สามารถจะถือเอาไปดำเนินการกันที่วัดต่อไป

สำหรับท่านที่มีศรัทธาอยากจะถวายเงินให้พระภิกษุสามเณร (สามเณรก็รับเงินไม่ได้ – ผิดศีลข้อ ๑๐) ขอแนะนำให้ปฏิบัติดังนี้

๑. อย่าถวายเงินโดยตรง ยิงเอาเงินใส่บาตรตอนพระออกบิณฑบาต ด้วยแล้ว โปรดเลิกตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป อย่าเห็นแก่ความสะดวกแบบผิดๆ ถ้าโยมช่วยกันเมิน บิณฑบาตเงินก็จะหมดไปเอง

๒. ค่านิยมถวายดอกไม้ธูปเทียนตอนพระบวชใหม่ออกจากโบสถ์ แล้วเอาเงินใส่ย่ามพระใหม่กันเดี๋ยวนั้นเลย โดยเชื่อว่าหรืออ้างว่า พระใหม่ยังมี ศีลบริสุทธิ์ ทำบุญกับท่านตอนนั้นได้บุญมาก ก็ขอได้โปรดเลิกด้วย

จะถวายดอกไม้ธูปเทียนก็ถวายไป ได้บุญมากจริง ขออนุโมทนา แต่การเอาเงินใส่ย่ามไปด้วยนั้น ก็คือการทำให้พระใหม่ผิดศีลตั้งแต่วันแรกที่บวชและตั้งแต่วินาทีแรกที่ออกจากโบสถ์เลยทีเดียว – เป็นบาป ไม่ใช่เป็นบุญ

๓. เอาเงินที่ท่านตั้งใจจะถวายนั้นไปที่วัด ศรัทธาวัดไหน หรือสะดวก วัดไหน ก็ไปวัดนั้น แล้วมอบเงินให้เจ้าหน้าที่ของวัดดำเนินการต่อไป หรือถ้าไม่ได้เจาะจงที่จะถวายพระเณรองค์ไหน แต่จะถวายบำรุงวัด ก็เอาเงินใส่ตู้รับบริจาคซึ่งมีอยู่แล้วทุกวัด เท่านั้นท่านก็ได้ทำบุญถวายเงินสมปรารถนาและไม่ทำให้พระผิดศีลด้วย

๔. ถ้าไม่สะดวกที่จะต้อง (ถ่อ) ไปถึงวัด (โดยมากจะอ้างกันอย่างนี้) แต่ก็อยากจะทำบุญในวันนั้นและในเวลานั้นด้วย ก็ขอแนะนำให้ใช้วิธีตั้งเจตนา “ตั้งใจบริจาค” คือกำหนดจิตตนเองว่า

เงินจำนวนนี้ข้าพเจ้าตั้งใจบริจาคแล้ว ณ บัดนี้

ตั้งเจตนาเพียงเท่านี้ก็สำเร็จเป็นบุญทันที มีผลเท่ากับวันนั้นท่านได้ใส่บาตรหรือใส่ตู้รับบริจาคไปเรียบร้อยแล้ว

ส่วนเงินจำนวนนั้นท่านก็เก็บไว้ อย่าเอามาใช้ ท่านอาจจะทำตู้บริจาคส่วนตัวไว้ที่บ้าน (หรือติดไว้ในรถก็เก๋ดี) พอ “ตัดใจบริจาค” เสร็จก็เอาเงินนั้นใส่ตู้ทันที

วิธีนี้เท่ากับว่าท่านได้ทำบุญทุกวันโดยไม่ต้องกังวลว่าจะใส่บาตรไม่ทัน หรือไปวัดไม่สะดวก (ถ้าจัดหาอาหารใส่บาตรได้ทัน ก็ควรใส่ ไปวัดสะดวก ก็ควรไป ไม่ใช่จะใช้วิธี “ตัดใจบริจาค” แล้วก็เลยไม่ใส่บาตร ไม่ไปวัด - ไม่ได้แนะนำให้ทำแบบนี้)

พอถึงวันเวลาที่ท่านสะดวก ท่านก็เอาเงินที่ใส่ตู้ไว้ขึ้นไปถวายวัดที่ท่านศรัทธาต่อไป เท่านี้ท่านก็ได้ทำบุญถวายเงินสมปรารถนาและไม่ต้องให้พระรับเงินหรือจับเงินให้ผิดศีลด้วย

๕. ในกรณีนิมนต์พระไปในงาน ถ้ามีการ “ถวายซอง” ขอได้โปรดใช้วิธี “ปวารณา” อย่างเคร่งครัด คือปวารณาด้วยวาจา หรือทำใบปวารณาใส่ซองถวายพร้อมกับเครื่องไทยธรรม ส่วนตัวเงินจริงๆ นำไปมอบให้เจ้าหน้าที่ของวัด หรือฝากไปกับศิษย์วัดหรือคนวัดที่มากับพระ หรือฝากคนขับรถ (ถ้าพระมีรถมาเอง) ก็ได้ *อย่าเอาเงินใส่ซองถวายพระไปตรงๆ*

๖. สำหรับวัดต่างๆ ขออนุญาตแนะนำว่า ควรจัดคนวัด (ไม่ใช่พระภิกษุหรือสามเณร) ไว้สักคนหนึ่ง ทำหน้าที่รับเงิน และให้อยู่ในสถานที่ซึ่งพบง่าย เห็นง่าย ใครมีศรัทธาจะถวายเงินให้พระภิกษุสามเณร รูปไหน เข้าไปในวัดแล้วถามหาคนคนนี้ เป็นต้องได้พบและดำเนินการให้ได้สมความปรารถนาทันที

ขอความกรุณาอย่าอ้างว่า หากคนแบบนี้ไม่ได้ ไม่มี ไม่สะดวก ไม่จัด
ยุ่งยาก มากเรื่อง อยากรวยก็ถวายให้พระโดยตรง ไม่อยากรวยก็อย่า
ถวาย

เพราะเมื่อโยมพยายามจะให้กำลังใจพระ ให้พระปฏิบัติถูกต้องตาม
พระธรรมวินัยแล้ว พระก็ควรมีกำลังใจสนองน้ำใจโยมด้วยเช่นกัน

ถามว่า

- เมื่อทำตามคำแนะนำนี้แล้ว ทำให้พระไม่ต้องจับเงินไปได้ตลอดสาย
หรือเปล่า

- หรือว่าถึงยังไงท่านก็ต้องไปรับเงินจับเงินในตอนนั้นตอนนี้อันใดอยู่
นั่นเอง

- และถ้าเป็นเช่นนั้นจะต่างอะไรกับถวายเงินให้ท่านไปตรงๆ

ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การไม่ถวายเงินไปตรงๆ นั้นทำให้การปฏิบัติ
ระหว่างโยมผู้มีศรัทธากับพระภิกษุสามเณรถูกต้องตามพระธรรมวินัย ได้ชื่อ
ว่าช่วยกันรักษาพระธรรมวินัยไว้ได้ในขั้นตอนหนึ่ง อย่างน้อยที่สุดก็เป็นการ
เริ่มต้นที่ถูกต้อง ดีกว่าเริ่มต้นขึ้นมาก็ถวายเงิน รับเงินกันอย่างโจ่งครึม

สำหรับโยม ขอให้คิดว่า ระหว่างพระกับเรา ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามพุทธ
บัญญัติไว้ก่อน เป็นการให้กำลังใจพระ ช่วยพระรักษาศีลไว้ได้ตอนหนึ่ง ส่วน
ตอนต่อไปพระท่านจะไปหยิบไปจับกันเองในวัดหรือที่ไหน ก็เป็นเรื่องของ
ท่าน

นั่นก็หมายความว่า เราควรพยายามช่วยกันรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้
ได้มากที่สุด ข้อไหนที่ทำได้ก็ควรทำและต้องทำ เพราะเป็นพุทธบัญญัติ

เมื่อถึงคราวจำเป็น เช่นเวลาไปไหนมาไหนตามลำพัง ไม่มีใครทำหน้าที่
จ่ายแทน จำต้องยอมผิดศีล ก็พยายามให้ผิดเท่าที่จำเป็น ย่อมดีกว่าที่จะ
ปล่อยให้ผิดไปทั้งหมดทุกชั้นตอนโดยไม่ได้พยายามที่จะรักษาไว้เลย

อะไรที่สามารถจะทำให้ถูกต้อง ไม่ผิดพุทธบัญญัติได้ ก็ควรทำ ควร
ช่วยกันรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้สุดความสามารถ ทั้งพระทั้งโยม

อะไรที่ไม่มีทางเลี่ยง จำเป็นจะต้องเสีย จึงค่อยยอมเสีย ยอมผิด
ขอได้โปรดอย่าตั้งหน้าตั้งตาช่วยกันทำให้ผิดไปเสียหมดทุก तरहเลย

ตอนใกล้จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์ตรัสสอนญาติว่า
คณะสงฆ์จะยกเลิก “สิกขาบทเล็กน้อย” (คือศีลบางข้อที่เป็นเรื่องไม่สำคัญ
นัก) เสียบ้างก็ได้

แต่พระเถระอรหันต์ที่เป็นบรรพบุรุษของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท
(คือพระพุทธศาสนาอย่างที่น่าเชื่อถือแพร่หลายในประเทศไทย พม่า ลังกา ลาว
และกัมพูชา) ได้ลงมติไว้แล้วว่า **ไม่ยกเลิกศีลข้อใดๆ ทั้งสิ้น** แม้จะมีพระ
พุทธธานุญาตไว้ก็ตาม

พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานได้ “ยกเลิกสิกขาบทเล็กน้อย” ตามพระ
พุทธธานุญาตนั้นไปเสียมากมายจนแทบไม่เหลือของเดิม

เราจึงได้เห็นพระมหายานุ่นกางเกงแทนห่มจีวร- จีวรที่พระอานนท์
ออกแบบไว้

และพระมหายานบางนิกายในบางประเทศประกอบธุรกิจการค้าได้ ตั้ง
พรรคการเมืองได้ และมีภรรยาได้ โดยที่ถือว่ายังคงเป็นพระอยู่

เรื่องรับเงินจับเงินจึงเป็นอันไม่ต้องพูดถึง



ถ้าพระสงฆ์ในประเทศไทยไม่พยายามที่จะรักษาสิกขาบททั้งหลายเอาไว้ให้ได้ หรือมีการยกเลิกศีลบางข้อโดยพลตินัยกันอย่างออกหน้าออกตาก็คู่เท่ากับทรยศต่อมติของบรรพบุรุษของตนเอง และกำลังจะกลายเป็นพระมหายานไปที่ละน้อยนั่นเอง

จึงขออนุโมทนากับทุกท่านที่ตั้งใจจะช่วยกันให้กำลังใจแก่พระสงฆ์ให้ท่านพยายามปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้บัญญัติไว้ และที่บรรพบุรุษของพระพุทธศาสนาเถรวาทได้พยายามรักษาสืบต่อมาและยังปรากฏอยู่จนถึงบัดนี้ ให้ดำรงมั่นคงยั่งยืนตลอดไป



สังฆทานทรัพย์

เวลานี้แทบทุกวัดจะจัดสถานที่ไว้สำหรับทำพิธีถวายสังฆทาน และจัดของที่เรียกกันว่าเครื่องสังฆทาน จะเป็นถังเหลืองหรือเป็นหีบเป็นกล่องอะไรก็ตามเตรียมไว้ให้ด้วย ผู้มีศรัทธา ก็เพียงแต่เอาเงินไปมอบให้เจ้าหน้าที่ตามราคาของเครื่องสังฆทานนั้นๆ หรือตามแต่จะศรัทธา (ซึ่งไม่ควรจะน้อยนัก) เมื่อทำพิธีถวายแล้ว เครื่องสังฆทานก็คงวางอยู่ตรงนั้นเอง ไม่ได้ไปไหน รอให้ผู้มีศรัทธารายต่อไปมา “เปลี่ยน” ทำพิธีถวายหมุนเวียนอยู่ตรงนั้น และอาจจะอยู่ที่นั่นเป็นเดือนเป็นปีจนหมดอายุ ไม่เคยแกะออกมาฉันทมาใช้เลย

การกระทำเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาถามกันขึ้นว่า เอาของที่เขาถวายเป็นของสงฆ์แล้วมาถวายอีก ไม่ผิดหรือ ทำได้หรือ

คำตอบก็คือ ไม่ควรทำ

แม้สงฆ์แห่งวัดนั้นๆ จะตกลงยินยอมให้ทำเช่นนั้นได้ ก็ยังผิดความมุ่งหมายของการถวายของฉันท์ของใช้ให้แก่สงฆ์อยู่นั่นเอง ทั้งนี้เพราะของฉันท์ของใช้นั้นญาติโยมถวายก็เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้นำไปฉันท์ไปใช้



ถ้าถวายแล้วก็วางอยู่ตรงนั้น ไม่ได้ฉันไม่ได้ใช้ ถามว่า จะถวายเพื่อ
ประโยชน์อันใด

ยิ่งถ้าถวายแล้วเอาไป “เปลี่ยน” ซึ่งก็คือซื้อขายนั่นเอง ก็ยิ่งไปกันใหญ่
เพื่อตัดปัญหา ขอเสนอแนะดังนี้

๑. ทุกวันนี้ของฉันของใช้ออกจะเหลือเฟือมากอยู่แล้ว บางทีถึงกับทิ้ง
ขว้าง จึงควรลดการถวายของฉันของใช้ลงบ้าง

๒. การที่ทางวัดจัดเครื่องสังฆทานไว้ให้ “เปลี่ยน” นั้น ความประสงค์ก็
เพื่อจะได้เงินเข้าวัดเท่านั้น มิได้หวังจะได้ของฉันของใช้เพิ่มขึ้นแต่ประการใด
เลย

๓. เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็น่าจะถวายสังฆทานด้วย “เงิน” โดยตรงเสียเลย
ไม่ต้องถวายผ่าน “ถังสังฆทาน” เหมือนเล่นละครอะไรอย่างหนึ่ง ซึ่งแทบจะ
ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย

๔. การถวายเงินบำรุงวัดเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทำกันอยู่แล้วเป็นปกติ
เพียงแต่ไม่ได้คิดว่าเป็น “สังฆทาน” เท่านั้น เราจึงควรมาช่วยกันทำให้การ
ถวายเงินเข้าวัดเป็น “สังฆทาน” โดยตรงเสียเลย

๕. วิธีถวายเงินให้เป็นของสงฆ์ หรือเรียกเพื่อให้จำง่ายว่า “สังฆทาน
ทรัพย์” ทำดังนี้

- เปิดบัญชีเงินฝากของวัด (วัดส่วนมากจะมีบัญชีเงินฝากของวัดอยู่แล้ว ก็ยิ่งสะดวกมาก)
- จัดคนที่ไว้วางใจได้ในความซื่อสัตย์เป็นเจ้าหน้าที่รับเงินสังฆทาน
- ผู้มีศรัทธาจะถวาย “สังฆทานทรัพย์” แจ้งความประสงค์ว่าจะถวายเป็นจำนวนเท่าไร (บาทเดียวกันก็ถวายได้)
- ทำพิธีถวาย (นำเงินใส่พานตั้งไว้ตรงหน้าพระ บูชาพระ รับศีล กล่าวคำถวายต่อหน้าพระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา ผู้ถวายรับพร เป็นอันเสร็จพิธี)
- มอบเงินให้แก่เจ้าหน้าที่ (อย่าส่งให้กับมือพระ)
- เจ้าหน้าที่ออกไปรับหรืออนุโมทนาบัตรให้เป็นหลักฐาน
- เมื่อหมดเวลาในแต่ละวัน เจ้าหน้าที่ที่นำเงินสังฆทานฝากเข้าบัญชีวัด หรือก็วันจึงจะนำฝากก็แล้วแต่จะกำหนด แต่ต้องทำให้บริสุทธิ์จริงๆ *การเอาเงินสังฆทานไปใช้ส่วนตัวเป็นบาปมหันต์*

๖. เงินสังฆทานนี้ก็จะเป็นค่าน้ำค่าไฟของวัด บำรุงการศึกษาของภิกษุสามเณร ค่าภัตตาหาร ค่ายารักษาโรค ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกสารพัดอย่าง อันเป็นประโยชน์แก่สงฆ์ คือพระพุทธศาสนาโดยตรง สมตามความมุ่งหมายของการถวายสังฆทานที่ถูกต้องทุกประการ

๗. สังฆทานเงิน ตามที่เสนอแนะมานี้ ความจริงบางวัดก็ปฏิบัติอยู่แล้ว คือเงินค่า “เปลี่ยน” ถังสังฆทานก็เอาเข้าวัด เช่นใส่ตู้รับบริจาคกันตรงนั้นเลย เพียงแต่ยังติดรูปแบบที่เข้าใจกันผิดๆ คือยังต้องถวายผ่าน “ถังสังฆทาน” เหมือนเป็นพิธีกรรมอะไรอย่างหนึ่ง ทั้งๆ ที่ไม่จำเป็นต้องทำอย่างนั้นเลย เป็นการตอกย้ำให้คนเข้าใจผิดลึกเข้าไปยิ่งขึ้นว่า ถวายสังฆทานต้องใช้ถังเหลืองถังแดง ถ้าไม่มี ไม่เป็นสังฆทาน

๘. วิธีถวาย “สังฆทานทรัพย์” ที่เสนอมานี้เป็นการตัดวงจรถึงสังฆทานให้หมดไป เราจะได้ใช้ทรัพย์ากรให้คุ้มค่าจริงๆ พระสงฆ์จะฉันหรือจะใช้สิ่งอันใด ก็จัดหามาให้ตรงกับความสะดวกตามเวลานั้นๆ ไม่ใช่จับใส่ถังตั้งไว้เป็นปี โดยไม่ได้ฉันได้ใช้จริงๆ แต่ประการใดเลย อย่างที่เห็นกันอยู่ทุกวันนี้

คำถวายสังฆทานทรัพย์
(ถวายเงินให้เป็นของสงฆ์)

ยัคเข ภันเต / สังโฆ ปะฏิขานาตุ / อิมัง ะนัง / สังฆ์สสะ /
นียยาเทมะ / สัพพะ/หิตุปะกะระณัตถายะ / พุทธะสาสะเน / อิมัสสะ /
ธะนัสสะ / ทานัสสะ / อานิสังโส / สังวัตตะตุ / อัมหากัญเจะ /
มาตาปิตุ/อาทีนัญจะ / ญาตะกานัง / ทีฆะรัตตัง / หิตายะ / สุขายะ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ/ขอพระสงฆ์โปรดรับทราบ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย /
ขอมอบถวาย / ซึ่งทรัพย์นี้ / แก่สงฆ์ / เพื่อใช้ทำประโยชน์ทั้งปวง / ใน
พระพุทธศาสนา / ขออานิสงส์ / แห่งการถวายทรัพย์นี้ / จงเป็นไป / เพื่อ
ประโยชน์ / เพื่อความสุข / แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย / และแก่ญาติทั้งหลาย /
มีมารดาบิดาเป็นต้น / ตลอดกาลนาน เทอญ.

๒๐

รักษาอุโบสถศีล



การรักษาอุโบสถศีลในวันพระ ถ้าทำเป็นพิธีการพึงปฏิบัติตามลำดับ
ดังนี้

เมื่อได้เวลา ผู้รับศีลอุโบสถพร้อมกัน ณ ที่ชุมนุมต่อหน้าพระสงฆ์ (ถ้ามี
การฟังธรรมติดต่อกันไป พระสงฆ์จะขึ้นนั่งอยู่บนธรรมาสน์แล้ว) ผู้ประกาศ
อุโบสถ (จะเป็นหัวหน้า หรือจัดเวรกันประกาศก็ได้ แต่ประกาศคนเดียว
ไม่ใช่ว่าพร้อมกันเหมือนสวดมนต์) นั่งคุกเข่า ประณมมือแคะอก ในท่าพรหม
นอกนั้นนั่งเรียบตามปกติ ประณมมือคอยฟัง

คำประกาศอุโบสถ

อัชชะ โภจนโต ปักข์สสะ อัญฐะมี ทิวะโส (ถ้าวันพระ ๑๕ คำว่า
ป็นณะระสี ทิวะโส ๑๔ คำว่า จาตุททะสี ทิวะโส) เอวะรุโป โข โภจน
โต ทิวะโส พุทเธนะ ภาคะวะตา ปัญญัตตัสสะ ธัมมัสสะวะนัสสะ เจ
วะ ตะทตถายะ อุปาสะกะอุปาสิกานัง อุโปสะถัสสะ จะ กาโล โหติ.



หันทะ มะยัง โภจนโต สัพเพ อิระ สะมาคะตา ตัสสะ ภาคะวะ
โต รัมมานุรัมมะปะภูปัตติยา ปุชนะนัตถายะ อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ
ทิวะสัง อัญญังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง อุปะวะลิสสามาติ กาละปะ
ริจเฉทัง กัตถวา ตัง ตัง เวระมะณิง อารัมมะณัง กะริตถวา อะวิกขิต
ตะจิตตา หุตถวา สักกัจจัง อุโปสะถัง สะมาทียะยามะ อีทิสัง ทิ อุโป
สะถะกาลัง สัมปัตตานัง อัมหากัง ซีวิตัง มา นิรัตถะกัง โหตุ.

(แปล)

ข้าพเจ้าขอประกาศเริ่มเรื่อง แห่งความที่พวกเราทั้งหลาย จะได้ทำ
การสมาทานรักษาอุโบสถศีล ตามกาลสมัย พร้อมด้วยองค์ ๘ ประการ ซึ่ง
พวกเราทั้งหลายตั้งใจสมาทานรักษานั้น ให้ทราบทั่วกันก่อน

ด้วยวันนี้เป็นวันอัฐมีดิถีที่แปด (ถ้าวันพระ ๑๕ คำว่า วันปณณรสี ดี
ดิถีที่สิบห้า ๑๔ คำว่า วันจาทุททสี ดิถีที่สิบสี่) แห่งปีกษ์มาถึงแล้ว ก็แลวัน
เช่นนี้ เป็นกาลที่เราทั้งหลาย ซึ่งเป็นอุบาสกอุบาสิกาจะพึงพึงธรรมแล
สมาทานอุโบสถศีล เท่าที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้แล้วแลทรงบัญญัติแต่งตั้ง
ไว้

บัดนี้ เพื่อประโยชน์แก่การพึงธรรมนั้น ให้มีกุศลออกงามยิ่งขึ้นใน
พวกเราทั้งหลาย บรรดาที่มาประชุมพร้อมกันอยู่ในสถานที่นี้ พึงมีจิตยินดี
กำหนดกาลเวลาว่า “จักรักษาอุโบสถศีลวันหนึ่งคืนหนึ่ง ณ เวลานี้” ครั้น
แล้ว พึงตั้งจิตคิดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ๑ เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของ
ไม่ได้ให้ ๑ เว้นจากรรมที่เป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ๑ เว้นจากการกล่าวเท็จ
๑ เว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย ๑ เว้นจากการบริโภคอาหาร

ในยามวิกาล ๑ เว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี ดูฟังการละเล่น อันเป็นข้าศึกแก่กุศล และตัดทรงด้วยระเบียบดอกไม้ ลูบไล้ทาตัวด้วยของหอม เครื่องแต่ง เครื่องย้อมต่าง ๆ ๑ เว้นจากการนั่งและนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงและใหญ่ ๑

พึงทำความเว้นจากองค์ที่จะพึงเว้น ๘ ประการนี้เป็นอารมณ์อย่าเป็นผู้มีจิตฟุ้งซ่านส่งไปที่อื่น พึงตั้งจิตสมาทานองค์อุโบสถทั้ง ๘ ประการนี้โดยเคารพเถิด เพื่อจะบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ด้วยข้อปฏิบัติอย่าง ยิ่งตามสัจติกำลังของเราซึ่งเป็นคฤหัสถ์ ชีวิตของเราทั้งหลาย เท่าที่ผ่าน มาถึงวันอุโบสถเช่นนี้แล้ว จงอย่าให้ล่วงไปเสียเปล่าจากประโยชน์นั้นเลย.

รับ สาธุ พร้อมกัน แล้วกราบลงหนหนึ่งพร้อมกัน

หมายเหตุ คำแปลนี้เป็นเพียงสำนวนหนึ่งเท่านั้น แต่ละวัดอาจมีข้อความ ปลีกย่อยแตกต่างกันไปตามที่วัดนั้นเคยใช้กันมา ใจความตรงกัน แต่คำ ประกาศที่เป็นภาษาบาลีนั้นจะตรงกันทั้งหมด

อารารณอุโบสถศีล

เมื่อประกาศอุโบสถแล้วพึงประนมมือแค่อก ตั้งใจอารารณอุโบสถศีล พร้อมกัน ดังนี้

มะยัง ภัันเต, ติสระระณนะ สะหะ, อัญญังคะสะมันนาคะตัง
อุโปสะถัง ยาจามะ,

ทุติยัมปิ มะยัง ภัันเต, ติสระระณนะ สะหะ, อัญญังคะสะมัน
นาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ,
ตะติยัมปิ มะยัง ภัันเต, ติสระระณนะ สะหะ, อัญญังคะสะ
มันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ.

รับสรณคมน์และศีล

ตอนนี้ คอยตั้งใจรับสรณคมน์และศีลโดยเคารพ คือ ประณมมือว่าตาม
คำที่พระสงฆ์บอกเป็นตอน ๆ ว่า

นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อระระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ)

	พุทธัง	สระระณัง	คัจฉามิ
	ธัมมัง	สระระณัง	คัจฉามิ
	สังขัง	สระระณัง	คัจฉามิ
ทุติยัมปิ	พุทธัง	สระระณัง	คัจฉามิ
ทุติยัมปิ	ธัมมัง	สระระณัง	คัจฉามิ
ทุติยัมปิ	สังขัง	สระระณัง	คัจฉามิ
ตะติยัมปิ	พุทธัง	สระระณัง	คัจฉามิ
ตะติยัมปิ	ธัมมัง	สระระณัง	คัจฉามิ
ตะติยัมปิ	สังขัง	สระระณัง	คัจฉามิ.

เมื่อพระสงฆ์ว่า **ติสระระณะคะมะนัง นิฏฐิตัง** ฟังรับพร้อมกันว่า **อา
มะ ภัณฑ**

พระให้ศีลต่อไป ปกติว่าเฉพาะคำบาลี ไม่ต้องแปล ในที่นี้ลงคำแปลไว้
เพื่อให้รู้ความหมาย

๑. ปาณาติปาตา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาวิรัติ เครื่องงดเว้นจากการฆ่า
สัตว์ด้วยตนเอง และใช้ผู้อื่นให้ฆ่า

๒. อะทินนาทานา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาวิรัติ เครื่องงดเว้นจากการ
ถือเอาซึ่งสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยตนเอง และใช้ให้ผู้อื่นถือเอา

๓. อะพรัหฺมจะริยา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาวิรัติ เครื่องงดเว้นจากการเส
พอสังฆกรรม อันไม่ใช่วิสัยของผู้ประพฤติธรรมอันประเสริฐ

๔. มุสาวาทา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาวิรัติ เครื่องงดเว้นจากการ
กล่าวเท็จด้วยตนเอง และเสี้ยมสอนผู้อื่นให้กล่าว

**๕. สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณีสิกขาปะทัง
สะมาทิยามิ**

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาวิรัติ เครื่องงดเว้นจากการดื่ม
น้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

๖. วิกาลโภชนา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาวิรัติ เครื่องงดเว้นจากการ
บริโภคอาหารในเวลาวิกาล

๗. นัจจะ คีตะ วาทิตะ วิสุกะทัสสะนะ, มาลา คันธะ วิเลปะนะ ธารณะ มัณฑะนะ วิภูสะนัฏฐานา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทียามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาวิริติ เครื่องงดเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี ดูฟังการละเล่นอันเป็นข้าศึกแก่การกุศล และตัดทรงด้วยระเบียบดอกไม้ ลูบไล้ทาตัวด้วยของหอม เครื่องแต่งเครื่องย้อมต่าง ๆ

๘. อุจจาสะยะนะมะหาสะยะนา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทียามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาวิริติ เครื่องงดเว้นจากการนั่งนอนบนที่นอนอันสูงและใหญ่

(ต่อจากนี้ควรว่าคำแปลด้วย)

อิมัง อัญญังคะสะมันนาคะตัง, พุทธะปัญญัตติตัง อุโปสะถัง, อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ ทิวะสัง, สัมมะเทวะ อะภิรักขิตุง สะมาทียามิ.

ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งอุโบสถศีล อันประกอบไปด้วยองค์แปดประการนี้, ว่า จะรักษาไว้ให้ดีมิให้ขาดมิให้ทำลาย, ตลอดวันหนึ่ง และคืนหนึ่ง ณ เวลาวันนี้

อิมานิ อัญญะ สิกขาปะทานิ อัจเจกัง รัตตินทิวัง อุโปสะถะสีละวะเสนะ ตุมहेหิ อุปาสะกะอุปาสิกาภูเตหิ สาธุกัง อะชัณทัง กัตวา อัปปะมาเทนะ รักขิตัพพานิ.

รับพร้อมกันว่า อามะ ภันเต

สีเลนนะ สุคะติง ยันติ (พระหยุค, รับพร้อมกันว่า สาธุ)
สีเลนนะ โภคะสัมปะทา (พระหยุค, รับพร้อมกันว่า สาธุ)
สีเลนนะ นิพพุติง ยันติ (พระหยุค, รับพร้อมกันว่า สาธุ)
ตัสมา สีลัง วิโสระเย.

รับพร้อมกันว่า อามะ ภันเต

พิธีรับศีลอุโบสถจบแล้ว ถ้ามีการฟังธรรมต่อไปก็อาราธนาธรรม

คำอาราธนาธรรม

(ว่าเดี่ยว โดยทำนองสรภัญญะ)

จาตุททะสี ปันณะระสี, ยา จะ ปักข์สสะ อัญฐะมี
กาลา พุทเธนะ ปัญญัตตา, สัทธัมมัสสะวะนัสสิเม
อัญฐะมี โข อะยันทานิ, สัมปัตตา อะภิลักขิตา

[ถ้า สิบห้าคำ ว่า

ปันณะระสี อะยันทานิ, สัมปัตตา อะภิลักขิตา]

[ถ้า สิบสี่คำ ว่า

จาตุททะสี อะยันทานิ, สัมปัตตา อะภิลักขิตา]

เตนายัง ปะริสา รัมมัง, โสตุง อิระ สะมาคะตา
สาธุ อัยโย ภิกขุสังโฆ, กะโรตุ รัมมะเทสะนัง
อะยัญจะ ปะริสา สัพพา, อตถิกัตถวา สุณาตุ ตัง.

ถ้ามีเวลาพอ ฟังว่าคำแปลต่อไป

ถ้าเวลาน้อย ก็หยุดแค่นี้ แล้วตั้งใจฟังพระสงฆ์แสดงธรรม)

วันใดเป็นวันดี
แปดคำก็ควรจำ
ตามพุทธบัญญัติ
คาบนี้มาถึงครา
(คาบนี้มาถึงครา
(คาบนี้มาถึงครา

ประชาผองประชุมพร้อม
สาธุ พระคุณท่าน
ชาวเราอย่าหลงไหล
จำนงประโยชน์นำ

คือสิบสี่ สิบห้าคำ
วันพึงธรรมเทศนา
กำหนดนัดแต่นานมา
วันแปดคำเป็นสำคัญ
สิบห้าคำเป็นสำคัญ)
สิบสี่คำเป็นสำคัญ)
มนัสอ่อนสดับปล้น
โปรดเลือกสรรแสดงธรรม
พึงตั้งใจประพฤติกจำ
กำจัดทุกข์เป็นสุขเทอญ.

เมื่อพระสงฆ์แสดงธรรมจบ พึงสวดคำสาธุการ ดังนี้

คำสาธุการรับเทศน์

(ขึ้น) หันทะ มะยัง สาธุธัมมะเทศะนัง กะโรมะ เส.

สาธุ
พุทธะสุโพธิตา,
สาธุ
ธัมมะสุธัมมะตา,
สาธุ
สังฆัสสอุปปฏิปัตติตติ.

ขอให้สำเร็จประโยชน์นะ,
ความตรัสรู้ดีจริงแห่งพระพุทธเจ้า,
ขอให้สำเร็จประโยชน์นะ,
ความเป็นธรรมดีจริงแห่งพระธรรม,
ขอให้สำเร็จประโยชน์นะ,
ความปฏิบัติดีจริงแห่งพระสงฆ์.

(ต่อจากนี้ สวดคำ ประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา
ถ้าเวลาน้อย สวดเฉพาะคำบาลี ถ้าพอมีเวลา สวดคำแปลด้วย)

อะหัง พุทธัญจะ รัम्मัญจะ สังขัญจะ สรรณัง คะโต (-ตา),
อุปาสะกัตตัง (- ลิกัตตัง) เทเสสิง ภิกขุสังขัสสะ สัมมุขา.
ข้าพเจ้าถึงแล้วซึ่งพระพุทธเจ้า, พระธรรมเจ้า, และพระสงฆ์เจ้า,
ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก, ขอแสดงตนว่าเป็นอุบาสก (อุบาสิกา)
ในที่ จำเพาะหน้าพระภิกษุสงฆ์

เอตัง เม สรรณัง เขมัง, เอตัง สรรณะมุตตะมัง,
เอตัง สรรณะมาคัมมะ, สัพพะทุกขา ปะมุจจะเย.
พระรัตนตรัยนี้เป็นสรณะอันเกษมของข้าพเจ้า,
พระรัตนตรัยนี้เป็นสรณะอันสูงสุดของข้าพเจ้า,
ข้าพเจ้าอาศัยสรณะนี้แล้วพึ่งพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

ยะถาพะลัง จะเรयाหัง สัมมาสัมพุทเธสาสะนัง,
ทุกขะนิสสรณัสเสวะ ภาคี อัสสัง (ภาคินิสสัง) อะนาคะเต.
ข้าพเจ้าขอประพาศคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามสัตติ
กำลัง, พึ่งเป็นผู้มีส่วนแห่งความพ้นทุกข์ ในอนาคตกาล เทอญ.

การปฏิบัติตนของผู้รักษาอุโบสถศีล

๑. พร้อมใจกันปฏิบัติกิจวัตร เช่น ทำวัตร สวดมนต์ ฟังเทศน์ ตามเวลาที่กำหนด
๒. ปฏิบัติจิตภาวนาตามกำลังความสามารถ
๓. หาเวลาศึกษารธรรม สนทนาธรรม กับพระสงฆ์ หรือในหมู่ผู้รักษาอุโบสถศีลด้วยกัน
๔. หลีกเลี่ยงการพูดคุยเรื่องนอกธรรมนอกวินัยทุกประเภท (นินทาคนนั้น สรรเสริญคนนี้ ไปเที่ยวที่นั่นมา ที่นั่นเป็นยังงั้น ที่โน่นเป็นยังงี้ เรื่องของชาวบ้าน เรื่องหนังละคร เรื่องการเมือง ฯลฯ เรื่องแบบนี้เอาไว้คุยวันอื่น)
๕. ไม่ใช่ถือคติ “ปิดวาจา” คือไม่พูดอะไรเลย แบบนั้นพระพุทธเจ้าทรงตำหนิว่าอยู่กันเหมือนสัตว์เลี้ยงพูดกันได้ แต่อย่าคุยเรื่องนอกธรรม

การรักษาอุโบสถศีลเป็นวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชาวพุทธมาแต่ครั้งพุทธกาล

ขออนุโมทนาต่อทุกท่าน

๒๑

อาราธนาธรรม



อาราธนาธรรม คือนิมนต์ให้พระภิกษุหรือสามเณรแสดงธรรม โดยกล่าวคำเป็นภาษาบาลีตามแบบแผนที่กำหนด

คำอาราธนาธรรมมี ๒ แบบ คืออาราธนาธรรมหลังจากสมათานอุโบสถศีล กับ อาราธนาธรรมทั่วไป

อาราธนาธรรมหลังจากสมათานอุโบสถศีล นิยมว่าเป็นทำนองสรภัญญะ ดุรายละเอียดในเรื่อง *รักษาอุโบสถศีล*

ส่วนคำอาราธนาธรรมแบบทั่วไป ที่รู้จักกันดี ว่าดังนี้

พรั่หฺมา จะ โลกาศิปะติ สะหฺมปะติ
กัตถัญชะลี อั้นธิวะรัง อะยาจะณะ
สันตีระ สัตตาปะระชั๊กชะชาติกา
เทเสตุ รัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง.



คำอาธรรณแบบทั่วไปนี้มีปัญหาที่มักถามกันข้อหนึ่ง คือคำว่า
พรั้หฺมา ออกเสียงอย่างไรถูก พรม-มา หรือ พรำ-มา

พรั้หฺมา เขียนแบบบาลีเป็น พุรฺหฺมา ศัพท์เดิม พุรฺหฺม

พุรฺหฺม คำนี้ถ้าจะอ่านให้ได้เสียงเดิมของเจ้าของภาษา ต้องลองอ่าน
ซ้ำๆ ว่า

พะ - ระ - หะ - มะ

แล้วรวบเสียงให้เร็วขึ้น เป็น พระ-หะมะ

จาก พระ-หะมะ ก็เป็น พระหะมา

จึงไม่ใช่ทั้ง พรมมา ไม่ใช่ทั้ง พรำมา จะว่าอยู่ระหว่าง พรม กับ พรำ
ก็ได้

การเรียนบาลีในเมืองไทย เราไม่เน้นการพูดหรือการอ่านมากนัก แต่
เน้นที่การเขียนและการแปล เพราะฉะนั้น พรั้หฺมา หรือ พุรฺหฺมา จะออก
เสียง พรมมา หรือ พรำมา ตามสะดวกก็ไม่ควรตำหนิว่าผิด

พรมมา ก็เพราะออกเสียงแบบคำไทย เช่น พระพรหม เราออกเสียง
ว่า -พรม

พรำมา ก็อ้างว่าออกเสียงตามแบบบาลี คือเสียงเสียงไทยๆ ว่า พรม-
เป็น พรำ-

แต่เสียงที่ใกล้เคียงที่สุดคือ พระหะมา

อีกคำหนึ่ง คือ โลกาทิปะติ คำนี้มักเขียนเป็น โลกาทิปะติ (ตี เป็น ตี) ศัพท์เดิมเป็น โลกาทิปติ แต่คำว่า ตี อยู่ในตำแหน่งที่ต้องเป็นเสียงยาว (ภาษาแตงฉันท์เรียกว่า คำครุ คู่กับ คำลหุ) เพราะฉะนั้นท่านจึงยืดเสียง ตี ให้เป็น ตี (ภาษาไวยากรณ์เรียกว่า ทีชะ อี เป็น อี)

โลกาทิปะติ จึงต้องเป็น โลกาทิปะติ

ปัญหาอีกเรื่องหนึ่งซึ่งคนทั่วไปที่ไม่รู้คำบาลีจะไม่รู้สึกว่าเป็นปัญหา แต่สำหรับผู้รู้บาลีจะถือว่าเป็นเรื่องใหญ่กว่าคำที่กล่าวมา นั่นก็คือ คำว่า กัตถัญชะลี อันธิวะรัง

กัตถัญชะลี เขียนแบบบาลีว่า กตถญชลี

คำนี้ศัพท์เดิมแท้เขียนว่า กตถญชลี (อ่านว่า กะ-ตัน-ชะ-ลี) มาจาก กต + ถญชลี หรือจะเขียนว่า กตถญชลี (อ่านว่า กะ-ตะ-อัน-ชะ-ลี) ก็ได้ แปลตามศัพท์ว่า “ผู้มีการประนมมืออันตนกระทำแล้ว” แปลเอาความว่า “ประนมมือ”

คำอาราธนาธรรมนี้ท่านแต่งเป็นฉันท์ (ฉันท์ คือ กาพย์กลอนภาษาบาลี) ฉันท์ชนิดนี้วรรคหนึ่ง หรือบาทหนึ่ง มี ๑๒ พยางค์ หรือ ๑๒ คำ คำที่ ๑ และคำที่ ๒ ต้องเป็นคำครุ คือคำเสียงหนักหรือเสียงยาว คำว่า กะตัญ- อยู่ในตำแหน่งคำที่ ๑ และที่ ๒

ตัญ ไม่มีปัญหาเพราะเป็นเสียงยาวอยู่แล้ว แต่ กะ มีปัญหา เพราะเป็นเสียงสั้น

แล้วจะทำอย่างไร ?

วิธีแก้ทางหนึ่ง ก็คือ เปลี่ยนวิธีเขียนจากเดิม กตถญชลี (กะ-ตัน-ชะ-ลี) เป็น กตถญชลี (กะ-ตะ-อัน-ชะ-ลี)

วิธีนี้ทำให้จำนวนคำในวรรคเกินไป ๑ คำ จาก ๑๒ เป็น ๑๓ และคำที่ ๑ และที่ ๒ กลายเป็นคำลหุ (เสียงเบา หรือเสียงสั้น) ทั้งคู่ (คือ กต = กะ-ตะ) ผิดหนักเข้าไปอีก

แต่มีหลักที่ท่านกำหนดไว้ว่า “คำลหุ ๒ คำอยู่คู่กัน มีค่าเท่ากับคำครุ ๑ คำ” เพราะฉะนั้น กต จึงนับเป็น ๑ คำ และมีค่าเท่ากับเป็นคำครุ เมื่อรวมกับ อญ- (อญชลี) จึงเท่ากับคำที่ ๑ (กต) และคำที่ ๒ (อญ) เป็นคำครุ ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของฉันทศาสตร์

แต่ก็เกิดปัญหาในเวลาสวดสรภัญญะ (คำฉันทที่ท่านแต่งเพื่อให้สวดเป็นทำนองสรภัญญะ) กต (กตอญ-) จะออกเสียงตามปกติเป็น กะ-ตะ ไม่ได้ เพราะเสียงจะไม่เป็นคำครุ แล้วจำนวนคำก็จะเกินเป็น ๑๓ คำด้วย จึงต้องสวดรวบเสียง

เมื่อสวดรวบเสียง กะ-ตะ-อัญ เสียงก็จะกลายเป็น กะ-ตัน (ลองสวดฟังดูจะเห็นจริง)

กะ-ตัน เสียงก็ยังคงติดอยู่นั่นเอง เพราะคำแรก กะ ยังเป็นคำลหุอยู่ วิธีทำให้ กต เป็นคำครุ ก็คือต้องออกเสียงเป็น กัต เมื่อรวมกับ อัญ- ก็จะเป็น กัต-อัญ (กัต-อัน)

เมื่อออกเสียงเป็น กัต-อัน ไปแล้ว พอมาถึงเวลาเขียนเป็นอักษร ท่านก็จึงสะกดเป็น กตอญ (กัตอัญ = กัต-อัน) เพื่อให้เป็นที่รู้ว่าเวลาสวดต้องออกเสียงเป็น กัต-อัน

สรุปว่า จากคำเดิมสะกดว่า กตอญชลี (กะ-ตะ-อัน-ชะ-ลี) เปลี่ยนการสะกดเป็น กตอญชลี (กัต-อัน-ชะ-ลี)

การกระทำอย่างนี้ ผู้รู้บาลีบางท่านบางฝ่ายคัดค้านว่าไม่ถูกต้อง เพราะ ก กับ ต เป็นพยัญชนะคนละวรรคกัน (พยัญชนะวรรค ก คือ ก ข ค ฅ ง, พยัญชนะวรรค ต คือ ต ถ ท ธ น) ต จะมาเป็นตัวสะกด ก ไม่ได้ และ คำที่มี ก อยู่หน้า แล้วสะกดด้วย ต ก็ไม่มีในภาษาบาลี เพราะฉะนั้น กตอณลี (กัต-อัน-ชะ-ลี) จึงผิดหลักภาษา ใช้ไม่ได้

ส่วนคำว่า **อันธิระรัง** เขียนแบบบาลีว่า **อนธิรวร** (อ่านว่า อัน-ธิ-วะ-รัง) ศัพท์นี้เป็นคุณบทพระนามของพระพุทธเจ้า มาจากคำเต็มว่า **อธิวร** แปลว่า “ผู้ประเสริฐยิ่ง”

เติม น ศัพท์ปฏิเสธ (แปลว่า *ไม่ใช่, ไม่มี*) เข้าข้างหน้า = น + อธิวร

แปลง น เป็น อน = อน + อธิวร

ลบ อ ที่หน้าศัพท์หลัง คือ อธิวร เหลือเพียง ธิวร

จึงสำเร็จรูปเป็น **อนธิวร** (อ่านว่า อะ-นะ-ธิ-วะ-ระ) แปลว่า “ผู้ไม่มีใครจะประเสริฐยิ่งกว่า”

ศัพท์นี้ก็มีปัญหาทำนองเดียวกับ **กตอณชลี** กล่าวคือ **อน** (ในคำว่า **อนธิวร**) อยู่ในตำแหน่งที่จะต้องเป็นคำครุ ๑ คำ (คำที่ ๕ ในวรรคของฉันทชนิดนี้) แต่ปรากฏว่า คำที่ ๕ คือ **อ** (ในคำว่า **อนธิวร**) เป็นคำลหุ ซึ่งผิดกฎเกณฑ์ แม้คำที่ ๖ คือ **น** จะเป็นคำลหุถูกต้องตามกฎเกณฑ์ แต่เมื่อนับจำนวนคำก็เกิน ๑๒ คำ ก็ยังผิดอยู่นั่นเอง

วิธีแก้ ก็ใช้เกณฑ์เดียวกับที่กล่าวมาแล้ว คือ “คำลหุ ๒ คำอยู่คู่กัน มีค่าเท่ากับคำครุ ๑ คำ” ในที่นี้ **อน** (ในคำว่า **อนธิวร**) เป็นคำลหุ ๒ คำ

อยู่คู่กัน ท่านจึงถือว่า **อน** เป็นคำครุ ๑ คำ เท่ากับว่าแม้ตามจำนวนคำจะมี ๑๓ คำ แต่ตามวิธีนับ ท่านให้นับเป็น ๑๒ คำ เป็นอันว่าไม่เกินจำนวนที่กำหนด

แต่พอถึงเวลาสวด ก็เป็นปัญหาอีก เพราะคำที่ ๕ ปกติจะเป็นคำครุเสียงยาว เพราะจะต้องสวดเอื้อนเสียง (โปรดสังเกตคำที่ ๕ ในวรรคอื่นๆ อีก ๓ วรรค คือ **กา, ตาป, มัง** จะเป็นคำเสียงยาวทั้งนั้น)

ในที่นี้ **อน** (ในคำว่า **อนธิวรี**) ถือเป็นคำที่ ๕ ตามกฎ “ลหุ ๒ เท่ากับครุ ๑” แต่ **อน** เป็นคำเสียงสั้น คือลหุทั้งคู่

จะเอื้อน **อ** ให้เป็นเสียงยาว ก็ได้เสียงเป็น **อะหา** หรือ **ฮา** (ลองเอื้อนดูจะได้ยินเสียงจริง) แล้ว **น** ก็จะต้องรวบไปกับคำหลังคือ **ธิวรี** เป็น **นธิวรี** ทำให้คำเกินจังหวะไปอีก ไม่ใช่เพราะ

จะเลื่อนมาเอื้อนเสียงยาวตรงคำว่า **น** (ในคำว่า **อน-**) ก็จะได้เสียงเป็น **อะหนา** เป็นสองพยางค์ ก็ไม่เพราะอีก

เป็นอันว่า คำตรงนี้ (คำที่ ๕ ในวรรค) ต้องเป็นพยางค์เดียว คำครุ หรือเสียงยาว จึงจะเหมาะที่สุดสำหรับสวดฉันท์ชนิดนี้

ด้วยเหตุผลทางการสวดเป็นทำนองสรภัญญะดังนี้ ท่านจึงแก้ **อนธิวรี (อะนะธิวะรัง)** เป็น **อนธิวรี (อันธิวะรัง)**

เมื่อแก้แล้ว คำที่ ๕ (คือ **อน (อะนะ)** แก้เป็น **อัน-**) ก็กลายเป็นคำครุสามารถเอื้อนเป็นเสียงยาวได้อย่างสะดวก

การกระทำอย่างนี้ก็เช่นกัน ผู้รู้บาลีบางท่านบางฝ่ายคัดค้านว่าไม่ถูกต้อง เพราะผิดศัพท์ ศัพท์จริงๆ เขียน **อนธิวรี (อะนะธิวะรัง)** ไปแก้เป็น **อนธิวรี (อันธิวะรัง)** ได้อย่างไร การแก้เช่นนั้นเป็นความผิด ใช้ไม่ได้

ในแง่ฉันทลักษณ์ ก็มีผู้วิจารณ์ว่า การไปแก้ กตอญชะลี อนธิวรํ (กะ
ตะอัญชะลี อะนะธิวะรัง) เป็น กตอญชะลี อนธิวรํ (กัตอัญชะลี อันธิวะรัง)
แสดงว่าผู้แก้ไม่มีความรู้เรื่องฉันทลักษณ์ เนื่องจากฉันทหรือคาบทหนึ่ง
สามารถแต่งให้เป็นฉันทผสมกันได้หลายฉันท ไม่จำเป็นจะต้องเป็นฉันทชนิด
เดียวกันทั้งคาบ คือยืนยันได้ว่า กตอญชะลี อนธิวรํ ไม่ได้ผิดฉันทลักษณ์

กต กับ อน แม้จะเป็นคำลหุ มาอยู่ในตำแหน่งที่ต้องเป็นคำครุ ก็ไม่ผิด
เพราะลหุ ๒ คำ เท่ากับครุ ๑ คำ ถูกตามกฎหมายอยู่แล้ว

เพราะฉะนั้นจึงไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องไปแก้ กะตะอัญชะลี
อะนะธิวะรัง ให้เป็น กัตอัญชะลี อันธิวะรัง

สรุปว่า กัตอัญชะลี อันธิวะรัง มีเสียงตำหนิอยู่ ๒ เรื่อง คือ (๑) ผู้แก้
ไม่รู้อักขรวิธี และ (๒) ผู้แก้ไม่รู้กฎฉันทลักษณ์

เรื่องนี้ผมขออยู่ตรงกลางครับ

คือผมเห็นด้วยกับเหตุผลทางอักขรวิธีและกฎฉันทลักษณ์ของผู้ค้าน

แต่ผมก็ได้ฟังสวดสรภัญญะแล้ว เห็นว่า กัตอัญชะลี อันธิวะรัง สวด
แล้วราบรื่นได้จังหวะทำนองดีที่สุด แต่ กะตะอัญชะลี อะนะธิวะรัง สวดแล้ว
ขรุขระมาก สวดได้ แต่ไม่เพราะ ไม่เสมอกับอีก ๓ พรรค

เรื่องแก้คำแบบนี้ในกาพย์กลอนของไทยก็มีทำกันครับ

มีกลอนที่ผมแว่วๆ อยู่ในหู แต่จำไม่ได้ว่าใครแต่ง อยู่ในเรื่องอะไร
ยืนยันได้แต่ว่าเป็นกลอนเก่าสมัยสมุทข่อยไบลานแน่ๆ

พรรคหนึ่งว่าทำนองนี้ –

ครองพิภพอติเรกเศวกระฉัตร

เศวกระฉัตร (อ่านว่า สะ-เหวก-กระ-ฉัด) ก็คือ เศวตฉัตร

เขียนให้เห็นชัดๆ ก็คือ เศวก กับ เศวต (สะ-เหวก, สะ-เหวด)

คำเติม เศวต กวีแปลงเป็น เศวก เพื่อจะได้สัมผัสกับ อติเรก

อีกวรรคหนึ่งว่าทำนองนี้ –

จงยืดยาวชันษาสถาผล

คำว่า **สถาผล** ไม่มี มีแต่ **สถาพร** แต่กลอนวรรคนี้เป็นวรรคที่สองในบท (ภาษากลอนเรียกว่า “วรรครับ”) คำทำยนิยมเสียงจัตวา คือเสียงสูง **สถาพร** ลงท้ายเสียงสามัญ ใช้ไม่ได้ กวีจึงเปลี่ยนคำเป็น **สถาผล** ซึ่งว่ากันจริงๆ แล้วก็ไม่ว่าจะเปลวอย่างไร แต่ก็เข้าใจกันดีว่าหมายถึงให้มีความสุข ความเจริญไปชั่วกาลนาน

นี่เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า ในทางโคลงฉันทกาศยกลอน กวียอมเสียอักษรวิธีไปบ้างเพื่อให้เกิดความไพเราะ

ที่แก่นั้นไม่ได้แปลว่าไม่รู้ อันที่จริงควรจะแปลว่ารู้ดีอย่างยิ่งด้วยซ้ำไป จึงกล้าแก้อย่างที่กล่าวกันว่า “กวียอมเป็นนายของภาษา”

ในภาษาบาลีก็มีถ้อยคำประเภทที่ผิดแปลกจากอักษรวิธีปกติ แม้ในฉันทหรือคาถาที่รู้จักกันดีก็มีการใช้ภาษาที่ผิดไปจากปกติ เช่นในคาถาพาหุวรรคที่ว่า **ตนุเตชสา ภาตฺ เต ชยมงฺคลานิ** (ต้นเตชสา ภาวะตฺ เต ชะยะมังคะลานิ)

ภาตฺ เป็นกริยา **ชยมงฺคลานิ** เป็นประธาน

ภาตฺ เป็นเอกวจนะ แต่ **ชยมงฺคลานิ** เป็นพหุวจนะ

ดูตามหลักไวยากรณ์ ก็ผิดเต็มๆ

ท่านแต่งผิดเต็มๆ แบบนี้ซ้ำกันถึง ๘ ครั้ง

มีผู้พยายามแก้ **ชยมงคลานิ** เป็น **ชยมงคลคัค** (ชะยะมังคะลัคคัง) เพื่อให้ประธานมีวณะตรงกับกริยา แต่ก็ไม่มีใครสวดตาม คนทั้งหลายยังสวดแบบเดิมต่างๆ ที่มองกันว่าผิดไวยากรณ์

วิธีที่ถูกต้อง ไม่ใช่ไปแก้สิ่งที่ท่านแต่งไว้ แล้วเราเห็นว่าผิด แต่ควรศึกษาให้รู้เข้าใจเหตุผลของท่าน

เมื่อใดที่เรารู้ เมื่อนั้นเราก็ได้ปัญญาเพิ่มขึ้น

ขอให้สังเกตว่า **กตอลฺขลึ อนฺธิวริ** เป็นเช่นนี้เฉพาะในคำอาราธนาธรรมนี้เท่านั้น

ในที่ทั่วไป **กตอลฺขลึ** หรือ **กตลฺขลึ** ก็ยังคงสะกดตามอักขรวิธี ผู้แก้เป็น **กตอลฺขลึ** ไม่ได้บอกเลยว่าทุกแห่งในที่อื่นๆ จะต้องแก้เป็น **กตอลฺขลึ** ให้หมดจึงจะถูก

อนฺธิวริ ในที่อื่น ก็ยังเป็น **อนฺธิวริ** ไม่มีใครบอกว่าทุกแห่งต้องแก้เป็น **อนฺธิวริ**

เพียงเท่านี้ก็ น่าจะทำให้ฉุกคิดได้แล้วว่า ผู้แก้ไม่ได้โง่จนถึงไม่รู้อักขรวิธี หรือไม่มีความรู้ในกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์ (มีแต่ผู้คัดค้านคนเดียวหรือฝ่ายเดียวเท่านั้นที่ฉลาด)

บางที่ผู้คัดค้านควรจะมองในมุมกลับบ้างว่า เราเองต่างหากที่ยังไม่รู้อะไรๆ อีกหลายอย่างเหมือนกับที่ท่านรู้

เหมือนกับที่แก้ **ชยมงคลานิ** เป็น **ชยมงคลคัค** ถ้ารู้ว่าทำไมท่านจึงแต่งเป็น **ภวตุ เต ชยมงคลานิ** บางที่อาจจะไม่กล้าแก้ หรือไม่ต้องแก้เลย เพราะการแก้ นั่นเองอาจเป็นการประกาศความเขลาของผู้แก้ไปก็เป็นได้

สรุปว่า

กตอญชลี อนธิวรํ (กะตะอัญชะลี อะนะธิวะรัง) ถูกต้องตามอักขรวิธี และไม่ผิดหลักนิยมในการแต่งฉันท

กตอญชลี อนธิวรํ (กัตอัญชะลี อันธิวะรัง) ถูกต้องตามหลักนิยมในการสวดทำนองสรภัญญะ

แบ่งกันถูก ถูกทุกคน

แย่งกันถูก ไม่ถูกสักคน

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ของท่าน ป.อ.ปยุตฺโต กล่าวถึงปัญหาเรื่องนี้ไว้ว่า

พึงสังเกตว่า กตอญชลี อนธิวรํ คำปกติเป็น กตญชลี (กตอญชลี) อนธิวรํ (ในพระไตรปิฎก ๓๓/๑๘๐/๔๐๓ ก็ใช้รูปปกติตามไวยากรณ์อย่างนั้น) แต่ที่มีรูปแปลกไปอย่างนี้ เนื่องจากท่านทำตามฉันทลักษณ์ ที่บังคับครูลหุ เมื่อจะอ่านหรือนำไปสวดเป็นทำนอง จะได้ไม่ขัด

ฟังเทศน์



การเทศน์เป็นบุญกิริยาในข้อว่า ธรรมเทศนามัย และการฟังเทศน์ก็เป็นบุญกิริยาในข้อ ธรรมัสสวนมัย ทั้งสองข้อนี้เป็นบุญที่ชาวพุทธนิยมกระทำกันทั่วไป

การเทศน์เป็นรูปแบบแสดงธรรมที่มีมาแต่เดิม ปัจจุบันนี้มีการแสดงธรรมในรูปแบบใหม่ เรียกกันว่า “ปาฐกถาธรรม”

การเทศน์กับการปาฐกถาธรรมเป็นการแสดงธรรมเหมือนกัน แต่มีแบบแผนต่างกัน ที่เป็นหลักใหญ่ก็คือ ถ้าเป็นการเทศน์ ผู้เทศน์ต้องนั่งบนธรรมาสน์และต้องถือคัมภีร์เทศน์ ส่วนการปาฐกถาธรรม ผู้ปาฐกถาจะนั่งหรือยืนก็ได้ และไม่ต้องถือคัมภีร์

เมื่อพิจารณาที่กิริยาถือคัมภีร์กับไม่ถือคัมภีร์ ทำให้ได้หลักอีกข้อหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักที่สำคัญมาก กล่าวคือ



การเทศน์ (ถือคัมภีร์) นั้นจะต้องแสดงหลักคำสอนไปตามที่ปรากฏในคัมภีร์ พระบาลีพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ฯลฯ ว่าไว้อย่างไร ก็นำมาแสดงไปตามนั้น และต้องไม่แทรกความเห็นส่วนตัวของผู้เทศน์เข้าไปในเรื่องที่เทศน์ ท่านเปรียบไว้ว่าผู้เทศน์ต้องทำตัวเหมือน “ทูตอ่านสาสน์” ข้อความในสาสน์มีว่าอย่างไร มีเท่าไร ก็อ่านไปตามนั้น เท่านั้น จะตัดหรือเติมเอาตามใจชอบหาได้ไม่

ส่วนการปาฐกถาธรรม (ไม่ถือคัมภีร์) นั้นผู้แสดงเพียงแต่นำเอาพระธรรมมาอธิบายขยายความให้เข้าใจง่ายขึ้นตามสภาพของเหตุการณ์ สังคม หรือบุคคล และสามารถแสดงความคิดเห็นส่วนตัวได้ แต่ก็ยังคงต้องยึดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักอยู่นั่นเอง มิใช่ว่าจะแสดงไปได้ตามใจชอบ

ตามหลักที่ว่ามานี้จะเห็นได้ว่า การศึกษาเรียนรู้คัมภีร์ให้เข้าใจหลักคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องสำคัญที่สุดสำหรับนักเทศน์หรือผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา

เฉพาะการเทศน์ มีหลักปฏิบัติที่ควรรู้ ดังนี้ –

๑. ผู้เทศน์หรือผู้แสดงธรรมต้องได้รับอาราธนาหรือได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจหน้าที่ ไม่ใช่อยู่ๆ ก็ไปเทศน์เองโดยไม่มีเหตุอันควร
๒. คัมภีร์เทศน์ต้องนำไปด้วยอาการเคารพ กิริยาที่โบราณจารย์ปฏิบัติกันมาคือ แบก ถ้าผู้เทศน์มิได้แบกเอง ผู้แบกไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม จะต้องเดินนำหน้าผู้เทศน์ เดินตามเส้นทางเอก เข้าประตูเอก และในขณะที่

กำลังแบกคัมภีร์อยู่นั้นผู้แบกไม่ต้องแสดงความเคารพใครทั้งสิ้น เพราะพระธรรมเป็นสิ่งควรเคารพสูงสุดอยู่แล้ว

๓. ที่นั่งเทศน์ควรเป็นธรรมาสน์ ถ้าไม่มี ต้องจัดที่นั่งเทศน์ให้สูงกว่าผู้ฟังและให้เด่นที่สุดเท่าที่จะสามารถจัดได้

๔. ควรมีเทียนส่องธรรมด้วย เทียนส่องธรรมจะตั้งบนธรรมาสน์ก็ได้ จัดโต๊ะสูงตั้งข้างธรรมาสน์ก็ได้ ความสูงและระยะที่ตั้งเทียนส่องธรรมประมาณว่าส่องอ่านตัวหนังสือเทศน์ได้ พระธรรมกถึกที่ได้รับฝึกหัดอบรมมาดีแล้วจะขึ้นสู่ธรรมาสน์ตอนที่จุดเทียนส่องธรรมนี้ โดยที่เจ้าภาพหรือผู้ฟังไม่ต้องเข้าไปอาราธนาเตือนอีก

๕. ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อได้เวลาเทศน์ คือ

- จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- จุดเทียนส่องธรรม
- กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย
- อาราธนาศีล (ถ้าผู้ฟังได้รับศีลมาแล้วในขั้นตอนอื่น ก็ไม่ต้อง)
- อาราธนาธรรม

๖. เมื่อพระธรรมกถึกเริ่มแสดงธรรมแล้ว ไม่มีใครที่จะยิ่งใหญ่ไปกว่าพระธรรม เพราะฉะนั้นจึงไม่มีใครที่จะอ้างอำนาจหรือเหตุผลใดๆ มาสั่งให้พระธรรมกถึกต้องหยุดแสดงธรรม เว้นไว้แต่มีเหตุในลักษณะเดียวกับเหตุที่มีพระพุทธานุญาตให้สวดปาติโมกข์ย่อ เช่น พระราชาเสด็จมา หรือโจรผู้ร้ายเข้ามาทำอันตราย เกิดภัยธรรมชาติ หรือเกิดโรคภัยปัจจุบันทันด่วน เป็นต้น

๗. โปรดระลึกไว้ว่า การแสดงธรรมที่กำลังดำเนินไปอยู่นั้นมีค่าเทียบเท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาประทับแสดงธรรมด้วยพระองค์เอง ตามนัยแห่งพระพุทธรูปที่ตรัสไว้ก่อนจะเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า **ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใด เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา**

การทำให้การแสดงธรรมต้องหยุดกลางคันจึงเท่ากับการไล่พระพุทธรูปเจ้าออกไปจากที่นั่นนั่นเอง

๘. คนใหญ่คนโตในบ้านเมือง หรือขบวนผู้คนที่จะแห่กันเข้าไปในวัด จึงควรต้องระวังให้จงหนักว่า ณ เวลานั้นกำลังมีเทศน์อยู่ในวัดหรือเปล่า เพราะการมาของท่านอาจเป็นเหตุให้การแสดงธรรมต้องหยุดกลางคัน เป็นบาปมหันต์โดยไม่รู้ตัว

๙. เมื่อพระธรรมกถึกเริ่มแสดงธรรมแล้ว ขณะนั้นไม่มีใครหรืออรุระอันใดที่จะยิ่งใหญ่ไปกว่าการตั้งใจฟังพระธรรม จึงควรหยุดการเคลื่อนไหวทั้งปวง การคุยกัน พูดกัน หรือทำเสียงใดๆ แข่งกับเสียงเทศน์ หรือแม้แต่ลุกไปทำกิจอื่นใดก็ตาม ถือว่าไม่เคารพธรรม ถ้าไม่เชื่อว่าเป็นบาป ก็ขอให้เชื่อเถิดว่าเป็นการเสียมารยาทชาวพุทธอย่างร้ายแรงที่สุด

๑๐. กิริยาฟังธรรมที่ถือว่าเป็นการเคารพธรรมก็คือ **นั่งประนมมือ** ตั้งความรู้สึกให้เหมือนกับกำลังฟังธรรมจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นเจ้าของพระธรรมจริงๆ เคารพพระพุทธรูปเจ้าเท่าไร ก็เคารพพระธรรมและเคารพพระธรรมกถึกที่กำลังเทศน์ให้เท่ากัน

การยืนฟังธรรมก็ถือว่าเป็นการฟังธรรมด้วยความเคารพ โดยเฉพาะในกรณีที่ฟังอยู่นอกอาคาร (พระพุทธรองค์ประทับยืนฟังธรรมอยู่นอกอุปัฏฐานศาลา ในขณะที่พระสาวกกำลังแสดงธรรมอยู่ในศาลา)

พระธรรมกถึกบางรูปอาจจะออกปากอนุญาตให้ผู้ฟังไม่ต้องประนมมือนั้นเป็นความเมตตาของท่าน แต่การทำความคิดเป็นหน้าที่ของเรา เหมือนพ่อแม่บอกลูกที่ทำงานหาเงินได้แล้วว่า ไม่ต้องให้เงินประจำแก่พ่อแม่หรอก เพราะพ่อแม่ก็มีพอกินอยู่แล้ว เก็บไว้ใช้จ่ายของลูกเถิด นั้นเป็นความเมตตาของพ่อแม่ แต่การทำความคิดด้วยการบูชาคุณท่านก็ยังเป็นหน้าที่ของลูกอยู่นั่นเอง

ผู้เฒ่าผู้แก่แต่โบราณ เมื่อนั่งฟังเทศน์ไปแล้วรู้สึกว่สังขารไม่อำนวยจริงๆ ท่านใช้วิธีหมอบฟุบลงไปตรงนั้น นั่นคือท่านยอมเสียกิริยาไปบ้าง แต่ไม่ยอมเสียมารยาทของชาวพุทธด้วยการลุกออกไป จะว่าไปแล้วการหมอบก็นับว่าเป็นกิริยาเคารพแบบหนึ่ง จึงเป็นการแก้ปัญหอันเกิดแต่สังขารเสื่อมได้อย่างแนบเนียนวิธีหนึ่ง คนไม่รู้มักจะหิบบยกขึ้นมาตำหนิแกมล้อเลียน (เช่นพูดว่าฟังเทศน์ซาบซึ่งจนหลับไปเลย) ถ้ามองให้ถุกมุมแล้ว ควรชมด้วยซ้ำไป

๑๑. ในขณะที่พระธรรมกถึกลุกจากที่นั่งขึ้นสู่ธรรมาสน์ และลงจากธรรมาสน์กลับสู่ที่นั่ง ผู้ฟังควรประนมมือแสดงคารวะตลอดเวลาจนกระทั่งท่านนั่งเรียบร้อยแล้ว

๑๒. ในขณะที่มีผู้ถวายเครื่องบูชาภัณฑ์เทศน์ น้อมอนุโมทนาให้พร้อม ไตรทวาร (กาย-ประนมมือ วาจา-เปล่งคำว่า สาธุ อนุโมทามิ ใจ-ชื่นชมยินดี)

เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ ผมเขียนคำทักท้วงและข้อเสนอแนะไปยัง
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เกี่ยวกับลีลาการแสดงธรรมของ
พระธรรมกถึกที่ทางสถานีนิมนต์มาแสดงธรรม และเสนอแนะว่า ควรแนบ
คำแนะนำในการแสดงธรรมไปพร้อมกับฎีกานิมนต์ และผมได้ร่างคำแนะนำ
เสนอไปด้วยพร้อมกับเหตุ

ผมเห็นว่า เรื่องนี้น่าจะเป็นประโยชน์แก่พระธรรมกถึกและเป็นแนว
วินิจฉัยคุณภาพการเทศน์ของพระธรรมกถึกในสมัยนี้สำหรับท่านที่นิยมฟัง
เทศน์ จึงขอนำมารวมลงไว้ในเรื่อง “ฟังเทศน์” นี้ด้วย

ขอถวายหลักการแห่งการแสดงพระธรรมเทศนา ดังนี้

๑. ยกพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่อาราธนาให้แสดงขึ้น
ตั้งเป็นนิกเขปบท

๒. อธิบายถ้อยคำ (พยัญชนะ) ในภาชิตนั้น พร้อมทั้งความหมาย (อรรถ
ถะ) ของภาชิตนั้น โดยวิธีค้นคว้าอ้างอิงจากคำอธิบายที่มีแสดงไว้ใน
พระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกา ต่างๆ **ขอความกรุณาอย่าอธิบายตาม
ความเข้าใจเอาเองของผู้แสดง**

๓. กรุณาอย่าแสดงนอกนิกเขปบทที่ยกขึ้นตั้งเป็นกระทู้

๔. เมื่อยกคำอธิบายในพระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกา ต่างๆ มา
แสดงครบถ้วนหมดกระแสดความแล้ว หากเห็นว่ามีประเด็นใดที่คัมภีร์แสดง
ไว้ยังไม่ชัดเจน จะอธิบายประเด็นนั้นเพิ่มเติมตามความเห็นความเข้าใจของผู้
แสดงธรรมอีกก็ได้ แต่ควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็น “อัตโนมัตยอธิบาย”
(ความเห็นส่วนตัว) เพื่อมิให้ผู้ฟังเข้าใจผิดไปว่าเป็นคำอธิบายที่พระพุทธเจ้า
ตรัสไว้ หรือที่มีแสดงไว้ในคัมภีร์

๕. ขอความกรุณาอย่าแสดงตามความเห็นส่วนตัวเป็นหลัก เอาคำอธิบายในพระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกา ต่างๆ เป็นเพียงส่วนประกอบ แต่ขอให้แสดงโดยยกคำอธิบายในพระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกา ต่างๆ เป็นหลัก ความเห็นส่วนตัวเป็นเพียงส่วนประกอบ

๖. ขออาราธนาพระคุณเจ้ารับภาระประกาศคำสอนอันบริสุทธิ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตั้งกุศลจิตประกอบอารมณ์ไว้ในฐานะ “ราชทูตอ่านสาร” ให้มั่นคง เพื่อมิให้คำสอนอันบริสุทธิ์ของพระบรมศาสดาคลาดเคลื่อนเปื้อนปนไปด้วยพาหิรลัทธิ จักได้ส่องทางแห่งความบริสุทธิ์ให้แก่ชาวโลกอยู่ได้ตลอดกาลนาน

เหตุผลที่ต้องถวายนำคำแนะนำกำกับไปด้วย -

๑. พระธรรมกถึกที่นิมนต์มาแสดงพระธรรมเทศนาหลายรูปมักเทศน์นอกเรื่อง คือยกภาชิตเรื่องหนึ่งขึ้นตั้ง แล้วพูดไปอีกเรื่องหนึ่ง บางทีไม่ได้อธิบายความในภาชิตนั้นเลย

๒. แม้อธิบายภาชิตที่ยกขึ้นตั้ง ก็ยังอธิบายไปตามความคิดเห็นส่วนตัวเสียอีก ไม่ได้อธิบายตามที่ท่านแสดงไว้ในคัมภีร์ คือพูดไปตามสำนวนโวหารที่ผู้เทศน์ประดิษฐ์คิดขึ้นเองหรือที่จำเอามาจากนักเทศน์นักพูดคนอื่นๆ ไม่ได้พูดตามถ้อยคำที่คัมภีร์แสดงไว้

๓. พระธรรมกถึกมีหน้าที่นำพระธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้มาแสดง จึงต้องแสดงไปตามที่ตรัสไว้ เหมือน ราชทูตอ่านสาร พระพุทธเจ้าเป็น

เจ้าของธรรม เหมือนพระราชาก็เป็นเจ้าของสาร ข้อความในสารว่าอย่างไร
ราชทูตมีหน้าที่อ่านไปตามนั้น ไม่ใช่ก็อยากจะพูดอะไรก็พูดเอาเอง
เหตุผลที่ต้องถวายคำแนะนำกำกับไปด้วย -

๔. เมื่อฟังเทศน์ ก็คือเราฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ฟังความ
คิดเห็นของพระที่เทศน์ คำสอนของพระพุทธเจ้าก็ดี คำอธิบายคำสอนของ
พระพุทธเจ้าก็ดี มีบันทึกไว้ในคัมภีร์สมบุรณ์บริบูรณ์แล้ว พระธรรมกถึกจึง
ต้องมีความสามารถที่จะค้นคว้าเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าและคำอธิบาย
จากคัมภีร์ออกมาแสดงได้ นี่คือเหตุผลที่ว่า ทำไมจึงนิมนต์เฉพาะพระราช
คณะและพระเปรียญธรรม 9 ประโยค เป็นเหตุผลเดียวกับเวลาจะรับคนเข้า
ทำงาน ทำไมจึงต้องกำหนดวุฒิการศึกษา หรือประสบการณ์ในการทำงาน

๕. ทั้งนี้มีได้แปลว่าพระระดับต่ำกว่านี้จะเทศน์ไม่ได้ แต่เป็น
หลักประกันว่า เมื่อพระระดับนี้เทศน์ เราจะมีโอกาสได้ฟังคำสอนที่แท้จริง
ของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ได้ฟังแต่สำนวนโวหารและความเห็นส่วนตัวของผู้
เทศน์

๖. เพราะฉะนั้น จุดสำคัญจึงอยู่ที่ว่า พระระดับไหนเทศน์ก็ตาม ต้องมี
มาตรการที่จะทำให้ท่านเอาคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้ามาเทศน์ ไม่ใช่
ปล่อยให้ท่านว่าเอาเองตามสไตล์ของท่าน เหมือนกับว่าท่านเป็นเจ้าของพระ
ธรรมเสียเอง

๗. สมัยก่อน สวท.กำหนดให้พระธรรมกถึกต้องส่งสำเนาพระธรรม
เทศนาให้ทางสถานีด้วย (1) นี่เป็นมาตรการหนึ่งที่จะเตือนสติพระผู้เทศน์ว่า
จะเทศน์เรื่อยเปื่อยแบบปาฐกถาไม่ได้ ต้องเทศน์ตามแบบฉบับของการแสดง

พระธรรมเทศนา และตามสำเนาที่เขียนไว้ (2) และข้อความที่เขียนก็ต้อง
ค้นคว้ามาจากคัมภีร์ เพราะธรรมะของพระพุทธเจ้าท่านบันทึกไว้ในคัมภีร์
ครบถ้วนสมบูรณ์อยู่แล้ว (3) อีกทั้งเป็นวิธีกำกับพระธรรมกถึกให้แสดง
ธรรมอยู่ในร่องในรอยตามนโยบายของทางราชการอีกด้วย
แต่เวลานี้ เข้าใจว่า สวท.จะหละหลวมละเลยกฎเกณฑ์อันนี้ไปเสียแล้ว
สังเกตได้จากสำนวนโวหารที่เทศน์ บ่อยครั้งเป็นการพูดปากเปล่า ไม่ใช่
เทศน์ตามต้นฉบับ

๘. เวลานี้เรามักสนใจกันว่า *อาจารย์สำนักไหนสอนว่าอย่างไร แต่
ไม่ได้สนใจว่า “พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้อย่างไร”* รายการแสดงพระ
ธรรมเทศนาของ สวท. จึงควรเป็นหลักแหล่งที่จะแสดงพระธรรมที่แท้จริง
ของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เวทีแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เทศน์ พระ
ธรรมกถึกรูปไหนไม่แสดงธรรมตามกรอบเกณฑ์ที่กำหนด ก็ไม่ควรนิมนต์
มาแสดงพระธรรมเทศนา

๙. ถ้าอยากฟังธรรมะตามความคิดเห็นส่วนตัวของพระแต่ละองค์ ก็
ยังมี **รายการปาฐกถาธรรม** ไว้เป็นทางเลือกอยู่แล้ว แต่รายการแสดง
พระธรรมเทศนาควรต้องคงรูปแบบและเนื้อหาที่ถูกต้องเอาไว้ เพื่อเป็น
หลักแห่งการศึกษาเรียนรู้ว่า การเทศน์และการฟังเทศน์ที่ถูกต้องนั้นเป็น
อย่างไร

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

พฤษภาคม ๒๕๕๕



๒๓๓

ไปงานบวช



เมื่อไปงานบวช ควรเข้าใจเรื่องอะไรบ้าง ?

เรื่องที่เราควรรู้เมื่อไปงานบวช มีดังนี้

การแห่ناقรบโบสถ์ ความมุ่งหมายก็คือ แสดงความเคารพสถานที่ ด้วยการทำประทักษิณ ควรปฏิบัติตนอย่างไร โปรดอ่านที่หัวข้อ *เวียนเทียน*

นาควันทาสิมา ความมุ่งหมายก็คือ ให้นำคขอขมาเขตคารวสถานก่อน จะเข้าไปภายในอุโบสถ อันที่จริงการขอขมานั้นควรทำหมดทุกคน ไม่ใช่เฉพาะนาคคนเดียว

คำขอขมา จะใช้บทไหนก็แล้วแต่พิธีกรหรือธรรมเนียมของพื้นที่นั้นจะนิยม

สำหรับผม มีคำขอขมาที่ครูบาอาจารย์สอนไว้ จำได้ตั้งแต่เป็นสามเณรว่าดังนี้



อารามะ พัทธะเสมายัง โพรธิรุกขัง เจตียัง ชะมะละ เม ภัันเต วันทามิ
, ทุตติยัมปิ ..., ตะตติยัมปิ

แปลพอได้ใจความว่า

ขอขมาโทษแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด ข้าพเจ้าขอไหว้โพธิพฤกษ์เจดีย์ใน
เขตพัทธสีมาในอารามนี้

การโปรยทาน (สมัยเด็กได้ยินเรียกกันว่า โยนทาน) ความมุ่งหมายก็
คือ ให้นาคได้บำเพ็ญทานมัยบุญครั้งสุดท้ายก่อนบวช

การอุ้มนาคข้ามธรณีประตูโบสถ์ เป็นการทำกิริยาบุญอย่างหนึ่งที่พูดว่า
“ส่งเข้าโบสถ์” เพื่อให้บิดามารดาเกิดปีติว่า เลี้ยงลูกมาจนโตจนสามารถส่ง
เข้าโบสถ์ให้บวชเรียนได้

ส่วนการอุ้มนาคให้ยื่นมือแตะขอบประตูโบสถ์ด้านบนตามธรรมเนียม
ของบางพื้นถิ่นนั้น ผมยังตีความไม่ออก ใครคิดปรีศนาธรรมนี้ได้ก็เกิดปัญญา

การอุ้มนาคเข้าโบสถ์หรือให้แตะประตูโบสถ์ ถ้าจะทำเพื่อรักษาธรรมเนียม
พื้นถิ่น ก็ไม่เสียหาย แต่ควรคำนึงถึงความปลอดภัยและความเรียบร้อย
เป็นสำคัญ

เมื่อเข้าไปในโบสถ์แล้ว บุษชาพระ รับศีล พ่อแม่มอบผ้าไตรให้นาค นาค
ประคองผ้าไตรเข้าไปหาสงฆ์ ต่อจากนี้เป็นเรื่องของสังฆกรรม

ขั้นตอนของสังฆกรรม ควรทราบไว้เป็นความรู้ ดังนี้

บางวัด เมื่อพระอุปัชฌาย์รับผ้าไตรแล้ว พระสงฆ์จะเจริญชัยมงคลคาถา เสมือนว่าเป็นการเอาฤกษ์เอาชัยให้แก่ผู้บวช (ความมุ่งหมายเดิมแท้ของการบวชคือปฏิบัติธรรมเอาชนะกิเลสมาร)

ต่อจากนั้น นาคกล่าวคำขอบรรพชา (บรรพชาคือบวชเป็นสามเณร) พระอุปัชฌาย์แนะนำสิ่งที่ควรรู้ควรเข้าใจในการบวช แล้วสอนกรรมฐานและให้ไปครองผ้า

ครองผ้าเรียบร้อยแล้วเข้ามาหาพระกรรมวาจาจารย์ (พระคู่สวดรูปที่อาวุโส) ตอนนี้นำพรทราบบว่า ผู้บวชยังไม่ได้เป็นพระ และยังไม่ได้เป็นสามเณร

ผู้บวชขอสรณะและศีล ๑๐ พระกรรมวาจาจารย์ให้ศีล พอผู้บวชว่าถึง ตะติยมปิ สังขัง สาระณัง คัจฉามิ ก็สำเร็จเป็นสามเณร เพราะบวชเป็นสามเณรสำเร็จเพียงรับไตรสรณคมน์

สามเณรสมาทานศีล ๑๐ เสร็จแล้ว รับบาตรจากโยมเข้าไปหาสงฆ์ กล่าวคำขออุปสมบท (อุปสมบทคือบวชเป็นภิกษุ)

พระคู่สวดสวดประกาศให้สงฆ์ทราบ แล้วบอกให้สามเณรออกไปคอยข้างนอก

เหตุการณ์ตอนนี้ก็คือที่เห็นสามเณรลุกออกมาแล้วไปยืนประนมมือหันหน้าไปทางสงฆ์ ข้างหน้ามีเสื่อปูไว้ ตอนเดินไปพิธีกรก็มักจะเตือนว่าให้อ้อมไป อย่าเหยียบเสื่อ

ใจความของเหตุการณ์ตอนนี้ก็คือ สงฆ์ท่านได้รับแจ้งว่ามีผู้จะขอบวช จึงจะต้องตรวจสอบคุณสมบัติก่อน โดยให้พระคู่สวดออกไปซักซ้อมสอบถามกันเสียให้เรียบร้อยว่ามีคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ประการใด

พระคู้สวดลูกออกจากที่ประชุมสงฆ์ไปยืนบนเสื่อตรงหน้าสามเณร (ที่ต้องปูเสื่อและให้พระคู้สวดยืนบนเสื่อก็่เป็นไปตลลคการวระ คือพระคู้สวดต้องอยู่ในที่สูงกว่ ถ้าไม่เช่นนั้ก็จจะเท่กักับยืนในที่เสมอกัน ผิดหลัก) แล้วชักซ้อมสอบถลลลสามเณร

ค้ที่พระคู้สวดสวดตอนนี้เป้นค้สนทนาระหว่กัพระคู้สวดกับสามเณร เนื้อหาสาระที่สนทนากันก็คือ พระคู้สวดบอกสามเณรว่า เมื่อเรียกเข้าไปชักถลลลท่กักลางที่ประชุมสงฆ์ ขอให้ตอบไปตลลลความเป็นจริงว่่า เป้นโรคที่ต้องห้ามหรือเปล่่า เช่นโรคเรื้อนเป้นต้น (ในค้สวดออกซ้อโรคต้องห้าม ๕ ชนิด)

มนุสโสติ เป้นมนุษย์หรือเปล่่า (เพราะเคยมีเรื่อกนาคเปลลลเป็นมนุษย์ เข้มาบวช จึงมีซ้อห้ามมิให้บวชผู้ที่ไม่ใช่มนุษย์)

ปุริโสติ เป้นผู้ชายหรือเปล่่า (ห้ามบวชกะเทยและผู้หญิง เฉพะผู้หญิง นั้ถ้าจะบวช ต้องบวชกับภิกษุณีสงฆ์ก่อน แล้วต้องมาบวชซ้กักับภิกษุสงฆ์อีกทีหนึ่ง)

ภุขิสโสติ เป้นไทแก่ตัวหรือเปล่่า คือไม่ได้เป้นทลลลใครอะนะโณลลล ไม่ได้เป้นหนีใคร

นะติ ราชะภะโณ ไม่ได้เป้นคนของทลลล (ถ้ารับราชการ ต้องได้รับอนุญาตจกัทางราชการแล้ว)

อะนุญญาโตติ มาตลลลปิตุทลลล พ่อแม่อนุญาต

ปะริปุณณะวิสะติวัสโสติ อายุครบ ๒๐ ปี

ปะริปุณณันเต ปัตตะจิวะรัง มีบาตรและจิวรครบ

ซ้อสุดท้่ายถลลลซ้อตัวและซ้อพระอุปชฌาย์

ชักซ้อมเสร็จแล้ว พระคู่สวดกลับเข้าที่ประชุมสงฆ์แล้วเรียกสามเณร
เข้าไปสอบถามท่ามกลางสงฆ์ตามที่ได้ชักซ้อมไว้

เมื่อสอบถามเสร็จแล้วพระคู่สวดเริ่มสวดญัตติ

คำว่า **ญัตติ** (อ่านว่า ยัด-ติ) แปลว่า “ข้อเสนอ” ที่มักเรียกกันว่า “สวด
ยัด” ก็คือสวดญัตตินี้

ใจความของข้อเสนอก็คือ ผู้ขอบวช (ซึ่งตอนนี้เป็นสามเณรอยู่) มี
คุณสมบัติครบถ้วน สงฆ์จะรับเข้าเป็นภิกษุหรือไม่ ถ้ารับ ขอให้หนึ่ง ถ้าไม่รับ
ก็ขอให้ทักท้วงขึ้นมา

พระคู่สวดจะสวดข้อเสนอ (ญัตติ) ๑ เทียบ แล้วสวดคำขอมติ (คือถาม
ต่อที่ประชุม) ๓ เทียบ รวมเป็น ๔ เทียบ จึงเรียกรูปสมทบด้วยวิธีนี้ว่า
“ญัตติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทา” แปลเอาใจความว่า *การอุปสมทบด้วย
วิธีสวดกรรมวาจารวมทั้งญัตติเป็นสี่เทียบ*

คำขอมติ ๓ เทียนั้น แต่ละเทียบจะจบข้อความด้วยคำว่า “โส ภาเสย
ยะ” แปลตามตัวว่า “ผู้นั้นพึงพูด” หมายความว่า ถ้ามีภิกษุรูปใดในที่
ประชุมนั้นไม่เห็นด้วย ก็ขอให้พูดทักท้วงหรือคัดค้านขึ้นมา เมื่อจบคำว่า “โส
ภาเสยยะ” เป็นครั้งที่ ๓ แล้วไม่มีเสียงคัดค้านก็เป็นอันสำเร็จเป็นภิกษุ ที่เรา
พูดกันว่า “สำเร็จเป็นองค์พระ”

ต่อจากนั้นพระอุปัชฌาย์จะสั่งสอนกิจเบื้องต้นที่ภิกษุจะต้องปฏิบัติ
เรียกว่า “นิสสัย ๔” และสิ่งที่ห้ามทำโดยเด็ดขาด เรียกว่า “อกรณียกิจ ๔”
การสั่งสอนดังกล่าวนี้เรียกว่า “บอกอนุศาสน์” มีหลักนิยมว่าต้องทำทันทีที่
บวชเสร็จ

นอกจากข้อควรรู้ดังกล่าวมาแล้ว ในการไปงานบวช ขอฝากข้อคิดไว้ ๒ เรื่อง คือ

๑. คำขอบวชและคำกล่าวทุกขั้นตอนที่ผู้บวชจะต้องกล่าว (เรียกกันว่า “ขานนาค”) นั้น ผู้บวชควรจะต้องกล่าวได้ด้วยตนเอง

สมัยก่อนจึงมีธรรมเนียมให้ผู้บวชไปอยู่วัด ที่เราเรียกกันว่า “นาค” เพื่อท่องคำขานนาคและฝึกซ้อมกิริยามารยาทต่างๆ ผู้บวชแต่ก่อนจึงว่าคำขานนาคได้คล่องแคล่ว ยิ่งว่าเอื้อนเป็นทำนองด้วยแล้ว น่าฟังมาก บางทีถึงกับทำให้พ่อแม่หรือคู่รัก น้ำตาซึมด้วยความปีติ

แต่ทุกวันนี้ระบบให้ผู้บวชไปเป็นนาคอยู่วัดก่อนล่มสลายไป การบวชเอาพรรษาก็แทบจะไม่มี ผู้บวชส่วนมากกว่าคำขานนาคแทบไม่ได้ ต้องให้พระว่านำ เคยเห็นรายหนึ่งแม้แต่ นะโม ดัสสะ ก็ต้องให้ว่านำ เห็นแล้วหดหูใจ แสดงว่าศรัทธาอุทิศสาหัสของผู้บวชเหือดหายไปจวนจะหมดแล้ว

ไปงานบวชงานไหน ผู้บวชว่าขานนาคได้เอง จะได้อนุโมทนา ถ้าต้องให้พระว่านำ ก็จะได้ปลงสังเวช

๒. เดี่ยวนี้มีความนิยมใหม่เกิดขึ้น คือนิยมถวายดอกไม้รูปเทียนตอนพระบวชใหม่ออกจากโบสถ์ แล้วเอาเงินใส่ย่ามพระใหม่กันเดี๋ยวนั้นเลย โดยอ้างว่าพระใหม่ยังมีศีลบริสุทธิ์ ทำบุญกับท่านตอนนั้นได้บุญมาก

จะถวายดอกไม้รูปเทียนก็ถวายไป ได้บุญมากจริง ขออนุโมทนา แต่การเอาเงินใส่ย่ามไปด้วยนั้น ก็คือการทำให้พระใหม่ผิดศีลตั้งแต่วันแรกที่บวช และตั้งแต่นั้นก้าวแรกที่ออกจากโบสถ์เลยทีเดียว

ท่านต้องการบุญแบบนั้นหรือ ?

คำขอขมา



ขมา แปลว่า ความอดโทษ, การยกโทษให้

ขอขมา คือขอให้ยกโทษให้เมื่อตัวเองรู้สึกผิด

การขอขมา นอกจากทำเมื่อน่าผิดในสิ่งที่ได้ทำลงไป ยังนิยมทำในโอกาสที่ลาบวช หรือจะจากกันไปไกลไม่แน่ใจว่าจะได้กลับมาพบกันอีกหรือไม่ เป็นเวลาช้านานเท่าไร หากได้เคยทำผิดในท่านผู้นั้นหรือสิ่งนั้นมาก่อนจะได้ไม่มีโทษหรือมีข้อข้องใจกันอีกต่อไป หรือในโอกาสที่จะลงมือทำกิจอันใดอันหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ หรือสิ่งอันเป็นที่เคารพนับถือ เพื่อที่ว่าในระหว่างทำกิจนั้นหากมีกิริยาหรือวาจาใดๆ เป็นการล่วงเกินก็ขออย่าให้เป็นโทษเป็นภัย

คำขอขมา ไม่มีแบบฉบับตายตัว จะเป็นคำบาลีหรือคำไทยก็ได้ ใจความก็อยู่ในข้อที่ว่า ถ้าได้ประมาทพลาดพลั้งทางกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม ก็ขอให้ยกโทษ

แต่ถ้าเป็นคำขอขมาในหมู่สงฆ์ หรือศาสนพิธี เช่นบวชนาค นิยมว่าเป็นคำบาลี ไม่มีคำไทย



คำขอขมาที่เป็นภาษาบาลีเท่าที่พบบ่อยก็คือแบบพระผู้น้อยขอขมา
พระผู้ใหญ่ ว่าดังนี้

(ผู้ขอ) เถเร ปะมาเทนะ ทวารัตตะเยนะ กะตั้ง
สัพพัง อะปะราธัง ขะมะถะ เม ภันเต.

(ความผิดทั้งหมดที่กระทำไปด้วยความประมาทพลาดพลั้งในพระเถระ
ทางไตรทวาร (คือกาย วาจา ใจ) ขอท่านได้โปรดยกโทษให้กระผมด้วยเถิด)
(ถ้าขอหลายรูป เปลี่ยน ขะมะถะ เม เป็น ขะมะตุ โน)

(ผู้รับ) อะหัง ขะ मामิ ตะยาปิ เม ขะมิตัพพัง.

(ผมยกโทษให้ แม้ท่านก็พึงยกโทษให้ผมด้วย)

(ถ้าผู้ขอมีหลายรูป เปลี่ยน ตะยาปิ เป็น ตุมเหหิปี)

(ผู้ขอ) ขะ मामิ ภันเต.

(กระผมยกโทษขอรับ)

(ถ้าขอหลายรูปเปลี่ยน มิ เป็น มะ)

นาควันทาเสมา / ขอขมา ก่อนเข้าโบสถ์ ว่าดังนี้

วันทามิ อารามะ พัทธะเสมายัง โพธิรุกขัง เจตียัง
สัพพะเมโทสัง ขะมะถะ เม ภันเต.

แปลว่า

ข้าพเจ้าขอไหว้โพธิพฤษ์เจดีย์ในพัทธสีมาในอาราม
ขอขมาโทษทั้งปวงแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด

คำวันทาเสมาอีกแบบหนึ่ง ว่าดังนี้

อุกาสะ วันทามิ ภันเต,
สัพพัง อะปะราธัง ขะมะละ เม ภันเต.
มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมติตัพพัง,
สามินา กะตัง ปุญญัง มัยหัง ทาตัพพัง,
สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ.

แปลว่า

ขอโอกาสเถิด ข้าพเจ้าขอไหว้
ขอขมาความผิดทั้งปวงแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด
บุญที่ข้าพเจ้าทำ ขอท่านพึงอนุโมทนา
บุญที่ท่านทำ ขอท่านพึงแบ่งให้แก่ข้าพเจ้า
สาธุ สาธุ ข้าพเจ้าขออนุโมทนา

คำวนทาเสมาแบบนี้มีข้อควรสังเกตคือ แสดงเจตนาถึง ๔ เรื่อง คือ ขอ
ไหว้ ขอขมา แบ่งส่วนบุญ และอนุโมทนาบุญ

มีคำสวดขอขมาอีกบทหนึ่งที่นิยมสวดกันทั่วไป ว่าดังนี้
วันทามิ พุทธัง สัพพะเมโทสัง ขะมะละ เม ภัันเต
วันทามิ ัมมัง สัพพะเมโทสัง ขะมะละ เม ภัันเต
วันทามิ สังฆัง สัพพะเมโทสัง ขะมะละ เม ภัันเต
วันทามิ อารามะ พัทธะเสมายัง โพธิรุกขัง เจริยง์ สัพพะ
เมโทสัง ขะมะละ เม ภัันเต

วันทามิ ครูอุปัชฌายาจะริยะคุณัง สัพพะเมโทสัง ขะมะละ เม
ภัันเต

วันทามิ กัมมัฏฐานัง สัพพะเมโทสัง ขะมะละ เม ภัันเต

วันทามิ ภัันเต ภาคะวา โลกะนาถัง อะตีตัง เม โทสัง อะนาคะ
ตัง เม โทสัง ปัจจุปปันนัง เม โทสัง ขะมะละ เม ภัันเต.

ใจความโดยสรุปก็คือ ไหว้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไหว้โพธิพฤกษ์
เจดีย์ ไหว้ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ไหว้พระกรรมฐาน และขอขมาโทษทั้งปวง
ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ในคำขอขมาที่ยกมาข้างต้นนั้น มีอยู่คำหนึ่งที่เป็นปัญหา คือคำว่า
สัพพะเมโทสัง กรุณาอย่ามองไปดูว่าอยู่ตรงไหน ที่พิมพ์ไว้ที่พิมพ์ติดกันเป็นคำ
เดียว

ภาษาบาลีต้องเขียนแยกเป็นคำๆ แบบเดียวกับภาษาอังกฤษ คำที่เป็น
คนละศัพท์กันจะเขียนติดกันไม่ได้ สัพพะเมโทสัง ไม่ใช่คำเดียวกัน หรือ
ศัพท์เดียวกัน แต่มีคำอย่างน้อย ๒ คำ ที่จะต้องเขียนแยกกัน

ปัญหาก็คือ จะแยกศัพท์อย่างไร ถ้ามองอีกอย่างหนึ่งว่า สัพพะเมโทสัง
ประกอบด้วยคำว่าอะไรบ้าง

ดูเผินๆ ก็มีคำว่า สัพพะ คำหนึ่ง เม คำหนึ่ง และ โทสัง คำหนึ่ง เขียน
แบบบาลี ก็เป็น สพพเมโทสั

สัพพะ แปลว่า “ทั้งปวง” “ทั้งหมด”

เม แปลว่า “ของข้าพเจ้า” “แก่ข้าพเจ้า”

โทสัง แปลว่า “ความผิด” “ความเสียหาย” หรือแปลทับศัพท์ว่า
“โทษ”

แปลรวมทั้ง ๓ คำ ว่า “โทษทั้งปวงของข้าพเจ้า”

ถ้าเป็น ๓ คำ อย่างที่ว่านี้ เวลาเขียนก็ต้องแยกเป็น

สัพพะ เม โทสัง

เขียนแบบบาลีเป็น สพพ เม โทสั

เขียนอย่างนี้ ผู้ที่รู้บาลีจะบอกได้ทันทีว่า สัพพะ (สพพ) จะเป็น สัพพะ
แบบนี้ไม่ได้ ผิดไวยากรณ์ เพราะ สัพพะ ขยายความคำว่า โทสัง คือที่
แปลว่า โทษทั้งปวง สัพพะ จึงต้องเป็น สัพพัง (สพพั) จึงจะถูก

สำหรับผู้ไม่รู้บาลี ลองฟังแต่เสียงก็อาจพอเอาได้

สัพพัง กับ โทสัง เสียงสระ อัง เหมือนกัน

ถ้า สัพพะ ก็ควรจะคู่กับ โทสะ ไม่ใช่ โทสัง

(โปรดอย่าลืมว่านี่เป็นเพียงวิธีสังเกตพื้นๆ ตื้นๆ แต่ยังมีกฎเกณฑ์ ไวยากรณ์ที่ซับซ้อนกว่านี้อีกมาก)

เพราะฉะนั้น สัพพะเมโทสัง ก็ควรจะเป็น สัพพังเมโทสัง และเขียน แยกกันเป็น สัพพัง เม โทสัง

แต่ที่ไหนๆ ก็สวดว่า สัพพะ เม โทสัง ทั้งนั้น ไม่มี สัพพัง เม โทสัง เลย

ลองสวดดูก็ได้ สัพพัง เม .. จะสะดุดทันที ต้องยืดเสียง -พัง ออกไป อีกนิดหนึ่ง ไม่เหมือน สัพพะ เม

แสดงว่าต้องมีอะไรที่ยังผิดพลาดอยู่อีก

ถ้ายังยืนยันจะให้เขียนเป็น สัพพะ เม (ไม่ใช่ สัพพัง เม) ก็มีทางเป็นไปได้ แต่ต้องวินิจฉัยใหม่

คือ สัพพะ กับ เม ต้องเป็นคำเดียวกัน ไม่ใช่แยกเป็นคนละคำ เมื่อเป็น คำเดียวกัน ก็ต้องเขียนติดกัน เป็น สัพพะเม เขียนแบบบาลีเป็น สพุพเม

แต่เขียนอย่างนี้ก็ยังไม่สุดศัพท์ เพราะรูป สัพพะเม ด้วนๆ อย่างนี้ไม่มี ต้องมีอักขระอื่นมาต่ออีก

อักขระอื่นที่มาต่อก็คือ -วะ เขียนเต็มคำว่า สัพพะเมวะ เขียนแบบ บาลีเป็น สพุพเมว

สัพพะเมวะ (สพุพเมว) ประกอบด้วยคำว่า สัพพัง + เอวะ (สพุพ + เอว)

เอว (อ่านว่า เอ-วะ) มีความหมายเป็นการเน้นย้ำ ตรงกับภาษาไทยว่า “นั่นแหละ” “เท่านั้น” “-นั่นแหละทีเดียว” (เช่น ตรงนี้นั่นแหละ, คนนี้เท่านั้น , ทั้งหมดนั่นแหละทีเดียว) หรือที่นักเรียนบาลีแปลกันว่า “นั่นเทียว”

เครื่องหมายกลมๆ บน พ พาน เรียกว่า “นิคหิต” อ่านว่า “อัง”
สัพพะ + อัง จึงเป็น สัพพัง

ต่อไป ก็ต้องเอา สัพพัง ไปบวกกับ เอะ

ตามสูตรท่านบอกว่า “แปลง อัง เป็น มะ” จึงเท่ากับ สพพ + ม =
สพพม

ทีนี้ อ อ่าง ที่ เอะ ตามหลักท่านบอกว่า “มีแต่เสียง ไม่มีตัว” ก็คือ
เท่ากับเขียนว่า เ - ว

สพพม + เ - ว = สพพเมว (ม + เ = เม) เขียนแบบคำอ่านเป็น
สัพพะเมวะ

เพราะฉะนั้น คำนี้ที่ถูกต้องก็คือ สัพพะเมวะ โทสัง (สพพเมว โทสัง)
แปลว่า “โทษทั้งหมดนั่นเลย”

และอย่าลืมว่า สัพพะเมวะ ก็คือ สัพพัง เอะ นั่นเอง

ขอให้สังเกตว่า ถ้าศัพท์เป็นอย่างนี้ คำนี้ก็ไม่มีคำว่า เม ที่แปลว่า “ของ
ข้าพเจ้า” ซึ่งก็ควรจะเป็นเช่นนั้น เพราะท่อนต่อไปเป็น ขมะมะเถ เม ภันเต
(ขมถ เม ภนเต) มีคำว่า เม อยู่ตรงนี้แล้ว ถ้าตรงนั้นเป็น เม อีก ก็ซ้ำกันโดย
ไม่จำเป็น

สรุปว่า คำขอขมาตรงนี้ คำว่า สัพพะ เม โทสัง ควรเป็น สัพพะเม
วะ โทสัง

สัพพะเมวะ โทสัง ขมะมะเถ เม ภันเต แปลว่า ขอท่านโปรดอดโทษ
ทั้งหมดนั่นเลยแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด

สำหรับท่านที่ไม่รู้ภาษาบาลี แต่มีศรัทธาจะสวด ก็คงจะนึกว่า ไม่เห็นจะเป็นปัญหาอะไร จะเขียนติดกันหรือเขียนแยกกันก็มีค่าเท่ากัน จะตกไปสักคำหรือจะเกินไปสักคำ ก็ไม่น่าจะเสียหายอะไร ถ้าแม้คิดเล็กคิดน้อย ก็เลยไม่เป็นอันสวดอะไรกัน เขาพิมพ์มาอย่างไรก็สวดไปอย่างนั้นก็หมดเรื่อง ไม่เห็นจำเป็นจะต้องรู้ว่าบาลีคำไหนเขียนแยกเขียนติด มีจิตเจตนาเป็นกุศล อย่างเดี๋ยวก็พอแล้ว

ใครคิดอย่างนี้ ก็ขอให้มึสติสัณนิท ลองคิดใหม่

นึกเทียบกับคำไทยดูก็ได้

ตั้งใจจะเขียนว่า “นั่งติดกัน” แต่ตกสระอิ ความหมายจะเป็นอย่างไร

ตั้งใจจะเขียนว่า “ไปงานชุมนุม” แต่ตกสระอุ ความหมายจะเป็นอย่างไร

เจ้านายนามสกุล “เย็นสุดใจ” แต่เลขาฯ พิมพ์ น หนู เป็น ด เต็ก ผิดไปตัวอักษรเดียว ความหมายจะเป็นอย่างไร

ภาษาไทยฉันทา ภาษาบาลีก็ฉันทา

โบราณท่านว่า “สร้างอักขระตัวหนึ่ง เท่ากับสร้างพระพุทธรูปองค์หนึ่ง” (เอเกกั อกฺขรณญฺเวย พุทฺธรูปสมั สียา)

เพราะฉะนั้น เขียนอักขระผิดตัวหนึ่ง หรือสวดผิดคำหนึ่ง ก็เท่ากับสร้างพระพุทธรูปบิดๆ เบี้ยวๆ หรือพระเศียรหัก พระกรขาดไปองค์หนึ่งนั่นเอง

อย่าทำเป็นเล่นไป

๒๕ เทียนพรรษา

ไม่ใช่ “เทียนจำนำพรรษา”

เทียนพรรษา เป็นมาอย่างไร

พระสงฆ์ที่อยู่ตามวัดต่างๆ มีกิจวัตรสำคัญอยู่อย่างหนึ่งคือไหว้พระสวดมนต์ หรือที่เรียกกันว่า “ทำวัตรสวดมนต์” ปกติจะทำวันละ ๒ เวลา คือเช้ากับเย็น ดังเป็นที่รู้จักกันในนามว่า *ทำวัตรเช้า* *ทำวัตรเย็น*

เครื่องสักการะที่ใช้ในการทำวัตรสวดมนต์ก็คือ *ธูป* และ *เทียน* ซึ่งมักมีประจำอยู่แล้ว ส่วน *ดอกไม้* นั้นย่อมเป็นไปตามโอกาสที่ญาติโยมจะถวายมา วันไหนไม่มีดอกไม้ก็จุดแต่ธูปกับเทียน

เครื่องสักการะเช่นนี้ ชวนให้นึกถึงอาร์มภกตา หรือบทนำก่อนทำวัตรตอนหนึ่งที่ว่า *อิเม สักกาเร ทุคคะตะปัณณาการะภูเต ปะภูคคัณหาตุ ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงรับเครื่องสักการะเหล่านี้อันเป็นบรรณาการของคนยาก* หมายความว่า ดอกไม้ธูปเทียนนั้นเป็นของตามแต่จะได้มาได้มาอย่างไรหรือมีอย่างไร ก็ใช้อย่างนั้น ไม่มีก็ไม่ใช้ จึงอยู่ในลักษณะเป็น “บรรณาการของคนยาก”



ช่วงเข้าพรรษา เป็นระยะที่มีพระภิกษุสามเณรอยู่พร้อมกันมากกว่าเวลาอื่น ถือเป็นโอกาสที่จะเร่งพากเพียรปฏิบัติขัดเกลาให้มากขึ้นเป็นพิเศษ จึงเป็นธรรมเนียมที่วัดต่างๆ จะทำวัตรสวดมนต์เพิ่มขึ้นอีกเวลาหนึ่ง นิยมทำตั้งแต่เวลาตีสี่ จนมีคำพูดติดปากว่า “ตีสี่เคาะระฆัง” การทำวัตรสวดมนต์ตอนตีสี่นี้ต้องใช้ประทีปทั้งในฐานะเป็นเครื่องสักการบูชา และเพื่อแสงสว่าง ความจำเป็นที่จะต้องใช้ประทีปจึงมีเพิ่มขึ้น ญาติโยมพุทธบริษัทเล็งเห็นประโยชน์ข้อนี้จึงคิดทำประทีปถวายเพื่อใช้ในระหว่างพรรษา

ตกลมาถึงตอนนี้ ลักษณะของประทีปที่นิยมทำกันมากจนลงตัวแล้วก็คือ **เทียน** เนื่องจากผลิตง่าย ใช้สะดวก (คำว่า “ดอกไม้ธูปเทียน” ก็คงพูดกันติดปากมาตั้งแต่นั้น)

เทียนที่ทำถวายเพื่อใช้ในระหว่างพรรษา จึงเรียกกันสั้นๆ ว่า “**เทียนพรรษา**” จนกระทั่งเกิดเป็นประเพณีหล่อเทียนพรรษา แห่เทียนพรรษา ถวายเทียนพรรษาอยู่ในปัจจุบันนี้

“เทียนพรรษา”

ไม่ใช่ “เทียนจ่านาพรรษา”

เมื่อปี ๒๕๕๔ ช่วงก่อนเข้าพรรษาไม่กี่วัน ผมได้ยินคนพูดและเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกที่ วัดมหาธาตุ ราชบุรี ว่า “เทียนจ่านาพรรษา” จะเรียกอย่างนี้ด้วยเหตุผลอะไรไม่ทราบ รู้สึกสะดุดหูสะดุดตา

เทียนจํานำพรรษานั้นไม่เคยมี และคิดไม่ออกว่าอยู่ๆ จะมีขึ้นมาได้ ด้วยเหตุอันใด เทียนชนิดนี้เรียกกันมาแต่เดิมว่า “เทียนพรรษา” ซึ่งตัดมาจากคำว่า “เทียนที่ทำถวายเป็นให้พระสงฆ์จุดใช้ทำกิจวัตรในระหว่าง พรรษา”

เอาคำว่า “จํานำ” มาแทรกเพิ่มเข้าด้วยเหตุไร ก็ยังไม่พบคำอธิบาย

สันนิษฐานว่าคงเรียกด้วยความไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิด คือไปคิดเทียบกับ “ผ้าจํานำพรรษา” ซึ่งนิยมถวายเป็นวาระเข้าพรรษาเหมือนกัน เมื่อเรียก “ผ้าจํานำพรรษา” ได้ ก็เลยเรียก “เทียนจํานำพรรษา” ไปด้วย เข้าชุดกันพอดี

เรื่องก็คือ วันเข้าพรรษาหรือก่อนวันเข้าพรรษา เราจะมีประเพณีถวายเป็นผ้าอาบน้ำฝน เป็นผ้าสำหรับพระสงฆ์นุ่งสรองน้ำ ประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ ก็คล้ายกับผ้าขาวม้าของชาวบ้านนั่นเอง มักเรียกสั้นๆ ว่า “ผ้าอาบ”

ผ้าอาบน้ำฝนนี้มักเรียกกันด้วยความเข้าใจผิดว่า “ผ้าจํานำพรรษา”

ที่นี้ ผ้าอาบน้ำฝน ที่เรียกกันผิดๆ ว่า “ผ้าจํานำพรรษา” นี้ เราถวายเป็นก่อนเข้าพรรษา

ครั้งมองไปที่เทียนพรรษา ซึ่งก็ถวายเป็นในช่วงเวลาก่อนเข้าพรรษาเหมือนกัน จิตก็เลยประหวัดไปว่า เมื่อเรียก “ผ้าจํานำพรรษา” ได้ ก็น่าจะเรียก “เทียนจํานำพรรษา” ได้เหมือนกัน

ดูตามเจตนาจะเห็นได้ว่า ญาติโยมถวายเป็นเทียนพรรษาโดยเล็งไปที่ “เทศกาลเข้าพรรษา” คือ ระยะเวลา ๓ เดือนในฤดูฝน และเล็งถึงกิจวัตร

ที่พระสงฆ์ปฏิบัติเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาเข้าพรรษา ไม่ได้เล็งถึงการ “จำพรรษา” หรือเล็งที่ตัวพระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษา หมายความว่า จะมีใครจำพรรษาหรือไม่ มี ไม่ได้คำนึง แต่คำนึงว่า ช่วงเข้าพรรษาพระท่านต้องใช้เทียนเยอะ คือเล็งไปที่ “เทียนที่ใช้ในพรรษา” ไม่ใช่ “เทียนสำหรับผู้อยู่จำพรรษา”

จะเห็นได้ว่า

๑. เรียกผ้าอาบน้ำฝน เป็น “ผ้าจำนำพรรษา” ผิดไปชั้นหนึ่งแล้ว

๒. คำว่า “เทียนจำนำพรรษา” นั้น เรียกล้อตาม “ผ้าจำนำพรรษา” นั้นเอง แต่เพราะ “ผ้าจำนำพรรษา” นั้นเรียกด้วยความเข้าใจผิด คือไปเข้าใจว่าเป็นผ้าที่ถวายก่อนเข้าพรรษา ทั้งๆ ที่ความเป็นจริง ชื่อนี้หมายถึงผ้าที่ถวายหลังจากออกพรรษาแล้ว การไปเรียก “เทียนพรรษา” ว่า “เทียนจำนำพรรษา” จึงเท่ากับผิดตามซ้ำสอง

๓. คำว่า “จำนำพรรษา” หมายถึง “จำพรรษาครบตามเวลาแล้ว” ก็คือ “ออกพรรษาแล้ว” นั้นเอง ถ้าพูดว่า “เทียนจำนำพรรษา” ก็ต้องหมายถึง “เทียนที่ถวายหลังจากออกพรรษาแล้ว” แต่ก็ไม่เคยมีประเพณีถวายเทียนหลังจากออกพรรษา มีแต่ถวายก่อนเข้าพรรษาทั้งนั้น การเรียกเทียนที่ถวายก่อนเข้าพรรษาว่า “เทียนจำนำพรรษา” จึงไม่สมเหตุสมผล เป็นผิดซ้ำสามเข้าไปอีก

๔. ถ้าจะขึ้นเรียก “เทียนจำนำพรรษา” แล้วแปลความหมายใหม่ เป็นว่า “เทียนที่ถวายเพื่อให้พระสงฆ์จุดใช้ทำกิจวัตรในระหว่างจำพรรษา” ก็จะขัดแย้งกับความหมายของคำว่า “ผ้าจำนำพรรษา” ที่หมายถึง “ผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษาครบแล้ว”

ถ้าจะไม่ให้ขัดกันก็ต้องแก้ความหมายของ “ผ้าจํานำพรรษา” ใหม่ เป็นว่า “ผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์เพื่อใช้นุ่งห่มในระหว่างจําพรรษา” ก็เท่ากับ บัญญัติความหมายขึ้นใหม่ ผิดจากความหมายตามพระวินัยพุทธบัญญัติ กลายเป็น “ใหญ่กว่าพุทธบัญญัติ” ไปอีก

๕. การเอาคำว่า “จํานำพรรษา” มาใช้เรียกในความหมายที่ตรงกัน ข้ามกับความหมายเดิม (เดิมหมายถึง “จําพรรษาแล้ว” ความหมายใหม่ กลายเป็น “ก่อนจําพรรษา” หรือ “ระหว่างจําพรรษา”) เป็นการสร้างความ สับสนทางภาษา จะทำเช่นนั้นทำไม ?

๖. คำเดิมท่านเรียกว่า “**เทียนพรรษา**” ก็สื่อความหมายชัดเจนอยู่แล้ว มิได้มีข้อบกพร่องใดๆ เมื่อไปเรียกเป็น “เทียนจํานำพรรษา” จึงทำให้ ความหมายคลาดเคลื่อนเลอะเลือนสับสน จะเรียกเช่นนั้นทำไม ?

ลงความเห็นได้ว่า คำว่า “เทียนจํานำพรรษา” นั้น เรียกด้วยความไม่ เข้าใจ หรือเข้าใจผิด จึงไม่ควรใช้และไม่ควรใช้ตาม

“**เทียนพรรษา**” คำเดิมมีอยู่แล้ว และดีอยู่แล้วด้วย

เรื่องนี้ควรบันทึกไว้เป็นหลักฐาน หากมีการใช้คำว่า “เทียนจํานำ พรรษา” กันแพร่หลายจนผิดกลายเป็นถูก จะได้รับประวัติของคำว่า เกิดขึ้นที่ ไหนเมื่อไร ทำนองเดียวกับที่เราเคยพูดว่า **จุดรูปเทียน** แล้วต่อมามีคนพูดว่า **จุดเทียนรูป** แล้วก็พลอยพูดตามกันไปอยู่ในขณะนี้ ถ้ามว่าเกิดขึ้นครั้งแรกที่ ไหนเมื่อไร ตอบกันไม่ได้เพราะไม่ได้มีใครบันทึกไว้ นานไปก็ไม่มีใครรู้ที่มาที่ ไป

เวลานี้ แม้แต่คำว่า “จำนำ” ในคำว่า “จำนำพรรษา” นั้นเอง ก็มีปัญหาน่าสงสัยว่า คนส่วนใหญ่จะเข้าใจกันไปว่ามีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า “จำนำ” ที่หมายถึงเอาของไปวางแล้วเอาสตางค์เขามาใช้ ตามที่มักจะเข้าใจและรู้สึกกันว่าเป็นเช่นนั้น แทนที่จะเข้าใจว่า **จำนำพรรษา คือ จำพรรษา**

จึงควรช่วยกันทำความเข้าใจให้ถูกต้อง และหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ชวนให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดยิ่งขึ้นไปอีก



๒๖ ผ้ายำนำพรรษา

ไม่ใช่ “ผ้าอาบน้ำฝน”

คำว่า **ผ้ายำนำพรรษา** มีข้อที่เข้าใจผิดกันอยู่อย่างสำคัญ สมควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องไว้ในที่นี้

ผ้าที่ถวายพระและเกี่ยวเนื่องอยู่กับ “พรรษา” มีอยู่ ๓ ชนิด คือ

๑. **ผ้าอาบน้ำฝน** เรียกสั้นๆ ว่า **ผ้าอาบ** คือผ้าสำหรับอธิษฐานไว้ใช้ぬงอาบน้ำฝนตลอด ๔ เดือนแห่งฤดูฝน ถวายได้ตั้งแต่ก่อนเข้าพรรษา ๑ เดือน เรียกเป็นคำศัพท์ว่า **วัสสิกสาฎิกา** หรือ **วัสสิกสาฎก** ที่นิยมถวายกันในวันเข้าพรรษาหรือก่อนวันเข้าพรรษาวันหนึ่งก็คือผ้าชนิดนี้ (คำว่า **สาฎิกา** หรือ **สาฎก** แปลว่า **ผ้า**)

๒. **ผ้ากฐิน** คือผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษาแล้ว และมีคุณสมบัติหรือเงื่อนไขครบถ้วนตามพระวินัยพุทธรบัตินบัญญัติ เช่น ต้องจำพรรษาอยู่ในวัดเดียวกันและมีจำนวนอย่างน้อย ๕ รูป เป็นการถวายแก่สงฆ์เพื่อให้สงฆ์ร่วมสามัคคีกันทำเป็นจิวรผืนใดผืนหนึ่งมอบให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งที่อยู่จำพรรษามาด้วยกัน ผ้ากฐินนี้เรียกเป็นคำศัพท์ว่า **กฐินทุสสะ** ก็คือผ้าที่นิยมนำไปทอดกฐินเป็นที่รู้จักกันดีในทุกวันนี้



๓. **ผ้าจํานำพรรษา** คือผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์ผู้อยู่จําพรรษาครบแล้ว ในวัดนั้น ถ้าเป็นวัดที่ไม่ได้รับกฐิน ก็ถวายตั้งแต่แรมค่ำหนึ่งเดือน ๑๑ ถึงเพ็ญเดือนสิบสอง (คือเดือนเดียว), ถ้าได้รับกฐิน ก็ถวายตั้งแต่แรมค่ำหนึ่งเดือน ๑๑ ไปจนหมดฤดูหนาวคือถึงขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๔ (รวม ๕ เดือน) เรียกเป็นคำศัพท์ว่า **วัสสาวาสกิสภาฎกา** หรือ **วัสสาวาสกิสภาฏก**

ทั้งผ้ากฐินและผ้าจํานำพรรษา ถ้ามองในแง่ประโยชน์ใช้สอยก็เป็นผ้าชนิดเดียวกัน คือผ้าที่ถวายหลังจากออกพรรษาแล้วเพื่อให้ภิกษุผลัดเปลี่ยนจีวรชุดเก่าที่ใช้มาตลอดพรรษา

ต่างกันตรงที่ –

ถ้าถวายแก่สงฆ์ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระวินัย ก็เป็นผ้ากฐิน

ถ้าถวายเป็นส่วนตัวแก่ภิกษุแต่ละรูป ก็เป็นผ้าจํานำพรรษา

คนส่วนมากไม่ค่อยได้นึกถึง หรือถ้าจะว่ากันไปแล้วก็แทบจะไม่รู้จักผ้าจํานำพรรษา (ในความหมายที่ถูกต้อง) เพราะมัวไปมุ่งถวายผ้ากฐิน (สำหรับภิกษุรูปเดียว) เสียหมด สันนิษฐานไปว่า ภิกษุรูปอื่นๆ ที่ไม่ใช่องค์ครองกฐิน ท่านจะเอาผ้าที่ไหนมาผลัดเปลี่ยนจีวรชุดเก่าถ้าไม่มีผ้าที่เรียกว่า “ผ้าจํานำพรรษา”

ปัญหาเกิดขึ้นตรงที่ว่า ผ้าจํานำพรรษา เรียกเป็นคำศัพท์ว่า ผ้า **วัสสาวาสกิสภาฎกา** หรือ **วัสสาวาสกิสภาฏก** รูปคำและเสียงคล้ายกับผ้าอาบนํ้าฝน ที่เรียกเป็นคำศัพท์ว่า **วัสสิกสภาฎกา** หรือ **วัสสิกสภาฏก** จึงทำให้คนเข้าใจไปว่าผ้าอาบนํ้าฝนกับผ้าจํานำพรรษาเป็นผ้าชนิดเดียวกัน มักได้ยินเรียกย่ำผิดๆ อยู่เสมอ เช่นพูดว่า “วันนี้เป็นวันถวายผ้าจํานำพรรษาหรือที่เรา รู้จักกันว่าผ้าอาบนํ้าฝน”

จำไว้สั้นๆ กันเข้าใจผิด ว่า

ผ้าที่ถวายก่อนเข้าพรรษา เรียก “ผ้าอาบน้ำฝน”

ผ้าที่ถวายหลังจากออกพรรษา เรียก “ผ้าจ่านำพรรษา”

คำว่า “จ่านำ” ทำให้มีเรื่องขำๆ ต่อไปอีก

สมัยที่ผมเป็นเด็กวัด ได้เห็นญาติโยมที่ถวายผ้าอาบน้ำฝนที่เข้าใจว่าเป็น “ผ้าจ่านำพรรษา” ให้แก่พระรูปใดแล้ว พอออกพรรษาก็จะเอาจตุปัจจัย (เงิน) มาถวายพระรูปนั้นโดยมีเจตนาว่าเป็นค่าไถ่ถอนผ้าที่เอามา “จ่านำ” ไว้

มองในแง่ความเข้าใจ ก็คือ

๑. คนส่วนมากเข้าใจไปว่า “ผ้าอาบน้ำฝน” เป็น “ผ้าจ่านำพรรษา”

๒. ซ้ำเข้าใจลึกลงไปอีกว่า การเอา “ผ้าจ่านำพรรษา” ไปถวายพระ ก็เท่ากับเอาของไป “จ่านำ” ไว้

๓. ดังนั้น เมื่อครบกำหนด “พรรษา” แล้ว จึงมีภาระที่จะต้องไปไถ่ถอนคืนด้วยการเอาจตุปัจจัยไปถวายพระที่รับ “ผ้าจ่านำพรรษา” นั้นไว้

แต่มองในแง่ดี ก็ดี คือญาติโยมจะเข้าใจผิดถูกอย่างไรก็ตามที่เถิด ก็ยังถือเป็นโอกาสที่จะได้บำเพ็ญบุญเพิ่มขึ้น นับว่าดีอยู่นั่นเอง แต่ถ้าเข้าใจให้ถูกต้องด้วยก็จะยิ่งเป็นกุศลเพิ่มขึ้น และเป็นดีบริสุทธิ์

ความจริง คำว่า “จำนำ” แผลงมาจาก “จำ”
“จำนำพรรษา” ก็คือ “จำพรรษา” นั่นเอง
ไม่ได้เกี่ยวอะไรกับจำนำจำนอง คือที่เอาของไปจำนำแต่ประการใด
เลย

“ผ้าจำนำพรรษา” ก็คือคำที่พูดลัดตัดสั้นมาจากคำว่า “ผ้าที่ถวาย
แก่พระภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบตามเวลาแล้ว”

พระที่จำนำพรรษาแล้ว (คือ “จำพรรษา” แล้ว) จำเป็นต้อง
ผลัดเปลี่ยนจีวรชุดเก่าที่ใช้มาเป็นเวลา ๓ เดือน การเรียกผ้าที่ถวายแก่
ท่านว่า “ผ้าจำนำพรรษา” จึงเป็นการถูกต้องสมเหตุสมผล
“ผ้าจำนำพรรษา” จึงไม่ใช่ “ผ้าอาบน้ำฝน”



ผ้าจำนำพรรษา

๑๖๔

ความรู้เรื่องกฐิน

กฐิน มีชื่อเรียกแตกต่างกันตามที่มาของผ้ากฐิน และตามลักษณะของเจ้าภาพที่นำกฐินไปทอด คือ

๑. ถ้าผ้ากฐินเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน และทอดที่พระอารามหลวง เรียกว่า **กฐินหลวง**

๒. ถ้าผ้ากฐินเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ทอดที่พระอารามหลวงสำคัญ ๑๖ วัด และกำหนดเสด็จไปทรงทอดด้วยพระองค์เอง หรือโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์ไปทอดโดยมีหมายกำหนดการ เรียกว่า **พระกฐินหลวงเสด็จพระราชดำเนิน**

๓. ถ้าผ้ากฐินเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน และเสด็จไปทรงทอด ณ วัดใดวัดหนึ่งเป็นการส่วนพระองค์ เรียกว่า **พระกฐินต้น**

๔. ถ้าผ้ากฐินเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน และพระราชทานให้กระทรวง ทบวง กรม องค์กร สมาคม ตลอดจนเอกชน นำไปทอด ณ พระอารามหลวงนอกจาก ๑๖ วัดดังกล่าวข้างต้น เรียกว่า **กฐินพระราชทาน**



๕. ถ้าผ้ากฐินเป็นของราษฎรทั่วไป เรียกว่า **กฐินราษฎร**

๖. ถ้ากฐินที่นำไปทอดนั้นมีเวลาเตรียมการนานวัน จะเป็นกฐินหลวง หรือกฐินราษฎรก็ตาม เรียกว่า **มหากฐิน** แต่มักเรียกกันสั้นๆ ว่า **กฐิน** คือ กฐินที่ทอดกันอยู่โดยทั่วไปทุกวันนี้

๗. ถ้ากฐินนั้นมีเวลาเตรียมการเพียงวันเดียว โดยเริ่มตั้งแต่เก็บฝ้ายเอามาปั่น กรอให้เป็นด้าย เอาไปทอเป็นผืนผ้าจนสำเร็จเป็นจีวร สบง หรือสังฆาฏิ ผืนใดผืนหนึ่ง แล้วนำไปทอดในวันนั้น เรียกว่า **จุลกฐิน**

๘. ถ้าเจ้าภาพมีหลายคน หรือหลายคณะ แต่รวมตัวเป็นคณะเดียวกัน ใช้ผ้ากฐินชุดเดียวกันนำไปทอด เรียกว่า **กฐินสามัคคี**

๙. ถ้าเจ้าภาพมิได้จองไว้ก่อนล่วงหน้าตามธรรมเนียม หากแต่ใช้วิธีเที่ยวไปสืบเสาะหาวัดที่ไม่มีใครทอดกฐิน เมื่อพบก็จัดการทอดทีเดียว เรียกว่า **กฐินตก, กฐินตกค้าง, กฐินจร** หรือ **กฐินโจร**

ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกัน

กฐินแม้จะเรียกชื่อแตกต่างกัน แต่เมื่อจะทอด ย่อมต้องใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกันทั้งสิ้น กล่าวคือ **เดือนเดียว ครั้งเดียว ผืนเดียว ห้ารูปวัดเดียว**

๑. **เดือนเดียว** คือ ต้องทอดภายในระยะเวลาที่กำหนด คือตั้งแต่แรมค่ำ ๑ เดือน ๑๑ (วันออกพรรษา) จนถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (วันลอยกระทง)

๒. **ครั้งเดียว** คือ วัดแห่งหนึ่ง ในฤดูกฐินปีหนึ่ง ทอดได้เพียงครั้งเดียว และพระสงฆ์ก็รับได้เพียงครั้งเดียว คำว่า “ครั้ง” ในที่นี้หมายความว่า มีเจ้าภาพได้รายเดียวนั่นเอง

๓. **ผืนเดียว** คือ ผ้าที่จะสำเร็จเป็นกฐินได้ มีเพียงผืนเดียว คือเป็นจีวรสบง หรือสังฆาฏิ ผืนใดผืนหนึ่งเท่านั้น ผ้าอื่นที่ถวายเป็นคราวเดียวกันนี้ไม่ใช่ผ้ากฐิน

๔. **ห้ารูปวัดเดียว** คือ พระสงฆ์ที่จะรับกฐินได้ ต้องจำพรรษาอยู่ในวัดเดียวกันโดยไม่ขาดพรรษา มีจำนวนอย่างน้อย ๕ รูป วัดที่มีพระจำพรรษาไม่ถึง ๕ รูป รับกฐินไม่ได้ จะนิมนต์มาจากที่อื่นให้ครบ ๕ รูป ก็ใช้ไม่ได้ (ตามมติของอรรถกถา, โปรดอ่านข้อพิจารณาอย่างละเอียดในหนังสือ **ทอดกฐินให้ถูกวิธี** ของ นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย)

กฐินต้องห้าม

๑. หากกฐินเอง

ปัจจุบันนี้ มีเจ้าอาวาสหรือลูกวัดบางแห่ง (หลายแห่ง) ออกเที่ยวบอกบุญขอให้ญาติโยมเป็นเจ้าของภาพทอดกฐินที่วัดของตน โปรดทราบว่าการกระทำเช่นนั้นผิดพุทธบัญญัติ กฐินที่ได้มาโดยการที่พระสงฆ์บอกบุญหามาเองเช่นนี้ก็ **ไม่เป็นกฐิน**

การถวายผ้ากฐินนั้นเป็นหน้าที่ของญาติโยม ไม่ใช่หน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะเที่ยวไปบอกให้ญาติโยมนำมาถวาย ตัวกฐินจริงๆ อยู่ที่ผ้าผืนเดียว ซึ่งราคาไม่มาก ไม่เกินกำลังที่ญาติโยมจะขวนขวายหาไปถวาย ถ้าเขามีศรัทธา หน้าที่ของวัดหรือของพระสงฆ์จึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรญาติโยมจึงจะเกิดศรัทธาที่บริสุทธิ์

การเที่ยวออกปากขอกฐินเองนอกจากจะผิดพุทธบัญญัติ ขัดต่อพระธรรมวินัย และไม่เป็นกฐินแล้ว มองอีกแง่หนึ่งก็เท่ากับเป็นการฟ้องตัวเองว่าหาผู้ศรัทธาเลื่อมใสโดยบริสุทธิ์มิได้แล้วกรรมัง จึงต้องเที่ยวบอกเที่ยวหากันเช่นนั้น

กฐินไม่ใช่เทศกาลหาเงินเข้าวัด ไม่ควรบิดเบือนพุทธบัญญัติ ไม่ควรเบี่ยงเบนประเพณี ถ้าจะหาเงินเข้าวัด ก็น่าจะคิดอ่านกระทำด้วยวิธีการที่บริสุทธิ์ถูกต้อง ไม่ควรแอบอ้างอาศัยพุทธบัญญัติจนเกิดการแปรปรวนเท่ากับทำลายตัวเอง กฐินมีระยะเวลาเพียงเดือนเดียว ถ้าจะหาเงินเข้าวัด เราไปช่วยกันหาในช่วงเวลาอีก ๑๑ เดือนที่เหลือจะไม่ดีกว่าหรือ จะไม่บริสุทธิ์กว่าดอกหรือ

๒. เจ้าภาพหมู่

องค์กฐินสำเร็จด้วยผ้าผืนเดียว ซึ่งปกติก็ควรจะเป็นของเจ้าภาพรายเดียว แต่ปัจจุบันนี้เกิดปรากฏการณ์ที่ผิดเพี้ยนไปจากพุทธบัญญัติคือทอดกฐินที่วัดเดียวกัน แต่มีเจ้าภาพมากกว่าหนึ่งราย ปรากฏการณ์เช่นนี้มี ๒ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ ๑ มีเจ้าภาพมาพร้อมกันมากกว่าหนึ่งราย และทุกรายได้รับแจ้งจากทางวัดว่าเป็นเจ้าภาพใหญ่เหมือนกันหมด ต่างก็จัดองค์กฐินคือผ้าไตรมาเหมือนกันหมด ตั้งเรียงกันเป็นแถว บางที่นับเป็นสิบๆ เจ้าภาพ ทุกคนต่างเข้าใจว่าตนเป็นเจ้าภาพใหญ่ ผ้าไตรที่ตนนำมา นั่นคือผ้ากฐิน เมื่อถึงเวลา ก็ทำพิธีถวาย และพระสงฆ์ก็รับไว้หมดทุกไตรทุกเจ้าภาพ

ลักษณะที่ ๒ มีเจ้าภาพมาทีละคณะ คณะนี้มาถึง ก็ทำพิธีถวาย โดยเข้าใจว่าเป็นการทอดกฐิน พระสงฆ์ก็รับ คณะโน้นมาถึง ก็ทำพิธีถวาย พระสงฆ์ก็รับอีก ถวายกันโดยทำนองนี้โดยทุกคณะต่างเข้าใจว่า คณะของตนมาเป็นเจ้าภาพทอดกฐิน

โปรดทราบว่าการถวายกฐินและรับกฐินในลักษณะทั้งสองอย่างนี้ **ไม่ถูกต้อง ผิดพุทธบัญญัติ ขัดต่อพระธรรมวินัย และไม่เป็นกฐินทั้งสิ้น** ทั้งนี้เพราะในรอบหนึ่งพรรษา พระสงฆ์รับกฐินได้เพียงครั้งเดียว และผ้ากฐินก็มีได้เพียงผืนเดียว การรับผ้าหลายผืนจากหลายเจ้าของคือ หลายเจ้าภาพในคราวเดียวกัน หรือรับหลายครั้งจากหลายเจ้าภาพ โดยไม่รู้ว่าผ้าของเจ้าภาพรายไหนเป็นผ้ากฐิน จึงไม่ถูกต้อง

หลักฐานที่ยืนยันว่า

เจ้าภาพทอดกฐินต้องมีรายเดียว

ขอให้สังเกตให้ดี จะเห็นหลักที่ถูกต้อง นั่นคือ จะทำบุญถวายอะไรๆ จะเลี้ยงพระกันสักกี่คณะ จะถวายสังฆทานกันสักราย จะทอดผ้าป่ากันสักกี่กอง ก็ทำได้ทันที ไม่ต้องจอง

แต่ทำไมจะทอดกฐินจึงต้องจองก่อน ?

เหตุผลก็คือ ทำบุญอย่างอื่นจะทำกันสักกี่รายก็ไม่มีข้อจำกัด ใครมาก่อนก็ทำก่อน ใครมาทีหลังก็ทำได้อีก จึงไม่จำเป็นจะต้องจอง

แต่ทอดกฐิน วัตถุประสงค์หนึ่งทอดได้รายเดียว ถ้าไม่จองไว้ก่อนก็แย่งกันยุ่งไปหมดเท่านั้นเอง เพราะเมื่อคนหนึ่งทอดแล้ว ใครจะมาทอดอีกไม่ได้ ถ้าทอดแล้วทอดอีกได้เหมือนกับทำบุญอย่างอื่นๆ จะต้องจองก่อน
ทำไม

นี่คือเหตุผลที่เป็นข้อยืนยันว่า ทอดกฐิน วัดหนึ่งปีหนึ่งทอดได้รายเดียวเท่านั้น ทอดมากกว่าหนึ่งราย ผิดพุทธบัญญัติ ไม่เป็นกฐิน

หลักฐานอีกข้อหนึ่งก็คือ “กฐินสามัคคี”

“กฐินสามัคคี” คืออะไร เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ?

กฐินสามัคคี ไม่ได้หมายความว่า มีคนหนึ่งคิดจะทอดกฐิน แล้วก็ไปเที่ยวชักชวนญาติมิตรมาสวมัคคีร่วมกันเป็นเจ้าภาพ (คงมีหลายท่านที่เข้าใจผิดคิดว่าเป็นอย่างนี้)

กฐินสามัคคีมีสาเหตุมาจาก มีคนต้องการจะทอดกฐินที่วัดเดียวกันหลายรอบ หมายความว่าแต่ละรายสามารถทอดไปรายเดียวได้สบายๆ อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องไปหาใครมาช่วย แต่เห็นใจรายอื่นๆ ที่มีศรัทธาต้องการจะทอดเหมือนกัน เพราะเมื่อรายหนึ่งทอดแล้ว รายอื่นๆ ก็ทอดอีกไม่ได้จึงพร้อมใจกันรวมตัวเป็นเจ้าภาพร่วมกัน นี่คือเหตุผลที่ถูกต้องแท้จริงของ คำว่า “กฐินสามัคคี”

กรณีทอดกฐินให้วัดเดียว แต่มีเจ้าภาพหลายคนนั่งกันเต็มศาลา แต่ละคนต่างก็มีเครื่องกฐินขึงตนพร้อมเสร็จ พอถึงเวลาทอดก็ทยอยกันเข้าไปถวายที่ละคนๆ ดังที่หลาย ๆ วัดนิยมทำกัน แล้วอ้างว่า ใช้ได้ไม่ผิด เพราะเป็น “กฐินสามัคคี” นั้น โปรดทราบว่าจะไม่ถูกต้องครับ

แบบนี้ไม่ใช่ “กฐินสามัคคี”

กฐินสามัคคีก็คือมีเจ้าภาพหลายรายนั่นเอง แต่ต้องรวมกันเป็นรายเดียวก่อนจะเข้าไปทอด ไม่ใช่ยังแยกกันเป็นคนๆ แบบนั้น

“สามัคคี” คือทุกคนต้องยุบรวมกันให้เหลือคนเดียว เป็นเจ้าภาพเดียวเสียก่อน แล้วจึงเข้าไปถวายทีเดียว กฐินสามัคคีต้องทำแบบนี้จึงจะถูกต้อง

ถ้ากฐินทอดได้เป็นร้อยเป็นสิบล้านเจ้าภาพ อย่างที่บางวัดบางแห่งทำกันผิดๆ จะต้อง “สามัคคี” กันทำไม ใครมาก่อนก็ทอดก่อน ใครมาทีหลังก็มาทอดได้อีก

แต่เพราะทอดได้เพียงรายเดียว จึงต้องรวมกันเป็น “กฐินสามัคคี”

สรุปว่า

(๑) บุญกฐิน ไม่เหมือนบุญอื่น เมื่อคนหนึ่งทำแล้ว คนอื่นจะมาทำซ้ำที่กันอีกไม่ได้ จึงต้องจองก่อน เป็นการบอกกล่าวให้รู้ว่า ใครจะมาทอดซ้ำอีกไม่ได้แล้ว จึงเป็นการยืนยันว่า กฐินทอดได้รายเดียว

(๒) แต่ถ้าเกิดมีคนอยากจะทอดวัดเดียวกันรายหลาย วิธีที่จะทำให้ทอดได้หมดทุกรายก็คือ ทุกรายต้องรวมตัวกันเป็นรายเดียวก่อน เมื่อรวมกันเป็นรายเดียวแล้วทอด ก็เท่ากับได้ทอดหมดทุกรายนั่นเอง จึงเป็นที่มาของ “กฐินสามัคคี” กฐินสามัคคีจึงเป็นเครื่องยืนยันว่า กฐินทอดได้รายเดียว

ทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

๑. พระสงฆ์อย่าออกบอกหากฐินไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดๆ ทั้งสิ้นเท่านี้ก็แก้ปัญหาได้หมด และเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัยพุทธบัญญัติ

๒. เมื่อพระสงฆ์ไม่ออกบอกหากฐินเอง กฐินก็จะมาโดยศรัทธาของเจ้าภาพ เมื่อรับของเจ้าภาพรายไหนแล้ว ก็ยุติแค่นั้น รับจองกฐินก็เหมือนรับนิมนต์นั่นเอง ใครมานิมนต์ก่อนเมื่อตกลงรับก็ยุติแค่นั้น จะมี

เจ้าภาพรายไหนมานิมนต์อีก ก็รับไม่ได้ ปัญหาเจ้าภาพหมู่ก็จะไม่เกิดขึ้น
ทั้งไม่เป็นบ่อเกิดแห่งการบิดเบือนย้ายพุทธบัญญัติ

๓. หากจะมีเจ้าภาพประดังกันมาเองโดยทางวัดไม่รู้เรื่องด้วย ก็
ปล่อยให้เจ้าภาพทั้งหลายเขารวมตัวกันเอง ว่าผ้าที่เป็นองค์กฐิน และ
บริวารกฐินจะจัดกันอย่างไร ซึ่งก็เป็นวิธีที่ทำกันอยู่แล้วที่เรียกว่า “กฐิน
สามัคคี”

ควรจำไว้และเข้าใจให้ถูกต้อง

๑. การถวายและการรับกฐิน จะทำ ณ สถานที่ใดๆ ก็ได้ แต่เวลา
สวดกรรมวาจา คือการทำสังฆกรรมยกผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง
และเวลากรานกฐิน คือประชุมสงฆ์เพื่ออนุโมทนา ต้องทำในเขตสีมา
หรือจำง่าย ๆ ว่า “*ต้องทำในโบสถ์*” เท่านั้น

๒. กฐิน เป็นหน้าที่ของญาติโยมที่จะชวนขวายเป็นรวมนำมา
ถวายสงฆ์ ไม่ใช่หน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ที่จะไปชวนขวายิ่งเตือนบอก
ญาติโยมให้นำมาถวายแก่ตนเอง

๓. การรับกฐิน ก็ทำนองเดียวกับการรับนิมนต์ เมื่อบอกรับแก่
เจ้าภาพรายใดแล้ว ก็ยอมเป็นสิทธิ์แก่เจ้าภาพรายนั้น และเป็นหน้าที่
ของสงฆ์จะต้องฉลองศรัทธาเจ้าภาพรายนั้น การบอกคืนเจ้าภาพรายเดิม
เพื่อไปรับกฐินของเจ้าภาพรายใหม่ที่บอกว่าจะถวายเงินมากกว่า เป็น
การกระทำที่น่ารังเกียจ

๔. ผู้จะเป็นเจ้าภาพทอดกฐินวัดใด ควรสืบดูให้รู้ชัดว่า วัดนั้นรับจองกฐินของเจ้าภาพรายไหนไว้แล้วหรือยัง ถ้ามีผู้จองแล้ว และวัดนั้นรับการจองแล้ว ก็อย่าเป็นเจ้าภาพทอดที่วัดนั้นอีกในปีนั้น เว้นไว้แต่ท่านพอใจจะเป็นบริวารกฐิน หรือทำในลักษณะเป็นกฐินสามัคคี คือมีเจ้าภาพหลายราย แต่พร้อมใจกันรวมเป็นคณะเดียว มีผ้ากฐินผืนเดียว (หรือไตรเดียว) และพร้อมใจกันทอดเป็นคณะเดียวกัน

แถมพก

ในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ตอนพระสงฆ์อนุโมทนา จะมีขั้นตอน **ถวายอดิเรก**คือพระสงฆ์ถวายพระพรพิเศษแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ประธานสงฆ์ (ต้องเป็นพระราชาคณะ หรือพระครูสัญญาบัตรที่ได้รับพระราชทานพัดยศแหลยม) จะตั้งพัดยศ กล่าวคำถวายอดิเรก ขึ้นต้นว่า **อะติเรกะวัสสะสะตัง ชีวะตุ**

ขณะประธานสงฆ์ถวายอดิเรก ห้ามผู้ร่วมพิธีทุกคนประนมมือ การประนมมือ เป็นการแสดงว่า ขอรับพร แต่ในเมื่อพรนั้นเป็นพรที่พระสงฆ์ท่านถวายเฉพาะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ที่ประนมมือรับพรโปรดถามตัวเองว่า ท่านเป็นพระเจ้าอยู่หัวหรือจึงประนมมือรับ?

ถ้าประนมมือเพราะไม่รู้ ตอนนี้ท่านก็รู้แล้วว่าควรทำอะไร

๒๘

งานศพ



งานศพมีกิจที่ควรทราบและควรปฏิบัติให้ถูกต้องอยู่หลายขั้นตอน คือ

- ระเบียบที่โต๊ะหมู่บูชา
- สวดพระอภิธรรม
- ตั้งตู้พระธรรมตรงไหน
- รูปเทียนที่หน้าศพ รูปกีดอก เทียนกี่เล่ม
- ทอดผ้า-ถวายของ
- ทอดผ้าวันเผา

ระเบียบที่โต๊ะหมู่บูชา

เตรียมการ

พระพุทธรูป กระจกทรงรูป เชิงเทียน แจกันดอกไม้ หรือพานดอกไม้ และอุปกรณ์อื่นๆ เช่น ที่กราบพระ เทียนชนวน จัดเตรียมให้พร้อม และตั้งให้ถูกต้อง



เฉพาะที่กราบพระนั้น แบบเดิมจริงๆ ไม่ได้ใช้ ใช้วิธีกราบลงไปกับพื้น ที่กราบพระสำหรับงานพิธีของชาวบ้าน เพิ่งมีขึ้นในชั้นหลัง สรุปก็น่าจะต้องเตรียมการไว้ว่าจะให้ประธานผู้จุดธูปเทียนกราบที่ไหน พิจารณาความเหมาะสมของสถานที่ด้วย

คำเรียกขาน

เรียกขานว่า **จุดธูปเทียน** (อย่าพูดอุตราว่า จุดเทียนธูป)

ขั้นตอนการปฏิบัติ

ถ้ามีผู้ส่งเทียนชนวน ผู้ส่งควรอยู่ด้านซ้ายของผู้จุด เหตุผลคือ ผู้จุดเอื้อมมือขวามารับทางซ้ายถนัดกว่ายื่นมือขวาไปทางขวา ผู้ส่งต้องจับเทียนชนวนต่ำกว่าผู้จุดเสมอ

ผู้จุด ยังไม่ต้องกราบ จุดเทียนเล่มซ้ายของตนก่อนแล้วจุดเล่มขวา แล้วจึงจุดธูปเรียงจากดอกซ้ายไปขวา (จุดธูปจุดเทียนเหมือนเขียนหนังสือ)

สวดพระอภิธรรม

พระอภิธรรม เป็นชื่อปิฎกหนึ่งในพระไตรปิฎก (ไตร = สาม, ปิฎก = คัมภีร์. **พระไตรปิฎก** = คัมภีร์สามหมวด) ได้แก่ ๑ พระวินัยปิฎก (พระวินัย) ๒ พระสุตตันตปิฎก (พระสูตร) ๓ พระอภิธรรมปิฎก (พระอภิธรรม คำเก่าเรียก พระปรมัตถ์)

การที่นิยมสวดพระอภิธรรมในงานศพ สันนิษฐานว่าเกิดจากประวัติที่ว่าพระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพระพุทธรูปรดาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ โดยทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดเป็นเวลา ๓ เดือนในระหว่างพรรษา ชาวพุทธในเมืองไทยคงเอาคตินี้มาปฏิบัติ คือเมื่อมารดาเสียชีวิตลงก็นิมนต์พระมาแสดงพระอภิธรรม เหมือนอย่างที่พระพุทธองค์แสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธรูปรดา

อันที่จริงญาติที่เสียชีวิตมิใช่มีเฉพาะมารดา แต่เพราะมารดาเป็นบุคคลสำคัญของมนุษย์ ตอนแรกคงนิมนต์พระมาสวดพระอภิธรรมเมื่อมารดาเสียชีวิตเท่านั้น ต่อมาเมื่อเป็นที่นิยมกันมากขึ้นจึงขยายออกไปถึงญาติอื่นๆ ด้วย และกลายเป็นประเพณีนิยมสืบต่อมา

พระอภิธรรมมี ๗ คัมภีร์ พระสวดทั้ง ๗ คัมภีร์ แต่ไม่ได้สวดหมดทั้ง คัมภีร์ นำมาสวดคัมภีร์ละนิดหน่อยพอเป็นสังเขปเท่านั้น ๗ คัมภีร์ มีชื่อ ดังนี้ (ย่อเป็นหัวใจว่า สัง วิ ธา ปุ กะ ยะ ปะ)

๑. สังคณี หรือ ธรรมสังคณี ขึ้นต้นว่า กุสะลา อัมมา อะกุสะลา อัมมา

๒. วิภังค์ ขึ้นต้นว่า ปัญจักขันธา รุปักขันโธ

๓. ธาตุกถา ขึ้นต้นว่า สังคะโห อะสังคะโห

๔. บุคคลปัญญาตี ขึ้นต้นว่า ฉะ ปัญญัตติโย

๕. กถาวัตถุ ขึ้นต้นว่า ปุคคะโล อุปะลัพะอะติ

๖. ยมก ขึ้นต้นว่า เย เกจิ กุสะลา อัมมา

๗. ปฏิฐาน ขึ้นต้นว่า เหตุปัจจะโย

พระที่สวดพระอภิธรรมนิยามจำนวน ๔ รูป น่าจะเป็นเพราะเป็นจำนวนน้อยที่สุดที่ครบองค์สงฆ์ คือเนื่องจากเพิ่งมีคนตาย กำลังขลุกขลักกันอยู่ ถ้านิมนต์พระมามากเจ้าภาพอาจไม่สะดวกในการรับรอง ต่อมาก็เลยถือเป็นจำนวนหลักตายตัว

นอกจากนิมนต์พระ ๔ รูปแล้ว ยังนิยมสวด ๔ จบอีกด้วย บางที่แต่แรกเริ่มเดิมทีคงจะนิมนต์พระมา “อ่าน” พระอภิธรรม สังเกตได้จากมีธรรมเนียมตั้งตู้พระอภิธรรม (ซึ่งมักเรียกสั้นๆ ว่า “ตู้พระธรรม”) ไว้ข้างหน้าพระด้วย และคงจะ “อ่าน” ทีละรูป รูปหนึ่งก็อ่านจบหนึ่ง ๔ รูป ก็เป็น ๔ จบ ภายหลังเมื่อเปลี่ยนจาก “อ่าน” มาเป็น “สวดพร้อมกัน” จึงนิยมสวด ๔ จบ การสวดพระอภิธรรมแต่เดิมนั้นสวดอย่างเป็นเพื่อนเจ้าภาพหรือเป็นเพื่อนศพ สวดจบหนึ่งก็พักทีหนึ่ง สนทนาปราศรัยกับเจ้าภาพ หรือให้เจ้าภาพและแขกได้มีโอกาสพูดจากัน

ตามที่กล่าวมาเป็นอันได้หลักปฏิบัติในการสวดพระอภิธรรม ดังนี้

๑. พระที่สวดมีจำนวน ๔ รูป
๒. สวด ๔ จบ
๓. ถ้าถือตามหลักเดิม สวดจบหนึ่ง พักทีหนึ่ง (ตั้งสติว่า บำเพ็ญกุศลให้ผู้ตาย ไม่ใช่รีบทำพอให้เสร็จๆ)
๔. และถ้าถือตามหลักเดิม ก็น่าจะสวดเฉพาะพระอภิธรรม ไม่ใช่สวดแปล หรือเอาคาถาอื่นมาสวด
๕. ผู้รู้ให้คดีว่า “ฟังสวดพระอภิธรรมเอาสมาธิ ฟังเทศน์เอาปัญญา” เพราะฉะนั้น แม้จะฟังสวดไม่รู้เรื่อง ก็ควรตั้งใจฟังให้เป็นสมาธิ ไม่ใช่อ้างว่า

ไม่ใช่อ้างว่าฟังไม่รู้เรื่อง เลยกุญแจกับพระสวด ทั้งไม่ควรเรียกร้องว่าจะต้องรู้เรื่องในขณะที่ฟัง อยากรู้เรื่องท่านก็มีเทศน์ไว้ให้ฟังอีกส่วนหนึ่งแล้ว และถ้าอยากรู้เรื่องที่พระท่านสวด ก็มีหนังสือเรื่องพระอภิธรรมไว้ให้ศึกษาอยู่เป็นอันมาก หาเวลาศึกษาสักหน่อยก็จะรู้เรื่องได้ลึกซึ้งและกว้างขวาง ไม่จำเป็นต้องตั้งเกณฑ์ขอรู้อะไรเฉพาะในเวลาฟังพระสวดเท่านั้น

ตั้งตู้พระธรรมตรงไหน

ตั้งที่สันนิษฐานว่า เดิมคงจะนิมนต์พระมา “อ่าน” พระอภิธรรม จึงต้องมีตู้พระธรรมตั้งไว้ด้วย

อีกเหตุหนึ่ง อาจจะถูกคิดว่า พระที่มาสวดพระอภิธรรมก็คือมา “เทศน์” พระอภิธรรมนั่นเอง ดำเนินตามประวัติที่ว่าพระพุทธรูปทรงแสดงพระอภิธรรม คือ “เทศน์พระอภิธรรม” โปรตพระพุทธรูปมารดา เมื่อเป็นการ “เทศน์” ก็ต้องถือคัมภีร์ตามแบบแผน แต่พระ ๔ รูปจะถือคัมภีร์เล่มเดียวกันก็ทำไม่ได้ จะหาคัมภีร์มาถึง ๔ ฉบับก็ขัดข้อง จะถือแต่รูปเดียวก็ดูกระไรอยู่ จึงแก้ไขด้วยการเอาคัมภีร์ตั้งไว้ตรงหน้าทั้ง ๔ รูป เป็นนิมิตว่าได้สวดหรือเทศน์ตามคัมภีร์นั้นแล้ว ถ้าหากเพิกเฉยว่าพระยังสวดไม่คล่องก็จะได้อาศัยดูตามคัมภีร์ไปได้อีกด้วย เหตุผลที่ต้องตั้งตู้พระธรรมน่าจะเป็นดังที่ว่ามานี้

ดังนั้น เมื่อว่าตามธรรมเนียมแล้ว ตู้พระธรรมนั้นต้องตั้งหน้าพระสงฆ์ ไม่ใช่ตั้งโดดๆ ออกไป เช่นตั้งถัดจากโต๊ะหมู่บูชาหรือทางหัวอาสน์สงฆ์ดังที่บางแห่งปฏิบัติ มีหน้าซ้ายยังพลอยจัดเข้าชุดเป็น พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ แยกกันคนละที่ ซึ่งในพิธีสวดพระอภิธรรมไม่มีธรรมเนียมที่จะต้องจัดชุดพระรัตนตรัยเช่นนั้นแต่ประการใด

รูปเทียนที่หน้าศพ รูปก่อดอก เทียนกิเล่ม

แต่เดิมนั้น ศพสามัญชนทั่วไป ที่หน้าศพจะมีเฉพาะจุดรูป ไม่มีเทียน แต่ศพเจ้านายจะตั้งเครื่องบูชาที่เรียกว่า **เครื่องทองน้อย** ประกอบด้วย เชิงเทียน ๑ เชิง เชิงรูป ๑ เชิง กรวยปักดอกไม้ ๓ กรวย ตั้งในพานปากเรียบ ต่อมาจึงมีผู้ใช้เทียนจุดที่หน้าศพเป็นเครื่องบูชาคู่กับรูป แล้วเลยมีคำถามว่า ใช้รูปก่อดอก เทียนกิเล่ม

คำตอบคือ ถ้าจะอนุโลมตามศพเจ้านาย ก็ใช้รูปดอกเดียว เทียนเล่มเดียว ให้ต่างจากเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัย

เวลานี้ เห็นศพสามัญชนก็มีเครื่องบูชาจัดแบบเดียวกับเครื่องทองน้อย ซ้ำมีผู้เรียกว่าเครื่องทองน้อยอีกด้วย

อันที่จริงเครื่องบูชาหน้าศพสามัญชน มีรูปดอกเดียวก็เหมาะสมอยู่แล้ว เทียนก็ไม่จำเป็นด้วยซ้ำไป ยิ่งถ้าจัดแบบเครื่องทองน้อยด้วยแล้ว ต้องถือว่าเกินฐานะ ผิดแบบแผน ไม่บังควรเป็นอย่างยิ่ง

ทอดผ้า - ถวายของ

เมื่อสวดพระอภิธรรมเสร็จ จะเป็นขั้นตอนทอดผ้าบังสุกุลและถวายจตุปัจจัยไทยธรรม ปัญหาที่ถามกันก็คือ ทอดผ้าก่อน หรือถวายของก่อน?

ตอบตามธรรมเนียมเดิม คือทอดผ้าก่อน

เหตุผลก็คือ การถวายของเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบำเพ็ญบุญ ก่อนที่พระจะอนุโมทนา หมายความว่า ทำกิจตามขั้นตอนต่างๆ จบสิ้นแล้ว พระสงฆ์ก็จะอนุโมทนา และตามธรรมเนียมนั้นพระจะอนุโมทนาหลังจาก ญาติโยมถวายของ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เมื่อถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแล้วก็ไม่ ต้องทำกิจพิธีอะไรอีกนอกจากอนุโมทนา หรือจะมองแบบง่ายๆ ก็ได้ ว่า จะ ให้พระอนุโมทนาจึงต้องถวายของแก่ท่านก่อน

ถ้าเทียบกับมารยาทชาวบ้าน แยกมาบ้านมางาน เจ้าของบ้านหรือ เจ้าภาพก็มักมีของติดไม้ติดมือ หรือ “ของแถมพก” ให้ด้วย ให้ตอนไหน? ก็ ต้องให้ตอนแขกจะกลับนั่นเอง

เรานิมนต์พระมาในพิธี ก่อนพระจะกลับก็ถวายของให้ท่านไปด้วย เช่นเดียวกัน และธรรมเนียมของพระ เมื่อโยมถวายของ ก็ต้องอนุโมทนา เพราะฉะนั้น ถวายของกับอนุโมทนาจึงทำติดต่อกันไป คือถวายของแล้ว อนุโมทนา ไม่ใช่ถวายของแล้วทอดผ้า

เหตุที่ย้ายเอาการทอดผ้าไปทำก่อนอนุโมทนาจึงเนื่องมาจากเกิด ความคิดว่า ในการพิจารณาผ้าพระต้องใช้ตาลปัตร อนุโมทนาจึงต้องใช้ ตาลปัตร ถ้าทอดผ้าก่อนถวายของ เมื่อพิจารณาผ้าเสร็จก็ต้องวางตาลปัตร มารับของ รับเสร็จแล้วจะอนุโมทนาจึงต้องหยิบตาลปัตรอีก เพื่อไม่ให้พระ ต้องหยิบๆ วางๆ ตาลปัตร จึงเอาการทอดผ้ามาทำที่หลังถวายของ พิธีกรรม ผ้าเสร็จก็อนุโมทนาต่อไปเลย ไม่ต้องวางตาลปัตร เหตุผลมีเพียงแค่นี้

แต่เมื่อแก้ลำดับขั้นตอนแล้ว กลายเป็นเสียธรรมเนียม ธรรมดาทำงาน ก่อนแล้วจึงได้ผลตอบแทน แต่กลายเป็นรับผลก่อนแล้วค่อยย้อนไปทำงาน

หรืออีกนัยหนึ่ง ถวายของก่อนทอดผ้า ก็เปรียบเหมือนบอกลา
แล้วยังพูดธุระต่อตนเอง

ทอดผ้าวันเผา

การทอดผ้าบังสุกุลในวันเผา มีปัญหาที่ควรระวังดังนี้

- การปรากฏตัวของพิธีกร
- การใช้ถ้อยคำภาษา

๑. การปรากฏตัวของพิธีกร มีข้อแนะนำดังนี้

- แต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามแบบธรรมเนียมของงานศพ
- ถ้ามีเครื่องแบบ ควรแต่งเครื่องแบบ
- ชุดมาตรฐานคือ กางเกงสีดำขายาว เสื้อเชิ้ตสีขาวแขนยาว
ผูกเนคไทดำ
- เบาลงมาก็ชุดพระราชทาน หรือชุดตรวจการณ์สีดำ
- อย่างเร็วสุด ก็กางเกงขายาว เสื้อเชิ้ตใส่ในกางเกง (เสื้อลอยชายควร
งดเด็ดขาด)
- ยืนในตำแหน่งที่เหมาะสม คือ เด่นเป็นสง่า ไม่ใช่ยืนปะปนกับคนอื่น
หรือชุกอยู่ในกลุ่มคน (ได้ยินแต่เสียง แต่ไม่รู้ว่าพูดมาจากตรงไหน)
- หันหน้าไปทางแขกตลอดเวลา

๒. การใช้ถ้อยคำภาษา

- ศึกษาชื่อแขกที่จะเชิญทอดผ้า และชื่อพระสงฆ์ที่จะนิมนต์ชักผ้า ให้
เข้าใจชัดเจน ว่าอ่านออกเสียงอย่างไรจึงจะถูกต้อง

- สิ่งที่ไม่ควรทำคือ เดา หรืออ่านส่งเดช แล้วพูดทีหลังว่า “ถ้าอ่านผิดก็ขออภัยด้วย”
- ผ้าที่ทอ เรียกเพียง “ผ้าบังสกุล” ก็พอ (ระว่าง ออกเสียงให้ถูกต้องว่า บัง-สุ-กุน ไม่ใช่ บัง-สะ-กุน) ไม่จำเป็นต้องระบุว่า “ผ้าไตรบังสกุล” ตลอดจนผ้าผืนสุดท้ายที่ประธานทอดก็ไม่จำเป็นต้องเรียกว่า “ผ้ามหาบังสกุล” (โดยอ้างว่าเพื่อให้แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ หรือเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นผืนพิเศษ) เพราะผ้าทุกผืนที่ทอ มีฐานะเป็น “ผ้าบังสกุล” เท่าเทียมกัน
- หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่มีเจตนาจะให้เกิดความตลกขบขัน หรือพูดเย้าแหย่
- สำรวมกิริยาวาจา ให้สมกับเป็นงานศพ คืองานที่ต้องสงบ

ส่วนปัญหาเรื่องจะทอดผ้าอะไรบ้าง ทอดทีละกี่คน และทอดกี่ผืนก็คนย่อมเป็นไปตามความประสงค์ของเจ้าภาพ และเป็นไปตามธรรมเนียมประเพณีของพื้นถิ่นนั้นๆ

แถมพก

ในพิธีพระราชทานเพลิงศพ เมื่อผู้อัญเชิญไฟหลวงเข้ามาในบริเวณพิธีแต่เดิม ผู้ร่วมพิธีต้องลุกขึ้นยืน และมีเพลงสรรเสริญพระบารมี แต่ปัจจุบันนี้สำนักพระราชวังมีคำแนะนำว่า ผู้ร่วมพิธีไม่ต้องลุกขึ้นยืนรับ ให้นั่งโดยสงบตามปกติ และไม่ต้องมีเพลงสรรเสริญพระบารมี

บิณฑบาต



ความรู้ทางภาษา

บิณฑบาต แปลตามศัพท์ว่า “การตักไปแห่งก้อนข้าว” หรือ “ก้อนข้าวที่ตกลงไป (ในภาชนะ)” มีความหมาย ๓ อย่าง

๑. หมายถึงอาหารที่ใส่ลงในบาตรพระ, อาหารถวายพระ
๒. หมายถึงรับของใส่บาตร เช่นที่ว่า พระไปบิณฑบาต คือ ไปรับอาหารที่เขาจะใส่ลงในบาตร
๓. ใช้เป็นสำนวนคำพูด หมายถึงการที่พระภิกษุสามเณรขอหรือขอร้อง เช่น เรื่องนี้ขอบิณฑบาตให้เลิกแล้วต่อกัน

ความรู้แบบแผนธรรมเนียม

๑. พระเณรออกบิณฑบาตไม่สวมรองเท้า เพราะถือว่าการไปบิณฑบาตเป็นการเข้าไปในบ้าน มีสิกขาบทห้ามภิกษุสวมรองเท้าเข้าบ้าน



๒. พระณรรออกบิณฑบาตต้องเดิน ไม่ใช่ยืนอยู่กับที่ และถ้าว่าตามแบบแผนเดิมแล้ว ต้องเดินจากวัดจนถึงบ้านที่มีคนใส่บาตร

๓. รับอาหารจนเต็มบาตรแล้วถ่ายบาตรได้ไม่เกิน ๓ บาตร ของที่ได้เกินมานั้นต้องแจกแก่เพื่อนพระด้วยกัน

๔. ธรรมเนียมเดิม อนุโมทนาที่วัดเมื่อฉันแล้ว ไม่ใช่ยืนอนุโมทนากันข้างถนน

๕. อาหารที่บิณฑบาตได้มา จะให้ฆราวาสกินก่อนไม่ได้ ยกเว้นบุคคลต่อไปนี้ –

๑. บิดามารดา

๒. ผู้ที่พระมอบหมายให้ดูแลบิดามารดา

๓. ไวยาวัจกร

๔. คนที่มาอยู่วัดเพื่อเตรียมตัวบวช (ที่เรียกกันว่า “นาค”)

๕. เจ้านายผู้ปกครองบ้านเมือง

๖. โจรผู้ร้ายที่อาจทำอันตรายได้

การปฏิบัติของผู้ใส่บาตร

๑. ขณะใส่บาตร ถ้าอยู่ในวิสัยที่สามารถทำได้ ต้องถอดรองเท้า (ถอดแล้วยืนบนรองเท้า เท้ากับไม่ได้ถอด) ไม่สวมหมวก ไม่กางร่ม หมายความว่าแสดงอาการเคารพในทาน และเคารพต่อพระสงฆ์ที่รับบิณฑบาตของเรา

๒. อย่าเอาเงินใส่บาตร การเอาเงินใส่บาตรทำให้พระผิดวินัย โปรดช่วยให้กำลังใจพระด้วยการทำให้ถูกต้องตามพระวินัย

ถ้ามีศรัทธาจะถวายเงิน ถ้าพระมีศิษย์ติดตามมาด้วยก็มอบไว้กับศิษย์ หรือเอาไปมอบให้เวยาวัจจกรที่วัด ถ้าไม่สะดวกก็หาวิธีอื่น เช่น เก็บสะสมไว้ สะดวกเมื่อไรก็เอาไปที่วัดเมื่อนั้น



พาทุง ทำไมใส่บาตร



“พาทุง” เป็นคำเรียกอย่างสามัญสำหรับบทธวดที่มีชื่อว่า พุทธชยมังคลอัฐฐกคาถา หรือ ชยมังคลอัฐฐกคาถา หรือบางทีก็เรียกว่า พุทธชยมงคลคาถา

พุทธชยมังคลอัฐฐกคาถา แปลว่า คาถาแปดบทว่าด้วยชัยชนะอันเป็นมงคลของพระพุทธเจ้า

ชยมังคลอัฐฐกคาถา แปลว่า คาถาแปดบทว่าด้วยชัยชนะอันเป็นมงคล
พุทธชยมงคลคาถา แปลว่า คาถาว่าด้วยชัยชนะอันเป็นมงคลของพระพุทธเจ้า

และถ้าสวดครบชุด คือ (๑) นะโม (๒) อิติปิ โส (พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ) (๓) พาทุง (๔) มะหาการุณิโก (๕) ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง ก็เรียกว่า “ถวายพรพระ”

มีความนิยมที่ถือปฏิบัติกันมาช้านานคือ ในการทำบุญวันพระที่วัด หรือทำบุญเลี้ยงพระในงานพิธีต่างๆ พอพระขึ้นบทพาทุง ญาติโยมก็จะลุกขึ้นใส่บาตร



ปัญหาน่าคิดคือ ทำไมจึงใส่บาตรตอนพาทุง ?

ได้ยินบางท่านให้เหตุผลว่า ที่ใส่บาตรตอนพาทุงก็เพื่อจะประหยัดเวลา คือถ้าคนมาก ถ้าฟังพระสวดจนจบแล้วจึงใส่บาตร กว่าที่จะใส่บาตรกันหมดก็จะเสียเวลามาก พระจะต้องรอนานกว่าจะได้ฉัน แต่ถ้าใส่ตั้งแต่ตอนพาทุงพอสวดจบ ญาติโยมก็ใส่บาตรเสร็จพอดี

บางท่านก็ว่า เกิดจากคนมีฐานะจะรีบกลับ รอใส่ตอนสวดจบไม่ได้ จึงใส่เสียก่อนตอนพาทุง

บางท่านว่า ใส่ตอนพาทุงเพราะจะได้ไม่ต้องเบียดเสียดกันมาก ก็คือทยอยกันใส่นั้นเอง

ฟังแล้วก็ไม่ค่อยสนิทใจ คือยังไม่ได้แก้อรรถสัจจะว่า ทำไมจะต้องใส่ตอนพาทุง ถ้าอ้างเหตุผลเรื่องเวลา ใส่ตอนอธิปิ โส ก็ได้ หรือถ้ารีบมาก พอพระขึ้นนะโม ก็ใส่เสียเลย ทำไมต้องรอนจนถึง “พาทุง

และถ้าดูงานบางงานเช่น สวดมนต์เลี้ยงพระงานมงคลสมรส พอพระขึ้นบทพาทุง ก็จะมีผู้รู้บอกเตือนให้บ่าวสาวใส่บาตร นี่ไม่ใช่เหตุผลเรื่องเวลาแน่

ถ้าเช่นนั้น เหตุผลคืออะไร ?

ผมยังไม่ได้พบคำอธิบาย ได้แต่สันนิษฐานเอาเอง จะผิดถูกอย่างไรโปรดพิจารณาด้วยความรอบคอบ

เหตุผลข้อที่ ๑ ชาวบ้านเอาเสียง “ตุง” ในคำว่า “พาทุง” ไปให้ความหมายตามคำไทยว่า “ตุงข้าว”

สมัยก่อน พระที่บวชมาเป็นเวลาพอสมควรแล้ว แต่ยังไม่บวชพาทุง
ไม่ได้ จะถูกเรียกเป็นเชิงตำหนิว่า “ทุงไม่สึก” นี่ก็คือเอาคำว่า “ทุง” ไป
เทียบกับคำว่า “ทุงข้าว” เช่นกัน

แต่ก่อนนี้ตอนเช้ามีด ผู้ใหญ่ในบ้านจะเรียกเตือนกันให้ลุกขึ้น “ทุงข้าว
ใส่บาตร” บ้านไหนนอนตื่นสาย ทุงข้าวใส่บาตรไม่ทัน จะเป็นตำหนิติเตียน
กันมาก

ในการทำบุญวันพระหรือทำบุญเลี้ยงพระ ญาติโยมได้เตรียมข้าวมา
เรียบร้อยแล้ว พอพระขึ้นบวช “พาทุง” ซึ่งเท่ากับเตือนให้ระลึกถึง “ทุงข้าว
ใส่บาตร” เพราะฉะนั้นก็จึงลุกขึ้นไปใส่บาตรกันในตอนขึ้นบวช “พาทุง”

เหตุผลข้อที่ ๒ บวชพาทุงเป็นบวชที่ว่าด้วยชัยชนะครั้งสำคัญ ๘ ครั้งของ
พระพุทธเจ้า บวชแรกคือ พาทุงสะหัส ... กล่าวถึงพระพุทธองค์ทรงชนะพญา
มารด้วยทานบารมีเป็นต้น และการทำบุญวันพระหรือทำบุญเลี้ยงพระก็เป็น
การบำเพ็ญทานโดยตรง เมื่อพระขึ้นบวช “พาทุง” ก็เป็นแรงกระตุ้นเตือนใจ
ว่า พระพุทธเจ้าทรงชนะมารด้วยทานบารมี ควรที่พวกเราจะได้ชวนกัน
บำเพ็ญทาน ณ เพลาบัดนี้ เพื่อจะได้เป็นอุบายวิธีชนะมารเหมือนพระพุทธ
องค์นั้นบ้าง ก็จึงลุกขึ้นไปใส่บาตรตอน “พาทุง” ให้สอดคล้องกับเนื้อความ
ในบวชที่พระกำลังสวดนั้นเลยทีเดียว

เหตุผลที่ผมคิดได้ก็มี ๒ ข้อนี้

เดี๋ยวนี้ เท่าที่เห็น ทำบุญวันพระ ใครมาถึงก็ใส่บาตรกันเลย ไม่ได้รอใส่
ตอนพาทุง อาจเป็นเพราะไม่ได้ทราบคตินิยมในเรื่องนี้ หากเข้าใจเหตุผล
และทำด้วยสติปัญญา ธรรมเนียมใส่บาตรตอนขึ้นบวชพาทุงก็ควรแก่การที่จะ
ช่วยกันรักษาไว้อีกเรื่องหนึ่ง

เวียนเทียน



คำว่า **เวียนเทียน** พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ แสดงความหมายไว้ดังนี้

๑. อาการที่ถือดอกไม้ธูปเทียนเดินประทักษิณสิ่งที่เคารพบูชา เช่น เวียนเทียนรอบพระอุโบสถในวันวิสาขบูชา

๒. ยกแวนที่จุดเทียนติดไว้ วัักเข้าหาตัว ๓ ครั้ง แล้วโบกควันออก และส่งต่อให้คนอื่นเวียนไปโดยรอบสิ่งที่ทำขวัญ

๓. โดยปริยายหมายความว่า ทำแล้วกลับมาทำอีก เช่น เด็กเวียนเทียนรับของบริจาค

เวียนเทียน ในที่นี้มุ่งตามความหมายแรก

เวียนเทียน มีความหมายตรงกับภาษาบาลีว่า **ปทกฺขิณฺ** เช่นในคำว่า **ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺ กโรติ** แปลว่า **ทำประทักษิณ ๓ รอบ**



คำว่า **ประทักษิณ** พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแสดง
ความหมายว่า -

การเวียนขวา โดยให้สิ่งที่เรานับถือหรือผู้ที่เรานับถือเป็นต้นอยู่ทางขวา
ของผู้เวียน

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ของท่าน ป.อ.ปยุตฺโต
แสดงความหมายของคำว่า **ประทักษิณ** ไว้ว่า -

เบื้องขวา, การเวียนขวา คือเวียนเลี้ยวไปทางขวาอย่างเข็มนาฬิกา
เป็นอาการแสดงความเคารพ

การเวียนเทียนอาจกระทำได้ ๒ โอกาส คือ

๑. ทำในโอกาสที่กำหนดนัดหมายกันไว้ว่าเป็นวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา

๒. ทำเป็นการส่วนตัวของบุคคลหรือของหมู่คณะในโอกาสใดๆ ก็ได้

ในข้อ ๑ เป็นการเวียนเทียนที่เห็นกันทั่วไป แต่ในข้อ ๒ คนทั่วไปมักจะ
ไม่ได้นึกถึง จึงขอถือโอกาสอธิบายไว้ในที่นี้

การเดินเวียนขวารอบสถานที่ หรือสิ่งที่เคารพ หรือรอบบุคคลที่เห็นว่า
มีความสำคัญต่อตน เป็นกิริยาที่ชาวชมพูทวีปในสมัยโบราณนิยมกระทำกัน
เป็นปกติโดยมิได้ถือว่าเป็นพิธีกรรมทางศาสนา โอกาสที่ทำก็คือเมื่อจะอำลา
จากสถานที่นั้น สิ่งนั้น หรือบุคคลนั้นไป ที่มีกล่าวถึงเสมอก็อย่างเช่น เมื่อมีผู้
ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เสร็จธุระแล้วทูลลากลับ ก็ทำประทักษิณสามรอบแล้ว
จึงไป แม้ผู้นั้นจะมีได้นับถือพระพุทธเจ้าก็คงทำเช่นนั้นอย่างเป็นมารยาท
สังคมชนิดหนึ่ง

ในโกสัสมพีซันธกะ คัมภีร์มหาวรรค ภาค ๒ พระวินัยปิฎก (วิ.มหา. เล่ม ๕ ข้อ ๒๔๔) มีพระพุทธดำรัสตรัสเล่าเรื่องทีฆาวุกุมาร ก็มีเรื่องทีฆาวุกุมาร ทำประทักษิณจิตกาธานที่ถวายพระเพลิงพระศพของพระราชบิดา (คือเดิน เวียนขวารอบเมรุ ธรรมเนียมบ้านเราเดินเวียนซ้าย)

ในอรรถกถาสีหสูตร อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (มโนรทปุรณี ภาค ๒ BUDSIR VI หมวดอรรถกถา ๑๕/๓๓๒, ฉบับเรียนพระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ หน้า ๔๙๐, พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม ๓๕ หน้า ๑๒๕) กล่าวว่า ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะประทับที่โคนโพธิพฤกษ์ในวันตรัสรู้ ทรงทำ ประตักษิณโพธิพฤกษ์

ในมหาเวสสันดรชาดก ตอนที่ชูชกจะจากบ้านไปขอสองกุมาร ชูชกก็ ทำประทักษิณนางอมิตตดา ก่อนไป

ธรรมเนียมการทำประทักษิณเมื่อตมาถึงเมืองไทย ชาวพุทธก็นับถือ กันว่าเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งดังที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

เมื่อว่ากันตามจริงแล้ว การประทักษิณหรือเดินเวียนขวาแสดงความ เคารพนั้นไม่จำเป็นจะต้องทำในวันสำคัญทางศาสนาหรือวันที่กำหนดนัด หมายกันไว้เท่านั้น แม้เมื่อเข้าไปยังวิหารลานพระเจดีย์ใดๆ ก็ตาม เมื่อไปถึง หรือเมื่อจะกลับ ก็ควรทำประทักษิณก่อนด้วยโดยแท้ นี่ก็คือโอกาสที่จะ กระทำตามข้อ ๒ เป็นการ “ฉวยโอกาส” คือใช้โอกาสนั้นเพิ่มพูนบุญกุศล ให้แก่ตนเอง โดยการเจริญพุทธานุสติ ธัมมานุสติ และสังฆานุสติ ได้เป็น อย่างดี ซ้ำยังได้บริหารร่างกายด้วยการเดินเป็นผลพลอยได้แถมให้อีกด้วย

การเวียนเทียนนั้น เท่าที่ปรากฏไม่ค่อยมีข้อบกพร่องในทางพิธีกรรม
ของตัวพิธีกร แต่ไปมีข้อบกพร่องมากในเรื่องกิริยามารยาทของผู้ร่วม
เวียนเทียนที่มักไม่สำรวมกิริยาให้อยู่ในอาการสงบ

หลักปฏิบัติเมื่อเวียนเทียน คือ

๑. งดการพูดคุยทุกอย่าง
๒. ระหว่างเดินเวียนรอบที่ ๑ เจริญพระพุทธคุณ
๓. ระหว่างเดินเวียนรอบที่ ๒ เจริญพระธัมมคุณ
๔. ระหว่างเดินเวียนรอบที่ ๓ เจริญพระสังฆคุณ



ชุมนุมเทวดา



คำว่า “ชุมนุมเทวดา” หมายถึงกล่าวคำเชิญชวนเทวดาให้มาชุมนุมกันเพื่อฟังธรรม ในโอกาสที่พระสงฆ์สวดพระปริตร, เรียกเต็มว่า “บทขัดชุมนุมเทวดา”

บทขัดชุมนุมเทวดานี้เป็นบทที่โบราณจารย์ประพันธ์ขึ้น สำหรับให้บุคคลหนึ่ง (ธรรมนิยมบัดนี้ ให้ภิกษุรูปที่นั่งอันดับ ๓) สวดนำ เรียกว่า “ขัตนำ” (คำเรียกที่รู้จักกันดีโดยทั่วไปในหมู่พระสงฆ์รุ่นเก่าและชาวบ้าน คือ “ขัตสักเค” เพราะมีคำขึ้นต้นว่า “สักเค กามะ จะ รูปะ”) ก่อนที่พระสงฆ์จะเริ่มสวดพระปริตร มีข้อความเป็นคำเชิญชวนเทวดาทั่วทั้งหมดให้มาฟังธรรมอันมีในบาลีภาษิตแห่งพระปริตรที่จะสวดต่อไปนั้น ดังคำลงท้ายว่า **ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา** แปลว่า *ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย* *กาลนี้เป็นกาลควรฟังธรรม*

อันที่จริง บทเต็มๆ ก่อนจะขึ้นว่า **สักเค กามะ จะ รูปะ** ยังมีอีก ขอกล่าวเฉพาะที่คุ้นกันดี คือ



มีธรรมเนียมว่า ถ้าเป็นพระราชพิธีและสวดมนต์ในพระราชฐาน ให้
ขึ้นต้นบทขัดตั้งแต่ -

สระรัชชัง สะเสนัง สะพันรุง นะรินทัง
ปะริตตานุกาโว สะทา รักชะตุติ

(แปลว่า

ขออานุภาพแห่งพระปรีตตรจงรักษาพระราช
พร้อมทั้งราชสมบัติ ไพร่ฟ้าเสนามาตย์ พระราชวงศ์จงทุกเมื่อ เทอญ)

ถ้าเป็นงานพิธีอื่น ให้เริ่มตั้งแต่ -

ผะริต้วานะ เมตตัง สะเมตตา ภาทันตา,
อะวิกขิตตะจิตตา ปะริตตัง ภาณันตุ.

(แปลว่า

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย จงมีเมตตาแผ่เมตตาจิตไปเถิด
จงสวดพระปรีตตร อย่าได้มีจิตฟุ้งซ่านเลย)

แล้วจึงต่อด้วย สักเค กาเม จะ รูเป

ในพิธีทั่วไป ถ้าเป็นพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต นิยมขึ้นต้นว่า

สะมันตา จักกะวาเสสุ

อัคราคัจฉันตุ เทวะตา

สัทธัมมัง มุนิราชัสสะ

สุณันตุ สักคะโมกชะทัง.

(แปลว่า

ขอเชิญเทพยดาในรอบจักรวาลทั้งหลายจงมาประชุมพร้อมกันใน
สถานที่นี้

จงฟังซึ่งพระสัทธรรมอันให้สรวรรค์และนิพพาน ของพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าผู้เป็นเจ้าแห่งมุนี)

แล้วต่อด้วย สักเค กาเม จะ รูเป

ตั้งแต่ สักเค กาเม จะ รูเป มีข้อความและคำแปลดังนี้ –

สักเค กาเม จะ รูเป

ศิริสิทธิระระตะณู จันตะลิกเข วิมาน,

ขอเชิญเหล่าเทพเจ้าซึ่งสถิตอยู่ในสรวรรค์ชั้นกามภพก็ดี รูปภพก็ดี, อยู่
ในวิมานเหนือยอดเขาแลเขาขาดก็ดี ในอากาศก็ดี,

ทีเป รัฎฐเฐ จะ คาม

ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต,

ในเกาะก็ดี ในแวนแคว้นก็ดี, ในบ้านก็ดี ในต้นพฤษชาและป่าช้ฎก็ดี,
ในเรือนก็ดี ในที่ไร่ราก็ดี,

ภุมมา จายันตุ เทวา

ชะละละละวิสะเม ยักชะคันธัพพะนาคา,

ภุมมเทวดาก็ดี, ยักษ คณธรรพ์ และนาค ซึ่งสถิตอยู่ในน้ำแลบนบก
แลอันที่ไม่เรียบบราบก็ดี,

ติฏฐันตา สันติเก ยัง

มุนิวระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ.

ซึ่งอยู่ในที่ใกล้เคียง จงมาประชุมพร้อมเพรียงกันในสถานที่นี้, คำใด
เป็นคำของพระมุนีผู้ประเสริฐ, ท่านสัตบุรุษทั้งหลายจงสดับค่านั้นแห่ง
ข้าพเจ้า,

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรฟังธรรม,

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรฟังธรรม,

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา.

ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรฟังธรรม.

คำลงท้ายนี้เห็นได้ชัดว่า บทชุมนุมเทวดานี้เป็นบทที่เชิญเทวดามา
ฟังธรรม

ข้อความตรงที่อื่นก็ยืนยันอยู่ คือ

สัทธัมมัง มุนิราชัสสะ สุณันตุ สักกะโมกขะกัง.

จงฟังซึ่งพระสัทธรรมอันให้สวรรค์และนิพพาน ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้เป็นเจ้าของแห่งมุนี

ยัง มุณีวระระวะจะนั่ง สาธะโว เม สุณันตุ.

คำใดเป็นคำของพระมุณีผู้ประเสริฐ, ท่านสัตบุรุษทั้งหลายจงสดับคำ
นั้นแห่งข้าพเจ้า

เป็นอันสรุปได้ว่า บทชุมนุมเทวดาใช้เฉพาะงานที่มีการสวดมนต์
เท่านั้น เพราะเป็นการเชิญเทวดามาฟังธรรม คือมาฟังคำสอนของ
พระพุทธเจ้า

ในพิธีการบางอย่าง เช่นพิธีบวงสรวงสังเวช พิธีไหว้ครู เป็นต้น ซึ่งไม่มี
การสวดมนต์ และไม่มีการแสดงธรรมใดๆ พิธีกรหรือเจ้าพิธีก็นิยมกล่าวคำ
ชุมนุมเทวดาด้วยเสมอ

ปัญหาคิดก็คือ ในเมื่องานนั้นไม่มีการสวดมนต์ ไม่มีการแสดงธรรม
คำชุมนุมเทวดาซึ่งระบุชัดว่าเชิญเทวดามาฟังธรรม ไม่ได้เชิญมาทำอย่างอื่น
จะเป็นคำที่ถูกต้องหรือ ?

อุปมาเหมือนเราเชิญแขก ในคำเชิญระบุชัดว่าขอเชิญมารับประทาน
อาหาร แต่ไม่มีอาหารใดๆ ให้รับประทาน จะไม่เป็นการโกหกตลกเล่นไป
หรือ ?

ดูตามเจตนา ก็คือตั้งใจเชิญเทวดามาเพื่อให้ประสิทธิ์ประสาท
ความสำเร็จในงานพิธีนั้นๆ แล้วก็เข้าใจเอาเองว่าจะเชิญเทวดาก็ต้องว่าบท
ชุมนุมเทวดา แต่ไม่ได้ศึกษาให้รู้ชัดว่า บทชุมนุมเทวดานั้นท่านประพันธ์ขึ้น
เพื่อเชิญเทวดามาฟังธรรมเท่านั้น ไม่ได้เชิญให้มาทำอย่างอื่น

เราฝั่งหัวกันเสียแล้วว่า บทชุมนุมเทวดาคือบทเชิญเทวดามาในพิธี จะ
ทำพิธีกรรมอะไรต้องชุมนุมเทวดาก่อนเสมอ ขาดไม่ได้ ถึงขนาดเชื่อกัน

ว่า สามิภรรยาที่อยากได้ลูกเป็นเด็กดี ให้ชุมนุมเทวดาก่อนจะมีเพศสัมพันธ์
เทวดาจะมากเกิดเป็นลูก

เจตนาเชิญเทวดานั้นเป็นเรื่องดี แต่คำเชิญก็ควรจะถูกต้องด้วยจึงจะดี
ครบ

ปากบอกว่าเชิญมาฟังธรรม แต่มาแล้วไม่มีธรรมให้ฟัง กลายเป็นให้มา
ทำอย่างอื่น แบบนี้ไม่ถูกแน่

แต่การจะไปเปลี่ยนแปลงค่านิยมนั้นคงทำไม่ได้ เพราะยึดถือกันเสีย
แล้วว่าต้องกล่าวบทชุมนุมเทวดาในพิธีทั้งหลาย

เพื่อไม่ให้ต้องโกหกเทวดาโดยไม่เจตนาก็นอยู่รำไป ผมขอเสนอวิธีแก้
ดังนี้

๑. เมื่อกล่าวบทชุมนุมเทวดาจบแล้ว ให้ยกบทธรรมของพระพุทธเจ้า
มากล่าวให้เทวดาฟังต่อไปด้วย เช่น -

๑. อิติปิ โส ภควา ฯลฯ โลกัสสาติ.

๒. สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง กุสะลัสมุปะสัมปะทา
สะจิตตะปะริโยทะปะนัง เอตัง พุทธานะ สาสะนัง.

การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง ๑

การทำความดีให้ถึงพร้อม ๑

การทำจิตของตนให้ขาวรอบ ๑

สามอย่างนี้ เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

(โอวาทปาติโมกข์)

๓. อามันตะยามิ โว ภิกขเว ปะฏิเวทยามิ โว ภิกขเว
ขะยะวะยะธัมมา สังขารา อัปปะมาเทนะ สัมปาเทถาติ.
ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า
สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมดา
เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด

(ตถาคตปัจฉิมวาจา)

สามบทนี้เป็นสุดยอดคำสอนของพระพุทธเจ้า ควรค่าแก่การสวดให้
เทวดาฟัง ใช้เวลาสั้นๆ ก็สวดจบ

หรือเจ้าพิธีรายไหนมีความสามารถจะสวดพระสูตรพระปริตรบท
ไหนอีกและมีเวลาพอ ก็สวดไป ขอให้เป็นบทรธรรมก็แล้วกัน

เมื่อสวดบทรธรรมดังกล่าวนี้ ก็เป็นอันว่าได้ทำตรงกับคำเชิญ คือเชิญ
เทวดามาฟังธรรม ก็กล่าวบทรธรรมให้ฟังแล้ว ต่อจากนี้จะขอให้เทวดา
อำนวยการช่วยอะไรอีกก็ว่าไปตามปรารภนา

๒. ในพิธีที่มีเจตนาเชิญเทวดามาอำนวยการช่วย ควรปรับปรุงคำชุมนุม
เทวดาเสียใหม่ คือระบุลงไปให้ชัดเจนว่าเป็นการเชิญเทวดามาอำนวยการ
ช่วย

ผมขอเสนอคำชุมนุมเทวดาที่ปรับปรุงใหม่ ดังนี้

อัญเชิญเทวดาชุมนุมชัย

สละมันตา จักกะวาฬเสลุ อัตราคัจฉันตุ เทวะตา
ขอเชิญเทพยดาในรอบจักรวาลทั้งหลาย จงมาประชุม
พร้อมกันในสถานที่นี้

สุยัญฐัง มังคะลันทานิ โมหันตุ โมทิตาระตา.
กาลบัดนี้ เป็นการบูชาอันดี มีมงคล
ขอเทพยดาจงมีกมลปราโมทย์ยินดีอนุโมทนา

สักเค กามะ จะ รูปะ คิริลิตะระตะเถ
จันตะลิกเข วิมานะ
ขอเชิญเหล่าเทพเจ้าซึ่งสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นกามภพก็ดี
รูปภพก็ดี อยู่ในวิมานเหนือยอดเขาแลเขาขาด ในอากาศก็ดี

ทีเป รัฎฐะ จะ คามะ ตะรุวะนะคะหะเน
เคหะวัตถุมหิ เขตเต
ในเกาะก็ดี ในแคว้นก็ดี ในบ้านก็ดี ในต้นพฤกษา
แลป่าช้ฎก็ดี ในเรือนก็ดี ในที่ไร่นาก็ดี

ภุมมา จายันตุ เทวา ชะละณะละวิสะเม

ยักขะคันธัพพะนาคา

ภุมเทวดาก็ดี ยักษ์ คนธรรพ์ และนาคซึ่งสถิตอยู่ในน้ำ

แลบนบก และที่อันไม่เรียบบราบก็ดี

ติฏฐันตา สันติเก ยัง อะริวะระวะจะนัง

สาธะโว โน ภาณันตุ.

ซึ่งอยู่ในที่ไกลเคียงจงมาประชุมพร้อมเพรียงกันในสถานที่นี้

คำใดเป็นพรประเสริฐสวัสดิ์

ขอเทพยเมธีทั้งหลายจงอำนวยพรนั้นแก่ปวงข้าพเจ้า

ชะยะสาธุการะกาโล อะยมัภะทันตา

ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรอำนวยชัย

ชะยะสาธุการะกาโล อะยมัภะทันตา

ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรอำนวยชัย

ชะยะสาธุการะกาโล อะยมัภะทันตา

ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรอำนวยชัย.



ถวายอดิเรก

ความเป็นมาของธรรมเนียมถวายอดิเรก

สมัยรัชกาลที่ ๒ พระอุดมปิฎก นามเดิม สอน นามฉายา พุทฺธสโร เป็นชาวจังหวัดพัทลุง ได้เข้ามาพักอาศัยอยู่ ณ วัดหนัง เขตบางขุนเทียน (ปัจจุบันเป็นเขตจอมทอง) ได้มาศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่วัดหงสาราม (ปัจจุบันเป็นวัดหงส์รัตนาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร) ภายหลังได้ย้ายมาอยู่วัดหงสาราม และเคยเป็นเจ้าของาวาสวัดหงสาราม รูปที่ ๕ เป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ทรงรู้จักและคุ้นเคยเป็นอันดี ตั้งแต่ครั้งยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็น กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ครั้นขึ้นเสวยราชย์แล้ว ก็ทรงตั้งให้พระมหาสอน เป็นพระราชาคณะ มีราชทินนามว่า พระอุดมปิฎก และเป็นเจ้าอาวาสวัดหงสารามจนตลอดรัชกาล เมื่อสิ้นรัชกาลที่ ๓ แล้ว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งยังผนวชอยู่ ก็ทรงลาสิกขาขึ้นเสวยราชสมบัติ พระอุดมปิฎกก็ลาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดหงสาราม กลับภูมิลำเนาเดิม



ท่านเจ้าคุณพระอุดมปิฎกรูปนี้มีประวัติที่ควรจารึกไว้ให้ปรากฏ คือ เมื่อรัชกาลที่ ๔ ขึ้นเสวยราชสมบัติแล้ว ท่านกลัวว่าราชภัยจะมาถึงตน เพราะเคยมีปฏิภิกิริยาคัดค้านการทรงตั้งคณะธรรมยุติกนิกายอย่างแรงกล้า จึงรีบลาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดหงสอาราม กลับไปอยู่ในภูมิลำเนาเดิม ครั้นถึงงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ทรงรับสั่งให้สืบหาพระอุดมปิฎก ครั้นทรงทราบว่า ท่านจำพรรษาอยู่ ณ วัดสุนทรवास จังหวัดพัทลุง จึงทรงรับสั่งให้อาราธนาเข้ามาในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

ครั้นถึงวันพระราชพิธี พระอุดมปิฎกเข้านั่งประจำที่ เป็นองค์สุดท้าย ปลายแถว ถึงเวลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมโดยลำดับ นับตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราชลงมาจนถึงพระอุดมปิฎก ทรงโสมนัสยิ่งนัก ทรงทักทายด้วยความคุ้นเคย ตอนท้ายรับสั่งว่า ท่านเดินทางมาแต่ไกล นานปีจึงจะได้พบกัน ขอจงให้พรโยมให้ชื่นใจที่เกิด เมื่อได้รับอนุญาตจากสมเด็จพระสังฆราชแล้ว ท่านเจ้าคุณก็ตั้งพัดยศขึ้นถวายพระพร ด้วยปฏิภาณโวหารว่ากลอนสดเป็นภาษาบาลีว่า

อติเรกวาสสตี ชิว

อติเรกวาสสตี ชิว

อติเรกวาสสตี ชิว

ที่ฆายโก โหตุ อโรโค โหตุ

ที่ฆายโก โหตุ อโรโค โหตุ

สุขีโต โหตุ ปรมินทมหाराชา

สิทธิกิจจํ สิทธิกมมํ สิทธิลาโก ชโย นิจจํ

ปรมินทมหाराชวรสส ภวตุ สพพทา ขอถวายพระพร.

เนื่องจากท่านไม่ได้เตรียมไว้ก่อน เพราะไม่รู้ว่าจะต้องถวายพระพร จึงว่าติดเป็นระยะ ๆ วรรคแรกว่าซ้ำถึง ๓ หน จึงว่าวรรคที่สองต่อไปได้ ว่า วรรคที่สองซ้ำถึง ๒ หน จึงว่าวรรคที่สามต่อไปได้ และว่าไปได้ตลอดจนจบ โดยมีได้ซ้ำอีกเลย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสดับแล้วทรงโปรดพระพรบหนักมาก จึงรับสั่งให้ถือเป็นธรรมเนียม ให้พระสงฆ์ใช้พรบหนักถวายพระพรพระมหากษัตริย์ในพระราชพิธีทั้งปวงตราบเท่าทุกวันนี้ โดยมีได้ตัดตอนแก้ไขแต่ประการใด แม้คำที่ท่านว่าซ้ำสองสามหน ก็รักษาไว้เหมือนเดิม เรียกว่า **ถวายอดิเรก** แต่ได้ทรงเพิ่มคำว่า **ตุ** ต่อท้ายคำว่า **ชีว** เป็น **ชีวตุ** สืบมาจนบัดนี้

โดยที่พระอุดมปิฎกผู้เป็นต้นเหตุถวายพระพรบหนักนี้เป็นพระราชาคณะ ดังนั้นจึงได้ถือเป็นธรรมเนียมสืบมาว่า พระผู้ที่จะถวายอดิเรกได้นั้น ต้องมีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ ธรรมเนียมนี้ได้รักษามาเป็นเวลาช้านาน

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ทางการคณะสงฆ์ได้อนุญาตให้พระครูชั้นสัญญาบัตรชั้นเอกผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ซึ่งถือพัดยศเปลวเพลิงเป็นผู้ถวายอดิเรกได้โดยอนุโลม นับได้ว่าพระอุดมปิฎกเป็นต้นบัญญัติแห่งการถวายอดิเรกด้วยประการฉะนี้

หลักปฏิบัติ

ในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จทรงบำเพ็ญพระราชกุศลใดๆ ก็ตาม เมื่อถึงขั้นตอนที่พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา (เรียกให้เข้าใจง่ายๆ ว่า พระสงฆ์ให้พร คือ ยะถาสัพพี) จะมีขั้นตอนหนึ่งที่เรียกว่า **ถวายอดิเรก**

ถวายอดิเรก ก็คือพระราชาคณะประธานสงฆ์กล่าวคำถวายพระพร เป็นพิเศษเฉพาะแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ถ้าสมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จด้วย คำถวายอดิเรกก็จะรวมไปถึงสมเด็จพระนางเจ้าฯ ด้วย หรือถ้า สมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จพระองค์เดียว ก็จะถวายอดิเรกเฉพาะสมเด็จพระ นางเจ้าฯ)

หลักปฏิบัติที่ควรทราบ คือ

๑. พระสงฆ์ที่จะถวายอดิเรกได้ จะต้องเป็นพระราชาคณะ (คือที่เรา มักเรียกกันง่ายๆ ว่า “ท่านเจ้าคุณ”) หรือพระครูสัญญาบัตรที่ได้รับ พระราชทานพัดเปลวเพลิง (พัดยอดแหลม, พัดยศของพระราชาคณะทุก ระดับ จะเป็นพัดยอดแหลม พัดยศของพระครูทุกระดับ เป็นพัดไม่มียอด แต่ จะมีพระครูชั้นสัญญาบัตรบางระดับที่อยู่ในฐานะพิเศษ เช่น ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสพระอารามหลวง เป็นต้น ได้รับพระราชทานพัดยอดแหลม)

๒. เวลาถวายอดิเรกต้องตั้งพัดยศเสมอ

๓. งานที่เกี่ยวกับพระราชกุศลบางอย่าง แม้พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวจะมีได้เสด็จฯ ด้วยพระองค์เอง แต่มีผู้อื่นปฏิบัติแทนพระองค์ (เข้าใจง่ายๆ คือ เป็นงานของพระเจ้าแผ่นดิน แต่ทรงมอบหมายหรือ พระราชทานให้ผู้อื่นทำแทน) เช่น ถวายกฐินพระราชทาน เป็นต้น ก็ต้อง ถวายอดิเรกด้วย

๔. ในขณะที่พระสงฆ์ถวายอดิเรก ผู้อยู่ในพิธีทั้งหมดไม่ต้องประนมมือ

ข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก และเกี่ยวข้องกับพวกเราในฐานะเป็นผู้ไปร่วมพิธี ซึ่งจะต้องปฏิบัติให้ถูก (ที่นำเรื่องถวายอดิเรก มารวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ ด้วยก็ด้วยเหตุผลข้อนี้)

เหตุผลที่ไม่ต้องประนมมือ (ควรจะใช้คำว่า “ห้ามประนมมือ” ด้วยซ้ำ) คือ ถวายอดิเรกเป็นการถวายพระพรเฉพาะพระเจ้าอยู่หัว ผู้ที่ไม่ใช่พระเจ้าอยู่หัวจึงไม่มีหน้าที่จะต้องประนมมือรับ การประนมมือรับเท่ากับรับว่าตนเป็นพระเจ้าอยู่หัวนั่นเอง (นั่นคือกำลังทำสิ่งที่เป็นการอับมงคลให้แก่ตัวเอง โดยไม่รู้ตัว!)

เรื่องนี้เท่าที่เห็นมา มักทำไม่ถูกต้องกันมาก คือในขณะที่พระสงฆ์ถวายอดิเรกก็ประนมมือกันไปหมด ไม่เว้นแม้แต่ท่านผู้เป็นประธาน อันแสดงว่าขาดการศึกษาสำเหนียกถึงหลักปฏิบัติที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงมากในปัจจุบัน

คำถวายอดิเรก

(แบบถวายแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียว)

อะติเรกะวัสสะสะตัง ชีวะตุ

อะติเรกะวัสสะสะตัง ชีวะตุ

อะติเรกะวัสสะสะตัง ชีวะตุ

ทีฆายุกะ โหตุ อะโรโค โหตุ

ทีฆายุกะ โหตุ อะโรโค โหตุ

สุโขโต โหตุ ประมะมินทะมะหาราชา
สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิลาโภ ชะโย นิจจัง
ประมะมินทะมะหาราชาชะวะรัสสะ ภาวะตุ สัพพะทา.
ขอถวายพระพร.

วิธีปฏิบัติคือ เมื่อพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนา ขึ้น ยะถา เราก็ประนมมือรับพรตามปกติ ท่านจะขึ้นบทอะไรอีก เราก็ประนมมือเรื่อยไป แต่พอท่านหยุดและประธานสงฆ์จับพัดยศมาตั้ง เราก็ลดมือลง นั่งฟังโดยสงบ จนจบคำว่า “ขอถวายพระพร” ท่านก็จะขึ้นบทต่อไป เราจึงยกมือประนมรับพรได้อีกไปจนจบ



ชาวบ้านฟังปาติโมกข์ได้หรือไม่



ในวันที่พระสงฆ์ลงโบสถ์สวดปาติโมกข์ซึ่งเป็นวันพระ จะมีญาติโยมบางคนซึ่งไปถืออุโบสถอยู่ที่วัด มีศรัทธาขอเข้าไปฟังพระสวดปาติโมกข์ในโบสถ์ด้วย บางทีก็จัดเครื่องสักการบูชาสำหรับถวายพระภิกษุที่สวดปาติโมกข์นั้นด้วย ทำนองเดียวกับเครื่องกัณฑ์เทศน์ถวายพระธรรมกถึกที่แสดงพระธรรมเทศนา และบางทีก็เลยนิยมเรียกเครื่องสักการบูชานั้นว่า “เครื่องกัณฑ์ปาติโมกข์” ไปด้วย

ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกมีข้อห้ามเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ จึงขอยกมาเสนอไว้ในที่นี้เพื่อเป็นความรู้

ห้ามสวดปาติโมกข์ในบริษัทที่มีคฤหัสถ์

[๑๗๓] เตน โข ปน สมเยน เทวทตฺโต สคหฺมฺมฺนฺชฺชาย
ปฺริสาย ปาติโมกฺขํ อุกฺทิสฺติ. ภควฺโต เอตมตฺถํ อารโจะสํ.



น ภิกขเว สคหุญฺญาย ปริสาย ปาติโมกข์ อุทฺทิสิตพฺพิ โย
อุทฺทิสเยย อापตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

ก็โดยสมัยนั้นแล พระเทวทัตต์สวดปาติโมกข์ในบริษัทที่มี
คฤหัสถ์ปนอยู่ด้วย ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระ
ภาค

พระผู้มีพระภาครับสั่งห้ามภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุไม่พึงสวดปาติโมกข์ในบริษัทที่มีคฤหัสถ์ปนอยู่ด้วย รูปใดสวด
ต้องอาบัติทุกกฏ.

อุโบสถชั้นธกะ พระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๑
พระไตรปิฎกเล่ม ๔ ข้อ ๑๗๓



๓๕

แสดงตนเป็นพุทธมามกะ



ในสมัยที่พระเดชพระคุณ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม ป.ธ. ๙) วัดพระปฐมเจดีย์ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ๑๕ (ประมาณ พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นต้นมา) ท่านกำหนดนโยบายให้วัดต่างๆ ในเขตปกครองของท่าน เมื่อมีพิธีบำเพ็ญกุศลจะต้องมีการกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะด้วย โดยให้มีลำดับพิธีดังนี้

๑. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
๒. กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย
๓. กล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
๔. อาราธนาศีล

เมื่อสมาทานศีลจบแล้วจึงทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป เช่น อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม หรือถวายสังฆทาน เป็นต้น



คำกล่าวแสดงตนเป็นพุทธมามกะ กำหนดให้ว่าดังนี้
เอเต มะยัง ภันเต, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ, ตัง
ภะคะวันตัง, สะระณัง คัจฉามะ, ธัมมัญจะ
สังขัญจะ, พุทธะมามะกาติ โน, สังโฆ ธาเรตุ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า
พระองค์นั้น, แม้ปรินิพพานไปนานแล้ว, ขอถึงพระธรรม, และขอถึงพระสงฆ์
, เป็นที่พึ่งตลอดชีวิต,

ขอพระสงฆ์ จงจำข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ว่า, เป็นพุทธมามกะ, ตั้งแต่บัดนี้
เป็นต้นไป ฯ

(คัดจากหนังสือซึ่งปรากฏข้อความบนปกว่า พุทธะมามะกะภะคะวา
ปฐมมนต์ บัตรแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พระธรรมปริยัติเวที จัดพิมพ์
พิมพ์ครั้งที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๒ สำนักพิมพ์ธรรมเมธี-สหายพัฒนาการพิมพ์
๓๙/๑ หมู่ ๑๐ ต.ท่ามะกา อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี, หน้า ๓๑)

มีปัญหาถามกันว่า จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธ
มามกะกันทุกครั้งที่มิพิธีบำเพ็ญกุศล ?

ถ้ารู้ความเป็นมาของการแสดงตนเป็นพุทธมามกะเสียก่อน บางทีอาจ
ตอบคำถามนั้นได้โดยอัตโนมัติ

คำว่า “พุทธมามกะ” แปลตามศัพท์ว่า “ผู้ถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นของ
เรา” ขยายความว่า ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน, ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้
นับถือพระพุทธศาสนา

พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงเรียบเรียงตั้งเป็นแบบไว้ ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดจะส่งเจ้านายคณะหนึ่งออกไปศึกษาในทวีปยุโรป ทรงถือตามคำแสดงตนเป็นอุบาสกของเดิม แต่แก้บทอุบาสก ที่เฉพาะผู้ใหญ่ผู้ได้ศรัทธาเลื่อมใสด้วยตนเอง เป็น พุทธมามกะ และได้เกิดเป็นประเพณีนิยมแสดงตนเป็นพุทธมามกะสืบต่อกันมา โดยจัดทำในกรณีต่างๆ โดยเฉพาะ

๑. เมื่อบุตรหลานพ้นวัยทารก อายุ ๑๒-๑๕ ปี
๒. เมื่อจะส่งบุตรหลานไปอยู่ในถิ่นที่มีใช้ดินแดนของพระพุทธศาสนา
๓. โรงเรียนประกอบพิธีให้นักเรียนที่เข้าศึกษาใหม่แต่ละปีเป็นหมู่
๔. เมื่อบุคคลผู้เคยนับถือศาสนาอื่นต้องการประกาศตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา

ท่านวางระเบียบพิธีไว้สรุปได้ดังนี้

ก. มอบตัว (ถ้าเป็นเด็กให้ผู้ปกครองนำตัวหรือครุณารายชื่อไป) โดยนำดอกไม้ธูปเทียนใส่พานไปถวายพระอาจารย์ที่จะให้เป็นประธานสงฆ์ในพิธี พร้อมทั้งเผด็จสงฆ์รวมทั้งพระอาจารย์เป็นอย่างน้อย ๔ รูป

ข. จัดสถานที่ ในอุโบสถ หรือวิหาร ศาลาการเปรียญ หรือหอประชุมที่มีโต๊ะบูชามีพระพุทธรูปประธาน และจัดอาสนะสงฆ์ให้เหมาะสม

ค. พิธีการ ให้ผู้แสดงตนจุดธูปเทียน เปล่งวาจาบูชาพระรัตนตรัยว่า **อิมิณา สักกาเรนนะ, พุทธัง ปุเชมิ** (แปลว่า) ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

อิมิณา สักกาเรนนะ, ัมมัง ปุเชมิ (แปลว่า) ข้าพเจ้าขอบูชาพระธรรมด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

อิมินา สักกาเรนนะ, สังฆัง ปุเชมิ (แปลว่า) ข้าพเจ้าขอบูชาพระสงฆ์ ด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

จากนั้นเข้าไปสู่ที่ประชุมสงฆ์ ถวายพานเครื่องสักการะแก่พระอาจารย์กราบ ๓ ครั้งแล้ว นั่งคุกเข่า กล่าวคำปฏิญาณว่า

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ ทน) ข้าพเจ้าขอนอบน้อม แต่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น (๓ ทน)

เอสาหัง ภัณฑะ, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ, ตัง ภะคะวันตัง สาระณัง คัจฉามิ, รัมมัญจะ สังขัญจะ, พุทธะมามะโกติ มัง สังโฆ ธาเรตุ

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้ปรินิพพานนานแล้ว ทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ เป็นสภาระที่ระลึกนับถือ ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นพุทธมามกะ ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน คือผู้นับถือพระพุทธเจ้า

(ถ้าเป็นหญิงคนเดียวเปลี่ยน พุทธะมามะโกติ เป็น พุทธะมามะกาติ ถ้าปฏิญาณพร้อมกันหลายคน ชายเปลี่ยน เอสาหัง เป็น เอเต มะยัง หญิง เป็น เอตา มะยัง และทั้งชายและหญิงเปลี่ยน คัจฉามิ เป็น คัจฉามะ, พุทธะมามะโกติ เป็น พุทธะมามะกาติ, มัง เป็น โน)

จากนั้นฟังพระอาจารย์ให้โอวาท จบแล้วรับคำว่า “สาธุ” ครั้นแล้ว กล่าวคำอาราธนาเบญจศีลและสมาทานศีลพร้อมทั้งคำแปล จบแล้วกราบ ๓ ทน ถวายไทยธรรม (ถ้ามี) แล้วกรวดน้ำเมื่อพระสงฆ์อนุโมทนา รับพรเสร็จแล้ว คุกเข่ากราบพระสงฆ์ ๓ ครั้ง เป็นเสร็จพิธี (ข้อมูลจาก พจนานุกรม พุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ของท่าน ป.อ.ปยุตฺโต)

“คำแสดงตนเป็นอุบาสกของเดิม” ที่กล่าวถึงข้างต้นมีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายแห่ง เป็นของบุรุษก็มี สตรีก็มี คนเดียวก็น่ามี หลายคนรวมกันก็มี

ตามเรื่องที่ปรากฏ ก็คือบุคคลนั้นๆ ยังมีได้นับถือพระพุทธศาสนามาก่อน เมื่อได้มาฟังธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง หรือที่พระสาวกแสดง แล้วเข้าใจในพระธรรมนั้นและเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จึงประกาศตนเป็นผู้ นับถือพระพุทธศาสนา

ขอนำเรื่องประกาศตนเป็นผู้ นับถือพระพุทธศาสนา หรือการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ของบางท่าน ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมาเสนอไว้ในที่นี้ พอให้เห็นเค้าความเป็นตัวอย่างดังนี้

(๑)

เอวัง วุตเต เวรัญโซ พรัหมะโน ภาคะวันตัง
เอตะทะโวจะ เสฏฺฐโฐ ภาวัง โคตะโม เสฏฺฐโฐ ภาวัง
โคตะโม อะภิกกันตัง โภ โคตะมะ อะภิกกันตัง โภ
โคตะมะ เสยยะถาปี โภ โคตะมะ นิกกุชชิตัง वा
อุกกุชเชยยะ ปะฏิจฉันนัง वा วิวะเรยยะ มุพหัสสะ वा มัคคัง
อาจิกเขยยะ อันธกาเร वा เตละปชโชตัง
ธาเรยยะ จักขุมันโต รูปานิ ทักขันตีติ เอวะเมวัง โภตา โคตะเมนะ
อะเนกะปะริยาเณนะ ธัมโม ปะกาสิโต เอสาหัง ภาวันตัง โคตะมัง
สละณัง คัจฉามิ ธัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ อุปาสะกัง มัง
ภาวัง โคตะโม ธาเรตุ อชชะตักเค ปาณูปะตัง สละณัง คะตัง ฯ

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว เวยฺยชพราหมณ์ได้ทูลคำนี้ต่อพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคตมเป็นผู้เจริญที่สุด ท่านพระโคตมเป็นผู้ประเสริฐที่สุด ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ภาชิตของพระองค์ไพเราะนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยายอย่างนี้เปรียบเหมือนบุคคลหงายของทีคว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยตั้งใจว่า คนมีจักขุจักเห็นรูป ดังนี้ ข้าพเจ้านี้ขอถึงท่านพระโคตม พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ ขอพระองค์จงทรงจำข้าพเจ้าว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป.

มหาวิภังค์ ภาค ๑ วินัยปิฎก

พระไตรปิฎกเล่ม ๑ ข้อ ๔

เป็นคำของเวัยฺยชพราหมณ์ ประกาศต่อพระพุทธเจ้า

(๒)

อะถะโข ตะปุสสะภัลลิกา วาณิชา ภาคะวันตัง เอตะทะโวจฺจ
เอเต มะยัง ภันเต ภาคะวันตัง สาระณัง คัจฉามะ ธัมมัญจะ
อุปาสะเก โน ภาคะวา ธาเรตุ อัสชัตถะเค ปาณูปเต สาระณัง
คะเตติ ฯ เต จะ โลเก ปะฐะมัง อุปาสะกา อะหะสุง ทเววาจิกา ฯ

ครั้งนั้น พ่อค้าตปุสสะและภัลลิกะได้ทูลคำนี้ต่อพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าทั้งสองนี้ขอถึงพระผู้มี

พระภาค และพระธรรม ว่าเป็นสรณะ ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงจำ
ข้าพระพุทธเจ้าทั้งสองว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต จำเดิมแต่
วันนี้เป็นต้นไป.

ก็นายพานิชสองคนนั้นได้เป็นอุบาสกกล่าวอ้าง ๒ รัตนะ เป็น
พวกแรกในโลก.

มหาวรรค ภาค ๑ วินัยปิฎก
พระไตรปิฎกเล่ม ๔ ข้อ ๖

เป็นคำของตปุสสะและภัลลิกะ นายกองเกวียน ประกาศต่อ
พระพุทธเจ้า นับเป็นทเววาจิกอุบาสก คือถึงรัตนะ ๒ คือพระพุทธ และพระ
ธรรมเป็นที่พึ่ง เนื่องจากเวลานั้นยังไม่เกิดสังฆรัตนะ

(๓)

อะละโข เสฏฐี คณะปะติ ทิฏฐะธัมโม ปัตตะธัมโม วิทิตะธัม
โม ปะริโยคาหะธัมโม ตินณะวิจิกิจโณ วิคะตะกะถังกะโถ
เวสาร์ชชัปปัตโต อะปะรี่ปัจจะโย สัตถุ สาสะเน ณะคะวันตัง เอ
ตะทะโวจะ ... เอสาทัง ภันเต ณะคะวันตัง สาระณัง คัจฉามิ
ธัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ อุปาสะกัง มัง ณะคะวา ธาเรตุ อช
ชะตักเค ปาณูปัตัง สาระณัง คะตันติ ฯ โส จะ โลเก ปะฐะมัง
อุปาสะโก อะโหสิ เตวาจิกो ฯ

ครั้งเศรษฐีผู้คบดีได้เห็นธรรมแล้ว ได้บรรลุธรรมแล้ว ได้รู้
ธรรมแจ่มแจ้งแล้ว มีธรรมอันหยั่งลงแล้ว ข้ามความสงสัยได้แล้ว
ปราศจากถ้อยคำแสดงความสงสัย ถึงความเป็นผู้แก่กล้า ไม่ต้องเชื่อ
ผู้อื่นในคำสอนของพระศาสดา ได้ทูลคำนี้ต่อพระผู้มีพระภาคว่า ... ข้า
แต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้านี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค พระธรรม
และพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ ขอพระองค์จงทรงจำข้าพระพุทธเจ้า ว่า
เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป.

ก็เศรษฐีผู้คบดีนั้นได้เป็นอุบาสกกล่าวอ้างพระรัตนตรัยเป็นคน
แรกในโลก.

มหาวรรค ภาค ๑ วินัยปิฎก

พระไตรปิฎกเล่ม ๔ ข้อ ๒๗

เป็นคำประกาศของเศรษฐีบิดาของพระยสะ เวลานั้นสังฆรัตนะเกิดขึ้น
แล้ว คือพระปัญจวัคคีย์ รวมทั้งพระยสะด้วย จึงนับเป็นอุบาสกคนแรกที่ถึง
พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง

(๔)

เต ทิฏฐะธัมมา ... ภาคะวันตัง เอตะทะโวจุง ...เอเต มะยัง
ภันเต ภาคะวันตัง สาระณัง คัจฉามะ ธัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ
อุปาสะเก โน ภาคะวา ธาเรตุ อชชะตักเค ปาณูเปเต สาระณัง
คะเตติ ฯ

พวกประชาชนตำบลแปดหมื่นนั่นได้เห็นธรรมแล้ว ... ได้กราบ
ทูลคำนี้ต่อพระผู้มีพระภาคว่า ... พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้า
เหล่านี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค พระธรรม และพระภิกษุสงฆ์ ว่าเป็น
สรณะ ขอพระองค์จงทรงจำพวกข้าพระพุทธเจ้า ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึง
สรณะตลอดชีวิต จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป.

มหาวรรค ภาค ๒ วินัยปิฎก

พระไตรปิฎกเล่ม ๕ ข้อ ๑

เป็นคำประกาศของชาวบ้านแปดหมื่น ประกาศต่อพระพุทธเจ้า

สรุปก็คือ

๑. ผู้ประกาศแสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาทุกรายล้วนแต่ไม่ได้นับถือ
พระพุทธศาสนามาก่อน

๒. ต่อมาได้พบพระพุทธเจ้า หรือพระสาวก แล้วได้ฟังธรรม ได้บรรลุ
ธรรมระดับใดระดับหนึ่ง หรือเกิดความเลื่อมใส จึงประกาศแสดงตนเป็น
อุบาสกอุบาสิกา

๓. คำประกาศแสดงตนมักจะมีคำสรรเสริญผู้แสดงธรรมประกอบกัน
ไปด้วยก่อน ว่าแสดงธรรมได้แจ่มแจ้งเหมือนอย่างนั้นๆ แปลว่ามีความ
ซาบซึ้งในพระธรรมเป็นเหตุ จึงได้ประกาศแสดงตน

๔. การประกาศแสดงตนไม่ได้ทำเนื่องในโอกาสมีพิธีการหรือพิธีกรรม
ใดๆ หรือทำอย่างเป็นส่วนประกอบในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของพิธีการ แต่

เกิดขึ้นอย่างเป็นปกติธรรมดา คือคนมาเจอกัน สนทนาธรรมกัน แล้วฝ่ายหนึ่งก็บอกให้อีกฝ่ายหนึ่งรับรู้ว่าตนชื่นชมยินดีในธรรมนั้น เป็นการพูดบอกกันอย่างเป็นธรรมชาติธรรมดาของการสนทนากัน ไม่ใช่ทำเป็นพิธีการ

๕. ในกรณีเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ยังไม่พบว่าได้มีการประกาศแสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาอีก หรือทำอยู่บ่อยๆ ในฐานะเป็นแบบธรรมเนียมอะไรอย่างหนึ่ง (มีธรรมเนียมบางเรื่องของชาวชมพูทวีปที่ประกาศแสดงตนซ้ำๆ ได้ เช่น เมื่อเป็นแขกไปหาเจ้าถิ่น บางพวกมีธรรมเนียมว่าเมื่อไปถึงต้องประกาศชื่อตัวและชื่อตระกูลของตัวให้เจ้าถิ่นรู้แม้ว่าจะรู้จักกันอยู่แล้วก็ตาม)

เท่าที่กล่าวมานี้คงพอจะทำให้ได้คำตอบว่า จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะกันทุกครั้งที่มิพิธีบำเพ็ญกุศล ?

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ได้ฟังเหตุผลของท่าน **พระธรรมปริยัติเวที** ท่านบอกว่า ศาสนิกในศาสนาอื่นเขามีวิธีแสดงตนว่าเป็นศาสนิกของศาสนานั้นๆ อยู่เสมอ แต่ชาวพุทธเราไม่ได้มีอะไรที่จะแสดงออกว่าเราเป็นพุทธศาสนิกชนกันเลย ในขณะที่ศาสนาอื่นเขาคึกคักเข้มแข็ง แต่พวกเราดูจะเรื่อยๆ เฉื่อยๆ ท่านอยากจะทำให้เราคึกคักเข้มแข็งอย่างเขาบ้าง (คล้ายกับเกรงว่าจะแพ้เขาอะไรทำนองนั้น) จึงได้คิดให้มีพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะในเวลาที่มีพิธีบำเพ็ญกุศลต่างๆ เพื่อกระตุ้นเตือนชาวพุทธให้ตระหนักสำนึกถึงความเป็นพุทธศาสนิกชน

จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะกันทุกครั้งที่มิพิธีบำเพ็ญกุศล คงตอบกันไปได้อย่าง

ผมมีข้อสังเกตด้านภาษาบางประการ คือ

๑. ในคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มีข้อความตอนหนึ่งว่า
“ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า ... ขอถึงพระธรรม และขอถึงพระสงฆ์
เป็นที่พึ่งตลอดชีวิต”

ข้อความตรงนี้แปลจากภาษาบาลีว่า

ภะคะวันตัง สาระณัง คัจฉามะ ธัมมัญจะ สังฆัญจะ

ในภาษาบาลีที่กำหนดให้กล่าวนี้ ไม่มีคำที่จะแปลว่า “ตลอดชีวิต”

แต่คำกล่าวของเดิมมี คือคำว่า ปาณูปเตตัง หรือ ปาณูปเต

ข้อความอีกตอนหนึ่งว่า

“ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ว่า เป็นพุทธมามกะ ตั้งแต่บัดนี้
เป็นต้นไป”

ข้อความตรงนี้แปลจากภาษาบาลีว่า

พุทธะมามะกาติ โน สังโฆ ธาเรตุ

ในภาษาบาลีที่กำหนดให้กล่าวนี้ ก็ไม่มีคำที่จะแปลว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็น
ต้นไป” เช่นกัน

แต่คำกล่าวของเดิมก็มีอีกเช่นกันมี คือคำว่า อัสชะตักเค

เป็นอันว่า มีคำแปลที่ว่า “เป็นที่พึ่งตลอดชีวิต ...ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป”
แต่ภาษาบาลีที่จะแปลได้เช่นนี้ คือคำว่า อัสชะตักเค ปาณูปเตตัง สาระณัง
คะตัง หรือ อัสชะตักเค ปาณูปเตเต สาระณัง คะเต ฤกตัตตอกไป

โปรดเปรียบเทียบภาษาบาลีของเดิมกับที่ท่านกำหนดใหม่ และโปรด
เปรียบเทียบคำแปลด้วย ดังนี้

ของเดิม

(จากตัวอย่างข้อหมายเลข ๔)

เอเต มะยัง ภันเต ภาคะวันตัง สาระณัง คัจฉามะ ธัมมัญ
จะ ภิกขุสังฆัญจะ อุปาสเก โน ภาคะวา ธาเรตุ อชชะตักเค
ปาณูปเต สาระณังคะเต ฯ

พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าเหล่านี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค
พระธรรม และพระภิกษุสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ (ของใหม่แปลว่า “เป็นที่
พึ่งตลอดชีวิต” ซึ่งไม่มีคำบาลีที่จะแปลว่า “ตลอดชีวิต” อยู่ตรงนี้)
ขอพระองค์จงทรงจำพวกข้าพระพุทธเจ้า ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะ
ตลอดชีวิต จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป (ของใหม่แปลว่า “ว่าเป็นพุทธ
มามกะ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” ก็ไม่มีคำบาลีที่จะแปลว่า “ตั้งแต่บัดนี้
เป็นต้นไป” อยู่ตรงนี้เช่นกัน)

คำที่กำหนดใหม่

เอเต มะยัง ภันเต สุจิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง
ภาคะวันตัง สาระณัง คัจฉามะ ธัมมัญจะ
สังฆัญจะ พุทธะมามะกาติ โน สังโฆ ธาเรตุ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า
พระองค์นั้น แม้ปรินิพพานไปนานแล้ว ขอถึงพระธรรม และขอถึง

พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งตลอดชีวิต (ไม่มีคำบาลีที่จะแปลได้ว่า “ตลอดชีวิต”
อยู่ตรงนี้)

ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ ว่าเป็นพุทธมามกะ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป
ไป (ไม่มีคำบาลีที่จะแปลได้ว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” อยู่ตรงนี้)

๒. คำแปลที่ว่า “ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ ว่าเป็นพุทธ
มามกะ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป”

คำว่า “เป็นพุทธมามกะตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” ชวนให้ถามว่า ก่อน
หน้านี้ไม่ได้เป็นพุทธมามกะดอกหรือ ?

สำหรับผู้ที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนามาก่อน การพูดว่า “จงจำ
ข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ว่าเป็นพุทธมามกะ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” ย่อม
สมเหตุสมผล

แต่สำหรับผู้ที่เป็นพุทธมามกะอยู่แล้ว จะบอกว่า “... ตั้งแต่บัดนี้เป็น
ต้นไป” ได้อย่างไร ? เพราะคำว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” ย่อมมีความหมาย
ว่า ก่อนหน้านี้ยังไม่ได้เป็นนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า คำกล่าว กับ ข้อเท็จจริง ขัดกัน

แต่ถึงจะอย่างไรก็ตาม เราก็ต้องยอมรับความเป็นจริงของกติกาสังคม
นั่นคือ เมื่อผู้มีอำนาจหน้าที่ท่านสั่งให้ทำอะไร ถ้าเป็นคำสั่งโดยชอบตาม
อำนาจหน้าที่ ผู้ที่อยู่ใต้อานาจนั้นย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตาม การไม่
ปฏิบัติตามถือว่าทำผิดหน้าที่

แต่ความจริงก็มีอยู่ด้วยเช่นกันว่า เรื่องใดเกิดจากความคิดของคนคน
เดียวผู้มีอำนาจ เรื่องนั้นก็มักจะเป็นไปอยู่เฉพาะในเวลาที่ท่านผู้นั้นยังมี
อำนาจอยู่เท่านั้น แต่เรื่องใดเป็นมติของมหาชน เรื่องนั้นจะอยู่ยั่งยืนนาน

๓๖

แผ่เมตตา



แผ่เมตตา คือตั้งจิตปรารถนาดีขอให้ผู้อื่นมีความสุข
คำแผ่เมตตาที่ใช้เป็นหลักว่า

สัพเพ สัตตา อะเวรา อัพยาปัชมา อะนีฆา สุขี อัตตานัง ปะริ
หะรันตุ

แปลว่า ขอสัตว์ทั้งหลาย,(ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน)
หมดทั้งสิ้น,

(จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด), อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย,

(จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด), อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย,

(จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด), อย่าได้มีทุกข์กายทุกข์ใจเลย,

จงมีความสุขกายสุขใจ, รักษาตน (ให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้น) เถิด.

(ข้อความในวงเล็บเป็นส่วนที่เพิ่มเข้ามาในคำแปลเป็นไทย)

ผู้เจริญเมตตาธรรมอยู่เสมอ จนจิตมั่นในเมตตา มีเมตตาเป็น
คุณสมบัติประจำใจ จะได้รับอานิสงส์ คือผลดี ๑๑ ประการ คือ



๑. หลับเป็นสุข
๒. ตื่นก็เป็นสุข
๓. ไม่ฝันร้าย
๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย
๖. เทวดาย่อมรักษา
๗. ไม่ต้องภัยจากไฟ ยาพิษ หรือศัสตราอาวุธ
๘. จิตเป็นสมาธิง่าย
๙. สีหน้าผ่องใส
๑๐. เมื่อจะตาย ใจก็สงบ ไม่หลงไหลไร้สติ

๑๑. ถ้ายังไม่บรรลุคุณพิเศษที่สูงกว่า ย่อมเข้าถึงพรหมโลก

ถ้าท่องบ่นคำแผ่เมตตาไม่ถนัด เพราะไม่มีเวลา หรือเพราะเหตุใดๆ ก็ตาม ขอแนะนำให้แผ่เมตตาด้วยวิธีที่ง่ายที่สุด คือ ตั้งความรู้สึกไว้เสมอตลอดเวลาว่า

“คนทุกคน สัตว์ทุกตัว คือเพื่อนรักของเรา”

ถ้ายังรู้สึกอย่างนี้ไม่ได้ ก็จงพยายามต่อไปจนกว่าจะคิดได้

และพยายามไปจนกว่าจะรู้สึกได้โดยไม่ต้องคิดเป็นคำพูด

และเมื่อรู้สึกได้ว่า **“คนทุกคน สัตว์ทุกตัว คือเพื่อนรักของเรา”** จน

เป็นพื้นของจิตใจอยู่โดยปกติ นั้นแหละคือได้แผ่เมตตาสำเร็จแล้ว

ทำได้ถึงขั้นนั้น จะว่า สัพเพ สัตตา หรือไม่ว่า ก็ไม่เป็นไร

ไม่ต้องว่า สัพเพ สัตตา ก็ไม่เป็นไร

ว่าได้ ก็ยิ่งดี



๓๗ ตามสัตติกำลัง

ไม่ใช่ ตามสัตติกำลัง



ในบททำวัตรเช้าของอุบาสกอุบาสิกา ตอนท้ายมีข้อความว่า (ในที่นี้ลงคำแปลสลับไว้ด้วยเพื่อให้รู้ความหมาย)

จิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ภาคะวันตัง สระระณัง คะตา,
เราทั้งหลาย ผู้ถึงแล้วซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า, แม้ปรินิพพานนานแล้ว
พระองค์นั้น เป็นสรณะ,

ธัมมัญจะ, ภิกขุสังฆัญจะ,
ถึงพระธรรมด้วย, ถึงพระสงฆ์ด้วย,

ตัสสะ ภาคะวะโต สาสะนัง ยะถาสัตติ ยะถาพะลัง มะนะสิกะโร
มะ อะนุปะฏิปัชชามะ,
จักทำในใจอยู่ ปฏิบัติตามอยู่, ซึ่งคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น
ตามสัตติกำลัง,



สา สา โน ประณีปัตติ,
ขอให้ความปฏิบัตินั้น ๆ ของเราทั้งหลาย,

อิมัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ อันตะกิริยาเย สังวัตตะตุ.
จงเป็นไปเพื่อการทำให้สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ เทอญ.

ตรงคำว่า ยะถาสัตติ ยะถาพะลัง (เขียนแบบบาลีว่า ยถาสตติ ยถาพลั)
นั้น หนังสือสวดมนต์ที่พิมพ์เผยแพร่กันทั่วไปจะพิมพ์เป็น ยะถาสะติ ยะถา
พะลัง (เขียนแบบบาลีว่า ยถาสติ ยถาพลั) และแปลกันว่า ตามสติกำลัง

ในอัมพัญญสูตร คัมภีร์ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกเล่ม ๙ ข้อ
๑๖๖ - ๑๖๗ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

โย อิมาทิ จตุหิ ทิสาทิ อากมิสฺสติ สมโน วา
พฺรหฺมโณ วา ตมหิ ยถาสตติ ยถาพลั ปฏฺวิปุชิสฺสามีติ ฯ

พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่า

ผู้ใดที่มาจากทิศทั้ง ๔ นี้ จะเป็นสมณะหรือพราหมณ์ก็ตาม
เราจักบูชาท่านผู้นั้นตามสติกำลัง

“ตามสติกำลัง” เป็นคำแปลที่คลาดเคลื่อน คำบาลีปรากฏชัดเจนอยู่
แล้วว่า สตติ ไม่ใช่ สติ ถ้าจะแปลทับศัพท์ คำแปลที่ถูกต้องคือ “ตามสัตติ
กำลัง”

เท่าที่ตรวจสอบดูข้อความเรื่องราวในที่อื่นๆ ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ศัพท์นี้เป็น **ยถาสติ** ทั้งนั้น ไม่ใช่ **ยถาสติ**

สัตติ แปลว่าอะไร ?

สติ แปลได้ ๒ อย่างคือ

๑. **สติ** แปลว่า “หอก” ซึ่งเป็นคำแปลที่มักคุ้นกัน ดังในคำว่า **มุขสติ** “หอกคือปาก” (ใช้ปากทิ่มแทงกัน)

๒. **สติ** แปลว่า “ความสามารถ” เป็นคำแปลที่ไม่ค่อยคุ้นกัน ถ้าพูดว่า “ศักดา” อาจจะคุ้นกันดี **ศักดา** หมายถึงอำนาจ เช่น อวดศักดา แผลงศักดา ซึ่งก็หมายถึง **ความสามารถ** นั่นเอง

ศักดา เป็นคำสันสกฤต คำเดิมว่า **ศกฺติ** ซึ่งเป็นเดียวกับบาลีว่า **สติ** นั่นเอง

ยถาสัตติ แปลว่า “ตามความสามารถ” หมายความว่า มีความสามารถอยู่เท่าไร ก็ทำความดีไปเท่านั้น คือทำเต็มตามความสามารถ จะให้ท่านได้ ก็ให้ท่าน

สามารถจะรักษาศีลได้ ก็รักษาศีลเพิ่มขึ้นอีก

สามารถจะบำเพ็ญภาวนาได้อีก ก็บำเพ็ญภาวนาเพิ่มขึ้นไปอีก

ไม่มีใครที่ไม่มีความสามารถจะทำความดีอะไรเลย

แม้แต่คนที่ยกมือยกแขนไม่ไหว ก็ยังสามารถทำจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธรูปได้

เพราะฉะนั้น **ยถาสัตติ ตามความสามารถ** จึงถูกต้องตามหลักธรรม สามารถแค่ไหน ทำแค่นั้น แล้วพัฒนาความสามารถให้เพิ่มขึ้นไปอีกเรื่อยๆ

คนที่มีความสามารถจะทำความดีได้ แต่ไม่ทำ ได้ยินคำว่า **ยะถาสัตติ ตามความสามารถ** ก็จะไปกระตุ้นเตือนให้รู้สึกตัว ให้เกิดละอายใจว่า **เราก็มีความสามารถ แล้วทำไมไม่ทำ** ต่อจากนั้นก็เกิดมุขขึ้นมาแล้วลงมือทำความดีให้สมกับความสามารถที่มีอยู่ นี่คือพลังของคำว่า **ยะถาสัตติ ตามความสามารถ**

ส่วน **สติ** นั้น แปลว่า **ความระลึกได้ ยะถาสะติ** แปลว่า **ตามสติ** คือ **ตามความระลึกได้** มีความหมายว่า ทำเมื่อระลึกได้ ถ้าระลึกไม่ได้ก็ไม่ต้องทำ

สติ เป็นคุณธรรมตรงกันข้ามกับ **ความประมาท** ประมาทคือขาดสติ ประมาทคือคิดไม่ออกบอกไม่ป็นว่าจะทำความดีไปทำไม

คนส่วนมากขาดสติอยู่แล้ว คือไม่อยากทำความดีอยู่แล้ว ถ้าไปบอกว่า **ยะถาสะติ ทำความดีตามสติ** อย่างนี้ก็เท่ากับสนับสนุนให้คนไม่ต้องทำความดี เพราะอ้างได้ว่า ความประมาทขาดสติ ไม่อยากทำความดี เป็นธรรมดาของคนทั่วไปอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น การไม่ทำความดีจึงเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เสียหาย หรือไม่มีความผิดอันใด

การทำความดีก็เลยกลายเป็นเรื่องที่ทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ ตามสติ ตามสบาย นึกได้ก็ทำ นึกไม่ได้ก็ไม่ทำ ฟังดูเป็นเรื่องไม่สำคัญอะไรไปเลย

สรุปว่า **ยะถาสัตติ** ไม่ใช่ **ยะถาสะติ**

ยะถาสัตติ กับ **ยะถาพะลัง** นั้นมักมาคู่กัน เป็นคำไขความ หรือขยายความซึ่งกันและกัน

สัตตก็คือพะลัง และพะลังก็คือสัตต

เพราะสามารถจึงเท่ากับมีกำลัง หรือเพราะมีกำลังจึงเรียกว่ามีความสามารถ

ในที่บางแห่ง มีแต่ **ยะถาสัตต** คำเดียว ความหมายเท่ากับมี **ยะถาพะลัง** ด้วย บางแห่งมี **ยะถาพะลัง** คำเดียว ก็เท่ากับมี **ยะถาสัตต** ด้วย เช่นในคำสาธการรับเทศน์ตรงที่ว่า

ยะถาพะลัง จะเรยยาหัง สัมมาสัมพุทธะสาสะนัง,
ทุกขะนิสสะระณัสเสวะ ภาคี อัสสัง (ภาคินิสสัง) อะนาคะเต.

ท่านแปลไว้ว่า

ข้าพเจ้าขอประพฤติคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามสัตตกำลัง, พึ่งเป็นผู้มีส่วนแห่งความพ้นทุกข์ ในอนาคตกาล เทอญ.

ยะถาสัตต **ยะถาพะลัง** แปลว่า ตามความสามารถ ตามกำลัง หรือแปลรวมความว่า ตามกำลังสามารถ

ไม่ใช่ ตามสติกำลัง นะครับ

ความจริงแล้ว คำนี้ไม่ใช่คำที่สวดกันติดปากชุกชุม จะมีอยู่ก็ในคำทำวัตรเข้าทรงนั้นแห่งเดียว บางท่านอาจจะคิดว่า คำเดียวศัพท์เดียวนั้น จะสำคัญอะไรนักหนา

คำเดียว แต่ถ้าผิด ธรรมะก็คลาดเคลื่อนไปด้วย จึงไม่ควรสวดให้ผิด กรุณาช่วยกันรู้เข้าใจให้ถูกต้องไว้เถอะครับ พระธรรมจะได้ไม่คลาดเคลื่อน ขออนุโมทนาครับ

๓๘

วิวัณชัยเย

ใน คธาโพธิบาท มีคำหนึ่งทีสวดผิดกันทัวไป คือคำว่า วิวัณชัยเย
คธาโพธิบาททีถูกตองมีข้อความดังนี้

บูรพาธัมมิง พระพุทธรคณัง, บูรพาธัมมิง พระธัมเมตตัง, บูรพาธัมมิง พระสังฆาณัง, ทุกขะโรคะภะยัง วิวัชชัยเย, สัพพะทุกข์ สัพพะโสภ สัพพะโรค สัพพะภัย สัพพะเคระะห์ เสนียดจัญไร วิวัชชัยเย, สัพพะธะนัง สัพพะลาภัง ภะวันตุ เต รักษันตุ สุรักษันตุ.

หมายเหตุ เที่ยวตอ ๆ ไปให้เปลียน บูรพาธัมมิง เป็น อาคะเนธัมมิง - ทักขินธัมมิง - หรตีธัมมิง - ปัจจิมธัมมิง - พายัพธัมมิง อุดรธัมมิง - อีสานธัมมิง - อากาสรธัมมิง - ปะฐะวีธัมมิง

นอกนั้นเหมือนกันหมด (ถ้าสวดให้ตัวเองเปลียนคำว่า เต เป็น เม)
คำทีสวดผิดกันทัวไป คือ วิวัณชัยเย



คำที่ถูกคือ วิวัชชัยเย

เขียนแบบบาลีเป็น วิวชเชยเย

เชย อ่านตามความคุ้นแบบไทย เป็น ชัย

วิวชเชยเย สวดว่า วิวัชชัยเย

วิวัช- ช ช้าง สะกด ออกเสียงว่า วิ - วัด ไม่ใช่ วิ - วัน

วิวชเชยเย กับ วิวณเชยเย เป็นคนละคำกัน และใช้แทนกันไม่ได้

วิวชเชยเย รากศัพท์คือ วชช (วัชชะ) ไม่ใช่ วณช

วชช แปลว่า ละ เว้น

แต่ วณช ไม่มีคำแปล

คำผิด วิวณชัยเย ถ้าเขียนแบบบาลี เขียนว่า วิวณเชยเย คำบาลีที่
สะกดอย่างนี้ไม่มี

มีแต่ วิวช- ไม่มี วิวณ-

ที่มักสวดกันเป็น วิวณ- ญ หญิง สะกด นั้น เป็นคำที่เขียนผิด โปรด
อย่าสวดผิดๆ ตามกันไป

วิวัชชัยเย (วิวชเชยเย) แปลว่า (ทุกข์โรครภัย) พึ่งหลีกเว้นให้ห่างไกล

๓๙

ท้าวอนัตตา



ในพระคาถามงคลจักรวาลแปดทิศ ที่เผยแพร่กันทั่วไปนั้นมีความว่า

อิหมัสมิง มงคลจักรวาลทั้งแปดทิศ ประสิทธิ จงมาเป็นกำแพงแก้ว
ทั้งเจ็ดชั้น มาป้องกันห้อมล้อมรอบคอบทั่ว อนัตตา ราชะเสมาณาเขต
เต สมนันตา สะตะโยชะนะสะตะสะหัสสานิ พุทธระชาละปะริกเขตเต รัก
ขันตุ สุรักขันตุ

คำว่า ท้าวอนัตตา (ปกติเขียน อนัตตา) นั้นเป็นคำที่เขียนผิด สวด
ผิดตามๆ กันมา

อนัตตา แปลว่า ไม่ใช่ตัวตน เป็นหนึ่งในหลักไตรลักษณ์ คือ
อนิจจัง ไม่เที่ยง

ทุกขัง เป็นทุกข์ (ทนอยู่ในสภาพเดิมได้ยาก)

อนัตตา ไม่ใช่ตัวตน (ไม่มีตัวแท้ มีแต่ตัวประสม บังคับบัญชาไม่ได้)



ในคำสวดนี้ไม่ได้เกี่ยวอะไรกับไตรลักษณ์เลย คำว่า ท้าว อนัตตา จึงไม่
เข้าเรื่องกัน แปลไม่เข้ากับความในที่นี้

คำที่ถูกต้องก็คือ ว่า ท้าว อนัน ตรา ขเส มา ณา เขต เต
เขียนเพื่อให้อ่านออกเสียงถูกต้องว่า อนัน ตะ รา ชะ เส มา ณา เขต เต
แต่ต้นฉบับเดิมพิมพ์ผิด พิมพ์ อนัน เป็น อนัตตา แล้วก็ไม่มีใครแก้
ปล่อยให้ผิดอยู่อย่างนั้น เป็นเหตุให้สวดผิดกันไปทั้งบ้านทั้งเมืองอยู่จนทุก
วันนี้

อนัน ตรา ขเส มา ณา เขต เต แยกศัพท์ได้ดังนี้

อนัน แปลว่า ไม่มีที่สิ้นสุด

รา ” พระราช

เสมา ” เขตแดนที่กำหนด

อาณา ” อำนาจ

(เสมา + อาณา = เสมาณา)

เขตเต ” ในเขตแดน, ในดินแดน

รวมกันเป็นศัพท์ว่า อนัน ตรา ขเส มา ณา เขต เต แปลว่า ในดินแดนที่
อยู่ในอำนาจการปกครองของพระราชอันไม่มีที่สิ้นสุด

โปรดระลึกไว้ว่า

ท้าว อนัน ตะ ถูก

ท้าว อนัต ตา ผิด

ต่อไป ใครจะสวดบทนี้ ขอได้โปรดสวดคำที่ถูกต้องด้วยเทอญ.

มันมาทำเข็ญใจ



หนังสือสวดมนต์สำหรับอุบาสกอุบาสิกา มีหลายฉบับ หลายสำนัก มีบทที่เหมือนกันบ้าง คล้ายกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ตามความนิยมของแต่ละสำนัก

มีอยู่บทหนึ่ง ชื่อ **บทปลงสังขาร** ขึ้นต้นว่า “มนุษย์เราเอ๋ยเกิดมาทำไม ...” สังเกตว่าสำนักต่างๆ จะมีบทนี้เหมือนกัน ข้อความส่วนใหญ่จะตรงกัน รวมทั้งข้อความที่ผิด ก็จะมีผิดเหมือนกันด้วย

ข้อความวรรคหนึ่งที่ผิด คือ “เอ็นใหญ่เก้าร้อย เอ็นน้อยเก้าพัน มันมาทำเข็ญ” ฟังมาหลายสำนักแล้ว วรรคนี้จะสวดว่า “มันมาทำเข็ญใจ” ทั้งนั้น

“มันมาทำเข็ญใจ” ผิดอย่างไร ?

ต้องดูข้อความเต็มเฉพาะตอนนี้ครับ ข้อความว่าดังนี้



ยามหนุ่มสาวน้อย หน้าตาเข้มซ้อย
งามแล้วทุกประการ แก่เฒ่าหนึ่งยาน
แต่ล้วนเครื่องเหม็น
เอ็นใหญ่เก้าร้อย เอ็นน้อยเก้าพัน
มันมาทำเข็ญ ให้ร้อนให้เย็น
เมื่อยขบทั้งตัว

จะเห็นว่า บทแรกส่งสัมผัสตรงวรรคว่า “แต่ล้วนเครื่องเหม็น” วรรคที่ ๓ ซึ่งเป็นวรรครับสัมผัสของบทต่อไป จึงต้องใช้คำรับสัมผัสเป็นเสียงเดียวกับคำว่า “เหม็น”

คำที่รับสัมผัสกับคำว่า “เหม็น” ก็คือ “เข็ญ” ในวรรคที่ว่า “มันมาทำเข็ญ”

แต่ถ้าสวดว่า “มันมาทำเข็ญใจ” คำว่า “ใจ” ไม่รับกับคำว่า “เหม็น”

“มันมาทำเข็ญใจ” จึงเป็นคำผิด คำที่ถูกต้อง คือ “มันมาทำเข็ญ” นอกจากนี้ ยังมีวรรคต่อไปที่ว่า “ให้ร้อนให้เย็น” รับสัมผัสกับ “เข็ญ” ต่อไปอีกเป็นข้อยืนยันว่า “เข็ญ” ไม่ใช่ “เข็ญใจ”

“เข็ญใจ” กับ “เข็ญ” ความหมายก็ต่างกัน

“เข็ญใจ” หมายถึง ยากจนข้นแค้น เล็งไปที่ความขัดสนทรัพย์สินเงินทอง ถ้ามีเงินทอง ก็พ้นจากสภาพเข็ญใจ

“เข็ญ” หมายถึง ยากลำบาก เล็งไปที่ความไร้สุข มีแต่ทุกข์มีแต่ปัญหา ความเดือดร้อน อันเกิดจากการที่มีสังขารร่างกาย แม้แต่คนที่มั่งมีเงินทองก็ต้องเป็นเช่นนี้

ถ้าพูดว่า “เอ็นใหญ่เก้าร้อย เอ็นน้อยเก้ารพัน มันมาทำเข็ญใจ” ก็ไม่
เป็นความจริงสำหรับคนที่มั่งมีเงินทอง เพราะคนชนิดเช่นนั้นไม่ “เข็ญใจ”

แต่ถ้า “มันมาทำเข็ญ” ละก็ ย่อมเป็นความจริงสำหรับทุกคน เพราะ
ไม่ว่าคนจนคนรวยล้วนต้อง “เข็ญ” คือย่อมมีทุกข์ทั้งนั้น

สวดว่า “มันมาทำเข็ญใจ” ผิดทั้งสัมผัส ผิดทั้งหลักธรรม

“มันมาทำเข็ญ” เป็นคำที่ถูกต้องครับ

ฉันทลักษณ์ของบทปลงสังขาร “มนุษย์เราเอ๋ย เกิดมาทำไม ..” นี้ เป็น
ลีลาแบบกาพย์สุรางคนางค์ แต่จำนวนวรรคเกินบ้างขาดบ้างไปตลอด สัมผัส
ก็เคลื่อนที่ไม่ค่อยตรงวรรค จึงไม่สามารถแบ่งเป็นบทให้ลงตัวได้ ต้องเขียน
บรรทัดละ ๒ วรรคพอให้เห็นว่าเป็นกาพย์กลอนชนิดหนึ่ง

บทประพันธ์นี้ไม่สามารถสืบสาวได้ว่าใครแต่ง แต่งแบบนี้มาแต่เดิม
หรือว่าจำกันมาตลกๆ หล่นๆ แต่ที่สำคัญคือได้ธรรมสืในทางธรรมดี ควรแก่
การท่องบ่น เป็นการเจริญพระกรรมฐานได้ทางหนึ่ง

บทปลงสังขาร

มนุษย์เราเอ๋ย	เกิดมาทำไม
นิพพานมีสุข	อยู่ไยมิไป
ค้นหาหน่วงหนัก	หน่วงชั๊กหน่วงไว้
ฉันไปมิได้	ค้นหาผูกพัน
ห้วงนั้นพันผูก	ห้วงลูกห้วงหลาน
หวงทรัพย์ศฤงคาร	จงสละเสียเถิด
จะไปได้ไปนิพพาน	ข้ามพ้นภพสาม

ยามหนุ่มสาวน้อย
งามแล้วทุกประการ
แต่ล้วนเครื่องเหม็น
เอ็นน้อยเก่าพัน
ให้ร้อนให้เย็น
ขนคิ้วก็ขาว
เส้นผมบนหัว
หน้าตาเว้าออก
จะลูกก็โอย
เหมือนดอกไม้โรย
จะเข้าที่นอน
พระอนิจจัง
เราท่านเกิดมา
ผู้ดีเข้ญใจ
เงินทองทั้งนั้น
ตายไปเป็นผี
เขาชักหน้าหนี
เปื่อยเน่าพุพอง
เขาหามเอาไป
เขานั่งร้องไห้
อยู่แต่ผู้เดียว
เหลือียวไม่เห็นใคร

หน้าตาแฉ่มช้อย
แก่เฒ่าหนึ่งยาน
เอ็นใหญ่เก้าร้อย
มันมาทำเข้ญ
เมื่อยขบทั้งตัว
นัยน์ตาก็มัว
ดำแล้วกลับหงอก
ดูน่าบัดสี
จะนั่งก็โอย
ไม่มีเกสร
ฟังสอนภาวนา
พระอนัตตา
รังแต่จะตาย
ก็ตายเหมือนกัน
ไม่ติดตัวไป
ลูกเมียผัวรัก
เขาเหม็นซากผี
หมู่ญาติพี่น้อง
เขาวางลงไว้
แล้วกลับคืนมา
ป่าไม้ชายเขียว
เห็นแต่ฝูงแร้ง

เห็นแต่ฝูงกา
ย้อแย่งกันกิน
กระดุกกู่เอ๋ย
แร้งกาหมากิน
เที่ยงคืนส่งด
ไม่เห็นลูกหลาน
เห็นแต่นกเค้า
เห็นแต่นกแสก
เห็นแต่ฝูงผี
มนุษย์เราเอ๋ย
ไม่มีแก่นสาร
ค้าจนเอาไว
จะได้ทันพระพุทธรเจ้า

เห็นแต่ฝูงหมา
คูน่าสมเพช
เรียรายแผ่นดิน
เอาเป็นอาหาร
ตื่นขึ้นมึนนาน
พี่น้องเผ่าพันธุ์
จับเจ้าเรียงกัน
ร้องแรกแหกขวัณ
ร้องให้หากัน
อย่าหลงนั้กเลย
อุตสาห์ทำบุญ
จะได้ไปสวรรค์
จะได้เข้านิพพาน.

อะหัง วันทามิ สัพพะโส

อะหัง วันทามิ นิพพานะปัจจะโย โหตุ.

เน่าทั่วสรรพางค์กาย

บทปลงสังขารอีกบทหนึ่งที่มีรสหวานติดกันทั่วไป คือบทที่ขึ้นต้นว่า เกศา
ผมหงอก วรรคที่สวดผิดมี ๓ วรรค คือ

- บทที่ ๘ เน่าทั่วสรรพางค์ สวดผิดเป็น เน่าทั่วสรรพางค์ กาย
บทที่ ๑๐ ແຄขวัณฺตนเอง สวดผิดเป็น ແຄขวัณฺของตน
บทที่ ๑๔ ฟังเสียงบันลือ สวดผิดเป็น ฟังเสียงบรรเลง

เน่าทั่วสรรพางค์ บทต่อไปรับสัมผัสว่า กีกก้องดงยาง “ปางค์” รับ
สัมผัสกับ “ยาง” ถ้าสวดเป็น เน่าทั่วสรรพางค์กาย “กาย” รับสัมผัสกับ
“ยาง” ไม่ได้

ແຄขวัณฺตนเอง บทต่อไปรับสัมผัสว่า อกใจวังเวง “เอง” รับสัมผัส
กับ “เวง” ถ้าสวดเป็น ແຄขวัณฺของตน “ตน” รับสัมผัสกับ “เวง” ไม่ได้

ฟังเสียงบันลือ บทต่อไปรับสัมผัสว่า นับน้อยไปหรือ “หรือ” รับ
สัมผัสกับ “ลือ” ถ้าสวดเป็น ฟังเสียงบรรเลง “เลง” รับสัมผัสกับ “ลือ”
ไม่ได้



ทั้ง ๓ แห่งนี้ ถ้าดูสัมผัสจะรู้ได้ทันทีว่าผิด ขอท่านที่สวดกรุณาสังเกต และโปรดสวดให้ถูก จะเป็นกุศลแก่ตัวท่านเอง

เกศาผมหงอก

(๑) เกศาผมหงอก แก่แล้วทุกประการ บมิเป็นแก่นสาร	บอกว่าตัวเต่า ตามืดหูหนวก ไข่ตัวตนของเรา	พินฟางผมเผ้า ร้ายนักสาธารณ์
(๒) แผ่พื่นเปื่อยเน่า แข่งขามือสั้น กลัวอยู่ในตัวตน	เครื่องประดับกายเรา เส้นสายพันพัว	โสโครกทั้งตัว เห็นน่าเกลียด
(๓) ให้มึนให้เมื่อย แก่แล้วโรคา โสกาอาวรณ์	ให้เจ็บให้เหนื่อย เข้ามาหาตน	ไปทั่วเส้นขน ได้ความทุกข์ทน
(๔) จะนั่งก็โอย โรย ไม่มีเกสร แก่แล้วโรคา ทั่วกายอินทรีย์	จะลุกก็โอย เข้ามาวิงวอน	เหมือนดอกไม้ ได้ความทุกข์ร้อน
(๕) ครั้นสิ้นลมปาก ลูกรักผัวรัก เปื่อยเน่าพุงพอง เขาบได้ต้อง	กลับกลายหายจาก เขาชักหน้าหนี เขาเสียไม่ได้ เกลียดกลัวนักษนา	เรียกกันว่าผี เขาว่าซากผี เขาไปเยี่ยมมอง

(๖) เขาผูกเขารัด
เขาหามเอาไป
สู่เหย้าเรือนพลัน

(๗) ตนอยู่เอกา
ทรัพย์สินของตน
ไม่ใช่ของเรา

(๘) เมื่อตนยังอยู่
เขา แต่เงินใส่ปาก
เนาทั่วสรรพางค์

๙) อยู่ในป่ารก
ได้ยินหมาใน
วิเวกวังเวง

(๑๐) มีหมุ่นกแสก
เหลียวไม่เห็นใคร
รำพึงถึงตัว

(๑๑) ตายไปเป็นผี
ยิ่งคิดยิ่งพรั่น
อยู่ในป่าช้า

(๑๒) ผัวเมียสินทรัพย์
เห็นแต่ศีลทาน เมตตาภาวนา

มือเท้าเขามัด
ทิ้งไว้ป่าช้า

อยู่กับหมูหมา
ชนมาป็นกัน

เรียกว่าของกู
เขายังควักเอา

ได้ยินเสียงนก
ร้องให้ครวญคราง

บินมาร้องแรก
อกใจวังเวง

เขาไม่ไยดี
กายสั่นระรัว

ยิ่งแลยิ่งลับ
ตามเลี้ยงรักษา

รัดรั้งตรึงตรา
เขากลับคืนมา

ยื้อคร่าพัลวัน
ข้าวของทั้งนั้น

เดี๋ยวนี้เป็นของ
ไปแต่ตัวเปล่า

ก็กก้องดงยาง
ใจจิตอ้างว้าง

แยกขวัญตนเอง
ให้อยู่ครั้นเครง

ทิ้งไว้่น่ากลัว
รำพึงถึงตัว

ไม่เห็นตามมา
อุ่นเนื้ออุ่นใจ



(๑๓) ศิลทานมาช่วย
ตบแต่งสมบัติ นพรัตน์พันภัย

(๑๔) ศิลพาไปเกิด
นางฟ้าแห่ห้อม
ฟังเสียงบันลือ

(๑๕) บรรเลงสมบัติ
คุณพระทศพล
หรือ สั่งสอนทุกวัน

(๑๖) พระสงฆ์องค์อารีรัก
เอออวยสมบัติ
ประเสริฐเพริศเพรา

(๑๗) ลูกเมียผู้รัก
เขามิตามช่วย
เห็นไม่เป็นการ

(๑๘) รักตนดีกว่า
จะได้ช่วยตน
ได้วิมานทอง

(๑๙) ผู้ใดใจपाल
เป็นห่วงตัณหา
ตกจตุรabay ฯ

ได้เป็นเพื่อนม้วย
เลิศล้ำอำไพ

ได้วิมานเลิศ
ห้อมล้อมมากมี

แก้วเก้าเนาวรัตน์
ที่ตนนับถือ

มาเป็นปิ่นปัก
นพรัตน์โอฬาร

บ่มิเป็นตำหนัก
เพื่อนม้วยด้วยเรา

จำศีลภาวนา
ให้พ้นสงสาร

หลงรักลูกหลาน
เข้ามารับรอง

เมื่อตนตายไป
คุณวิเศษมากมี
ประเสริฐโฉมศรี
ขับกล่อมดีดสี

นับน้อยไปหรือ
พระธรรมนั้น

พระกรรมฐาน
ดีกว่าลูกหลาน

รักเขาเสียเปล่า
ไปหลงรักเขา

บำเพ็ญศีลทาน
ลูถึงสถาน

จะต้องจำจง
ตายไปจะต้อง

ปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรมเป็นภารกิจสูงสุดซึ่งมีพิธีการ-พิธีกรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวอีกนัยหนึ่ง พิธีการ-พิธีกรรม ต้องนำไปสู่การปฏิบัติธรรม จึงจะถือว่าบรรลุภารกิจสูงสุด

การปฏิบัติธรรม คืออะไร ?

เมื่อพูดว่า “ปฏิบัติธรรม” เรามักจะนึกถึงสถานที่อันสงบสงัด ห้องเจียบๆ มีคนแต่งชุดขาว นั่งขัดสมาธิ ขาววาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย หลับตาสงบนิ่ง ถ้ายืนก็ยืนนิ่ง ค่อยๆ ก้าว ยกเท้าซ้ายๆ วางเท้าซ้ายๆ จะเคลื่อนไหวอริยาบถอะไรก็สำรวมนุ่มนวล

โปรดทราบและเข้าใจให้ถูกต้องว่า นั่นคือ การปฏิบัติธรรมภาคฝึกหัด หมายความว่า สำหรับผู้ที่ยังไม่รู้เรื่องอะไรเลย ถ้าจะปฏิบัติธรรม ก็อาจจะต้องเริ่มด้วยการไปทำแบบนั้นก่อน

เปรียบเหมือนการว่ายน้ำ สำหรับคนที่ยังว่ายน้ำไม่เป็น ก็อาจจะต้องเริ่มด้วยการสวมห่วง สวมยาง เกาะโฟม หรือถ้าเป็นสมัยก่อนก็เกาะท่อนหยวก หรือคาดลูกมะพร้าวไปก่อน ในฐานะเป็นอุปกรณ์เครื่องช่วยฝึก



แต่เมื่อว่ายน้ำเป็นแล้ว ไม่มีนักว่ายน้ำคนไหนใส่อุปกรณ์ใดๆ ลงไปด้วยเลย

เท่าที่เห็น นักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่มักยึดถือหรือเข้าใจไปว่า การทำตามรูปแบบต่างๆ ในภาคฝึกหัดนั้นแหละคือการปฏิบัติธรรมจริง

จะปฏิบัติธรรมที่หนึ่ง ก็ต้องคอยว่าที่ไหนเขาจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ก็หาเวลาหรือแบ่งเวลาจากชีวิตปกติไปร่วมปฏิบัติธรรม คือต้องวางธุระการงานเสียก่อนแล้วปลีกตัวไป พอครบเวลาหรือหมดเวลา ก็หยุด กลับบ้าน และอ้อมใจว่าได้ไปปฏิบัติธรรมมาแล้ว พอมีปฏิบัติธรรมที่ไหนอีก ก็ไปใหม่

หรือแม้แต่อยู่กับบ้าน ถ้าจะปฏิบัติธรรมก็ต้องเลือกเวลาหาโอกาส หรือกำหนดเวลาว่าตอนนั้นตอนนี่จึงจะปฏิบัติธรรม นอกจากเวลาที่กำหนด ก็ทำกิจธุระอื่นๆ ไป ไม่ใช่เวลาที่จะปฏิบัติธรรม

สรุปว่า คนส่วนมากแยกการปฏิบัติธรรมออกจากชีวิตปกติประจำวัน จึงมักได้ยินคำพูดว่า “ไม่ค่อยมีเวลาปฏิบัติธรรม”

การปฏิบัติธรรมนั้น เมื่อเข้าใจวิธีการแล้วก็ไม่ต้องแยกออกจากชีวิตปกติประจำวัน

เบื้องต้น ต้องเข้าใจก่อนว่า มนุษย์เราไม่อยากมีทุกข์ แต่อยากมีสุข สิ่งที่จะทำให้มนุษย์สุขหรือทุกข์ได้ ก็คือ ผัสสะ

ผัสสะคืออะไร ?

ผัสสะก็คือ ตาเห็น หูได้ยิน จมูกได้กลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายกระทบเย็นร้อน อ่อนแข็งตึงไหว ใจนึกคิด

อะไรที่จะมาเกี่ยวข้องกับเรา ก็มาตามช่องทางทั้ง ๖ นี้เท่านั้น ไม่มีมากไปกว่านี้



พอรูปล เสียง กลิ่น รส สัมผัส เรื่องราว มากกระทบ
ธรรมดาก็ต้องกระเทือน มากบ้าง น้อยบ้าง ตามสภาพ
ชอบ ก็วิ่งตาม ไหว่คว้า คว้าเรียง หัวเราะ
ซัง ก็ผลักไส หลีกหลบ ชุ่นข้อง ร้องไห้
เฉย ก็มีนมัว มีดมน หดหู่ ชบเซา
ชอบ ซัง เฉย นี่คือการของการกระเทือน
เมื่อกระเทือน ก็เสียสภาพการทรงตัว
ไม่รู้ว่าจะทำอะไร ไม่ควรทำอะไร
ควรทำ แต่ไม่ทำ ไม่ควรทำ แต่ไปทำเข้า
ปัญหาเกิดจากจุดนี้

แต่ถ้ามีสติ ก็ตั้งหลักตั้งรับถูก
อะไรมากกระทบ ก็กระทบไป
แต่ไม่กระเทือน
ก็รู้เท่า รู้ทัน รู้ว่าอะไรเป็นอะไร
รู้เท่าทันว่า รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เรื่องราวที่นึกคิด ก็เป็นแต่รูป
นามที่เกิดขึ้น แล้วก็ดับไป เพียงชั่วขณะหนึ่งๆ
มันทำให้เราสุขหรือทุกข์ก็เพราะเราไปยึดมั่นถือมั่นกับมัน
ถ้าทุกขณะที่มันเกิด เรารู้ทัน ทุกขณะที่มันดับ เรารู้ทัน รู้ทันมันไป
ทุกขณะ
นี่ก็คือเรามีสติ
เมื่อสติมา ปัญญาก็เกิด

เราก็จะรู้ว่าควรทำอะไร และไม่ควรทำอะไร
เรียกว่ามีทั้งสติ และปัญญา

ปัญญาเกิด ปัญหาก็ไม่เกิด เกิดก็เกิดน้อย ก็แก้ปัญญาไปตามเหตุตาม
ปัจจัย ด้วยสติ ด้วยปัญญา

หน้าที่ในการปฏิบัติธรรมก็คือ ฝึกฝนจิตอบรมใจให้มีสติและปัญญา
นั่นเอง

พอจับหลักอย่างนี้ได้ ก็จะได้คำตอบว่าอะไรคือเป้าหมายที่ถูกต้องของ
สิ่งที่เรียกว่า “ปฏิบัติธรรม” ในพระพุทธศาสนา?

เป้าหมายของการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนาก็คือ -
การอยู่กับความเป็นจริงของชีวิตอย่างรู้เท่าทัน
และมีทุกข์กับชีวิตจริงน้อยที่สุด จนถึงไม่มีทุกข์เลย

เมื่อมีทุกข์มากกระทบ ก็ดำรงชีวิตจริงอยู่ได้เป็นปกติ - ไม่ฟูบ ไม่
ผลักไสหลีกหนี

หรือแม้มีสุขมาสัมผัส ก็ดำรงชีวิตจริงอยู่ได้เป็นปกติ - ไม่ฟู ไม่
ไขว่คว้าตามหา

นี่คือกระทบ แต่ไม่กระเทือน

นี่คือผลที่พึงประสงค์ของสิ่งที่เรียกว่า การปฏิบัติธรรมใน
พระพุทธศาสนา

ถ้าเข้าใจวิธีปฏิบัติธรรมที่แท้จริงแล้ว เราจะสามารถปฏิบัติธรรมได้ทุก
เวลาทุกสถานที่ ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน โดยที่ไม่ต้องแบ่งเวลา หรือจัด
เวลาพิเศษออกไปจากชีวิตประจำวันแต่ประการใดเลย



การแบ่งเวลาหาโอกาสไปปฏิบัติธรรมที่โน่นที่นั่น ก็ดี ไม่ใช่ว่าไม่ดี ใคร
สะดวกกายสะดวกใจที่จะทำแบบนั้นก็ไม่ว่ากัน แต่โปรดอย่าลืมนะ ยังมีวิธีที่
ดีกว่า ตรงกว่า คือปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามปกติ

ธรรมะของพระพุทธเจ้าปฏิบัติได้อยู่แล้วทุกเวลาทุกสถานที่
โปรดระลึกถึงปัจฉิมโอวาท “อัมปะมาเทนนะ สัมปาเทนะ” – จงยัง
ความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม

“ไม่ประมาท” ก็คือมีสติ

ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันจริงๆ นั่นแหละคือสนามที่
เราจะต้อง “ปฏิบัติธรรม”

ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ในชีวิตปกติ
รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เรื่องราวใดๆ มากระทบ
ฝึกให้มีสติกำกับ รู้ตัวทั่วพร้อมอยู่ทุกขณะ
กระทบ แต่ไม่กระทบ
นี่คือการปฏิบัติธรรมที่ตรงที่สุด

งาน ที่นักปฏิบัติธรรมที่จะต้องทำก็คือ –

ชะม้กเขม้กฝึกจิตของตนให้นิ่ง ให้ขาว ให้สะอาด ให้ใส ให้สว่างไสว
ด้วยสติ ด้วยปัญญา ด้วยการรู้เท่าทันต่อสิ่งทั้งปวง
ในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมจริง ในชีวิตจริงของตนนั่นเอง
งานนี้ทำได้ทุกเวลา ทุกสถานที่
ไม่ต้องรอเวลา และไม่ต้องแบ่งเวลาเพื่อไปปฏิบัติธรรมที่ไหนเลย

นาวาดอก ทองย้อย แสงสินชัย

๑๓ กันยายน ๒๕๕๕



แนวปฏิบัติพิธีทำบุญทั่วไป

การทำบุญตามประเพณีชาวพุทธ มี ๒ พิธี คือ

๑. พิธีทำบุญงานมงคล เพื่อความเป็นสิริมงคล ความสุข ความเจริญ เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานวันเกิด งานแต่งงาน เป็นต้น
๒. พิธีทำบุญงานอวมงคล เพื่อบำบัดความทุกข์โศก ปัดเป่าความชั่วร้ายให้หมดไป เช่น ทำบุญงานศพ แร้งจับที่บ้าน รุ่งกินน้ำในบ้าน อาเพศภัย พิบัติต่าง ๆ เป็นต้น

พิธีทำบุญทั้ง ๒ พิธีดังกล่าว มีขั้นตอนการปฏิบัติทั้งขั้นเตรียมการและขั้นปฏิบัติการส่วนใหญ่เหมือนกัน แต่จะมีความแตกต่างกันบ้าง โดยบางพิธีตัดบางอย่างออกไป บางพิธีเพิ่มบางอย่างเข้ามา ดังนี้

ก. ขั้นเตรียมการ

๑. โต๊ะหมู่บูชา ตั้งด้านขวาอาสน์สงฆ์ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ทิศเหนือ หรือทิศใต้ ไม่นิยมทิศตะวันตก (เว้นแต่สถานที่บังคับ) เช่น โต๊ะหมู่บูชา ชุดหมู่ ๗ ประกอบด้วย



- พระพุทธรูป ๑ องค์
- แจกันดอกไม้ ๕ แจกัน หรือ พานดอกไม้ ๕ พาน
- กระจ่างรูป ๑ ชุด พร้อมรูป ๓ ดอก
- เชิงเทียน ๑ คู่ พร้อมเทียน ๒ เล่ม
- เชิงเทียนชนวน ๑ อัน พร้อมเทียน ๑ เล่ม

โต๊ะหมู่ชนิดอื่นๆ ปรับแต่งได้ตามความเหมาะสม

๒. **อาสน์สงฆ์** (ที่ยกพื้นสำหรับพระสงฆ์นั่ง) หรืออาสนะ (ที่นั่ง เครื่องปูรองนั่ง) ตั้งด้านซ้ายโต๊ะหมู่บูชา (คือจากซ้ายไปขวาเมื่อหันหน้าเข้า หากจำเป็นตั้งด้านขวาก็ได้) แยกต่างหากจากที่นั่งฆราวาส ประกอบด้วย โต๊ะหรือตั้ง เสื่อ หรือพรม (ใหญ่-เล็ก) หมอนอิง ตามความเหมาะสม

๓. **เครื่องรับรอง** ประกอบด้วย ภาชนะน้ำร้อน ภาชนะน้ำเย็น กระจ่าง ตั้งไว้ด้านขวามือพระสงฆ์ โดยตั้งกระจ่างไว้ด้านในสุด ถัดออกมาเป็นภาชนะน้ำเย็น ส่วนภาชนะน้ำร้อนจัดถวายเมื่อพระสงฆ์เข้านั่งแล้ว

๔. ที่นั่งเจ้าภาพและผู้ร่วมงาน

- จัดไว้ด้านหน้าอาสน์สงฆ์ แยกต่างหากจากอาสน์สงฆ์
- ถ้าที่นั่งเนื่องเป็นอันเดียวกับอาสนะ ให้ปูเสื่อ หรือพรมทับพื้นที่เป็นที่นั่งฆราวาส เหตุผลคือฆราวาสต้องไม่นั่งสูงกว่าพระ

๕. ภาชนะน้ำมนต์/เทียนน้ำมนต์/หญ้าคา

- จัดในงานมงคลทุกชนิด ตั้งไว้ข้างโถ้ะหมู่บูชาด้านขวามือของประธานสงฆ์
- งานอวมงคล เช่น ทำบุญหน้าศพ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน วันคล้ายวันตาย เป็นต้น ไม่ต้องจัดภาชนะน้ำมนต์
- งานอวมงคลเพื่อปิดเป่าความชั่วร้าย เช่น แร้งจับที่บ้าน รุ่งกินน้ำในบ้าน อาเพศภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น ต้องจัดภาชนะน้ำมนต์
- เทียนน้ำมนต์ ใช้เทียนขี้ผึ้งแท้ น้ำหนัก ๑ บาทขึ้นไป
- หญ้าคา ใช้สำหรับประพรมน้ำพระพุทธรูป หากไม่มีจะใช้ใบมะยมแทนก็ได้

๖. ด้ายสายสิญจน์

- งานมงคล ใช้วงรอบบ้านเรือนในพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญบ้านประจำปี ทำบุญปิดเป่าความเสนียดจัญไร (อวมงคล) เป็นต้น
- งานอวมงคลเกี่ยวกับศพ ไม่ใช่ด้ายสายสิญจน์วงรอบบ้านเรือน (งานอวมงคล อาจใช้สายสิญจน์โยงจากศพมาเพื่อให้พระสงฆ์บังสุกุลในกรณีที่ไม่มีภูเขาโยงโดยเฉพาะเท่านั้น)

วิธีวางด้ายสายสิญจน์

- งานมงคล เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ เริ่มต้นที่พระพุทธรูป ที่โต๊ะหมู่บูชาหรือหิ้งพระในบ้าน หรือในที่ประกอบพิธีสงฆ์ วงเวียนขวารอบอาคารบ้านเรือน หรือรอบบริเวณงานแล้วนำมาวางเวียนขวารอบฐานพระพุทธรูป ๑ หรือ ๓ รอบ วางกลุ่มด้ายสายสิญจน์ใส่พานไว้ด้านซ้ายโต๊ะหมู่บูชา

- งานมงคลอื่น ๆ ให้วงรอบที่ฐานพระพุทธรูป แล้วโยงมาวงรอบภาชนะน้ำมันต์เลย

วิธีใช้ด้ายสายสิญจน์บังสกุล

- งานมงคล หากเชิญโกศอัฐิบรรพบุรุษมาร่วมบำเพ็ญกุศลด้วย จะใช้ด้ายสายสิญจน์อีกกลุ่มหนึ่ง หรือกลุ่มเดียวกันนั้น เต็ดให้ขาดจากพระพุทธรูป แล้วเชื่อมโยงโกศอัฐิให้พระสงฆ์บังสกุลในกรณีที่ไม่มีภูษาโยงโดยเฉพาะเท่านั้น

- งานอวมงคล โยงจากศพ จากโกศอัฐิ จากรูปผู้ตาย หรือจากรายนามผู้ตาย มาให้พระสงฆ์บังสกุลในกรณีที่ไม่มีภูษาโยงโดยเฉพาะ

๗. เทียนชนวน อุปกรณ์ประกอบด้วย

- เชิงเทียนทองเหลืองขนาดกลาง ๑ อัน
- เทียนขี้ผึ้ง/เทียนไขใส่ใหญ่ ๆ ๑ เล่ม
- น้ำมันชนวน (เทียนขี้ผึ้ง/เทียนไข ผสมน้ำมันเบนซิน)

๘. ภาชนะกรวดน้ำ ใส่น้ำสะอาดเตรียมไว้ให้พร้อมก่อนถึงเวลาใช้ และยกมาให้ประธานหรือผู้ที่จะกรวดน้ำเมื่อถึงเวลากรวดน้ำ ไม่ควรตั้งรอไว้ตรงที่นั่งตั้งแต่ก่อนพิธี

๙. การนิมนต์พระสงฆ์

งานมงคล

- พิธีหลวง นิมนต์ ๑๐ รูป ส่วนพิธีทางราชการ นิมนต์ ๑๐ รูป ตามพิธีหลวง

- พิธีราษฎร์ทุกประเภท นิมนต์ ๙ รูป

- งานมงคลสมรส นิมนต์ตามแบบพิธีราษฎร์หรือตามจำนวนที่นิยมในพื้นที่นั้นๆ

งานอวมงคลเกี่ยวกับพิธีศพทั้งพิธีหลวงและพิธีราษฎร์ นิมนต์พระสงฆ์เหมือนกัน คือ

- สวดพระอภิธรรม ๔ รูป

- สวดหน้าไฟ ๔ รูป

- สวดพระพุทธรูป ๕ ๗ ๙ ๑๐ รูป ตามศรัทธา (พิธีหลวง นิมนต์ ๑๐ รูป)

- สวดแจก ๒๐ ๒๕ ๕๐ ๑๐๐ ๕๐๐ รูป หรือทั้งวัด

- สวดมาติกาบังสุกุล นิมนต์เท่าอายุผู้ตาย หรือตามศรัทธา

ข. ขั้นตอนปฏิบัติการ

๑. การใช้เทียนชนวน

- การถือเทียนชนวน พิธีกรถือด้วยมือขวา โดยหงายฝ่ามือ ใช้นิ้วมือสี่นิ้ว (เว้นนิ้วหัวแม่มือ) รองรับฐานเชิงเทียน แล้วใช้นิ้วหัวแม่มือกดฐานเชิงเทียนเข้าไว้ ไม่นิยมจับกึ่งกลางเชิงเทียน เพราะจะทำให้ประธานในพิธีรับไม่สะดวก

- การส่งเทียนชนวน พิธีกรจุดเทียนชนวนถือด้วยมือขวาเดินเข้าไปหาประธานในพิธี ยืนตรงโค้งคำนับ เดินตามประธานในพิธีไปยังที่บูชา โดยเดินเยื้องทางด้านซ้ายของประธานในพิธี (เหตุผลที่ควรส่งทางซ้ายก็เพราะประธานเอื้อมมือขวามาจับทางซ้ายจะถนัดกว่าบิดมือขวาไปจับทางขวา อีกประการหนึ่งถ้าพิธีกรอยู่ทางขวาของประธาน ตัวพิธีกรก็จะล้าไปทางอาสน์สงฆ์บังหน้าประธานสงฆ์ แต่ทั้งนี้ให้พิจารณาตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานที่ด้วย) เมื่อประธานในพิธีหยุดยืนหน้าที่บูชา พิธีกรโน้มตัวลงเล็กน้อยส่งเทียนชนวน ถ้าประธานในพิธีนั่งคุกเข่า พิธีกรก็นั่งคุกเข่าตามแล้วส่งเทียนชนวนด้วยมือขวา มือซ้ายห้อยอยู่ข้างตัว

- การรับเทียนชนวน เมื่อประธานในพิธีจุดธูปเทียนเสร็จแล้ว พิธีกรรับเทียนชนวน โดยยื่นมือขวาแบมือเข้าไปรองรับ อย่าจับก้านเทียนชนวนเหนือมือประธาน ถอยหลังห่างออกไปเล็กน้อย โค้งคำนับแล้วกลับหลังหันเดินออกมา

๒. การปฏิบัติของประธานในพิธีที่โต๊ะหมู่บูชา

เมื่อเริ่มพิธีการ

- พร้อมทั้งหน้าโต๊ะหมู่บูชา รับเทียนชนวนจากพิธีกรด้วยมือขวา
- จุดเทียนเล่มซ้ายมือของประธานในพิธีก่อน แล้วจุดเทียนเล่มขวามือ
- จุดธูปดอกซ้ายมือของประธานในพิธีก่อน แล้วจุดธูปดอกที่ ๒ และ ๓ ตามลำดับ
- ส่งเทียนชนวนคืนให้พิธีกร
- กราบบนที่กราบพระ ๓ ครั้ง ลำดับการปฏิบัติ คือ
- คุกเข่า

- ตั้งลำตัวตรง (๑. ประนมมือ ๒. น้อมศีรษะลง ๓. แขนบฝ่ามือทั้งสองบนที่กราบ ๔. จรดหน้าผากลงระหว่างมือ (ให้หน้าผากสัมผัสที่กราบ) ๕. ยกศีรษะขึ้นพร้อมยกมือประนมขึ้นตาม ๖. ตั้งลำตัวตรง) รวม ๖ จังหวะ นับเป็น ๑ ครั้ง

หมายเหตุ การก้มศีรษะลง แล้วแบะฝ่ามือใส่ที่กราบ ๓ ครั้ง ไม่ใช่วิธีที่ถูกต้อง และไม่งาม ไม่พึงปฏิบัติเช่นนั้น

๓. พิธีกรอาราธนาศีล/พระปริตร

- เมื่อประธานในพิธี หรือเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเสร็จแล้วกลับนั่งที่เดิม พิธีกรเริ่มกล่าวคำอาราธนาต่อไป
- ถ้าอาสนะอยู่ระดับพื้น ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งกับพื้น พิธีกรพียงนั่งคุกเข่าประนมมือกราบ ๓ ครั้ง แล้วจึงกล่าวคำอาราธนา ถ้าอาสน์สงฆ์ยกขึ้นสูงจากพื้น แต่ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งอยู่กับพื้นพิธีกรก็นั่งคุกเข่าอาราธนาเช่นกัน
- ถ้าอาสน์สงฆ์ยกสูง ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งเก้าอี้ พิธีกรพียงยืนทางซ้ายอาสน์สงฆ์ ข้างหน้าพระสงฆ์รูปที่ ๑ หรือที่ ๒ จากซ้ายแถว หรือที่อันเหมาะสม ทำความเคารพประธานในพิธี แล้วหันหน้าไปทางประธานสงฆ์ประนมมือ กล่าวคำอาราธนาศีล โดยหยุดทอดเสียงเป็นจังหวะ ๆ ดังนี้

คำอาราธนาศีล

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ/ ติสระระณนะ สะหะ/
ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ/

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ/ ติสระระณนะ
สะหะ/ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ/

ตะตียมปี มะย้ง ภันเต วิสุง วิสุง รัักษะณัตถายะ/ ติสระระณนะ
สะหะ/ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

- เมื่อรับศีลเสร็จแล้วพึงอาราธนาพระปริตรต่อไป จบแล้ว ถ้านั่งคุกเข่า
ก็กราบ ๓ ครั้ง ถ้ายืนก็ยกมือไหว้ เสร็จแล้วทำความเคารพประธานในพิธีอีก
ครั้งหนึ่ง

คำอาราธนาพระปริตร

วิปตติปะฎีพาหายะ/ สัพพะสัมปัตติสีหิยา/
สัพพะทุกขะวินาสายะ/ ประริตตัง พรุถะ มังคะลัง/
วิปตติปะฎีพาหายะ/ สัพพะสัมปัตติสีหิยา/
สัพพะภะยะวินาสายะ/ ประริตตัง พรุถะ มังคะลัง/
วิปตติปะฎีพาหายะ/ สัพพะสัมปัตติสีหิยา/
สัพพะโรคะวินาสายะ/ ประริตตัง พรุถะ มังคะลัง.

๔. การจุดเทียนน้ำมันต์

- ประธานในพิธี หรือเจ้าภาพต้องรอคอยจุดเทียนน้ำมันต์อีกครั้ง
หนึ่ง

- เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถึงบท นโมการัฏฐุกะ คือ นะโม
๘ บท ประมาณบทที่ ๕ (เริ่ม นะโม โอมะกาตี ตัสสะ ฯลฯ) พิธีกรจุดเทียน
ชนวนเข้าไปเชิญประธานในพิธีหรือเจ้าภาพไปจุดเทียนน้ำมันต์ เมื่อจุดแล้วผู้
จุดยกภาชนะน้ำมันต์ประเคนประธานสงฆ์ ยกมือไหว้แล้วกลับไปนั่งที่เดิม



๕. การบูชาข้าวพระพุทธ/ถวายภัตตาหารพระสงฆ์

เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบ เจ้าหน้าที่เตรียมสำหรับอาหารเพื่อบูชาพระพุทธ พร้อมทั้งภัตตาหารถวายพระสงฆ์เข้ามาตั้ง ประธานหรือเจ้าภาพพร้อมที่โต๊ะวางสำหรับข้าวพระพุทธ (ไม่ต้องจุดธูป เพราะถือเป็นพิธีต่อเนื่อง จากการจุดธูปเทียนตอนเริ่มพิธีการ) ประนมมือกล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธ จบแล้วกราบ ๓ ครั้ง หรือยกมือไหว้ ๑ ครั้ง ตามความเหมาะสมของสถานที่ ต่อจากนั้นจึงกล่าวถวายสังฆทานต่อไป

๖. การกล่าวคำถวายสังฆทาน

- การถวายภัตตาหาร (อาหารสด) งานทำบุญพิธีหลวง ไม่มีการกล่าวคำถวายสังฆทาน (พิธีทางราชการ นิยมปฏิบัติตามพิธีหลวง)
- การถวายภัตตาหาร (อาหารสด) งานทำบุญพิธีราษฎร์ มีทั้งกล่าวและไม่กล่าว (ตามความประสงค์เจ้าภาพ)
- การถวายอาหารแห้ง ทั้งพิธีหลวง และพิธีราษฎร์ นิยมกล่าวคำถวายสังฆทาน

คำกล่าวถวายสังฆทาน มีรายละเอียดอยู่แล้วในเล่ม

หมายเหตุ

๑. พึงระลึกว่า คำถวายสังฆทานไม่ใช่คำอุทิศส่วนบุญ เพราะฉะนั้นควรกล่าวเฉพาะข้อความที่เป็นคำถวายสังฆทานเท่านั้น
๒. หากประสงค์จะกล่าวคำอุทิศส่วนบุญ ควรกล่าวในขั้นตอนก่อนที่พระสงฆ์จะอนุโมทนา คือเมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จและเจ้าภาพถวายเครื่องไทยธรรมเรียบร้อยแล้ว จึงขอโอกาสพระสงฆ์แล้วนำกล่าวอุทิศส่วนบุญตามข้อความอันเป็นความนิยมในพื้นที่นั้นๆ จบแล้วพระสงฆ์จึงอนุโมทนา

๗. การจัดเครื่องไทยธรรมถวายพระ

- เครื่องไทยธรรม คือ วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่สมควรถวายพระสงฆ์ ได้แก่ ปัจจัย ๔ และสิ่งของที่นับเนื่องในปัจจัย ๔
- สิ่งของที่พระเคนพระได้ในเวลาช่วงเช้าถึงเที่ยง ได้แก่ อาหารคาวหวานทุกชนิด ทั้งอาหารสด อาหารแห้ง และอาหารเครื่องกระป๋องทุกประเภท (หากนำสิ่งของเหล่านี้ไปถวายในเวลาหลังเที่ยงแล้วไม่ต้องพระเคน เพียงแต่แจ้งให้พระรับทราบ แล้วมอบให้ศิษย์เก็บรักษาไว้จัดทำถวายในวันต่อไป)
- สิ่งของที่พระเคนพระได้ตลอดเวลา ได้แก่ ประเภทเครื่องดื่ม เครื่องยารักษาโรค และประเภทเภสัช เช่น น้ำตาล น้ำผึ้ง น้ำอ้อย หมากพลู ฯลฯ หรือสิ่งของไม่ใช่สำหรับขบฉัน
- สิ่งของที่ไม่สมควรพระเคนพระ ได้แก่ เงิน และวัตถุสำหรับใช้แทนเงิน เช่น เช็ค (ในการถวาย ควรใช้ใบพวารณาแทนตัวเงิน ส่วนตัวเงินมอบไว้แก่ไวยาวัจกร ผู้ปฏิบัติพระ หรือศิษย์วัด)

๘. การกรวดน้ำ

- งานทำบุญทุกชนิด ต้องมีการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปด้วย
- ใช้น้ำที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสีหรือสิ่งอื่นใดเจือปน
- ใช้ภาชนะ (เต้า) กรวดน้ำโดยเฉพาะ ถ้าไม่มี ก็ใช้แก้วน้ำหรือขันน้ำแทน โดยจัดเตรียมไว้ก่อนถึงเวลาใช้
- เมื่อพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนาว่า ยถา... ก็เริ่มกรวดน้ำโดยจับภาชนะกรวดน้ำด้วยมือทั้งสอง รินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย ไม่ให้ขาดตอนเป็นระยะ โดยไม่ต้องใช้นิ้วมือรองรับสายน้ำ

- เมื่อพระสงฆ์ขึ้นอนุโมทนาว่า สัพพีติโย... ฟังเพน้ำให้หมด
ภาชนะกรวดน้ำแล้วประนมมือรับพรต่อไป

- พิธีกร เข้าไปนำภาชนะกรวดน้ำพร้อมทั้งน้ำที่กรวดแล้วออกมา
ทันที เทลงพื้นดินที่สะอาด ในที่กลางแจ้ง หรือที่โคนต้นไม้ใหญ่ ภายนอกตัว
อาคารบ้านเรือน ห้ามเท

งในกระโถน หรือในที่สกปรก เป็นอันตราย

คำกรวดน้ำแบบสามัญ

(ผู้นิยมใช้คำกรวดน้ำเป็นอย่างอื่น โปรดใช้ตามอัธยาศัย)

อิหัง เม ญาตีนัง โหตุ/ สุกิตา โหนตุ ญาตะโย.

อิหัง เม มาตาปิตูนัง โหตุ/ สุกิตา โหนตุ มาตาปิตะโร.

อิหัง เม เทวะตานัง โหตุ/ สุกิตา โหนตุ เทวะตาโย.

อิหัง เม สัพเพสัง สัตตานัง โหตุ/ สุกิตา โหนตุ สัพเพ สัตตา.

ขอส่วนบุญของข้าพเจ้านี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย มารดาบิดา เทวดา
และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ขอให้ญาติทั้งหลาย มารดาบิดา เทวดา และสรรพสัตว์
ทั้งหลาย จงเป็นสุขเถิด

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

๒๕๕๗

คำแนะนำพิธีสวดพระอภิธรรม



๑. สถานที่

(๑.) ถ้าสถานที่อำนวย ควรจัดให้โต๊ะหมู่บูชาหรือพระพุทธรูปอยู่ด้านซ้าย (ซ้ายมือเมื่อหันหน้าเข้าอาสน์สงฆ์หรือที่พระสงฆ์นั่ง)

(๒.) ต่อจากโต๊ะหมู่บูชาหรือพระพุทธรูป เป็นที่พระสงฆ์นั่ง

(๓.) ธรรมเนียมเดิมตั้งตู้พระธรรมไว้ตรงกลางหน้าพระสงฆ์ สันนิษฐานว่าของเดิมนั้นพระสวดจากคัมภีร์จริงๆ จึงตั้งตู้พระธรรมตรงหน้า เดียวนี้บางวัดเปลี่ยนไปตั้งตู้พระธรรมต่อจากโต๊ะหมู่ ถัดไปจึงเป็นที่พระสงฆ์นั่ง แล้วอธิบายให้เป็นลำดับพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

โปรดทราบว่านี่เป็นเรื่องที่คิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่ธรรมเนียมเดิม และไม่มีเหตุที่จะต้องมาจัดลำดับพระรัตนตรัยในพิธีเช่นนี้ ตั้งตู้พระธรรมตรงหน้าพระสงฆ์ถูกต้องอยู่แล้ว



๒. ก่อนเริ่มพิธี

ควรให้พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิชี้แจงวิธีปฏิบัติในขั้นตอนต่างๆ จุดประสงค์เพื่อให้ความรู้หรือปัญญาแก่ผู้ร่วมพิธี เช่น

๑) เครื่องสักการบูชาบนโต๊ะหมู่ ที่เป็นหลักคือ ดอกไม้รูปเทียน

- รูป บูชาพระพุทธเจ้า ใช้ ๓ ดอก เท้าพระพุทธคุณโดยประมวล คือ พระปัญญาคุณ พระปริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณ ปักเรียงเป็นหน้า กระดาน ไม่ใช่ปักเป็นกระจุก

- เทียน บูชาพระธรรม ใช้ ๒ เล่ม เท้าคำสอน ๒ ส่วน ที่เรียกว่า “พระธรรมวินัย” คือพระธรรมและพระวินัย

- ดอกไม้ บูชาพระสงฆ์ โดยเทียบเคียงว่า ดอกไม้ต่างสีต่างชนิดเมื่อ จัดให้เรียบร้อยก็ดูงามฉ้นใด พระสงฆ์มาจากฐานะต่างๆ กัน เมื่อสำรวมอยู่ในพระธรรมวินัยอันเดียวกันก็ย่อมงามฉ้นนั้น โดยนัยนี้ดอกไม้บนโต๊ะหมู่จึง ต้องจัดให้ดูงามตามสมควร

(๒.) ลำดับการจุดรูปเทียนที่ลงตัวแล้วคือ จุดเทียนก่อนจุดรูป เหตุผลคือ แต่ก่อนยังไม่มีไฟฟ้าแสงสว่าง ความมืดครอบงำพื้นที่ไว้มากกว่า ความสว่าง เมื่อเริ่มพิธีจึงต้องการแสงสว่างก่อน อีกประการหนึ่งเทียนจุดติด ง่ายกว่ารูป ทั้งจะได้อาศัยจุดรูปต่อจากเทียนได้ง่ายอีกด้วย แม้ทุกวันนี้จะไม่

ต้องคิดถึงความเป็นเช่นนั้นแล้ว เช่นมีแสงสว่างทั่วไปอยู่แล้ว มีเทียน
ชนวนให้จุดต่อซึ่งไม่ต้องกังวลเรื่องอะไรจุดง่ายจุดยาก แต่เมื่อทำมาจนลงตัว
แล้วก็สมควรรักษาลำดับเดิมไว้

คำอธิบายเชิงแย้งที่ว่าควรจุดรูปก่อนตามลำดับพระรัตนตรัย เพราะรูป
บูชาพระพุทธ ถ้าใช้เหตุผลนี้ ก็น่าจะตั้งแจกันหรือพุ่มดอกไม้บนโต๊ะหมู่ไว้
ก่อนไม่ได้ ต้องยกมาตั้งหลังจากจุดเทียนแล้ว เพราะดอกไม้บูชาพระสงฆ์อัน
อยู่ลำดับสุดท้าย

จะเห็นได้ว่าคงไม่สะดวกที่จะปฏิบัติตามเหตุผลเรื่องลำดับพระ
รัตนตรัยให้ตลอดสาย แต่จะกลายเป็นไปเรื่องของเดิมให้ยุ่งเหยิงไปหมด
เพราะฉะนั้น ยุติว่าจุดเทียนก่อนรูป ดีที่สุด

(๓.) วิธีจุดคือจุดเทียนเล่มซ้ายของผู้จุดก่อน แล้วจุดเล่มขวา แล้วจึงจุด
รูปจากซ้ายไปขวาเช่นกัน เคยเห็นบางท่านจุดเทียนเล่มซ้ายแล้วจุดรูปต่อไป
เลย แล้วจึงไปจุดเทียนเล่มขวา เนื่องจากรูปอยู่ต่อจากเทียนเล่มซ้าย โปรด
ทราบว่าจะไม่ควรทำเช่นนั้น

๓. ประเด็นที่ควรเน้น

เรื่องต่อไปนี้ควรอธิบายให้ความรู้แก่ผู้ไปร่วมพิธี (จะอธิบายรวบเดียว
หรืออธิบายเป็นเรื่องๆ ก่อนที่จะถึงขั้นตอนนั้นๆ ก็ได้)

๑.) จุดรูปเทียน จุดอะไรก่อน จุดจากไปไหนไปไหน ทำไมจึงต้องจุด
แบบนี้

(๒.) และแม้แต่วิธีการแบบเบญจางคประดิษฐ์ กราบอย่างไร (เท่าที่เห็นมักกราบแบบ “แบะฝ่ามือใส่พื้น” ๓ ครั้ง อันเป็นแบบที่ชอบปฏิบัติกันทั่วไปหมด ต่อไปอาจต้องให้ฝรั่งมาสอนเสียก่อนจึงจะค่อยตื่นเต้นแล้วเห่อทำกันได้อีก)

(๓.) ระหว่างนั่งฟังพระสวด ควรปฏิบัติตัวและปฏิบัติจิตอย่างไร

(๔.) วิธีทอดผ้าบังสุกุล ทอดอย่างไร ต้องพูดหรือกล่าวคำอะไรหรือไม่ การทอดผ้าบังสุกุลมีความเป็นมาอย่างไร

(๕.) การถวายเครื่องไทยธรรม ทำอย่างไร แม้แต่การวางดอกไม้ที่ประกอบเครื่องไทยธรรม วาง “เอาก้านออกเอาดอกเข้า” หรือวางอย่างไร และเพราะเหตุไร

(๖.) การกรวดน้ำทำอย่างไร ทำทำไม ว่าบทธะไร เหน้าให้หมดเต้าเมื่อถึงบทไหน

๔. ข้อเสนอแนะ

ในระหว่างพักแต่ละจบ ควรให้มีการบรรยายธรรมแสดงข้อคิดคติธรรมเกี่ยวกับชีวิต หรือจะให้ความรู้เกี่ยวความหมายของบทสวดแต่ละบทก็ได้ตามเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจปรับแก้ของเดิมจากสวด ๔ จบ เป็นสวด ๒ จบ คือสวดจบหนึ่ง แล้วบรรยายธรรมพอสมควรแก่เวลาแล้วสวดจบที่สองก็ได้

ซื้อขายกับบริจาคนั้น อย่างไรดีกว่ากัน



เมื่อมีหนังสือของผมแจกเป็นธรรมทาน ญาติมิตรทั้งหลายมักถามว่า
ทำไมไม่พิมพ์ขาย จะได้มีทุนมาพิมพ์เล่มอื่นๆ ต่อไปอีก

ผมตอบว่า ผมอยากได้ทุนพิมพ์เล่มอื่นๆ ด้วยการบริจาค เหมือนกับที่
ได้มาพิมพ์เล่มที่กำลังแจกเป็นธรรมทานอยู่นี้

บริจาคก็ต้อควักกระเป๋า ซื้อหนังสือ ก็ต้อควักกระเป๋า แล้วมัน
ต่างกันอย่างไร ?

ผมตอบว่า **ซื้อ** ได้ของ แต่ไม่ได้บุญ **บริจาค** ได้ของด้วย ได้บุญด้วย
การซื้อหนังสือ คนซื้อจ่ายเงิน รับหนังสือไป มีฐานะเหมือนซื้อของ
ทั่วไป

การซื้อของทั่วไปไม่เป็นบุญเป็นกุศลฉันใด การซื้อหนังสือ ก็ไม่เป็น
บุญเป็นกุศลฉันนั้น แม้จะเป็นหนังสือทางธรรมก็ตาม



เพราะจิตคิดจะซื้อ กับจิตคิดจะบริจาค มีสภาพต่างกันคนละขั้ว
จิตคิดจะซื้อ ก็คือเอาเงินไปแลกของ จ่ายเงินไป ได้ของมา
แต่จิตคิดจะบริจาค ไม่ใช่เช่นนั้น

เมื่อเป็นการซื้อขาย ความอยากได้ของบังคับให้ต้องควักกระเป๋า
แต่เมื่อเป็นการบริจาค ไม่มีใครหรืออะไรมาบังคับให้ต้องควักกระเป๋า
แม้แต่จะคิดว่า - ได้หนังสือแล้วจะไม่บริจาคก็เกรงใจ - อย่างนี้ก็ไม่
เรียกว่าบริจาค บริจาคต้องเกิดจากจิตศรัทธาที่เป็นกุศลโดยบริสุทธิ์
ให้เพราะอยากให้ ไม่ใช่ให้เพราะอยากได้สิ่งของตอบแทน
ทันทีที่ตัดใจบริจาค นั้นเป็นบุญเรียบร้อยแล้ว จะได้นหนังสือหรือไม่ได้
ไม่เป็นประมาณ

ถ้าเป็นการซื้อขาย เมื่อท่านจ่ายเงินมา ผมต้องให้หนังสือไป ถ้าไม่ให้
ผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรม

หรือเมื่อผมให้หนังสือไป ท่านต้องจ่ายเงินมา ถ้าไม่จ่าย ก็ผิดทั้ง
กฎหมายและศีลธรรม

แต่ถ้าเป็นการบริจาค เมื่อท่านตั้งใจเป็นกุศล ให้เงินมาแล้ว ผมจะให้
หนังสือแก่ท่าน หรือไม่ให้ ก็ไม่ผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรม

หรือเมื่อผมให้หนังสือแก่ท่านไป ท่านจะบริจาคหรือไม่บริจาค ก็ไม่ผิด
ทั้งกฎหมายและศีลธรรมเช่นกัน

เว้นไว้แต่-ปากท่านพูดว่าบริจาค แต่ใจคิดว่าผมควรจะให้หนังสือแก่
ท่านเป็นการตอบแทน อย่างนี้แม้จะไม่ใช่เป็นการซื้อ แต่ก็เป็นการบริจาคที่
ไม่บริสุทธิ์

หรือผมให้หนังสือแก่ท่าน ปากก็พูดว่าแจกเป็นธรรมทาน แต่ใจ
คิดว่าท่านน่าจะบริจาคบ้างเป็นการตอบแทน

อย่างนี้แม้จะไม่ใช่เป็นการขาย แต่ก็ยังเป็นธรรมทานที่ไม่บริสุทธิ์

จะเห็นได้ว่า บริจาคก็ดี ธรรมทานก็ดี ใจต้องบริสุทธิ์ไปตั้งแต่เบื้องต้น
ระหว่างบริจาคมกับการซื้อและธรรมทานกับการขายนั้น เส้นแบ่งเขต
บางเฉียบตัดสินเด็ดขาดกันที่น้ำใจครับ

อีกประการหนึ่ง

ถ้าเป็นการซื้อขาย เงินที่ได้จากการขายหนังสือ ผมจะเอาไปใช้เป็น
ส่วนตัวได้อย่างไรก็ได้ เป็นสิทธิโดยสมบูรณ์

แต่ถ้าเป็นการบริจาค เงินที่ได้จากการบริจาค ต้องใช้ไปเพื่อการพิมพ์
หนังสือเป็นธรรมทานตามเจตนาของผู้บริจาคเท่านั้น จะใช้เป็นส่วนตัวไม่ได้
เด็ดขาด

ถ้าขึ้นทำเช่นนั้น นรกรออยู่ !

ควักกระเป๋าซื้อหนังสือ ได้หนังสือไปอ่าน ได้ความรู้แค่ชีวิตนี้

ยิ่งถ้าซื้อไปแล้วไม่อ่าน ก็ไม่ได้อะไรเลย

แต่ควักกระเป๋าบริจาค จะอ่านหรือไม่อ่าน บุญที่ได้จากการบริจาคติด
ตัวไปทุกภพทุกชาติ

เงินที่ผมได้จากการขายหนังสือ ก็ใช้ได้แค่ชีวิตนี้

ไม่ชั่วชีวิตด้วยซ้ำไป หายใจไม่ก็พริตก็หมดแล้ว

แต่บุญที่ได้จากการพิมพ์เป็นธรรมทานติดตามเป็นเพื่อนไปทุกภพทุกชาติ

บางท่านก็ให้ข้อคิดว่า พิมพ์ขายก็ไม่เห็นจะเสียหาย เงินที่ได้จากการขายก็สามารถนำไปพิมพ์หนังสือเป็นธรรมทานได้เหมือนกัน ใครๆ เขาทำอย่างนี้ก็เยอะไป

ผมบอกว่า ทำอย่างนั้นผมก็ได้บุญเป็นส่วนตัวของผมคนเดียว คนซื้อหนังสือไม่มีส่วนได้บุญด้วย เพราะตั้งเจตนาเป็นการซื้อขายมาแต่แรก ไม่ใช่เจตนาบริจาค

แต่ถ้าตั้งเจตนาบริจาคมาตั้งแต่แรก ผมเอาเงินบริจาคไปพิมพ์หนังสือเป็นธรรมทาน ญาติมิตรที่บริจาคก็ได้บุญกันโดยทั่วหน้า อย่างนี้จะไม่ดีกว่ากันหรือ

การพิมพ์แจกเป็นธรรมทานยังเป็นการช่วยให้ผู้บริจาคได้บุญสมเจตนาของการบริจาคอีกด้วย ผมก็ได้บุญเพิ่มขึ้นอีกในฐานะเป็นผู้ชวนขาย ดำเนินการ ญาติมิตรทั้งหลายอนุโมทนาก็ได้บุญเพิ่มขึ้นอีกเช่นกัน

อย่างนี้จะไม่ดีกว่ากันหรือ

ซื้อขาย จ่ายเงินมา ได้หนังสือไป จบ ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกันอีก

แต่ถ้าบริจาค จ่ายเงินมา ได้หนังสือไป ยังไม่จบครับ น้ำใจยังจะผูกพันเป็นญาติทางธรรมกันต่อไปอีกยาวนาน

อย่างนี้จะไม่ดีกว่ากันหรือ

ตกลงว่า บริจาคตามกำลังกันเถอะครับอย่าซื้อขายเลย

เกี่ยวกับผู้เขียน

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

เปรียญธรรม ๙ ประโยค สำนักวัดมหาธาตุ ราชบุรี (พ.ศ.๒๕๑๕)

รัฐศาสตรบัณฑิต มสธ.(พ.ศ.๒๕๓๐)

ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มมร. (พ.ศ.๒๕๕๐)

ผลงาน

เป็นผู้แต่งกาพย์เห่เรือในกระบวนพยุหยาตราชลทางมารค รวม ๖ ครั้ง คือ :-

- กาพย์เห่เรือ ปีกาญจนานักษะ พ.ศ.๒๕๓๙
- กาพย์เห่เรือเฉลิมพระเกียรติ ๒๕๔๒
- กาพย์เห่เรือเอเปค ๒๕๔๖
- กาพย์เห่เรือฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ๒๕๕๐
- กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๒๕๕๐
- กาพย์เห่เรือเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคล

เฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๒๕๕๔

อดีต

นักวิชาการมูลนิธิภูมิพลโลกฯ เพื่อการค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา

นักภาษาโบราณ หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

ผู้อำนวยการกองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

E-mail. : tsangsinchai@hotmail.com

Facebook : นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

ไปรษณีย์ :

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

3/2 ซอย 1 ถนนเขางู ตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000

โทรศัพท์ บ้าน : 0 3232 1861

มือถือ : 086 055 1341



พิธีกรควรรู้
พิมพ์ครั้งที่ ๑๔
พิมพ์เป็นธรรมทาน
ด้วยทุนบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา
พ.ศ.๒๕๖๓